

[ר"ה תקס"ט, ברסלב, חל ביום ה-1]

בחדש שופר בכסה ליום חגנו: (תהלים פא)

א פי איש הישראלי נברא, שיהיה לו ממשלה על המלאכים^(א), וזה התכלית והסוף של ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק א): עתידין צדיקים, שיהיה מחצתן לפני מלאכי השרת, שנאמר: בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, שהמלאכים יצטרכו לשאל מישראל, כשירצו לידע מה פעל אל. וצריך כל אחד לראות, שיבוא לזה התכלית, שיהיה לו ממשלה על מלאכים, אך צריך לשמר עצמו מאד, ולראות שיהיה לו כח לעמד בממשלה זו, שלא יקנאו בו מלאכי השרת ויפילו אותו, חס ושלום^(ב), כי המלאכים מתקנאים מאד באדם כזה, שיש לו ממשלה עליהם, כמו שמצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנינא פא): על כמה גדולים, שבקשו מלאכי השרת לךחפו:

שעל ידיה יש לו כח שיהיה לו ממשלה על המלאכים, בחינת: אנא עדיפנא מנך, כנ"ל:

ג ולקשר עצמו לשרשי הנשמות של ישראל צריך לידע מקור כל הנשמות ומקור חיותם, מהיכן כל נשמה ונשמה מקבלת חיות, והעקר לידע כל מפרסמי הדור, כי אם אינו יכול לידע ולקשר עצמו בפרטיות עם כל נשמה ונשמה, צריך לקשר עצמו עם כל מפרסמי ומנהיגי הדור, כי הנשמות נחלקים תחתם, כי כל מפרסם ומנהיג הדור יש לו כמה נשמות פרטיות השייכים לחלקו, וכשמקשר עצמו עם המפרסמים, הוא מקשר עם כל פרטי נשמות ישראל. אך צריך לידע ולהכיר את המפרסמים, כי יש כמה מפרסמים שהם בשקר, והם רק על ידי עזות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קה): עזות מלכותא בלא תנא:

ד ולהכיר את המפרסמים, איזהו על ידי עזות, הוא על ידי בנין ירושלים, שהוא בחינת הלב^(ג), כי ירושלים בחינת יראה שלם (מיר וירא פ' נו, ועיי' מיר במדבר פ"ב ע"פ נאווה כירושלים), היינו שלמות היראה, התלויה בלב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין לב): דבר המסור ללב נאמר בו ויראת:

אך יש שלש מדות, שהם מחריבי ירושלים, דהיינו הלב, הינו שמפסידין היראה התלויה בלב. והשלש מדות הם: תאות קמון ותאות אכילה ותאות משגל, כי שלש מדות אלו הם בלב, ועל-כן הם מפסידים היראה שבלב. קמון שרשו בלב, בבחינת (משלי ט): ברפת ה' היא תעשיר, ולא יוסף עצב עמה. בחינת (בראשית ט): ויתעצב אל לבו. אכילה, בחינת (תהלים קד): ולחם לבב אנוש יסעד. תאות משגל גם-כן בלב, כי עקר התאוה על ידי החמימות, היא מהדום שבתלל הלב. ומחמת שהם בלב, על-כן הם מפסידין היראה שבלב, שהוא בחינת ירושלים: וזה פרוש (ברכות ט): שלש משמרות היו הלילה וכו'. לילה זה בחינת חשך, הינו מניעות, והם בחינת שלש משמרות, הינו בחינת שלש מדות הנ"ל. וזהו: משמרה ראשונה – חמור נוער, בחינת תאות קמון, בחינת (בראשית טט): יששכר חמור גרם. ותרגומו: עתיר בנכסין. שנייה – פלבים צועקים. זה בחינת תאות אכילה, כמו שכתוב (ישעיה ט): והפלבים עזי נפש לא ידעו שבעה. שלישית, תינוק יונק משדי אמו, ואשה מספרת עם בעלה. זה בחינת משגל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות י): ראוה מדברת וכו'. וזהו: תינוק יונק משדי אמו. כי תאוה זו לפי היניקה: אם התינוק יונק מחלב אשה חצופה, אזי מתגבר בו תאוה זו, כי דם נעפר ונעשה חלב (כתובות י), ועל-כן בשתיא חצופה, אזי מזיק להתינוק חלב הנעשה מעכירת דמיה, ונוקד לו חמימות בלב, שהוא התגברות תאוה זו. וכן להפך, כשיונק חלב אשה פשרה, אזי לבו חלל בקרבו, ואין לו חמימות, רק מעט המכרח למצוות הבורא יתברך שמו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ד ט): לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, שנאמר (תהלים קט): ולבי חלל בקרבי. כי ל'בי ח'לל ב'קרבי – ראשי

ב והעצה על זה, לקשר עצמו עם נשמות ישראל, ועל ידי ההתקשרות נצול מהם. וזה בחינת (אייוב כ): מאחזי פני כסה, שצריך לאחז עצמו בשרשי הנשמות, החצובות מתחת פסא הכבוד, שהיא בחינת (בראשית ט): אם כל חי^(ד). וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת: מה לילוד אשה בינינו. אמר להם: לקבל תורה בא. אמרו: אשר תנה הודך על השמים וכו'. אמר הקדוש ברוך הוא למשה: החזר להם תשובה. אמר: אני מתירא, שלא ישרפוני בהבל פיהם. אמר לו: אחז בכסא כבודי וכו'. הינו שנתן לו השם יתברך עצה לאחז ולהתקשר בשרשי הנשמות, שהם בחינת פסא הכבוד, אם כל חי, כנ"ל, שעל ידיה יהיה נצול מן קנאת המלאכים כנ"ל. וזה בחינת (בראשית ט): ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם וכו'. ויבן – ראשי תבות: ו'תקעתי ו'תד ב'מקום ג'אמן (ישעיה כג). שהוא בחינת ממשלה, כמו שתרגם יונתן על זה הפסוק: ואמנינה אמרפל מהימן משמש באתר קים. הינו בחינת ממשלה הנ"ל, שיהיה לה קיום כנ"ל. וזהו בחינת הצלע, שהיא בחינת חנה, אם כל חי, בחינת פסא הכבוד, שרשי הנשמות כנ"ל, שעל ידיה יש כח לעמד בממשלה זו כנ"ל. וזהו: אשר לקח מן האדם, הינו האדם העליון, כמו שכתוב (יחזקאל א): ועל הפסא דמות כמראה אדם וכו'. ויביאה אל האדם, הינו אל האדם התחתון, שעל ידיה יש כח לאדם התחתון לעמד בממשלה זו כנ"ל. וזהו שאמר רב עמרם חסידא אל המלאך (קידושין פא): אנא בשרא ואנת אש, ואנא עדיפנא מנך. "בשרא" ראשי תבות: ש'שים ר'בוא ב'כרם א'חד^(ה), דהיינו בחינת שרשי הנשמות,

(א) עיין תיקון ע' דף קלו. (ב) עיין זוה"ח שה"ש ע"פ שחורה אני ונאווה כו' (ג) עיין מדרש הנעלם חיי שרה קכ"ה ע"ב. (ד) מיר שה"ש בפסוק הנך יפה. עיין תיקון כא (ה) עיין תיקון בא. מט.

תבות "חלב", הינו שעל-ידי חלב בשרה לבו חלל בקרבנו, ואין מתגבר בו תאוה זו, ועל-כן דוד, שהיה בבחינה זו, לא היה ראוי לאותו מעשה. ולהפך, חלב אשה חצופה מוליד חמימות הרבה, בחינת: ח'ם ל'בי ב'קרבי (תהלים לב) – ראשי-תבות "חלב" וכנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בברכות): ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש-ברוך-הוא ושואג בארי. הינו על הפסד היראה, בחינת: אריה שאג מי לא ירא (עמוס ג). כי שלש מדות הנ"ל, שהם בחינת שלש משמרות, הם מפסידין בגין ירושלים, הינו שלמות היראה, התלויה בלב כנ"ל:

ה וּלְתַקֵּן שְׁלֹשׁ מִדּוֹת אֵלּוּ הוּא עַל-יְדֵי הַדַּעַת, שְׁצָרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ הַדַּעַת אֶל הַלֵּב, בְּבַחֲיַנַּת (דברים ח): וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוֹת אֶל לִבְךָ. שְׁצָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ הַדַּעַת אֶל הַלֵּב, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַקֵּן שְׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנִּזְכָּרִים. כִּי הַדַּעַת הוּא בְּחִינַת תְּלַת מַחֲוִין, תְּלַת חֲלָלִי דְגִלְגֻלְתָּא, וְהֵם בְּחִינַת שְׁלֹשׁ רְגָלִים, כִּי כָל רְגֵל הוּא בְּחִינַת הַתְּחַדְשׁוֹת הַמַּחֲוִין, שְׁנַמְשָׁךְ שְׂכָל תְּחַדְשׁוֹת שְׁלֹשׁ מִדּוֹת אֵלּוּ, הַיְנוּ, בְּכָל רְגֵל מִשְׁלֹשׁ רְגָלִים נִתְתַקֵּן מִדָּה אַחַת מִשְׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנִּזְכָּרִים. עַל-כֵּן צָרִיכִין לְזַהֵר מְאֹד בְּכַבּוּד יוֹסֵטוֹב, וּלְקַבֵּל הַשְּׁלֹשׁ רְגָלִים כְּרְאוּי, כִּי עַל-יְדֵי מִצְוַת הַשְּׁלֹשׁ רְגָלִים, עַל-יְדֵי-זֶה זֹכִינַן לְתַקֵּן הַשְּׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנִּזְכָּרִים, כִּי בְּפֶסַח נִתְתַקֵּן תְּאוֹת מְמוֹן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שמות יב): וְה' נָתַן אֶת חֹן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׁאִילוּם – בְּעַל-כִּרְחֹם (ברכות ט), כִּי הֵם לֹא רָצוּ כָּלָל, כִּי אִזּוּ נִתְתַקֵּן תְּאוֹת מְמוֹן. בְּשָׂבוּעוֹת נִתְתַקֵּן תְּאוֹת מִשְׁגָּל, בְּבַחֲיַנַּת: דָּם נֶעְבֵּר וְנִעְשָׂה חֵלֶב⁽¹⁾. בְּסִבּוֹת נִתְתַקֵּן תְּאוֹת אֲכִילָה, כִּי סִבּוֹת נִקְרָא חֹג הָאֶסִּיף (שמות כג), שְׂאוֹסֶף כָּל מִינֵי מֵאֲכָל, וְזֶהוּ בְּחִינַת תְּקוּן תְּאוֹת אֲכִילָה, כִּי אִינוּ דוֹמֵה מִי שְׁיֵשׁ לוֹ פֶּת בְּסִלּוֹ לְמִי שְׂאִין לוֹ וְכוּ' (יומא ע"ד). וְזֶה בְּחִינַת (במדבר טו): קְרוּאֵי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם. אֲנָשֵׁי שֵׁם זֶה בְּחִינַת שְׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנִּזְכָּרִים, שְׂכָל אֶחָד וְאֶחָד נִקְרָא בְּחִינַת שֵׁם. מְמוֹן – כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שמות ב): בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֲלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ, בְּחִינַת: בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר וְכוּ', כְּנִזְכָּר. אֲכִילָה – כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (רות ח): וְקָרָא שֵׁם בְּבֵית לָחֶם. מִשְׁגָּל – בְּחִינַת (אסתר ב): כִּי אִם חָפִץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם. וְגַם הִירָאָה שְׂכָלֵב הִיא גַם-כֵּן בְּחִינַת שֵׁם, בְּבַחֲיַנַּת (דברים כח): לִירָאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּבְכָּד. וְזֶהוּ בְּחִינַת: קְרוּאֵי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם, שְׁצָרִיכִין לְקַרֹּת אֶת הַמוֹעֵדוֹת, דְּהֵינּוּ הַשְּׁלֹשׁ רְגָלִים, לְתַקֵּן אֶת הַשְּׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנִּזְכָּרִים, שְׁהֵם בְּחִינַת אֲנָשֵׁי שֵׁם כְּנִזְכָּר:

ו וְעַל-יְדֵי בְּגִין יְרוּשָׁלַיִם, דְּהֵינּוּ תְּקוּן שְׁלֹמֹת הִירָאָה שְׂכָלֵב, עַל-יְדֵי-זֶה נִבְרָא מִלְּאָךְ, שְׁמִשְׁפִּיעַ נְבוּאָה לְכָלִי הַנְּבוּאָה. כִּי הַנְּבוּאָה בָּאָה מִבְּחִינַת כְּרוֹבִים, בְּבַחֲיַנַּת (במדבר י): וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוֹבִים. וְכְרוֹבִים הֵם אֲנָפִי וּמְרִי⁽²⁾ (וזהו בראשית דף יח), וְהֵם נִשְׁפָּעִים מִן הַמִּלְּאָךְ, בְּבַחֲיַנַּת (בראשית מה): הַמִּלְּאָךְ הַנּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רֵעַ יִכְרֹךְ אֶת הַנְּעָרִים. שְׁהֵם אֲנָפִי וּמְרִי, בְּחִינַת כְּרוֹבִים⁽³⁾. וְזֶה הַמִּלְּאָךְ שָׂרְשׁוֹ מִירָאָה, כִּי זֶה אוֹתִיּוֹת "מִלְּאָךְ" – רֵאשִׁי-תְּבוֹת: כִּי אִין מ'חֶסֶד לִירָאוּ (תהלים לד). וְאִזּוּ נִמְשַׁכַּת נְבוּאָה, וְאֶפְלוּ קַטְנִים יְכוּלִין לְהַתְּנַבְּאוֹת, בְּבַחֲיַנַּת (יואל ג): וְנִבְאוּ בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם:

ז אֵךְ צָרִיךְ לְזַהֵר מְאֹד מִהַתְּמַנּוֹת, כִּי זֶה הַזּוֹכָה לִירָאָה יֵשׁ לוֹ הַשְּׁתוֹקֵקוֹת לְהַתְּמַנּוֹת, כִּי מִי שְׁיֵשׁ בּוֹ יִרְאֵת-שְׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין (ברכות י), וּמַחֲמַת שְׁדִבְרָיו נִשְׁמָעִין, הוּא מִשְׁתוֹקֵק לְהַתְּמַנּוֹת, אֲבָל צָרִיךְ לְשַׁמֵּר עֲצֻמוֹ מְאֹד מִהַתְּמַנּוֹת, כִּי הַהַתְּמַנּוֹת מִפְּסִיד הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה, בְּחִינַת הַמִּלְּאָךְ הַנִּזְכָּר, הַנְּעִשָׂה עַל-יְדֵי הִירָאָה. וְזֶה שְׂאֵמֵר יְהוֹשִׁעַ לְמֹשֶׁה, בְּשֹׁמֵר לוֹ: אֲלֹדֵד וּמִיָּד מִתְּנַבְּאִים בְּמַחֲנֶה (במדבר יא) – אֲדוּנֵי מֹשֶׁה כְּלָאֵם. פֶּרֶשׁ רִשְׁוִי (והוא בסנהדרין י): הַמֵּל עֲלֵיהֶם צָרִכִי צְבוּר וְהֵם כְּלִים וְכוּ'. כִּי צָרִכִי צְבוּר, הַיְנוּ הַתְּמַנּוֹת, מְכַלָּה וּמִפְּסִיד הַנְּבוּאָה כְּנִזְכָּר, כִּי נִעְשָׂה מֵאוֹתִיּוֹת "מִלְּאָךְ" "כְּלָאֵם":

ח וְעַל-יְדֵי הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה, אֶפְ-עַל-פִּי שְׂאִין מִי שְׁיִתְּנַבְּא, רַק שְׁיֵשׁ בְּחִינַת הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה בְּעוֹלָם, עַל-יְדֵי-זֶה נִבְּאֵלֵת וְנִפְדִּית הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא גְבוּהָ מְאֹד, וּבְגִי-אֲדָם מוֹזְלוּלִין בָּהּ, וּכְשֶׁעוֹמְדִים לְהַתְּפַלֵּל, הַפְּצִים לְפִטְר הַתְּפִלָּה מְעֵלֵיהֶם, כְּמֵאֵמֵר רְבוּתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָה (ברכות י): כָּרַם זֹלַת לְבָנֵי אָדָם – אֵלּוּ דְבָרִים הַעוֹמְדִין בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְגִי-אֲדָם מוֹזְלוּלִין בָּהֶם וְכוּ'. וְעַל-יְדֵי הַנְּבוּאָה נִבְּאֵלֵת הַתְּפִלָּה מִן הַגְּלוּת, בְּבַחֲיַנַּת (בראשית ט): כִּי נָבִיא הוּא וַיִּתְּפַלֵּל בְּעַדְךָ. שְׁעַל-יְדֵי נְבוּאָה הַתְּפִלָּה בְּשְׁלֹמֹת, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת (ישעיה ג): בּוֹרָא גִיב שְׁפָתֶיךָ, בְּחִינַת נְבוּאָה:

ט וּכְשֶׁנִּבְּאֵלֵת וְנִפְדִּית הַתְּפִלָּה, אִזּוּ נּוֹפֵל כָּל הַדְּאֻקְטִירִי, כִּי אִין צָרִיכִין לְרְפוּאוֹת, כִּי כָּל הַרְפוּאוֹת הֵם עַל-יְדֵי עֲשָׂבִים, וְכָל עֲשָׂב וְעֵשֶׂב מְקַבֵּל כַּח מְכוּכָב וּמִזֵּל הַמִּיחָד לוֹ, כְּמוֹ שְׂאֵמֵר רְבוּתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָה (מִיר בראשית פ'): אִין לָךְ כָּל עֲשָׂב וְעֵשֶׂב, שְׂאִין לוֹ כּוּכָב וּמִזֵּל, שְׂמַכָּה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדֵל. וְכָל כּוּכָב וּמִזֵּל מְקַבֵּל כַּח מְכוּכָבִים שְׂלִמְעָלָה מְמַנּוּ, וְהַעֲלִיזוּן – מְהַעֲלִיזוּן מְמַנּוּ, עַד שְׂמַקְבְּלִים כַּח מְהַשְׂרִים הַעֲלִיזוּנִים, כְּמוֹ שְׂאֵמֵר (בתקו"ו תיקון מה, דף פכ"ג): כָּל כּוּכָבֵי לְוִיִן דָּא מִן דָּא, סְהֵרָא לְוִי מִן שְׂמֵשָׁא וְכוּ', כִּי גְבוּהָ מְעַל גְבוּהָ וְכוּ' (קהלת ה), וְהֵם כְּלָם בְּחִינַת לוּוִים זֶה מִזָּה וְזֶה מִזָּה, עַד שְׂמַקְבְּלִים וְלוּוִין מְהַשְׂרִים הַעֲלִיזוּנִים, וְהַשְׂרִים מְקַבְּלִים מְהַעֲלִיזוּנִים מֵהֶם, גְבוּהָ מְעַל גְבוּהָ, עַד שְׂכָלֵם מְקַבְּלִים מִשְׂרֵשׁ הַכָּל, שְׁהוּא דְבַר ה', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (תהלים ט): בְּדָבַר ה' שְׁמַיִם נִעֲשׂוּ וּבְרוּחַ ה' כָּל צָבָאֵם. וְעַל-כֵּן כְּשׁוֹזְכִין לְתְּפִלָּה, אִין צָרִיכִין לְרְפוּאוֹת הַעֲשָׂבִים, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת דְבַר ה', שְׁהוּא שְׂרֵשׁ הַכָּל. וְזֶה בְּחִינַת נְבִיא, רֵאשִׁי-תְּבוֹת: ב' דְבַר י' ש' מִיָּם ג' עֲשׂוֹ. כִּי הָאֵלֶף הוּא רְקִיעַ, הַמְּבַדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם (תיקון ה' ותיקון פס), כִּי * פְּרוּשׁ, וְעַל-כֵּן תְּכַת שְׁמַיִם עַל-יְדֵי נְבוּאָה זֹכִינַן לְתְּפִלָּה, שְׁהִיא הִיא בְּמְקוֹם הָא' שְׂכַתְכַת בְּחִינַת דְבַר ה', כְּנִזְכָּר. וְזֶה בְּחִינַת נְבִיא כִּי הָא' הִיא רְקִיעַ וְכוּ' (תהלים ק): וַיִּשְׁלַח דְבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיִּמְלֵט מִשְׁחִיתוֹתָם. וַיִּשְׁלַח דְבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם, הַיְנוּ שְׂמַקְבְּלִין כָּל הַרְפוּאוֹת רַק עַל-יְדֵי דְבַר ה', דְּהֵינּוּ תְּפִלָּה. אִזּוּ וַיִּמְלֵט מִשְׁחִיתוֹתָם, הַיְנוּ עֲשָׂבִים, בְּחִינַת (פנחות עא) תְּקוּצַר לְשַׁחַת, כִּי אִין צָרִיכִין לְרְפוּאוֹת הַעֲשָׂבִים כְּנִזְכָּר:

(1) כְּמוֹבָא בְּכוּנוֹת סְפִירָה וּשְׁבוּעוֹת וּמוֹבָא ג"כ בְּבֵאֵר הֵיטֵב ס"י תצ"ד סק"ח ע"ש (פ"ח). (2) סוּכָה דף ה' ע"ב. (3) עֵינן זוּהַר וַיַּחֲזִי רַכְבָּ ע"ב וּבוּזְהַר בְּלַק כְּפוֹ.

מחויבים שגולדים באדם אז, בעת גדול החולאת, שהם סימנים על החולאת. וכן ברפואת העשבים יש גם כן חלוקים. שיש חולאת, שיוכל להתרפאות על ידי עשב אחד, ויש חולאת גדול מזה, שצריכין לרפואתו מרפאים, להרכיב כמה עשבים לרפואה, ויש שצריכין רפואות מרחקים לרפואתו, ויש חולאת שאין מועיל לו שום רפואה, כי בח החולאת גדול מבח העשבים, ובתחלת צמיחת החולאת, קדם שנגמח ונתגלה, היו יכולין לרפואת אותו בקל, רק שאז היה נעלם ונסתר מעיני כל, ואין יודע ממנו רק השם יתברך לבד. אבל כשאוחזין בבחינת דבר ה', בחינת תפלה כנ"ל, שאזי מקבלין הרפואה מכל הדברים שבעולם, אפלו מלחם ומים, בבחינת: בכל מתרפאין כנ"ל, אזי יכולין להתרפאות אפלו בעת צמיחת החולאת, בעת שהוא נסתר מעין האדם, מאחר שאין צריך לרפואות כלל, רק רפואתו על ידי לחם ומים כנ"ל. על כן גם אז, הינו בעת שעדין לא נתגלה החולאת, יוכל גם כן להתרפאות על ידי לחם ומים שאוכל אז. וזהו בחינת (שמות ט): כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. והקשו כל המפרשים: אם לא ישים, מה צריך לרפואה? אבל לפי הנ"ל מישב היטב. פרוש: כל המחלה וכו' לא אשים עליך, הינו שלא יביא אותך לידי מחלה כלל, כי ירפא אותך מקדם, בעת צמיחת המחלה. וזה: כי אני ה' רופאך - אני ה' דיקא. הינו בעת צמיחת המחלה, שאז אין יודע ממנו, רק אני ה', אז ירפא אותך על ידי בחינת דבר ה', בחינת תפלה, ולא יבוא לידי מחלה כלל, כי יתרפא מקדם בעת צמיחתו כנ"ל. וכל זה תלוי בתקון התפלה כנ"ל, ותקון התפלה הוא על ידי שיוצאין משלש עבודות הנ"ל: וזהו בחינת: ויאמר אם שמוע וכו' והישר בעיניו תעשה, והאונת למצותיו, ושמרת כל חקיו (שם) - זה בחינת תקון השלש עבודות הנ"ל. והישר בעיניו תעשה - זה הפך בזוי אנשים, כי כששמכה אנשים נאמר (ויוב ט): ישר על אנשים ויאמר הטאתי וישר העויתי וכו', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פו). והאונת למצותיו - זה בחינת תקון הברית, בבחינת (בראשית כא) וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אתו אלקים. ושמרת כל חקיו - זה בחינת תקון אמונה, הפך עבודה זרה פגם אמונה, שגאמר עליהם (רמיה ט): חקות העמים הכל הוא, ואזי: כל המחלה אשר שמתי וכו' כי אני ה' רופאך. כי אזי התפלה בשלמות, ויכול להתרפאות על ידי דבר ה', ככל הדברים שבעולם, * אפלו קדם שנתגלה החולאת כנ"ל, בבחינת: בכל מתרפאין וכו' כנ"ל:

בבחינת: וברך את לחמך וכו' והסירותי מחלה מקרבך, הינו מחלה גמורה, כי על ידי דבר ה' יוכל להתרפאות לעולם בכל דבר שבעולם כנ"ל:

וזה שאמר חזקיהו: והטוב בעיניך עשיתי (ישעיה לח), ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט), שסמך גאלה לתפלה ונגז ספר הרפואות. והכל אחד, כי על ידי שסמך גאלה לתפלה, הינו שגאל את התפלה מן הגלות כנ"ל, על ידי זה נגז ספר

וזהו בחינת: ועבדתם את ה' אלקיכם, וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך (שמות כג). ועבדתם את ה', עבודה זו תפלה (ביק כג). אזי: וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה וכו'. הינו שיהיה לה רפואה על ידי לחם ומים, על ידי שיתברכו מן שרש הכל, דהינו דבר ה', בחינת תפלה, ויהיה ללחם ומים בח' לרפואת כמו עשבים. כי התחלקות הכחות, שזה העשב יש לו בח' לרפואת חולאת פלוני וזה חולאת פלוני, וכיוצא בזה - כל חלוקי כחותם הוא רק למטה, אבל למעלה בשרש הכל, דהינו דבר ה', הכל אחד, ואין חלוק בין לחם ומים ובין עשבים, וכשאוחזין בהשרש, דהינו דבר ה', בחינת תפלה, יכולין להמשיך כחות הרפואה לתוך לחם ומים, ויהיה לו רפואה על ידי לחם ומים, בחינת: וברך את לחמך וכו' והסירותי מחלה וכו' כנ"ל:

י אדך יש שלש עבודות שהם מפסידין עבודות התפלה, והם שלש מדות, הינו: א. אל תהי בו לכל אדם (אבות פ"ד) - שלא לבזות שום אדם. ב. עבודה זרה - ואפלו קלוקל האמונה, שאין האמונה בשלמות, הוא גם כן בחינת עבודה זרה. ג. שמירת הברית - הינו מי שאין שומר הברית כראוי. כי כל שלש מדות אלו הם בחינת עבודות דסטרא אחרא, ומפסידין עבודת התפלה. בזוי אנשים הוא בחינת עבודה, כמו שמצינו באחי יוסף, על שבוז אותו ולא האמינו שהוא יהיה מלך, על ידי זה נפלו לבחינת עבודות, ואמרו לו: הינו לה לעבדים (בראשית ט). עבודה זרה - כמו שכתוב (שמות ט): אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. כי ארץ מצרים מלאה גלולים ועבודה זרה, ועל כן נקראים בית עבדים, בחינת עבודות הנ"ל. שמירת הברית - מי שפוגם בו הוא גם כן בבחינת עבד, בחינת חם, שגאמר בו (בראשית ט): ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו. וצריך לצאת משלש עבודות אלו, דהינו משלש מדות הנ"ל, ואז זוכין לעבודת התפלה, ואז יכולין להתרפאות בכל דבר שבעולם, אפלו בלחם ומים, כנ"ל. וזה פרוש (פסחים כה): בכל מתרפאין, הינו בכל דבר שבעולם יכולין להתרפאות, ובתנאי - חוץ מעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, דהינו שלש מדות הנ"ל, שהם בחינת שלש עבודות הנ"ל, הינו כשיוצא משלש מדות אלו, אזי: בכל מתרפאין - אפלו בלחם ומים כנ"ל. כי כשהוא חוץ משלש עבודות הנ"ל, ואז זוכה לעבודת התפלה, אזי יכול להתרפאות בכל דבר שבעולם כנ"ל:

יא ודע, שיש חלוק בין החולאת. כי יש חולאת שהוא בחינת צומח, כמו שזורעין גרעין בארץ והוא נרקב, ויוצא ממנו שמנונית ונעשין גידין, ונתוספין אלו על אלו, עד שנעשה השרש, וממנו יוצא כמו ענפים, ומאלו ענפים עוד ענפים אחרים, עד שצומח הפרי. כמזכר יש חולאת שנגדל באדם כמה שנים. ויש חולאת שהוא באדם בתולדה מאביו ואמו, ואינו נתגלה אלא לעת וקנותו, ובשעת צמיחתו וגדול החולאת, אזי החולאת נסתר ונעלם מעין כל חי, ואין שום אדם יודע ממנו, רק שיש

(ט) עיין מכילתא פרשת יתרו. (י) עיין סנהדרין קא.

הרפואות. כי בשנאאלת התפלה, אז נופלים כל הרפואות כנ"ל, כי נתרפאין על-ידי דבר ה' כנ"ל, ואזי כל הדאקטורים מתבישין ברפואות שלהם, כי אזי אין ביה לשום רפואה, כי כל העשבים הזורים כחם לתוך התפלה, שהוא בחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון כנ"ל. כי בן חובת כל העשבים וכל שיח השדה, כשאדם עומד להתפלל, שאזי הוא בבחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון, אזי הם מחזירין כחם לתוך התפלה, שהוא שרשם העליון, וכשאדם מתפלל על איזה חולאת, אזי אותן העשבים, שיש להם כח לרפאת אותו החולאת, הם מתיבים להחזיר כחם לתוך התפלה, שהיא שרשם, בחינת דבר ה' כנ"ל. וזה בחינת (בראשית כד): ויצא יצחק לשיח בשדה - שתפלתו היתה עם שיח השדה, שכל שיח השדה חזרו כחם, ונתנו אותם בתוך תפלתו, שהיא שרשם כנ"ל:

ונבנעים לשרשם, שהוא בחינת דבר ה', בחינת הבעל-תפלה כנ"ל. וזה: ויצבא השמים לך משתחווים - ראשי-תבות "מלוכה", כי כלם הם בחינת לוויין זה מזה וזה מזה, עד המלוכה הגדול, שהוא בחינת הבעל-תפלה, שהוא המלוכה הגדול, כי הוא בבחינת השרש העליון, שהוא דבר ה' כנ"ל. ועל-כן יכול להכיר בהמפרסמים שהם רק על-ידי עזות, כי אין אדם מעז פנים בפני בעל-חובו (כ"פ ט), ועל-כן עזותם נופל לפני הבעל-תפלה, שהוא המלוכה הגדול כנ"ל, כי כלם הם בחינת לוויין ממנו כנ"ל. וזה בחינת (שמות לו): כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם - שעל-ידי בחינת נשיאות חן, שהוא בחינת: ויצבא השמים לך משתחווים, שכלם מקבלים ולווים ממנו, שעל-ידי-זה נושא חן בעיניהם, בבחינת: כל אחד ואחד נדמה לו כאמתו כנ"ל, על-ידי-זה: ואדעך בשם - שתוכל לדעת ולהכיר כל המפרסמים בעלי השם, כי מי שהוא מפרסם ויש לו שם על-ידי עזות, הוא נופל לפניו כנ"ל. גם ואדעך בשם זה בחינת הנפשות, בחינת (בראשית ט): נפש חיה הוא שמו. כי על-ידי המפרסמים הוא מקשר עם כל הנפשות כנ"ל, שזה בחינת: מאחו פני כסת, דהינו התקשרות לשרשי הנשמות, שהם בחינת כסא הכבוד כנ"ל:

יב וזה בחינת התנוצצות משיח. כי כל הדברים נחלקים זה מזה במראה טעם וריח. בשביל זה הדבר המגדל כל הצמחים נקרא בשם "מזר", ראשי-תבות: מ'ראה, ט'עם, ר'יח. ועקר הוא הריח, כי אין הנשמה נהנית אלא מהריח, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות מג): איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף. הוי אומר זה הריח. ועקר התפלה היא מהנשמה, בבחינת (תהלים ט): כל הנשמה תהלל יה. ומשיח מקבל כל התפלות, כי משיח הוא בחינת הטם, בבחינת (איכה ח): ריח אפינו משיח ה'. שמקבל כל הריחות, שהם בחינת התפלות, כי יניקת התפלה שהיא מהנשמה, היא מהריח כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה מח): ותהלתי אחטם לך. בחינת הטם כנ"ל. ובשביל זה נקרא משיח, כי הוא יונק ומקבל משיח השדה^(ט), דהינו כל הריחות שבאים בתוך התפלה, שהיא בחינת הטם, בחינת: ותהלתי אחטם וכו'. ומשיח מקבל אותם בבחינת: ריח אפינו משיח ה', כנ"ל:

יד ואזי יכולין לעשות ראש-השנה. כי כשאדם יושב לדבר בחברו, זה בחינת ראש-השנה, שהוא יומא דיניא, שהוא יושב ודן את חברו. וצריך לזהר מזה מאד, ולהסתכל על עצמו היטב אם הוא ראוי לזה לשפט את חברו, כי המשפט לאלקים הוא^(י), כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ג): אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו. ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השם יתברך, שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (כ"ד ויצא פ"ס, חובא בפירש"י^(י) פרשת כי תשא), וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועל-כן הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל-הרחמים, ובנדאי הוא מקים בנו: הוי דן את כל האדם לכף זכות (אבות פ"א). ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראש-השנה, שהוא יום הדין, בראש-החדש, כי זה הוא חסד גדול, כי איך היינו מרימין פנינו לבקש כפרה מאתו יתברך, על-כן עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראש-השנה בראש-החדש, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש כפרה בבחינת: הביאו עלי כפרה, הנאמר בראש-החדש (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה^(י) שבועות ט), ועל-כן אין לנו בושה ביום הדין לבקש כפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז כפרה, כנ"ל. גם על-ידי שהשם יתברך בעצמו כביכול בא לידי זה שיצטרך לומר: הביאו עלי כפרה. הינו שעשה דבר שהצריך להתחרט עליו ולומר: הביאו עלי וכו', על-כן אין לנו בושה לבוא לפניו בחטאינו לבקש עליהם כפרה ולהתחרט עליהם, כי גם הוא יתברך עשה דבר שהצריך להתחרט עליו כנ"ל. נמצא, שאנו רואין גדל רחמנות שלו, על-כן הוא לבדו יתברך ראוי לדון את העולם, כי הוא יתברך יודע מקום כל אחד ואחד, כי כל המקומות הם אצלו יתברך, כי הוא מקומו של עולם, ואין העולם

יג וזה בחינת נשיאות חן, בבחינת: ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה (אסתר ט) - שכל אחד ואחד נדמה לו כאמתו (פנייה יג). כי זה הבעל-תפלה הוא בבחינת דבר ה', שהוא השרש העליון, שכל הפחות וכל צבא השמים, כלם מקבלים ממנו, ועל-כן כל צבא השמים וכל השרים העליונים, כל אחד ואחד נדמה לו כאמתו, הינו שהוא נושא חן בעיניהם, וכל אחד ואחד נדמה לו שהוא עוסק עמו לבד, כי כלם מקבלים ממנו:

ואזי יכול להכיר המפרסמים שהם על-ידי עזות, כי עזותם נופל לפניו. כי כשזוכה לתפלה, שהיא בחינת דבר ה', שהוא השרש העליון, שכל השרים העליונים וכל צבא השמים, כלם מקבלים כחם ממנו, אזי הם כלם בחינת לוויין אצלו, בבחינת: כל כוכבא לוויין דא מן דא וכו'. נמצא, שכלם הם בחינת לוויין, עד השרש העליון, שהוא דבר ה', שהוא בחינת הבעל-תפלה, שהוא המלוכה הגדול, שכל צבא השמים וכל הכחות, כלם הם בחינת לוויין ממנו, בבחינת (נחמיה ט): ויצבא השמים לך משתחווים - שכל צבא השמים הם משתחווים

(יא) עיין זוהר בראשית כה. (יב) דברים א (יג) בפסוק הנה מקום אתי. (יד) חולין דף ס' ע"ב.

[שבת חנוכה תקס"ט, ברסלב]

א **הנפכה** הם ימי הודאה, כמו שכתוב: וקבעו שמונת ימי הנפכה אלו להודות ולהלל וכו'. וימי הודאה זה בחינת שעשוע עולם הבא, כי זה עקר שעשוע עולם הזה להודות ולהלל לשמו הגדול ותברך ולהכיר אותו ותברך, שעל ידי זה סמוכים וקרובים אליו ותברך, כי כל מה שיודעין ומפירין אותו ותברך ביותר, סמוכין אליו ביותר, כי שאר כל הדברים ותבטלו לעתיד בלם, בבחינת: כל הקרפנות בטליו, חוץ מקרבן תודה (מ"ד צו פ"ג, אמור פ' כו ע"ש), שלא ישאר לעתיד, רק בחינת תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו ותברך, כמו שכתוב (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, שזה כל שעשוע עולם הבא:

ב **ובחינת** תודה, שהוא שעשוע עולם הבא, זה בחינת הלכות, כי ההלכות שזוכין ללמד, בפרט מי שזוכה לחדש בדם, זה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (נדה ע): כל השונה הלכות בכל יום, מבטח לו שהוא בן העולם הבא. כי בשנתחדש הלכה, נתחדש שכל וידיעה, והדעת הוא עקר שעשוע עולם הבא כנ"ל. וזה בחינת (ברכות נד): ארבעה צריכין להודות, דהינו תודה, שהם מפרשין בזמור ק"ו, שפים בסופם: מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'. חסדי ה' זה בחינת הלכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צ): כל המונע תלמידו מלשמשו, באלו מונע ממנו חסד, שנאמר: למס מרעהו חסד. ושמוש חכמים זה בחינת הלכות, שהם בחינת (ישעיה נח): חסדי דוד - שהלכה כמותו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין צג): וד' עמו - שהלכה כמותו. וזהו: וד' עמו, הינו שסמוך וקרוב להשם ותברך, בחינת שעשוע עולם הבא, שהוא בחינת הלכות כנ"ל:

ג **ובשביל** זה מכנה התודה בשם הלכה, כי תודה מביאין כשיוצאין מצרה, כי בשנופלין לאיזהו צרה, חס ושלוש, אזי עקר הצרה בלב, כי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כמו שכתוב (משלי יד): לב יודע מרת נפשו. כי הלב מבין (ברכות סא), ועל-כן הוא מרגיש הצרה ביותר. ואזי, בשעת הצרה, מתבנסים כל הדמים ועולים אל הלב, כמו כשיש צרה באיזהו מקום, חס ושלוש, אזי מתבנסים בלם אל החכם שיש שם, לקבל ממנו עצה. כמו-כן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב, לבקש עצה ותחבולה כנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב, ואז הלב בצרה ובדחק גדול, כי לא די שהלב דואג בעצמו, כי הוא מרגיש הצרה יותר מכלם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצרין לו מאד.

מקומו כנ"ל, כי אף-על-פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הפונה, חס ושלוש, שנתצמצם שם אלקותו ותברך, חס ושלוש, כמו שאמר שלמה (מלכים-א ה): הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה וכו'. רק מחמת שהיה שם דברים נאים, כי בבית המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן-עדן (ע בהקדמת התיקונים), על-כן המשיך לשם קדשתו ותברך, אבל הוא ותברך אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם, ועל-כן הוא ותברך יכול לעשות ראשי-השנה, שהוא יום הדין, כי הוא מקיים: אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, כי הוא מקומו של עולם כנ"ל. וזה בחינת (תהלים צג): לביתך נאווה קדש, ה' לארץ ימים. הינו שהשם ותברך המשיך רק קדשתו לבית המקדש, מחמת שהיו שם דברים נאים, אבל הוא ותברך בעצמו אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם, ועל-כן: ה' לארץ ימים, הינו שהוא ותברך יכול לעשות ראשי-השנה, שהוא יומא אריכתא (ע ביצה דודף ובוש"ע אר"ח ס"י שצ"ג) כנ"ל. ומי שאוחזו בבחינת כסא הכבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא גם-כן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל א ג): וכסא כבוד ינחילם, כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. דהינו על-ידי בחינת כסא הכבוד, שרשי הנשמות, על-ידי זה הוא מקומו של עולם, בחינת: וישת עליהם תבל. ועל-כן הוא יכול לעשות ראשי-השנה כנ"ל:

ד **זוה פרוש:** תקעו בחדש שופר. תקעו - זה בחינת הממשלה הנ"ל, בחינת: ותקעתיו יתד במקום נאמן כנ"ל. בחדש - זה בחינת התחדשות המחין שבשלוש רגלים, בבחינת (תהלים קד): עשה ירח למועדים - שכל המועדים והרגלים הם על-ידי חדוש הירח. שופר זה בחינת הלב, שגזון משופרא דשופרא (וזהו פנחס דף רמו רכא וע' תיקונים תיקון כא מט), גם שופר הוא בחינת יראה, בבחינת (עמוס ג): היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. גם שופר הוא בחינת נבואה, בבחינת (ישעיה נח): הרים כשופר קולך. גם שופר הוא בחינת תפלה, בבחינת (תהלים קיח): מן המצר קראתי יה וכו', וזה בחינת מצר השופר ומרחב השופר. גם הוא בחינת שיח השדה, שחורין בהם לתוד התפלה, בבחינת: ויצא יצחק לשוח בשדה כנ"ל, וזה בחינת שופר, בבחינת (יהושע ו): במשוד בקרן היובל - ראשי-תבות: ויצא יצחק לשוח בשדה, כנ"ל. ועל-ידי כל הבחינות אלו - בפסח ליום חגנו. הינו ראשי-השנה, כי על-ידי זה יכולין לעשות ראשי-השנה כנ"ל:

ה **בענין** הנבואה הנ"ל יש קשיא, כי המלאך המשפיע הנבואה, דהינו בחינת המלאך הגואל וכו', כנ"ל, הוא למטה מבחינת מקום הנבואה, כי המלאך הנ"ל הוא בחינת השכינה, כמובא, והיא בבחינת למטה מנצח והוד, שמשם הנבואה. אך יש בזה דברים כגו, דהינו כשהיא עולה למעלה מהם, אזי היא דיקא משפיע נבואה, ואין לנו עתה עסק בזה:

קיום רק על-ידי אמת (כמו שפרש רש"י (במדבר י) על פסוק: וגם זבת חלב ודבש וכו')^(א). נמצא, שעקר קיום ושלמות הדבור הוא על-ידי האמת, שהוא מאיר בהדבור על-ידי שלשה שמות, בבחינת (תהלים ב): אל אלהים יי דבר. כי אלו שלשה שמות הם מקור האמת, ועל-ידם מאיר האמת בהדבור, דהינו ברבוע הדבור, הינו בחינת ארבעה חלקי הדבור. כי יש רבוע הדבור, ועל-פיו פשהו ישראל בגלות, והנה הדבור בגלות^(ב), נאמר במשה (שמות ד): לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך וכו'. זה בחינת רבוע הדבור, ארבעה חלקי הדבור. כי יש דבור של צדקה, בבחינת (ישעיה סג): מדבר בצדקה, שזהו בחינת היתרון שיש לאדם על החי, שהוא הדבור, שהוא גדר האדם, והוא בחינת צדקה, שהוא גומל חסד עם הבריות, שזה גדר האדם, שדרכו לגמל חסד, מה שאין בן החי. וזה שנאמר: נעשה אדם, וכתוב: וישם האיש אשר עשיתי עמו היום וכו'. מה התם צדקה אף באן צדקה (הקדמת זוהר דף יג), שעל-ידי צדקה נקרא אדם, כי הצדקה, שמשם הדבור, הוא גדר האדם כנ"ל. וזה בחינת: לא איש דברים אנכי, הינו הדבור של צדקה, בחינת (תהלים קיב): טוב איש חונן ומלוה וכלכל דבריו, דהינו גמילות חסד וצדקה. ויש דבור של תשובה, בחינת (ישעיה יד): קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. וזה בחינת: גם מתמול, בחינת דבור של תשובה, כמו שכתוב (תהלים א): ותאמר שובו בני אדם פי אלף שנים בעיניך כיום אתמול:

ויש דבור של עשירות, דהינו עשירים קרובים למלכות, שהם בחינת (בראשית ב): שלשת השריגים, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (תולין אב): שלשה שרי גאים, דהינו עשירים קרובים למלכות (כמו שפרש רש"י פס), שיש להם בחינת דבור, בבחינת (משלי כב): חן שפתיו רעהו מלך, הינו הדבור של קרובים למלכות. וזה בחינת: גם משלשום, בחינת שלשת השריגים הנ"ל, הינו הדבור של עשירים קרובים למלכות. ויש דבור של מלכות, בחינת מלכות פה^(ג). וזה בחינת: גם מאז דברך, בחינת (תהלים צג): נכון כסאך מאז: והאמת מאיר ברבוע הדבור הנ"ל על-ידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל אלקים יי, שהם בחינת: תפלה ותורה ושדוכים וזווגים. אל זה בחינת תפלה, כי "אל" על-שם הכח, שהוא תקיף ובעל היכולת, ועל-ידי התפלה נקראין ישראל בשם אל, בבחינת (פנינה יח): מנין שקראו הקדוש-ברוך-הוא לייעקב אל. שנאמר: ויקרא לו אל וכו'. כי על-ידי התפלה, כפיכחול, אנו לוקחין לעצמנו הכח מפניו יתברך, כי אנו מבטלין גזרותיו, נמצא שיש לנו הכח, ועל-פיו נקראין ישראל "אל" על-ידי התפלה, על-שם הכח כנ"ל. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי תענית): לא איש אל ויכזב לא איש הוא, שעשה דברי אל ככזב. כי על-ידי התפלה מבטלין גזרותיו יתברך, ואזי ישראל נקראין אל. ומשם מאיר הדבור, בבחינת (תהלים קמח): וגבורתך ידברו. דהינו על-ידי הכח וגבורה, שזה בחינת אל על-שם הכח, מאיר הדבור על-ידי האמת, כי התפלה היא רק על-ידי אמת, כמו שכתוב (שם): קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראוהו

ועל-פיו כשיש, חס ושלום, צרה לאדם, חלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא מבקש לנגע מעצמו ולהשליכם מעליו, ועל-פיו הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה, חס ושלום. ואחר-כך, כשיוצאין מהצרה, אזי חוזרין תהלוכות הדמים לילך בסדר בתוך שבילי הגוף. ועל-פיו התודה, שהיא באה כשיוצאין מהצרה, היא מכנה בשם הלכה, על-שם תהלוכות הדמים, שהולכין בסדר כשיוצאין מהצרה כנ"ל:

ג ומזה באה הולדה בנקל. כי בשעה שאשה פורעת לילד ירכותיה מצטננות (כשארז"ל סופה יא), ועל-ידי זה נעשה ההולדה, כי הדמים עולין למעלה, ואזי נדחק המקום שם, ואזי הם דוחים את הנולד לחוץ, ואחר-כך חוזרים הדמים למקומם, שזה בחינת תודת-הלכה, שהוא בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרים לילך בסדר כנ"ל. כי גם ההלכה היא בחינת הולדה, כי יש תמכי אריתא, שנותנים מומן ללומדי תורה, ובתחלה הם מחסרים מומנם מעצמם, כי בשנותנים המומן להתלמידי-חכם, נחסר אצלם, שזה בחינת ירכותיה מצטננות, כי דמים תרתי משמע^(ד). אבל אחר-כך, על-ידי מומנם שמתחזקין התלמיד-חכם, ונולד הלכות שהם בחינת חסד, אזי על-ידי השפעת החסד חוזר ונתמלא החסרון. וזה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (ישעיה ב): והיה אור הלבנה באור החמה, הנאמר לעתיד^(ה), כי הלבנה טבעה קר, בחינת חסרון וקרירות, ועתידה להתמלא באור החמה, בחינת מלוי החסרון, שזה בחינת הולדה, בחינת הלכות, שהם בחינת שעשוע עולם הבא כנ"ל. וזה בחינת (בראשית ב): אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם (ב"ר פ"י), הינו חסד, כי ההולדה - על-ידי בחינת הלכות, שהם בחינת חסד כנ"ל. וזה בחינת (תהלים ק): מזמור לתודה הריעו ליי כל הארץ. "לתודה" - אותיות "תולדה". הריעו ליי כל הארץ - ראשי-תבות "הלכה", כמובא. כי ההלכות, בחינת תודה, הם בחינת הולדה כנ"ל:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סופה ב): אסא חלה את רגליו, על שעשה אנגריא בתלמידי-חכמים (סופה ב). כי על-ידי שעשה אנגריא בתלמידי-חכמים ובטל אותם מן ההלכות, על-ידי זה חלה את רגליו, כי ההלכות הם בחינת תקון וקיום הרגליו, כי ההלכות הם בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרין והולכין בסדר כנ"ל, ואסא שפגם בזה ובטל את התלמידי-חכמים מן ההלכות, על-פיו חלה את רגליו:

ד וכשזוכין לבחינת תודת-הלכה, על-ידי זה נתגלה אור האמת ומאיר בהדבור, כי מתחלה, כשהדמים שומפין על חלב, הוא בחינת פגם האמת, בבחינת (משלי כב): אנשי דמים ישנאו תם, אבל אחר-כך כשיוצאין מהצרה, שזה בחינת תודת-הלכה, אזי מאיר האמת, בבחינת (פנינה ב): תתן אמת לייעקב, חסד לאברהם. חסד לאברהם - הינו הלכות כנ"ל, על-ידי זה מאיר האמת ומשלים הדבור, כי עקר שלמות הדבור, על-ידי אמת, כי קושטא קאי וכו' (שבת קד), ואפלו שקר אין לו

(א) מגילה יד ע"ב. ועיין חרושי אגדות שבת קלט ד"ה כי כפיכם (ב) עיין פסחים סח ובסנהדרין צא ע"ב. (ג) עיין הקדמת זוהר דף ב' ע"ב (ד) עיין זוהר וארא כה ע"ב. (ה) פתח אליהו.

באמת. אלקים זה בחינת תורה, כמו שכתוב (שמות ד): ואתה תהיה לו לאלקים, ותרנומו לרב. וזהו: הוא יהיה לך לפה – שבחינת אלקים, בחינת תורה, הוא מאיר לפה, דהינו להדבור, כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו, שזה בחינת (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, והוא בחינת אמת, בבחינת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפייה. ה' זה בחינת שדוכים, בבחינת (בראשית כד): מה יצא הדבר, בחינת (משלי יט): ומה אשה משפלת. והוא בחינת אמת, בבחינת (בראשית טו): אשר הנחני בדרך אמת. ועל-ידי-זה נשלם הדבור, כי עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים, ואחד כל העולם כלו (בשרז"ל קידושין טו). וכל זמן שאין התקשרות, אין להדבור שלמות, אבל בשנתקשרין, נתחברים ונשלמים חלקי הדבור. נמצא, שעל-ידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל אלקים יי, שהם בחינת: תפלה, תורה, שדוכים – נשלם הדבור על-ידי האמת, הינו רבוע הדבור, שנשלם על-ידי האמת בני"ל:

ה ושלמות הדבור הוא בחינת לשון-הקדש, כי כל לשונות העמים הם חסרים, ואין להם שלמות, כי נקראין לשון עלגים (ישעיה לב), ואין שלמות רק ללשון-הקדש. ולשון-הקדש הוא מקשר לשבת, בבחינת (שם נח): ודבר דבר – שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל (שבת קיג). בבחינת (במדבר ו): כה תברכו – בלשון-הקדש (סוטה לח), שבבלשון-הקדש נכלל ברכה וקדושה, כי הלשון-הקדש מקשר לשבת, שנאמר בו ברכה וקדושה, כמו שכתוב (בראשית ב): ויברך ויקדש וכו'. ועל-כן, על-ידי שלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן על-ידי שלמות הדבור, שהוא בחינת לשון-הקדש, על-ידי-זה ממשיכין השמחה של שבת לששת ימי החל. כי ימי החל הם בחינת עצבות, ואפלו המצוות שעושין בימי החל הם בחינת עצבות, כי מטי"ט שלמנותה בימי החל (ת"י ת"י דף לט), ומטי"ט הוא בחינת עבד, בחינת עצבות, אבל שבת הוא בחינת בן, ואז נהא לעלאין ותתאין, ונתעורר שמחה, ואזי נתרוממין ונתעלין כל המצוות של ששת ימי החל מן העצבות, ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחינת (בראשית ח): ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר, זה ינחמנו ממצעשינו ומעצבון ידינו. הינו בחינת שבת, שהיא בחינת בן, בחינת נח, נהא דעלאין ותתאין (ע' תיקון ע' בסופו ובוורר בראשית נח ט), שהוא מנחם ומשמח הכל מן העצבות, בחינת: זה ינחמנו וכו'. וכשזוכין לבחינת לשון-הקדש, שהוא מקשר לשבת, אזי ממשיכין על-ידו את הקדושה והשמחה של שבת לששת ימי החל, כי מחמת שהלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן נמשך על-ידו השמחה של שבת לששת ימי החל. וזה: אל אלקים יי דבר (עם התבות) מספר שמחה, כי על-ידי שלמות הדבור, שהוא לשון-הקדש, נמשך שמחה בני"ל:

ז וזה בחינת מעשה דרבי אליעזר הגדול בתנור של עכנאי (כ"ט ט), כי רבי אליעזר הלכה כמותו בכל מקום (שם), והיה רוצה להראות שזוכה לשלמות הדבור, דהינו שלמות רבוע הדבור, שזוכין לזה על-ידי הלכות בני"ל, ועל-כן אמר: חרוב יוכיח, אמת המים יוכיח, בתלי בית-המדרש יוכיח, בת-קול יוכיח. כי אלו ארבעה דברים הם בחינת רבוע הדבור, דהינו ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. כי הצדיקים הם גבורי כח עושי דברו, כמוכא בזוהר הקדוש (לדיל דף ט), שהם עושים ומנהיגים עם הדבור כרצונם, ועל-כן רצה רבי אליעזר להראות שיש לו שלמות רבוע הדבור, ועל-כן יכול לעשות עם הדבור כרצונו, דהינו לשנות הטבע כרצונו על-ידי שלמות דבורו, והראה זאת בארבעה דברים, שהם בחינת רבוע הדבור:

ח ושלמות הדבור הוא בחינת לשון-הקדש, כי כל לשונות העמים הם חסרים, ואין להם שלמות, כי נקראין לשון עלגים (ישעיה לב), ואין שלמות רק ללשון-הקדש. ולשון-הקדש הוא מקשר לשבת, בבחינת (שם נח): ודבר דבר – שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל (שבת קיג). בבחינת (במדבר ו): כה תברכו – בלשון-הקדש (סוטה לח), שבבלשון-הקדש נכלל ברכה וקדושה, כי הלשון-הקדש מקשר לשבת, שנאמר בו ברכה וקדושה, כמו שכתוב (בראשית ב): ויברך ויקדש וכו'. ועל-כן, על-ידי שלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן על-ידי שלמות הדבור, שהוא בחינת לשון-הקדש, על-ידי-זה ממשיכין השמחה של שבת לששת ימי החל. כי ימי החל הם בחינת עצבות, ואפלו המצוות שעושין בימי החל הם בחינת עצבות, כי מטי"ט שלמנותה בימי החל (ת"י ת"י דף לט), ומטי"ט הוא בחינת עבד, בחינת עצבות, אבל שבת הוא בחינת בן, ואז נהא לעלאין ותתאין, ונתעורר שמחה, ואזי נתרוממין ונתעלין כל המצוות של ששת ימי החל מן העצבות, ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחינת (בראשית ח): ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר, זה ינחמנו ממצעשינו ומעצבון ידינו. הינו בחינת שבת, שהיא בחינת בן, בחינת נח, נהא דעלאין ותתאין (ע' תיקון ע' בסופו ובוורר בראשית נח ט), שהוא מנחם ומשמח הכל מן העצבות, בחינת: זה ינחמנו וכו'. וכשזוכין לבחינת לשון-הקדש, שהוא מקשר לשבת, אזי ממשיכין על-ידו את הקדושה והשמחה של שבת לששת ימי החל, כי מחמת שהלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן נמשך על-ידו השמחה של שבת לששת ימי החל. וזה: אל אלקים יי דבר (עם התבות) מספר שמחה, כי על-ידי שלמות הדבור, שהוא לשון-הקדש, נמשך שמחה בני"ל:

ט וזה בחינת מעשה דרבי אליעזר הגדול בתנור של עכנאי (כ"ט ט), כי רבי אליעזר הלכה כמותו בכל מקום (שם), והיה רוצה להראות שזוכה לשלמות הדבור, דהינו שלמות רבוע הדבור, שזוכין לזה על-ידי הלכות בני"ל, ועל-כן אמר: חרוב יוכיח, אמת המים יוכיח, בתלי בית-המדרש יוכיח, בת-קול יוכיח. כי אלו ארבעה דברים הם בחינת רבוע הדבור, דהינו ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. כי הצדיקים הם גבורי כח עושי דברו, כמוכא בזוהר הקדוש (לדיל דף ט), שהם עושים ומנהיגים עם הדבור כרצונם, ועל-כן רצה רבי אליעזר להראות שיש לו שלמות רבוע הדבור, ועל-כן יכול לעשות עם הדבור כרצונו, דהינו לשנות הטבע כרצונו על-ידי שלמות דבורו, והראה זאת בארבעה דברים, שהם בחינת רבוע הדבור:

י ועל-ידי-זה שממשיכין קדושה של שבת לששת ימי החל, על-ידי-זה נתגלה האחדות הפשוט יתברך. כי בששת ימי החל הם פעולות משתנות, שבכל יום נברא פעולה משנה, וזה כנגד השכל האנושי, להבין זאת בשכל האנושי, שפעולות משתנות יהיו נמשכין מאחד הפשוט יתברך ויתעלה,

חרוב יוכיח, זה בחינת הדבור של צדקה, כי חרוב הוא בחינת צדקה, כי חרוב נטעין אותו רק לדורות, כמו שאמרו בגמרא (תענית כג): אגא עלמא בהרובא אשתבח, כי היכי דשתלי לי אבהתי, אגא נמי שתלי לבנאי. נמצא, שהחרוב הוא רק לדורות, כמו הצדקה שהיא לדורות, כמו שאמר רבי חיאי (שבת קנא): כי אתא עניא אקדם לה רפתא, כי היכי דלקדמו לבניך וכו', גלגל הוא שחזור בעולם:

אמת המים – זה בחינת תשובה, בבחינת (איכה ב): שפכי כמים לבך נכח פני ה'. כותלי בית-המדרש, זה בחינת עשירים, שהם בתל שהכל פונין בו, כי אוהבי עשיר רבים (משלי יד), והכל פונין אל העשירים. וזהו: כותלי בית-המדרש, בחינת (תהלים לד): דורשי ה' לא יחסרו כל טוב. דהינו הצדיקים דורשי ה', שכל טוב נמשך מהם. אך צדיקים מהני

הימים שנגחשבין לשנים על-ידי למוד הלכות, בחינת יום יום ודרשון כנ"ל:

(וגמר פרוש הפסוק על-פי התורה הנ"ל לא זכינו לשמע)

ובשעה שהלב בצרה, גם הראה בצרה. כי הראה היא קיום הגוף, כי הראה מקימת הלחה לבנה וממשכת הלחלוחית להגוף, כי הגוף יש לו תנועות שהם מיבשין הגוף, כי התנועות מיבשין, ועל-כך עקר הקיום - על-ידי הראה, שמשכת לחלוחית. וכשהלב בצרה, שאז הדמים עולין ושופטין על הלב, ואזי הלב דופק בדפיקות גדולות, אזי הראה מנשבת נשיבות גדולות, ואזי נתבש הראה, ועל-ידי זה נתבש הגוף, חס ושלום. ושמן הוא רפואה להראה, כמו שאומרין העולם, כי השמן מלחלה, הינו בחינת השמן הנ"ל, שהוא בחינת תקון הצרה כנ"ל. ובתחלה, כשהצדיק בצער ובצרה, כמה וכמה נשמות שבעולם הזה ועולם הבא מקוננין ומתאבלין על צערו, וגם השכינה מקוננת, כי אפלו על דמים של רשעים השכינה מקוננת, קל-זחמר על דמן של צדיקים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין טו). אבל בשזוכה לרפואה, אזי מתנחמין כלם, ונמשך שמחה לכלם, בבחינת (ישעיה ג): וארפאהו ואשלם נחמים לו ולאבליו. שעל-ידי רפואתו נמשך נחמה לכל האבלים הנ"ל, הינו שמחה כנ"ל:

ודע, שמזמור לתודה הוא מסגל למקשה לילד, דהינו לומר אותו. כי מ'זמור ל'תודה - ראשי-תבות "מל", בחינת שבועין קלין של היולדת שצועקת קדם הילדה, כמובא¹⁰. ויש במזמור זה קס"ח אותיות. קס"ח הוא "חסד" בא"ת ב"ש, שעל-ידי חסד, בחינת הלכות, ההולדה בנקל כנ"ל. ויש מ"ג תבות בזה המזמור, כי קשוי לילד הוא על-ידי שיש קלפה שהיא אומרת: גזר, גם לי גם לך לא וכו' (מלכים א-ג), כי אינו רוצה שיצא לאויר העולם, ובנגד זה יש מ"ג תבות בזה המזמור, כנגד בחינת "גם" הנ"ל, כי המזמור הזה הוא סגולה למקשה לילד כנ"ל:

בשחלה

רבי אליעזר הגדול, אמר לרבי עקיבא: חמה עזה בעולם (פנהרין קא). כי לא היה אז מי שיוכל להמתיק הדין, כי היה צריך לפדיון להמתיק הדין, ולא נמצא. כי באמת אחר ההמתקה והפדיון, אז דיקא טוב לרפאת החולה על-ידי רפואות, כי אזי דיקא, אחר הפדיון וההמתקה, יש רשות לרופא לרפאת. כי הגה באמת, אידך יכול הרופא לחגור מתניו לרפאת החולה על-ידי רפואות וסמים, הלוא אינו יודע הפס הצריך לרפואות אותו החולה, כי יש סמים הרבה שהם מסגלים לרפואות החולאת, אך בודאי החולה אינו יכול להתרפאות כ"אם על-ידי סם פלוני המיוחד לרפואתו, כפי שנגזר למעלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ו נח), שגוזרין למעלה, שיתרפא על-ידי סם

זכותו והוא אעלמא, אדידהו לא (חלוין פ), כי הצדיקים בעצמן אין להם כלום, רק ממשיכין כל טוב אל העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על רבי תנינא בן דוסא (שם): כל העולם נזון בשביל תנינא בני, ותנינא בני די לו בקב הרובין וכו'. ועל-כך העשירים נקראין בתלי בית-המדרש, שהם בתל שהכל פוזין אליו על-ידי עשירותם, וכל טוב שיש להם נמשך להם מבחינת בית-המדרש, הינו בחינת: דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, שמהם נמשך כל ההשפעות כנ"ל:

בת-קול, זה בחינת מלכות, כי הקול יוצא משת עוקאין דקנה, בחינת מלכות, בחינת (מלכים א-ט): שש מעלות לכסא (ע' וזר נשא קבא: פנחס דף רלה ובתיקון כב). נמצא, שהראה רבי אליעזר בארבעה דברים אלו, שיש לו שלמות רבוע הדבור, דהינו בחינת ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. אבל אף-על-פי-כן לא השגיחו על זה, כי יחיד ורבים - הלכה ברבים, כי זה יקר בעיני השם ותרבה, שזה בחינת התגלות אחדות הפשוט מבחינת פעלות משתנות כנ"ל, שזה בחינת שבת כנ"ל. וזהו שאמר הקדוש-ברוך-הוא: נצחוני בני. הינו שבחינת בן שלהם נצה, כי זה שרבים מסמימים לדעת אחד, זה בחינת שבת, בחינת בן, כנ"ל:

וזה בחינת: עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק). הינו להמשיך שמחה לבחינת עבד, בחינת מט"מ, בחינת ששת ימי החל כנ"ל. וזהו: דעו כי ה' הוא אלקים, בחינת אחדות הפשוט, שכל השנויים הם אחד, שזה נתגלה על-ידי שנמשך השמחה של שבת לששת ימי החל, שהם בחינת עבד כנ"ל:

וזה בחינת הנפה. כי ימי הנפה הם ימי הודאה, שהוא בחינת שעשוע עולם הבא, בחינת הלכות, שעל-ידי זה זוכין לשלמות הדבור, על-ידי התגלות האמת כנ"ל. וזהו בחינת השמן של גר הנפה, בבחינת (דברים לו): תמיד ואוריד לאיש חסידך. שעל-ידי החסדים, דהינו בחינת הלכות, נתגלה אור האמת, בחינת: תמיד ואוריד. וזה בחינת השמן, שהוא בחינת אור האמת, בחינת (תהלים טז): שלח אורך ואמתך. וצריך לתנו סמוך לפתח (שבת כא), בחינת: פתחי פיה (מיכה ט), הינו הדבור, כי האמת מאיר בהדבור כנ"ל, בבחינת (תהלים קט): פתח דבריך יאיר. ואזי נמשך השמחה של שבת לששת ימי החל, על-ידי לשון-הקדש, שהוא שלמות הדבור. וזה בחינת: הנפה - חנו כ"ה, בחינת שבת נחא, שבו מקשר לשון-הקדש, שהוא בחינת: כה תברכו - בלשון-הקדש, כנ"ל. והשמחה של שבת מאיר לששת ימי החל, שהם גם-כן בחינת הנפה, בחינת חנוך, מט"מ, עבד, ששלטנותה בימי החל, בבחינת: זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו. בחינת שמחה של שבת, שנמשך לששת ימי החל כנ"ל:

וזה: ויהי מקץ שנתים ימים¹¹ מקץ - הינו סוף, בחינת הלכות, שהם שעשוע עולם הבא, שהוא בסוף. וזהו: שנתים ימים, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (תניינא ה) על האי בר בי רב דחד יומא שהיה מצטער, עד שדרש לו רבי יוחנן: ואותי יום יום ודרשון, שיום אחד בשנה חשוב שנה, וזהו: שנתים ימים, בחינת

(1) בראשית מא. (2) בוזר פינחס רמט ע"ב.

לְהַתְנַדֵּב לְצִדְקָה, אִזִּי צְרִיכִין לְשַׁבֵּר אֶת הָאֲבוּרִיּוֹת שֶׁלוֹ לְהַפְכוֹ לְרַחֲמָנוּת, וְזוֹה עֵקֶר עֲבוּדַת הַצִּדְקָה, כִּי מִי שֶׁהוּא רַחֲמָן בְּמַבְעוֹ וְגוֹתֵן צִדְקָה מִחַמַּת רַחֲמָנוּת שְׂבֻטְמַבְעוֹ, אִין זֶה עֲבוּדָה, כִּי יֵשׁ גַּם כַּמָּה חַיּוֹת שֶׁהֵם רַחֲמָנִים בְּמַבְעֵם, רַק עֵקֶר הַעֲבוּדָה – לְשַׁבֵּר הָאֲבוּרִיּוֹת לְהַפְכוֹ לְרַחֲמָנוּת. וְזוֹ בַּחֲנִינָה: וְאֵת הָעֲרָבִים צְוִיתִי לְכַלְכֵּלָהּ. כִּי הָעוֹרֵב הוּא בְּמַבְעוֹ אֲבוּרִי, וְנִתְהַפֵּף לְרַחֲמָנוּת לְכַלְכֵּל אֶת אֱלֹהָיו. כְּמוֹכֵן צְרִיכִין בְּצִדְקָה בְּנִ"ל. וְכָל הַגְּדִיבֵי לֵב, כָּל מִי שֶׁהוּא נִדְבָן, צְרִיךְ לִילָף וּלְעַבֵּר בְּתַחֲלָה דְרָף בַּחֲנִינָה זוֹ, בַּחֲנִינָה: וְאֵת הָעֲרָבִים הַנִּ"ל, דְּהֵינּוּ שֶׁבְתַחֲלָה צְרִיכִים לְשַׁבֵּר הָאֲבוּרִיּוֹת שֶׁלָּהֶם, מִה שֵׁישׁ לָהֶם אֲבוּרִיּוֹת בְּתַחֲלָה, לְהַפְכוֹ לְרַחֲמָנוּת, לְהַתְנַדֵּב לְצִדְקָה, בְּנִ"ל:

ב וּבַחֲנִינָה זוֹ, דְּהֵינּוּ הַתְּחִלַּת הַצִּדְקָה, הִיא קִשָּׁה וְכַבְדָּה מְאֹד. כִּי כָל הָעֲבוּדוֹת וְכָל הַתְּשׁוּבוֹת, כָּל מִה שְׂרוּצִין לַעֲשׂוֹת אִיזָה עֲבָדָא בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם, כַּמָּה קָלִין שֶׁל אִזִּי וְאִבּוֹי וְכַמָּה גְּנִיחוֹת וְכַמָּה כְּפִילוֹת וְכַמָּה הַסּוּת (הֵינּוּ תַּנּוּעוֹת מְשֻׁנוֹת שְׂעוּשִׁין יִרְאִי ה' בְּעֲבוּדָתָם) צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת קִדְמָה שְׂעוּשִׁין אִיזָה עֲבָדָא. וְעֵקֶר בְּתַחֲלָה, שְׂאֵז קִשָּׁה מְאֹד, כִּי כָל הַתְּחִלוֹת קְשׁוֹת (מְכֻלְתָּא פ' יתרו והובא בפירש"י שם), וְצְרִיכִין כַּמָּה קָלִין וְכַמָּה גְּנִיחוֹת וְכּוֹי קִדְמָה שְׂמַתְחִילִין אִיזָהוּ הַתְּחִלָּה. וְגַם אַחֲרֵיכֵן, לְאַחַר הַתְּחִלָּה, גַּם-כֵּן אִינּוּ בָּא בְּנִקְל עֲבוּדַת הַשֵּׁם, וְצְרִיכִין כַּמָּה יְגִיעוֹת וְכַמָּה תַּנּוּעוֹת בְּנִ"ל קִדְמָה שְׂזוּכִין לַעֲשׂוֹת אִיזָה עֲבָדָא שְׂיִהְיֶה לָהּ הַדּוּר. אֵךְ הַתְּחִלָּה קִשָּׁה מְאֹד בְּנִ"ל, כִּי עֵקֶר תּוֹלְדוֹתֵיהֶן שֶׁל צְדִיקִים – מַעֲשִׂים טוֹבִים (תַּנּוּחָא פ' נח והובא בפירש"י שם). נִמְצָא, שֶׁהַמְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכָל עֲבוּדַת הַשֵּׁם הֵם בַּחֲנִינָה הוֹלְדָה, וְקִדְמָה הַהוֹלְדָה כַּמָּה קָלִין וְכַמָּה חֲבִלִים וְצִירִים יֵשׁ לְהַיּוֹלְדַת קִדְמָה שְׂמוֹלְדַת הַהוֹלְדָה, וּבְכַפְרֵט מְכַפִּירָה, דְּהֵינּוּ הוֹלְדָה רֵאשׁוּנָה שֶׁל אִשָּׁה, שְׂאֵז קִשָּׁה עֲלֶיהָ מְאֹד, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (ירמיהו ד'): צִרָה כְּמַכְפִּירָה. שְׂזָה בַּחֲנִינָה הַתְּחִלָּה, בַּחֲנִינָה: כָּל הַתְּחִלוֹת קְשׁוֹת בְּנִ"ל. וְצִדְקָה הִיא תְּמִיד הַתְּחִלָּה, בְּבַחֲנִינָה (דברים טו): פְּתוּחַ תִּפְתַּח. שְׂאִפְלוֹ כְּשֵׁישׁ פְּתוּחַ וְהַתְּחִלָּה, הַצִּדְקָה הִיא פּוֹתַחַת יוֹתֵר וְיוֹתֵר וּמְרַחֶבֶת הַפְּתַח יוֹתֵר, כִּי כָל דְּבָר וְדְבָר מֵעֲבוּדַת הַשֵּׁם, כְּשֵׂרוּצִין לְכַנֵּס בְּאוֹתוֹ הַדְרָף וְאוֹתוֹ הַעֲבוּדָה, צְרִיכִין לְפַתַּח שֵׁם פְּתוּחַ לְכַנֵּס בְּאוֹתוֹ הַדְרָף, וְזוֹ בַּחֲנִינָה: כָּל הַתְּחִלוֹת קְשׁוֹת, מַחַמַּת שְׂבַתְחִלָּה צְרִיכִין לְשַׁבֵּר וּלְפַתַּח פְּתוּחַ מִחֲדָשׁ, עַל-כֵּן קִשָּׁה מְאֹד. וְסִגְלַת בַּח הַצִּדְקָה – לְהַרְחִיב וּלְפַתַּח הַפְּתַח יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שְׂכְּשֵׂעוּשִׁין אִיזָהוּ פְּתַח בְּאִיזָה עֲבוּדָה וְגוֹתֵנִין צִדְקָה, אִזִּי הַצִּדְקָה פּוֹתַחַת וּמְרַחֶבֶת הַפְּתַח יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי צִדְקָה הִיא הַתְּחִלָּה שֶׁל כָּל הַתְּחִלוֹת, כִּי הִיא פּוֹתַחַת וּמְרַחֶבֶת כָּל הַפְּתָחִים בְּנִ"ל. וְגַם בְּצִדְקָה עֲצָמָה יֵשׁ הַתְּחִלָּה, דְּהֵינּוּ כְּשֵׂמַתְחִילִין לְתַן צִדְקָה, שְׂזָה בַּחֲנִינָה: וְאֵת הָעֲרָבִים צְוִיתִי בְּנִ"ל, וְעַל-כֵּן הַתְּחִלַּת הַצִּדְקָה הִיא קִשָּׁה וְכַבְדָּה מְאֹד, כִּי הִיא בַּחֲנִינָה הַתְּחִלָּה שֶׁל כָּל הַתְּחִלוֹת בְּנִ"ל:

ג אֵךְ הַתּוֹעֵלַת שֶׁל הַצִּדְקָה גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד, כִּי הַצִּדְקָה מוֹעֵלַת תְּמִיד, כִּי צְרִיכֵי הַגּוֹף הֵם רַבִּים מְאֹד, וְאִפְלוֹ הַהֶכְרַחֲיוֹת הֵם רַבִּים וְגְדוֹלִים מְאֹד: אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וּמְלַבּוּשִׁים וְדִירוֹת, שְׂיִכּוּלוּן לְכָלוֹת יָמָיו וְשָׁנוֹ אִפְלוֹ עַל הַהֶכְרַחֲיוֹת לְבַד, וְהֵם מוֹנְעִין

פְּלוּנִי, וְעַל-יָדֵי אִישׁ פְּלוּנִי, כִּיּוֹם פְּלוּנִי. וְאִם-כֵּן, אִיךְ יִכּוֹל הַרוּפָא לְהַכְנִים עֲצָמוֹ לְרַפְּאוֹת, הַלּוֹא אִינּוּ יוֹדַע הַסֵּם שֶׁנִּגְזַר לְמַעֲלָה. אֲבָל אַחַר הַהִמְתַּקָּה וְהַפְּדִיּוֹן, אִזִּי יִכּוֹל לְרַפְּאוֹת, כִּי מִה שְׂצָרִיךְ שְׂיִתְרַפָּא דִּיקָא עַל-יָדֵי סֵם פְּלוּנִי וְאִישׁ פְּלוּנִי, הוּא מַחַמַּת מַדַּת הַדִּין, שְׂכַפִּי מַדַּת הַדִּין נִגְזַר שְׂיִמְשֵׁךְ הַחוֹלְאָת עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן וְיוֹם פְּלוּנִי, וְעַל-כֵּן נִגְזַר שֶׁלֹּא יוֹכַל לְהַתְרַפְּאוֹת כִּי-אִם עַל-יָדֵי סְבוֹת אֱלוֹ, דְּהֵינּוּ סֵם פְּלוּנִי וְאִישׁ פְּלוּנִי, כְּדִי שְׂיִמְשֵׁךְ הַחוֹלְאָת עַד יוֹם פְּלוּנִי, כִּי כַפִּי הַזְּמַן שְׂצָרִיךְ שְׂיִמְשֵׁךְ הַחוֹלְאָת, כְּדִי גּוֹזְרִין הַסְּבוֹת לְרַפּוּאוֹתוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא יוֹכַל לְהַתְרַפְּאוֹת עַד שְׂיִזְדַּמְנוּ יַחַד סְבוֹת אֱלוֹ: סֵם פְּלוּנִי וְאִישׁ פְּלוּנִי, בְּאִפְּן שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ רַפּוּאוֹה כִּי-אִם כִּיּוֹם פְּלוּנִי. אֲבָל כְּשֵׂעוּשִׁין פְּדִיּוֹן וּמַמְתִּיקִין הַדִּין, וְאִזִּי נִתְבַּטַּל הַגְּזֵרָה, אִזִּי קִדְמָה שְׂגוֹזְרִין דִּין אַחַר, כִּי כְּשֶׁנִּמְתַּק דִּין זֶה אִזִּי גּוֹזְרִין דִּין אַחַר, וּבִינְדָף וּבִינְדָף, דְּהֵינּוּ אַחַר הַמְתַּקַּת הַדִּין הָרֵאשׁוֹן קִדְמָה שְׂגוֹזְרִין דִּין אַחַר, אִזִּי יִכּוֹל הַרוּפָא לְרַפְּאוֹת הַחוֹלָה עַל-יָדֵי סְמוּם, כִּי אִזִּי אִין דִּין, וְאִזִּי יוֹכַל לְהַתְרַפְּאוֹת עַל-יָדֵי אִיזָה סֵם שְׂיִהְיֶה, כִּי אִין צְרִיךְ דִּיקָא סֵם פְּלוּנִי וְכּוֹי מְאַחַר שְׂאִין דִּין בְּנִ"ל. נִמְצָא, שְׂאִי אִפְשָׁר לְרוּפָא לְרַפְּאוֹת כִּי-אִם עַל-יָדֵי פְּדִיּוֹן, שְׂצָרִיכִין לַעֲשׂוֹת פְּדִיּוֹן תְּחִלָּה לְהַמְתִּיק הַדִּין, וְאִזִּי דִּיקָא יֵשׁ רְשׁוּת לְרוּפָא לְרַפְּאוֹת בְּנִ"ל: וְזוֹ "וְרַפָּא יְרַפָּא" (שְׂמוֹת כ"א) (עִם שְׂתֵי הַתְּבוֹת) מְסַפֵּר "פְּדִיּוֹן נַפְשִׁי". כִּי עֵקֶר הַרַפּוּאוֹה – עַל-יָדֵי פְּדִיּוֹן דִּיקָא, עַל-יָדֵי שְׂמַמְתִּיקִין הַדִּין. וְזוֹ שְׂאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכַרוּנָם לְבִרְכָה (ברכות ט): מְכַאן שְׂתַנְתְּהּ תוֹרָה רְשׁוּת לְרוּפָא לְרַפְּאוֹת. מְכַאן דִּיקָא, הֵינּוּ אַחַר הַפְּדִיּוֹן, אִזִּי דִּיקָא יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַרְפּוּא לְרַפְּאוֹת, כִּי קִדְמָה הַפְּדִיּוֹן אִין רְשׁוּת לְהַרְפּוּא לְרַפְּאוֹת, כִּי צְרִיךְ לְהַתְרַפְּאוֹת עַל-יָדֵי סֵם פְּלוּנִי וְכּוֹי בְּנִ"ל, רַק אַחַר הַפְּדִיּוֹן וְהַמְתַּקָּה, אִזִּי יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְרַפְּאוֹת בְּנִ"ל:

גַּם הַחֲלוּק שְׂבִין הַנְּקֻדוֹת שֶׁל "וְרַפָּא יְרַפָּא" הוּא כִּי "וְרַפָּא" בַּחוּלָם, "יְרַפָּא" בְּצִירֵי, הֵינּוּ כִּי חוּלָם הוּא בַּחֲנִינָה הַמְתַּקָּה, כְּמוֹכֵן בְּכַתְבֵי הָאֲרִי ז"ל, שְׂחוּלָם גִּימַטְרִיא שְׂלֵשׁ הַיּוֹת, שְׂהֵם מְמַתִּיקִין שְׂלֵשָׁה אֱלָקִים שְׂבַגְרוּן, שְׂהֵם מַחִין דְּקַמְנוּת, שְׂיִזְרְדִין בְּגָרוּן, וְנִמְתַּקִּין עַל-יָדֵי שְׂלֵשׁ הַיּוֹת, גִּימַטְרִיא "חֲלָם". וְאִזִּי, אַחַר הַהִמְתַּקָּה – "יְרַפָּא" בְּצִירֵי, בַּחֲנִינָה (ירמיהו ט): הַצִּירִי אִין בְּגַלְעָד אִם רַפָּא אִין שֵׁם, הֵינּוּ בַּחֲנִינָה רַפּוּאוֹת, שְׂאַחַר הַהִמְתַּקָּה, שְׂהוּא בַּחֲנִינָה וְרַפָּא בַּחוּלָם, אִזִּי דִּיקָא יִכּוּלִין לְהַתְרַפְּאוֹת עַל-יָדֵי רַפּוּאוֹת, שְׂהוּא בַּחֲנִינָה יְרַפָּא בְּצִירֵי, בְּנִ"ל:

[שבועות תקס"ט, חל ביום א-ב]

הַבְּבוּרִים, בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיְי בְּשֻׁבְעֵיתִיכֶם, מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: (במדבר כח)

א וְאֵת הָעֲרָבִים צְוִיתִי לְכַלְכֵּלָהּ (מלכים א-י) – זֶה בַּחֲנִינָה צִדְקָה. כִּי בְּתַחֲלָה, כְּשֵׂמַתְחִילִין

כמעשהו, כאלו הוא עושה, כי אין צריכין לעשות כלל בששופע חסדו כנ"ל:

ד אף צריך לקבל החסד בהדרגה, כי רב החסד אי אפשר לקבל, כי היו בטלים במציאות מחמת רב החסד, כי אין יכולין לקבל רב טובה (תענית כג), וצריך לעשות כלי וצנור לקבל על-ידו החסד. וזה נעשה על-ידי יראה, כי על-ידי יראה נעשה חקיקה וצנור לקבל על-ידו החסד, בבחינת (בראשית מט): ומחוקק מבין רגליו. רגל הוא בחינת יראה, שהיא בחינת סוף, כמו שכתוב (סוף קהלת): סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא. הינו שעל-ידי יראה, שהיא בחינת רגל, נעשה חקיקה וצנור לקבל בתוכו את החסד. וזה בחינת (במדבר י): והנה פרח מטה אהרן לבית לוי. הינו שהחסד, בחינת אהרן, צריך לקבלו על-ידי הכלי, שהוא בחינת יראה, סטרא דלוי. וזה בחינת (תהלים c): בגבורות ישע ימינו:

ה ועקר היראה נעשה על-ידי התגלות הרצון, בבחינת: רצון יראיו יעשה (תהלים קמח), שעל-ידי התגלות הרצון נעשה יראה, הינו על-ידי שנתגלה שהכל מתנהג ברצונו ותברך, כי הוא יתברך ברא הכל ברצונו, בלי שום חיוב כלל, ומחיה ומקים הכל ברצונו ותברך, ואין שום חיוב הטבעי כלל, על-ידי-זה נעשה יראה, כי אזי יש שָׁכַר ועָנַשׁ, ושיד להתירא מפניו ותברך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ד): וירא יעקב מאד, אמר: שְׂמָא יגַרם החטא. אבל כשאין נתגלה הרצון, וסוברים שיש חיוב הטבע, חס ושלום, וכאלו מתנהג הכל על-פי הטבע, חס ושלום, אין שיד יראה כלל, כי אין שָׁכַר ועָנַשׁ כלל, חס ושלום, מאחר שהכל מתנהג רק כפי חיוב הטבע, חס ושלום. נמצא, שעקר היראה – על-ידי התגלות הרצון:

ו והתגלות הרצון הוא על-ידי ימים טובים, כי כל אחד מהימים טובים מכריז וקורא ומגלה את הרצון, שהכל מתנהג רק על-פי רצונו בלבד, בבחינת (ויקרא כג): מקרא קדש, שהימים טובים קדש קורא ומכריז את הרצון כנ"ל, כי בכל יום-טוב ויום-טוב עשה השם יתברך עמנו אותות נוראות, שהם הפך הטבע, שעל-ידי-זה נתגלה הרצון, שהכל ברצונו, ואין שום חיוב הטבע כלל. בפסח – יציאת מצרים, שהוציאנו ממצרים באותות נוראות. בשבועות – מתן תורה, שנתן לנו התורה באותות נוראות. בסוכות – הקף ענני כבוד. ועל-כן כל יום-טוב ויום-טוב מכריז וקורא את הרצון בבחינת "מקרא קדש" כנ"ל. ועל-כן הימים טובים נקראים רגל, שהיא בחינת יראה כנ"ל, כי על-ידי יום-טוב, שהוא התגלות הרצון, על-ידי זה נעשה יראה כנ"ל:

אף לא תמיד שומעין את קול הקריאה של יום-טוב, שמגלה את הרצון כנ"ל, וזה נכר בשמחת יום-טוב, כי כל אחד לפי מה שמרגיש ושומע את קול הקריאה של יום-טוב, שמכריז וקורא את הרצון, כמו-כן יש לו שמחת יום-טוב, כי בשנתגלה הרצון, שהכל ברצונו ותברך, אזי יודעים, שכל השעבודים

את האדם מאד מעבודת הבורא, ואף-על-פי שגם הם בעצמן הם גם-כן עבודת הבורא ותברך, כי הם בחינת אתערותא דלתתא, כי בעבדא דלתתא אתער לעלא⁽⁸⁾, כי על-ידי כל עסקים ומלאכות שעושים בני-אדם, על-ידי-זה נתעורר אותו הציור של אותו המלאכה למעלה במעשה בראשית, ומביא חיות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה, שהוא מכון כנגד אותו העסק והמלאכה שהאדם עושה למטה בעולם הזה, כי על-ידי העסקים והמלאכות שעושים נעשה על-ידי-זה בחינת משכן, כי כל המלאכות כלולים בל"ט מלאכות, שהם אבות מלאכות, אבות מכלל דאיבא תולדות (ב"ק ב), כי כל מיני מלאכות ועסקים שעושים, כלם כלולים בל"ט מלאכות, שהם האבות, והשאר הם תולדות. ול"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשכן, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת מט): אבות מלאכות ארבעים חסר אחת – כנגד מי כנגד מלאכת המשכן. וצירא דמשכנא כצירא דעבדא דבראשית (תקו"ז דף יב בהקדמה), והאדם עושה המלאכה, וצירא דגופא כצירא דמשכנא (בהקדמת התיקונים שם). נמצא, שעל-ידי האדם שעושה המלאכה והעסק, על-ידי-זה נעשה בחינת משכן, כשעושה המלאכה והעסק בראוי, כמו שצריך לעשות, ועל-ידי-זה נתן חיות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם. נמצא, שגם זה הוא עבודת הבורא:

אף-על-פי-כן אם היה שופע עלינו חסדו, לא היינו צריכים לכל זה, כי הלא איד ברא השם יתברך את כל העולם בלו אחר העדר הנמור, שלא היה שום הויה שיהיה על-ידיה אתערותא דלתתא, ואף-על-פי-כן ברא עולמות כאלו. והכל בחסדו, בלי אתערותא דלתתא כלל, בבחינת (תהלים מט): עולם חסד יבנה. ומאחר שהוא יתברך היה יכול לברא עולמות כאלו בלי אתערותא דלתתא כלל, רק על-ידי חסדו, בנדאי הוא יכול להחיות ולקיים העולמות רק על-ידי חסדו, ולא היינו צריכים לעשות כלל שום עסק ומלאכה, ואפלו ההכרחיות היו נעשין על-ידי אחרים, כמו שכתוב (ישעיה סא): ועמדו זרים ורעו צאנכם, ובני נכר אפריכם וכרמיכם, ואתם כהני ה' תקראו. כהני ה' דיקא, בחינת חסד, בחינת: עולם חסד יבנה, הינו שיהיו נקראים כהני ה', בחינת חסד, שאין צריכים לעשות שום מלאכה, רק העולם מתקים בחסדו כנ"ל. אף כשהחסד נתעכב, חס ושלום, ואין משפיע עלינו חסדו, אזי צריכין לעשות בשביל אתערותא דלתתא כנ"ל. וזה בחינת (תהלים מט): ולך ה' החסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. הינו כשהחסד נתעכב אצלו יתברך, שזה בחינת: ולך ה' החסד – שהחסד נתעכב אצלו יתברך ואין משפיעו עלינו, אזי: כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. הינו כפי העשיות והעסקים שעושה, כן הוא יתברך משלם. כי צריכין לעשות דוקא, מחמת שהחסד נתעכב אצלו יתברך ואינו משפיעו עלינו, אבל אם היה משפיע עלינו החסד, לא היינו צריכין לעשות כלל, ואזי היה נתקים: כי אתה תשלם לאיש

(א) זוהר פרשת לך-לך ע"ב פו ע"ב ועוד במקומות רבים מזה"ק.

והגלות וכל ההקבדות של העכו"ם, שהם מכבידים עלינו - על כלם ינקם בהם הוא יתברך ויגאלנו מידם. אבל בפסוקים, הם ושלוה, שהכל על-פי חיוב הטבע, אין שניד נקמה בהם, מאחר שהכל מתנהג רק על-פי סדר הטבע, הם ושלוה. וזה בחינת (תהלים נח): ישמח צדיק פי חוה נקם, פעמיו ירחין בדם הרשע. פעמיו דיקא, הינו על-ידי שלש פעמים בשנה (דברים טו), שהם הימים טובים, שעל-ידם נתגלה הרצון, על-ידי זה: ישמח צדיק כי חוה נקם וכו', כג"ל, וכמו שכתוב (שם): ויאמר אדם אך פרי לצדיק, אך יש אלקים שופטים בארץ. דהינו, שנתגלה שיש אלקים שופט ברצונו, ויש פרי לצדיק, ובהם ינקם, ועל-ידי זה: ישמח צדיק. וזה בחינת שמחת יום-טוב, על-ידי התגלות הרצון, שנתגלה ביום-טוב על-ידי קול הקריאה, שהיום-טוב מכריז וקורא את הרצון כג"ל, אך לא כל אחד ואחד שומע קול הקריאה הנ"ל של יום-טוב, כי יש חיות רעות דורסים וטורפים, והם חכמי הטבע, שמראין בהקמתם המטעית שהכל על-פי הטבע, וכאלו אין שום רצון, הם ושלוה, ואפלו האותות נוראות שעשה עמנו השם ויתברך, משימים הכל בתוך דרך הטבע. והחכמים הללו הם בחינת חיות רעות, והם דורסים וטורפים רבים מגני עמנו, שטועים גם-כן אחריהם וסוברים כמותם, כאלו הכל על-פי חיוב הטבע, הם ושלוה, וכשהם מתגברים, אזי קול שאנתם עולה ומתגבר על קול הקריאה של יום-טוב, שקורא את הרצון, ואזי נשבת שמחת יום-טוב, הם ושלוה, כי עקר שמחת יום-טוב - על-ידי התגלות הרצון כג"ל. וזה בחינת (שם עז): שאנו צורריך בקרב מועדיך, שמו אותותם אותות - ששאנת הצוררים, דהינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, הינו בתוך קול הקריאה של יום-טוב, שמכריז וקורא את הרצון כג"ל, ושאנת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושואנים בקולם שהכל רק על-פי חיוב הטבע, הם ושלוה, כפי סדר אותות השמים. וזה: שמו אותותם אותות - שמשמים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק על-פי אותות השמים, כפי חיוב הטבע, הם ושלוה:

ולפעמים מתגבר בחינת מצח הנחש בפעל, דהינו על-ידי איש פרטי, שיונק חכמתו ממצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, והוא מראה בהקמתו שהכל על-פי הטבע, הם ושלוה, ויש שנכנס בחינת מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, בתוך החכם שבקדשה, וחקמה זו של מצח הנחש מתחלת לפגם עמו מעיון לעיון, עד שנכנס בעיון דק מאד, עד שרוצה להטיל פגם, הם ושלוה, בשרש הרצון ולכפר שם, הם ושלוה, כאלו אין רצון כלל, הם ושלוה:

ח **ודע**, שזה המצח הנחש יניקתו מוקני הדור, ממאריכי ימים שבדור, כשאין בהם שלמות, מזה יונק מצח הנחש הנ"ל, כי זקן - זה קנה חכמה (קידושין לב), וצריך האדם, כל מה שמוקנו, כל מה שנתוסף וכו' לו יום מימי חינו, להוסיף בכל יום יום שבא אחר-כך תוספות אור קדשה ודעת, וכמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (קנינים פ"ג): וקני תלמידי חכמים, כל זמן שמוקנין דעתן מתישבת עליהן. כי צריכין בכל יום יום שבא אחר-כך להוסיף בו קדשה ודעת, כמו שכתוב (בראשית א): ויקרא אלקים לאור יום - שכל יום צריך שיאיר ביותר כג"ל, אבל כשהזקנים, המאריכי ימים שבדור, פוגמים את ימיהם, ואין מוסיפין אור קדשה ודעת בכל יום ויום, מזה יונק מצח הנחש, חכמת הטבע הנ"ל, (כי מנפילת הימים של הזקנים, אשר אין דעתם מתישבת כג"ל, מפגם הדעת הזה של אלו הזקנים יונק מצח הנחש, שהוא חכמת הטבע) ומתגבר, הם ושלוה, דעת חכמת הטבע, שכופרים ברצון על-ידי נפילת הדעת והימים, שנופלים מהזקנים המאריכי ימים שאינם כראוי, כג"ל. וזהו בחינת (איוב יד): קצר ימים, שבע רגז. הינו שתי הבחינות הנ"ל. קצר ימים זה בחינת הזקנים שאינם כראוי, שאין מוסיפין קדשה ודעת בכל יום, שזהו עקר הזקנה והאריכות ימים כג"ל, וכשהזקנים פוגמים את ימיהם ואין מאריכין את ימיהם בקדשה ודעת כג"ל, זה בחינת קצר ימים, ומזה יונק מצח הנחש, שהוא הפך מצח הרצון, וזהו: שבע רגז - הפך הרצון כג"ל. אבל כשהזקנים כראוי, בחינת: זקן - זה קנה חכמה וכו' כג"ל, על-ידי זה מתגבר התגלות הרצון, בבחינת (ישעיה ט): זקן ונשוא פנים - שעל-ידי זקן שבקדשה מתגבר הרצון, שהוא בחינת נשוא פנים, כי נשיאת פנים [הוא] בחינת רצון, כמו שאמר אלישע ליהורם (מלכים ב-ג): לולי פני יהושפט אני נשא אם אביט אליך ואם אראך - שאלישע לא היה לו שום רצון ליהורם, רק על-ידי נשיאת פנים של יהושפט, על-ידי זה נתרצה אליו. נמצא, שנשיאות פנים הוא בחינת רצון, וזה בחינת זקן ונשוא פנים, כג"ל:

ט **וצדקה** מועיל לזה, שעל-ידי הצדקה מתקנין ומעלין פגם נפילת הימים והדעת של הזקנים מאריכי ימים שאינם כראוי, שמזה יניקת מצח הנחש כג"ל, בבחינת (קהלת יא): שלח לחמך על פני המים, כי רב הימים תמצאנו - שכתב

והגלות וכל ההקבדות של העכו"ם, שהם מכבידים עלינו - על כלם ינקם בהם הוא יתברך ויגאלנו מידם. אבל בפסוקים, הם ושלוה, שהכל על-פי חיוב הטבע, אין שניד נקמה בהם, מאחר שהכל מתנהג רק על-פי סדר הטבע, הם ושלוה. וזה בחינת (תהלים נח): ישמח צדיק פי חוה נקם, פעמיו ירחין בדם הרשע. פעמיו דיקא, הינו על-ידי שלש פעמים בשנה (דברים טו), שהם הימים טובים, שעל-ידם נתגלה הרצון, על-ידי זה: ישמח צדיק כי חוה נקם וכו', כג"ל, וכמו שכתוב (שם): ויאמר אדם אך פרי לצדיק, אך יש אלקים שופטים בארץ. דהינו, שנתגלה שיש אלקים שופט ברצונו, ויש פרי לצדיק, ובהם ינקם, ועל-ידי זה: ישמח צדיק. וזה בחינת שמחת יום-טוב, על-ידי התגלות הרצון, שנתגלה ביום-טוב על-ידי קול הקריאה, שהיום-טוב מכריז וקורא את הרצון כג"ל, אך לא כל אחד ואחד שומע קול הקריאה הנ"ל של יום-טוב, כי יש חיות רעות דורסים וטורפים, והם חכמי הטבע, שמראין בהקמתם המטעית שהכל על-פי הטבע, וכאלו אין שום רצון, הם ושלוה, ואפלו האותות נוראות שעשה עמנו השם ויתברך, משימים הכל בתוך דרך הטבע. והחכמים הללו הם בחינת חיות רעות, והם דורסים וטורפים רבים מגני עמנו, שטועים גם-כן אחריהם וסוברים כמותם, כאלו הכל על-פי חיוב הטבע, הם ושלוה, וכשהם מתגברים, אזי קול שאנתם עולה ומתגבר על קול הקריאה של יום-טוב, שקורא את הרצון, ואזי נשבת שמחת יום-טוב, הם ושלוה, כי עקר שמחת יום-טוב - על-ידי התגלות הרצון כג"ל. וזה בחינת (שם עז): שאנו צורריך בקרב מועדיך, שמו אותותם אותות - ששאנת הצוררים, דהינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, הינו בתוך קול הקריאה של יום-טוב, שמכריז וקורא את הרצון כג"ל, ושאנת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושואנים בקולם שהכל רק על-פי חיוב הטבע, הם ושלוה, כפי סדר אותות השמים. וזה: שמו אותותם אותות - שמשמים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק על-פי אותות השמים, כפי חיוב הטבע, הם ושלוה:

ז **והכנעתם** של אלו החיות רעות, חכמי הטבע, הוא על-ידי חכם גדול שבקדשה, שיכול לקשר כל הרצונות בשרש הרצון, ששם הוא בחינת הסתלקות משה, כידוע (וזהר פ' יתר פח: ועי' וזהר נשא קכט). והוא בחינת מצח הרצון, בחינת (שמות כח): והיה על מצחו לרצון. וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשרש הרצון, ועל-ידי זה הוא מתגבר ומכניע וסותר דעות חכמי הטבע, שכופרים ברצון. אך כנגד זה יש בחינת מצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש חכמת הטבע הוא בחינת מצח הנחש, בחינת (שמואל א י): ומצחת נחשת על רגליו, הנאמר בגלית, הינו בחינת מצח הנחש הכל הנ"ל, כי גלית היה בופר, והיה רוצה להראות שכל הסבות הכל על-פי הטבע, הם ושלוה, שזה בחינת מצח הנחש כג"ל, וזהו: רגליו, בחינת סבות, כמו שכתוב (בראשית ט): ויברך ה' אותך לרגלי - בסבותי, כי כן הוא הפרוש שם, שיעקב אמר ללבן, שהשם יתברך היה מסבב אליו הברכה על-ידו ובסבתו. נמצא,

הגמור, שנשא וסלק זאת מהעדר הגמור, דהינו שכפר בזה שהשם יתברך ברא הכל ברצונו אחר העדר הגמור, רק שהכל על-פי חיוב הטבע, חס ושלום. ויצאתי אחריו והפתיו - הינו שהייתי מתגבר עליו והכנעתי והשפלתו אותו. ויגם עלי - הינו שאחר-כך התגבר עוד כנגדי. והחוקתי בזקנו - הינו שהכנעתי, שכל כחו ויניקתו על-ידי מצח הנחש, שיוגק מזקני הדור שאינם בראוי כנ"ל, ועל-כן החוקתי בזקנו, שהחוקתי ותפסתי שם, בשרש יניקתו בזקני הדור. והפתיו והמיתיו - שהכנעתי והשפלתו את חכמי הטבע, חיות רעות, על-ידי שהחוקתי בזקנו, בשרש יניקתם כנ"ל. ועל-כן: והיה הפלשתי באחד מהם, כי הוא גם-כן בחינה זו ממש, שכל כחו ממצח הנחש, בחינת: ומצחת נחשת וכו' כנ"ל, ועל-כן גם הוא כמותם, ואוכל להכניעו ולהפילו. וזה שכתוב (שם): ותטבע האבן במצחו - הינו במצח הנחש, שהכניעו על-ידי בחינת (ששלי א): אבן שלמה רצונו, בחינת רצון כנ"ל. וזה בחינת שהזוהר ישי את דוד בלכתו לשם: ואת ערבתם תקח. זה בחינת עורב, בחינת צדקה. כי עקר עבודת הצדקה - בבחינת עורב, בחינת: ואת הערבים צייתי וכו' כנ"ל, כי על-ידי הצדקה הוא מוציא החיות של מצח הנחש, שיוגק מזקני הדור כנ"ל:

ודע, שאפלו בשמכניעין וסותרין דעות חכמי הטבע ומשפילין אותם, אף-על-פי-כן אם אין התגלות הרצון חזק ותקיף, דהינו שעדיין יש ספק ברצון, שאינו מברר בברור חזק שמתנהג רק על-פי הרצון, אף-על-פי שהכמת הטבע נכנעת, אף-על-פי-כן מאחר שהרצון אינו חזק, עדין יש יכלת, חס ושלום, למצח הנחש, חכמת הטבע, שיחזור ויתעורר ויתגבר כבתחלה, וגם על זה צריכין בח הצדקה, כי הצדקה מועלת תמיד ועומדת תמיד כנגד מצח הנחש כנ"ל:

הצדקה מוציאין ברב הימים, דהינו במאריכי ימים, כי על-ידי הצדקה מעלין ומתקנין הפגם שלהם כנ"ל. וזהו: שלח לחמך על פני המים, הינו שתתן צדקה, והפתוב מבטיחה, שההפסד שאתה מפסיד ממונד שפורת הצדקה תרווח ותמצאנו ברב הימים, במאריכי ימים כנ"ל, כי על-ידי הצדקה מעלין פגם נפילת הדעת של המאריכי ימים, שמזה הוא יניקת מצח הנחש כנ"ל, ומוציאין כל היניקה והחיות של מצח הנחש, חכמת הטבע, ומתגבר בחינת מצח הרצון. כי עקר עבודת הצדקה היא בבחינת: ואת הערבים צייתי וכו' כנ"ל, דהינו מה שצריכים בהתחלה לשבר האכזריות, להפכו לרחמנות, ומזה בעצמו מתגבר בחינת הרצון, כי מנה ובה אבא ליזיל בה נרגא (סנהדרין ע"ב), מאחר שמתגבר ומהפך אכזריות שבטבעו לרחמנות, על-ידי-זה נתהפך הרגו לרצון. ואזי, כשנכנע מצח הנחש ונתגלה בחינת מצח הרצון, אזי נכנעים ונפילים קול החיות רעות, ונשמע קול הקריאה של יום-טוב, שהוא התגלות הרצון כנ"ל. ואזי, כשנתגלה הרצון, נעשה יראה כנ"ל. ועל-ידי היראה יכולין לקבל החסד כנ"ל. וכששופע החסד, אזי אין צריכין לעשות שום עסק ומלאכה כנ"ל, כי אזי נתקיים: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' ואתם כהני ה' תקראו וכו', כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי הצדקה כנ"ל. נמצא, שתועלת הצדקה גדול מאד:

י ועל-כן פשרצה יעקב לעשות רצון בעשו, אמר: ולקחת מנחתו מדי, כי על-כן ראיתי פניך בראות פני אלהים ותרצני (בראשית ל"ט). כי גם מה שנותנין לעכו"ם, הוא גם-כן בחינת צדקה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביב ע): ונגושיך צדקה. ועל-ידי צדקה נעשה רצון כנ"ל. וזהו שאמר לו: ולקחת מנחתו מדי, הינו צדקה, בחינת (מלאכי ג): מגישי מנחה בצדקה. כי על-כן ראיתי פניך בראות פני אלקים, הינו כמו ראות פני אלקים, שהוא בחינת (דברים ט): שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה', דהינו ימים טובים, שעל-ידם נתגלה הרצון, (ועקר התגלות הרצון על-ידי ימים טובים הוא על-ידי הצדקה כנ"ל). כמו-כן יהיה נעשה אצלו רצון על-ידי הצדקה, וזהו: ותרצני כנ"ל. (כי מאחר שהמנחה והצדקה שנתן לעשו היא בחינת צדקה ממש, בחינת: ונגושיך צדקה, נמצא שעל-ידי-זה נתגלה הרצון העליון, שהוא נתגלה על-ידי צדקה כנ"ל, ומשם נשתלשל הרצון למטה ונעשה רצון גם בעשו):

יא וזה בחינת מלחמת דוד ונג'ית (שמואל א' י"ז), כי ג'ית היה רוצה להראות בחכמתו שהכל על-פי הטבע, כי היה יונק ממצח הנחש, בבחינת: ומצחת נחשת על רגליו, שתלה כל הסבות בחיוב הטבע, שהוא בחינת מצח הנחש כנ"ל. ועל-כן חרף מערכות אלקים חיים (שם), כי היה רוצה להראות שהכל על-ידי מערכת השמים, כפי חיוב הטבע, חס ושלום:

ידוד היה איש-חיל^(ט), ועמד כנגדו ואמר, שכבר היה לו מעשה בזו: ובה הארי והדוב דהינו חיות רעות הנ"ל הדורסים ומורפים, שהם חכמי הטבע כנ"ל, ונשא זה מהעדר הינו מהעדר

וזה פרוש: רב יהודא הנדואה משתעי: זמנא חדא הוה אזלינא בספינתא וחונינא ההוא אבן טבא דהדר לה תנינא, ונחת בר אמוראי לאתוניה. אתא תנינא, קא בעי בלע לספינתא. אתא צפרא פושקנצא, פסקה לרישה. אתהפכו מנא והו דמא. אתא תנינא חברה, שקלה ותליא לה ואחיה. הדר אתי, קא בעי בלעה לספינתא. הדר אתי צפרא (פושקנצא), פסקה לרישה, שקלה לההוא אבן טבא, שדניה לספינתא. הוה צפרא מליחי בהדן, אותביניה עליהו, שקלוהו ופרחו להו בהרה: (ביב ע"ג)

זמנא חדא אזלינא בספינתא - זה בחינת שרש הרצון, ששם קבורת משה, שנסתלק בשרש הרצון כנ"ל. וזה בחינת ספינתא, בחינת (דברים ט): כי שם חלקת מחוקק ספון. וחונינא ההוא אבן טבא דהדר לה תנינא - הינו בחינת: אבן שלמה

וטורפים רבים מבני עמנו כנ"ל. וזהו: צפרי מליחי, כי הם כצפרים האחויות בפח (קהלת ט). וזהו מליחי - לשון ממלח, הינו מבלבל^(ג), כי גם הם נתבלבלו על ידי חיות רעות הנ"ל, וטעו גם כן אחריהם, ועכשו פרחו להו ויצאו לשלום על ידי האבן טוב הנ"ל, על ידי בחינת הרצון שנתגלה עתה כנ"ל. ואזי, כשנתגלה הרצון, אזי נעשה יראה, ועל ידי יראה מקבלין החסד כנ"ל. וזה גם כן בחינת פרחו, בחינת: והנה פרח מטה אהרן לבית לוי. הינו בחינת השפעת החסד על ידי היראה, שנעשה על ידי התגלות הרצון, כנ"ל:

יב וזה בחינת רפואות, כי הוא רפואה לכל המכות, כי כל בחינות אלו הם בחינת רפואות. צדקה היא רפואה, בבחינת (מלאכי ו): צדקה מרפא בכנפיה. יקן - זה קנה חכמה (קידושין לב), הוא בחינת רפואה, בבחינת (משלי יב): לשון חכמים מרפא. רצון הוא בחינת רפואה, כמו שכתוב (ישעיה סא): ה' שלחני לחפש לנשברי לב, לקרא שנת רצון. מלאכת מעשה בראשית הוא רפואה, כמו שכתוב (ד"ה ב כד): ותעל ארוכה למלאכה בידם. כי רפואות המכה היא על ידי כמה בחינות. שבתחלה צריכין שיפתח פי המכה, אחר כך צריך כח המושף, שימשך ויוציא חלחה והדמים המקלקלים מתוך המכה, אחר כך צריכין להדיח כל הדמים, שלא יהיה בהם שום קלקול ועכירות, כדי שיוכלו הדמים לילך ולסבב כל סדר סבובם בסדר, בלי שום עכוב. פי כשהדמים הולכים ומסבבים בגוף בדרבם, כשפאים למקום שיש בו קלקול, דהינו במקום המכה, נתעכבים שם, ושם נתעכב ונמשך כל עכירות וקלקול שיש בהדמים, פי בן הדרך - שבמקום המקלקל, שם נתעכב כל מיני עכירות וקלקול שיש בהדמים, ואזי נתעכבים שם הדמים, ואין יכולים לסבב סבובם בסדר הלוכם ומרוצתם, כי יש להדמים סדר ההלוק, שהולכים ומסבבים הגוף כך וכך פעמים בשעה, וכיוצא, וכשיש בהם עכירות, נתעכבים במקום המקלקל כנ"ל, ואינם יכולים לסבב בסדר, על כן צריכין להדיחם ולכבסם. אחר כך צריכים לסגר פי המכה. וכל אלו בחינות רפואות נעשים על ידי בחינות הנ"ל, כי צדקה היא בחינת פתיחת פי המכה, בבחינת: פתוח תפתח. חכמה היא בחינת כח המושף, בבחינת (איוב כח): ומשך חכמה מפנינים - מלפני ומלפנים (וכמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק המצניע) על פסוק: יקרה היא מפנינים - מלפני ולפנים, עין שם), שבחינת חכמה מושכת ומוציאה הקלקול מלפני ולפנים, מפל מקומות הפנימיים. רגל, שהוא התגלות הרצון, על ידי זה נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים, כדי שיוכלו הדמים לסבב סבובם בסדר. וזה בחינת רגל, בחינת (מלכים א-א ט): עין רגל - עין כובס, כמו שפרש רש"י שם. הינו שעל ידי רגל ויום טוב, שהוא התגלות הרצון, על ידי זה נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים כנ"ל, ואזי יכולים הדמים לסבב בסדר. ובשביל זה נקרא הרגל חג - לשון סבוב, כמו שכתוב (ישעיה ט): היושב על חוג הארץ - על סבוב הארץ, פי על ידי הדחת וכבוס הדמים, על ידי זה הם מסבבים בסדר כנ"ל.

רצונו, בחינת הרצון הנ"ל. דהדר לה תנינא - זה מצח הנחש, שמסבב ומתגבר על הרצון כנ"ל. ונחת בר אמוראי לאתויה - הינו בחינת החכם שבקדשה, בחינת (משלי ו): אמר לחכמה אחותי את, שהחכם שבקדשה רצה להתגבר ולהעלות הרצון, לקשרו לשרש הרצון כנ"ל. אתא תנינא קא בעי בלע לספינתא, הינו שבא בחינת מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, ורצה לבלע הספינה, בחינת שרש הרצון, בחינת: כי שם חלקת מחוקק ספון, כי מצח הנחש רצה להתגבר גם בשרש הרצון, להטיל פנים וכפירה שם, חס ושלום, כנ"ל. אתא פושקנצא - הינו עורב, פסקה לרישה. פרוש, שבא בחינת עורב, דהינו צדקה כנ"ל, פי עקר עבודת הצדקה - בבחינת עורב, בחינת: ואת הערבים צייתי וכו'. להפך אכזריות לרחמנות, ועל ידי זה מתגברים על מצח הנחש, חכמת הטבע כנ"ל, פי מנה ובה אבא ליוזל בה נרגא כנ"ל. וזהו שאתא פושקנצא, דהינו עורב, בחינת צדקה, ופסקה לרישה, שחתך ראש הנחש, בחינות מצח הנחש, שהכניעו והרגו על ידי הצדקה כנ"ל. אתהפכו מיא והו דמא הינו שעל ידי זה שהכניע מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, על ידי זה נכנעו ונפלו קול שאגת החיות רעות, הדורסים וטורפים רבים מבני עמנו כנ"ל, ואזי נשמע קול הקריאה של יום טוב, שהוא התגלות הרצון, ואזי: ישמח צדיק כי חזה נקם וכו' כנ"ל. וזהו: אתהפכו מיא - הינו שאגת החיות רעות, בחינת (איוב ו): יתכו כמים שאגתי. והו דמא - זה בחינת: ישמח צדיק כי חזה נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע, כנ"ל. פי על ידי הכניעת קול שאגת החיות רעות, על ידי זה: ישמח צדיק כי חזה נקם וכו', כי נשמע קול הקריאה של יום טוב כנ"ל. אתא תנינא חברה, שקלה ותליא לה ואחיה - שבא בחינת מצח הנחש, ושקלה לאבן טוב הנ"ל, שנמל את האבן טוב, בחינת: אבן שלמה רצונו, ותליא לה, הינו שהטיל בו ספק, וזהו: ותליא לה, כמו דבר התולה בספק, שהטיל ספק ברצון, שהוא בחינת אבן טוב הנ"ל, ועל ידי זה: ואחיה - שחזר והיה חכמת הטבע, מצח הנחש, כי חכמת הטבע חזרה ונתגברה על ידי שהיה ספק ברצון כנ"ל. וזהו: הדר אתי קא בעי בלעה לספינתא - שחזר ובא התנין מצח הנחש לבלע הספינה, בחינת שרש הרצון, חס ושלום, כנ"ל. הדר אתי צפרא פושקנצא, פסקה לרישה - הינו שחזר ובא העורב, בחינת צדקה כנ"ל, ופסקה לרישה, שהרג את מצח הנחש והכניעו, פי תמיד מכניעין את מצח הנחש על ידי הצדקה כנ"ל. ושקלה להחוא אבן טבא ושדיה לספינתא, פי אחר שהכניע את מצח הנחש, חכמת הטבע, לגמרי, אזי נטל את האבן טוב, בחינת הרצון, בחינת: אבן שלמה רצונו, ושדיה לספינתא - שהשליכו לשרש הרצון, ששם מקשרין כל הרצונות כנ"ל:

הוה צפרי מליחי בהרן, אותבינהו עליהו, שקלוהו ופרחו להו. פרוש, שיהיה עמנו צפרי מליחי, הינו נפשות ישראל מבני עמנו שטעו אחריהם, אחרי חכמי הטבע, שהם בחינת חיות רעות, שדורסים

(ג) עין רש"י שמות ל, פסוק לה.

[ר"ה תק"ע, חל ביום ב-ג]

**בחדש שופר בפסח ליום חגנו, כי חק לישראל
הוא משפט לאלהי יעקב: (תהלים פא)**

א העקר הוא האמונה, וצריך כל אחד לחפש את עצמו ולחזק את עצמו באמונה. כי יש סובלי חלאים, שיש להם מכות מפלאות, והם סובלים החלאים רק בשביל נפילת האמונה, בבחינת (דברים ח): והפלא ה' את מכתך מכות גדלת ונאמנות וחלים רעים ונאמנים. ונאמנים דיקא, כי הם באים על-ידי פגם אמונה, כי על-ידי נפילת האמונה באים מכות מפלאות, שאין מועיל להם לא רפואות ולא תפלה ולא זכות אבות, כי כל הרפואות הם על-ידי עשבים, והם גדלים רק על-ידי אמונה, כמו שאמרו רבותינו וזרונם לברכה (תענית ח): אין הגשמים יורדין אלא בזכות אמונה, שנאמר: אמת מארץ תצמח, וצדק משמים נשקף. שבשמי אמונה, אז יורדין גשמים וצומחים עשבים, ואז יש רפואות, אבל על-ידי נפילת האמונה אין גשמים, ואז אין רפואה. גם עקר כח הרפואה שיש בכל עשב ועשב הוא על-פי הסדר שיש להורעים, לפי המקום ולפי הזמן. כי יש עשב, שעקר כחו לרפואת הוא רק בשקוצרין אותו עד שלא הביא שליש, ואחר-כך אין כח לאותו עשב לרפואתו. וכן יש עשב, שכחו רק בשנגמר עד שנופל מאליו, וכיוצא בזה, כפי הסדר של הזמן שיש להם. וכן יש סדר לפי המקום – שבמקום זה גדל זה העשב, ובמקום אחר גדלים עשבים אחרים, ועקר כחם לרפואת הוא רק על-פי הסדר שיש להם לפי הזמן והמקום. וסדר הורעים הוא על-ידי אמונה, בבחינת (שבת לא): אמונה זה סדר ורעים, שעל-ידי אמונה נעשה הסדר של הורעים לפי הזמן והמקום, שעל-ידי זה יש להם כח לרפואת, ועל-כן על-ידי נפילת האמונה אין מועיל רפואות. וכן תפלה הוא גם-כן בבחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, ותרגמו: פרישן בצלו. וכן זכות אבות נתגלה גם-כן רק על-ידי אמונה, בבחינת (ש"ה ב): הנצנים נראו בארץ. הנצנים אליו אבהו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בהקדמה דף א), הם נראין ונתגלין בארץ, שהיא בבחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ל): שכן ארץ ורעה אמונה, בבחינת: עפר מאנא דכלהו (ת"י ת"י ע"ד ע"ד כ"ב). על-כן על-ידי נפילת האמונה אין מועיל לו לא רפואה ולא תפלה ולא זכות אבות, כי כל אלו הם בבחינת אמונה כנ"ל. וגם אין מועיל להחולה קול צעקה של אה ונגיחות, שלפעמים מועיל להחולה אלו הקולות, שמרחמין עליו על-ידי קולות הללו, אבל על-ידי נפילת האמונה גם זה אין מועיל, כי הנגיחות וצעקת אה הנ"ל הם קול בלא דבור, וקול – זה בבחינת אבהו, כי הקול כלול מאש מים רוח (תיקון כ"ט), שהם בבחינת תלת אבהו, והם נראין ונתגלין רק על-ידי אמונה, שהיא בבחינת עפר מאנא דכלהו. ועל-כן

מעשה בראשית – דהינו בבחינת: עולם חסד יבנה, כי על-ידי בבחינת אלו הנ"ל זוכין להשפעת החסד, שיתקיים העולם בחסדו, בבחינת: ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל, ועל-ידי בבחינת זו, בבחינת כהן, חסד – על-ידי זה נסגר פי המפה, בבחינת (ויקרא י): והסגיר הכהן את הנגע. שעל-ידי בבחינת חסד, בבחינת כהן, נסגר המפה לגמרי ונתרפא בשלמות:

זוה פרוש: וביום הפורים – זה בבחינת התחלה, בבחינת צרה במבכרת. ואיזהו התחלה. בהקריבכם מנחה חדשה לה' – הינו התחלת הצדקה, בשמתחילין מחדש לתן צדקה. וזה בבחינת מנחה חדשה, בבחינת צדקה שכתוב: בבחינת התחלת הצדקה. כי מנחה בבחינת צדקה: כמו שכתוב: מגישי מנחה בצדקה. ועל-ידי הצדקה נתמקן בבחינת זקן כנ"ל, וזהו: בשבעתיכם – זה בבחינת זקן, כי בסיני נדמה להם זקן (כשפירשו"י בפ' אנכי), כי על-ידי בבחינת מנחה חדשה, שהוא בבחינת התחלת הצדקה, נתמקן בבחינת זקן, שהוא בבחינת שבועות כנ"ל, ואזי נתבטל יניקתו של מצח הנחש, שיונק מזקני הדור שאינם בתקונו כנ"ל, ונשמע קול הקריאה של יום-טוב, שמגלה את הרצון כנ"ל. וזהו: מקרא קדש יהיה לכם – הינו קול הקריאה של יום-טוב, שהוא התגלות הרצון, שזה בבחינת מקרא קדש כנ"ל, שהוא נשמע עתה על-ידי הצדקה, שמכניע את מצח הנחש, חכמת הטבע כנ"ל. ואזי, על-ידי התגלות הרצון, כל מלאכת עבודה לא תעשו – כי על-ידי התגלות הרצון נעשה יראה, ועל-ידי יראה נשפע חסד, ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקיים העולם בחסדו, בבחינת: עולם חסד יבנה, ואזי: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו', ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל. וזהו: כל מלאכת עבודה לא תעשו – כי אין צריכין לעשות שום מלאכה ושום עסק, כי נתקיים העולם בחסדו, בבחינת: ואתם כהני ה' תקראו, כנ"ל:

יש חלוק בין החיות רעות ובין המצח הנחש, כי חכמי הטבע, שהם בבחינת חיות רעות, הם החכמים שאוחזים בחכמת הטבע להנאתם, כי יש להם הנאה מזה, כדי להחזיק דעת ושקר שלקחם וכיוצא. אבל החכם, שהוא בבחינת מצח הנחש, הוא רשע וכופר בלי שום הנאה, שאין לו שום הנאה מחכמתו, רק הוא (כמו רשע ירא, שהוא) רשע וכופר בלי שום הנאה כנ"ל:

כלל המאמר בלו אחד, וכלו קשור זה בזה, שהצדקה היא קשה מאד בהתחלה, אבל התועלת של הצדקה גדול מאד, כי על-ידי הצדקה אין צריכין לעשות שום מלאכה ועסק, כי נתקיים העולם בחסדו, כי על-ידי הצדקה מוציאים יניקת מצח הנחש שיונק מזקני הדור, ואזי נשמע קול הקריאה של יום-טוב שמגלה את הרצון, ואזי נתגלה יראה, כי עקר היראה – על-ידי התגלות הרצון, ועל-ידי היראה נעשה בלי וצנור לקבל על-ידו השפעת החסד, כי בלא הפלי והצנור אי אפשר לקבל את החסד, רק על-ידי היראה, שהוא צנור וכלי, על-ידי מקבלין את החסד, ואזי מתקיים העולם בחסדו, ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקיים: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו', כנ"ל:

הולכת ונגדלת מעט מעט, כפי מה שנדחה מהלילה ונתקרב יותר אל היום, עד שבאור היום, אז נתגדל האמונה בשלמות, בבחינת (איכה ב): חדשים לבקרים רבה אמונתך. ואז, באור היום, הוא עקר צמיחת הרפואה, בבחינת (ישעי נח): אז יבקע פשח אורך וארכתך מהרה תצמח. נמצא, שעל-ידי התגלות העצה, שהיא בחינת התגלות האור מן החשך, דהינו שנדחה החשך, שהוא בחינת לילה, ונתגלה האור, בחינת יום, על-ידי זה נתגדל האמונה כנ"ל, ועל-ידי זה עקר הרפואה, בבחינת: אז יבקע פשח אורך וארכתך וכו'.

וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מאי טעמא עזי מסין ברישא וחדר אמרי. כפריתו של עולם, ברישא חשוכא וחדר נהורא (שבת עו). עזי זה בחינת אמונה, בחינת (תהלים צג): לבש ה' עז התאזר, בחינת (ישעי יא): והיה צדק אזור מתניו, ואמונה אזור וכו'. וחדר אמרי – אמרי בחינת הרפואה, בחינת (שם צ): אמר ה' ורפאתיו. וזהו "אמר", ראשי-תבות: א'ש מ'ים ר'וח, שמשם הרפואה. הינו מפני מה עקר הרפואה על-ידי אמונה, כי צריך להקדים אמונה בתחלה, ואחר-כך זוכין לרפואה. והשיב: כפריתו של עולם, ברישא חשוכא וחדר נהורא. הינו, כי זה הוא בחינת בריאת העולם, שברישא חשוכא וכו'. כי עקר גדול האמונה – על-ידי העצה, שהיא בחינת: מגלה עמקות מני חשך. כי אין האמונה נגדלת בשלמות, רק באור היום, ועל-כן צריכין לקבל הרפואה רק על-ידי אמונה, כי צמיחת הרפואה היא רק באור היום, בבחינת: אז יבקע פשח אורך וכו', כנ"ל.

ג וְלִדְלוֹת וְלִגְלוֹת הַיּוֹם הַזֶּה, דהינו העצות, לזה צריכין איש תבונות, בבחינת: מים עמקים עצה בלב איש, ואיש תבונות ידלגה. וזה שכתוב (דברים לב): כי גוי אבד עצות המה, ואין בהם תבונה. פי כשאין תבונה, עצתו אבודה, פי התגלות העצה – על-ידי איש תבונה כנ"ל. ואיש תבונות הוא מי שיש לו נשמה, בבחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם. וצריך לזכור ולצחצח הנשמה, וזה נעשה על-ידי שפמשיך המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, שזה בחינת שדי, שהוא בחינת צמצום, כי שדי – על-שם שאמר לעולמו די (כמובא בפירש"י פ' מקץ, ועי' ב"ר פ"ה ופ"ו מ, חגיגה יב), ועל-ידי זה מצחצח הנשמה. וזהו: ונשמת שדי תבינם – שעל-ידי בחינת שדי, דהינו המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, על-ידי זה מצחצח הנשמה, ואזי הוא איש תבונות כנ"ל. כי על-ידי המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, דהינו לתוך גופים, על-ידי זה נכפל ונתרבה פרנסתו, כי כשמשך רוחניות אלקות לתוך צמצומים, דהינו לתוך גופים, זה בחינת בריאה, כי נעשה עתה בריאה חדשה על-ידי חבור רוחניות אלקות עם הגוף והצמצום, שזה עקר הבריאה, ואזי תכף כשנעשה איזה בריאה, אזי השם יתברך נותן פרנסה תכף, כי השם יתברך מפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים (ע"י ב), ותכף שיש בריאה, תכף השם יתברך נותן פרנסה, כי הנשמה לבד אינה צריכה פרנסה, וכן הגוף לבד אינו צריך גם-כן פרנסה, ועקר צרך הפרנסה הוא רק כשנתחבר הנשמה

על-ידי נפילת האמונה אין מועיל לו גם הקולות הנ"ל. וגם על-ידי זה בעצמו אין מועיל לו רפואה, כי עקר הרפואה היא על-ידי התמזגות היסודות, פי יש ארבעה יסודות: אש, מים, רוח, עפר, וצריך לזה חכם גדול, שידע על-פי דאקמירי למזג היסודות שיש בכל אחד ואחד מן העשבים, כפי הרפואה שצריך זה החולה, לפי קלקול היסוד, שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. (גם בהכרעת הקול יש בחינת התמזגות היסודות), ועל-כן על-ידי פגם אמונה, שעל-ידי זה נפגם בחינת הארבעה יסודות, כי כלם מתגלזין רק על-ידי בחינת עפר, שהיא מאנא דכלהו, על-כן אין לו רפואה:

ב וְהַתְּקוּן לְזֶה הוּא, שצריכין להתר ולמצא הפנים שמשם גדלה האמונה. ואלו הפנים הם בחינת עצות, שמשם גדלה האמונה, בבחינת (ישעי כח): אודה שמך פי עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן. שעל-ידי העצות גדלה האמונה. ועצות הם בחינת עמק הלב, הינו כשנתקלקל ונפול האמונה, עד שאין מועיל אפלו קול צעקה, שהוא קול בלא דבור כנ"ל, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד, בבחינת (איכה ב): צעק לבם אל ה', שהוא צעקת הלב לבד, בלי קול, בבחינת (תהלים קל): מפעמקים קראתיך ה' – מעמקא דלבא. ועמק הלב זה בחינת עצות, בבחינת (משלי ט): מים עמקים עצה בלב איש. ועל-כן כשאין מועיל קול צעקה מחמת נפילת האמונה, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד, בלי קול, רק מעמקא דלבא, ועל-ידי זה נתגלזין העצות כנ"ל, שהם בחינת: מים עמקים עצה וכו'. ועל-ידי העצות שנתגלזין בעולם, (דהינו שיודעין בעולם לתן עצה לנפשם, כל אחד ואחד מה שצריך), על-ידי זה גדלה האמונה, בבחינת: עצות מרחק אמונה אמן, כנ"ל. ואזי חוזר ונתתקן כל הבחינות הנ"ל, כי העצות הם בחינת פלא, בחינת: אודה שמך פי עשית פלא עצות מרחק וכו', ועל-ידי זה נתתקן ומקבל רפואה להמכות המפלאות, שהם בחינת: והפלא ה' את מכתך וכו'. גם תפלה היא בחינת פלאות, בחינת (שמות טו): נורא תהלות עושה פלא. וכן זכות אבות, בבחינת (תהלים עח): נגד אבותם עשה פלא:

וזהו: ואנכי תגלתי לאפרים (הושע יא) – זה בחינת עצות, כמו שכתוב (שמות יא): העם אשר ברנליך – ההולכים אחר עצתך. קחם על זרועתיו – זה בחינת זכות אבות, שהם זרועות עולם^(א). ולא ידעו כי רפאתים – פי באמת על-ידי זה נעשה רפואה כנ"ל:

וזהו בחינת בריאת העולם, ברישא חשוכא וחדר נהורא. חשך זה בחינת העדר העצה, בבחינת (איוב לח): מי זה מחשיך עצה במליון. ואחר-כך, כשנתגלה העצה, שהוא בחינת עמק, בחינת מים עמקים, זה בחינת (שם יב): מגלה עמקות מני חשך. וכל מה שנתגלה יותר האור, דהינו העצה, ונדחה החשך, שהוא העדר העצה, נתגדל האמונה ביותר, פי עקר גדול האמונה הוא בבחינת (תהלים צג): ואמונתך בלילות. דהינו כל מה שנדחה והולך חלק מהלילה ונתקרב אל אור היום, נתגדל האמונה ביותר, וכן

(א) דברים לב.

ואלו הגרים הם מכניסין גאון בישראל, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנינא ה): במסכתרים תבכה נפשי מפני גוה – מפני גאותן של ישראל, שנתנה לעבוי'ם. נמצא, שהגאון דקדשה של ישראל נפלה אליהם, ועל כן בשחזורים עבוי'ם ומתגירין, הם מביאין עמהם גאון שהיתה אצלם כנ"ל, ומכניסין בישראל גאון:

ועל-ידי-זה נוטלין הרב הגאון מנהיגי הדור, שמתגאים על הדור בחנם, כי יש מנהיגים שמתנהגים ברבנות ומושלים על עם דל, והם מתגאים על הדור בחנם, כי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל, רק הם מתגאים מעצמם על הדור בחנם, והם מקבלין הרב הגאון, בבחינת (דברים לז): ואשר הרב גאותך – על-ידי הגרים הנ"ל, שהם מכניסין גאון בישראל כנ"ל, ומושלים על עם דל בחנם, ויש להם בתי אפלו להעניש את מי שאינו רוצה להכניע עצמו תחת ממשלתם, וכל זה על-ידי הרב הגאון הנ"ל. ובאמת אין זה נקרא מעניש, אלא מזיק, כי הן מזיקי עלמא. וזה: קשים גרים לישראל כספחת, בחינת ספחים שגדלים מאליהם, הינו שעל-ידי הגרים נוטלין גאון מנהיגי הדור, שגדלים מאליהם, ומתגאים מעצמן על הדור בחנם, כי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל כנ"ל, ועל-כן נקראים גרים, על-שם (תהלים סז): ויגירוהו על ידי הרב, כי על-ידי הגרים נעשה הרב הגאון כנ"ל:

ו ועל-ידי הגאון של אלו המנהיגי הדור, על-ידי-זה הם מנבירים תאות נאוף בעולם, בבחינת (משלי ו): ואשת איש גפש יקרה תצוד. שעל-ידי גאון מתגבר תאות נאוף^(א), שהיא בחינת חותם דסטר-אחרא, בחינת (ויקרא סז): החתים בשרו מזובו. כי על-ידי הרב הגאון דקדשה מתגברים על תאות נאוף, בבחינת (תהלים פח): חגר הרבך על ירך. אבל על-ידי הרב הגאון של אלו המנהיגים הנ"ל, שמקבלים מהגרים כנ"ל, מתגבר, חס ושלו, תאון זו כנ"ל:

ו ולתצול מזה הוא על-ידי המגנים שפדור. כי יש מגני-ארץ, שהם מגנים עלינו ומצילין אותנו, כי הם מכניעין החותם דסטר-אחרא, שנעשה על-ידי הגאון כנ"ל, בבחינת (איוב סא): גאון אפיקי מגנים סגור חותם צר, שהם סוגרין ומכניעין חותם דסטר-אחרא, שהיא בחינת תאון הנ"ל, שנעשה על-ידי גאון כנ"ל. ועל-ידי שהם מכניעין זאת התאון, שהוא בחינת חותם דסטר-אחרא, על-ידי-זה נעשה בחינת תפלין, מחיז, שהם בחינת חותם דקדשה, בחינת (שיר השירים ח): שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך (עי תיקון א ותיקון כב). כי עקר תקון המחין – על-ידי שבירת תאות נאוף, כי עקר המחין על-ידי לחות הגוף, כי המחין הוא כמו גר דולק, והלחות שבגוף הם עולין להמה, ונעשין שמנים אל המוח. נמצא, שעקר המחין – על-ידי לחות ושמוננית הגוף. על-כן על-ידי שמכניעין תאות נאוף, ואין יוצאין לחות ושמוננית הגוף לחיז, על-ידי-זה עולין הלחות אל המוח ונעשה שמנים, שזה עקר המחין. על-כן על-ידי המגנים

עם הגוף, דהינו שתופא דנפשא ובשרא^(ב), אז צריכין פרנסה, ועל-כן על-ידי שממשיך רוחניות אלקות לתוך הצמזמים ונופים, שזה בחינת בריאה, בחינת שתופא דנפשא וגופא, על-ידי-זה נתרבה ונכפל פרנסתו, כי תכף בשיש בריאה, נותן השם יתברך פרנסה כנ"ל. וזה בחינת (ברכות סז): כל המשתתף שם שמים בצערו – דהינו שממשיך ומשתתף רוחניות אלקות לתוך הצמזום, שהוא בחינת צער, אזי כופלין לו פרנסתו, כי על-ידי-זה נתרבה הפרנסה כנ"ל. שנאמר: והיה שדי בצריה, וכסף תועפות לך. שדי זה בחינת הצמזום, בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך הצמזום, בחינת משתתף שם שמים בצערו, על-ידי-זה: וכסף תועפות לך, הינו רבוי הפרנסה כנ"ל, ועל-ידי הפרנסה הוא מצחצח נפשו, כי אכילת הצדיק הוא רק בשביל הנשמה, כמו שכתוב (משלי י): צדיק אוכל לשבע נפשו, ושביעת הנפש זה בחינת הצחצחות, שמצחצח נשמתו על-ידי אכילתו, בבחינת (ישעיה נח): והשביע בצחצחות נפשך. ואזי, כשמצחצח נשמתו, אזי הוא איש תבונות, בחינת: ונשמת שדי תבינם כנ"ל. ועל-ידי-זה נתגלין העצות כנ"ל, ומשם גדלה האמונה וכו' כנ"ל:

ד ודע, שעל-ידי נפילת האמונה, על-ידי-זה נעשה ונתחזק אמונות כזביות, אמונות העבודה-זרה וכיוצא, כמו שכתוב (יוחאל כ): אמלאה החרבה, בשזה קם זה גופל וכו' (עי מילה א). כי עקר קיום וחזוק אמונות כזביות הוא מנפילת האמונה הקדושה, ובשמצעלין האמונה הנפולה, מזה נעשין גרים, כי על-ידי שנלקטין ונבררין נפילת האמונה, שמשם יניקת אמונתם, על-ידי-זה נחלש בתי אמונתם, ואזי הם חוזרים לאמונתנו הקדושה ונעשין גרים. ולפעמים נעשין גרים בתי ולפעמים נעשין גרים בפעל. הינו, או שנעשין גרים ממש בפעל, שבאין עבוי'ם ומתגירין, או שנעשה רק בתי, שעל-ידי שמעלין אמונה הנפולה ונחלש אמונתם, על-ידי-זה נתגלה להם במקום שהם האמונה הקדושה, ומאמינים שם, במקום שהם, שיש יחיד קדמון יתברך, בבחינת (מלאכי א): בכל מקום מקטר ומגש לשמי. וזה תלוי כפי חזק האמונה כזביות שהיה מתחלה, הינו, כשהאמונה כזביות היתה חזקה בתחלה, אזי אחר-כך, כשמשבירין אותה ומעלין האמונה הנפולה דקדשה משם ונעשין גרים, אזי נעשין גרים בפעל ממש, וכשהאמונה כזביות לא היתה חזקה כל-כך בתחלה, אזי כשנשברת ומתפכין אותה אל הקדשה, אזי אין נעשה ממנה רק גרים בתי:

ה וזהוה הכלל – שעל-ידי שמעלין אמונה הנפולה, על-ידי-זה נעשין גרים, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-כן הם מוזיקין לישראל, בבחינת (קידושין ע): קשים גרים לישראל כספחת. ספחת – הינו מכות, בחינת מכות מפלאות הנ"ל, שנעשין על-ידי נפילת האמונה כנ"ל, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-כן הם קשים כספחת, כנ"ל:

(א) עיין הקדמת התיקונים. (ב) ועי' רש"י תולדות ע"פ ולאם מלאם יאמץ. (ג) עיין סוטה ד' ע"ב.

בחינת שבועה רועים, שעל-ידיה נעשה שבועה משיבי טעם כנ"ל, וזהו: מִזְקָק שְׁבַעֲתֵיכֶם, כנ"ל:

ט וְזֶה בְּחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ^(ט), כִּי אֵלוֹ הַמַּאֲמָרוֹת מְהוֹרוֹת הֵם בְּחִינַת מִלְאָךְ, בְּחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ, כִּי הַדְּבוּר הוּא הַרְשִׁימָה שֶׁל הַמַּח, כִּי מִה שֶׁנִּרְשָׁם וְנִעְלַם בַּמַּח נִחְקָק וְנִרְשָׁם בְּהַדְּבוּר, וּבְשֶׁהַמַּחֲזִין וְכִי, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה נִעֲשִׂין אֲמָרוֹת מְהוֹרוֹת כִּנ"ל, אֲזִי גַם כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק הַמַּח בְּשַׁעַת שְׁנָה, וְאִין נִשְׁאָר רַק הַרְשִׁימָה שֶׁל הַמַּח, שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבוּר, אֲזִי גַם הַרְשִׁימָה זָכָה, בְּבְחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ. וְזֶה בְּחִינַת שְׁאֲחֵר הַסְּתַלְקוֹת מֹשֶׁה בֶּא שֶׁר צָבָא ה' וְאָמַר: עֲתָה בָּאתִי (יהושע ה).

הַסְּתַלְקוֹת מֹשֶׁה בֶּא שֶׁר צָבָא ה' וְאָמַר: עֲתָה בָּאתִי (יהושע ה). הַסְּתַלְקוֹת מֹשֶׁה זֶה בְּחִינַת הַסְּתַלְקוֹת הַדְּעָת, בְּחִינַת שְׁנָה, שְׁאִין הַדְּעָת מִסְּתַלַּק, וְאִין נִשְׁאָר רַק הַרְשִׁימוֹ, אֲזִי הוּא בְּחִינַת: וְאָמַר וְכו' אֲנִי שֶׁר צָבָא ה', דְּהִינּוּ מִלְאָךְ, עֲתָה בָּאתִי, כִּי אִין נִשְׁאָר הַרְשִׁימוֹ בְּבְחִינַת מִלְאָךְ, בְּחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ כִּנ"ל: וְזֶה בְּחִינַת: ה' יִתֵּן אִמְרֵי הַמְּבַשְּׂרוֹת צָבָא רַב (תהלים סח). ה' יִתֵּן אִמְרֵי זֶה בְּחִינַת אֲמָרוֹת מְהוֹרוֹת כִּנ"ל, בְּחִינַת הַרְשִׁימָה שֶׁל הַמַּח, שְׁנָה בְּחִינַת מִלְאָךְ כִּנ"ל. וְזֶהוּ: הַמְּבַשְּׂרוֹת צָבָא רַב – הִינּוּ מִלְאָכִים כִּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת מִה שֶׁמוּבָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל, שֶׁצְּבָאוֹת הוּא הַנְּעִלָם שֶׁל שְׂדֵי, כִּי הַנְּעִלָם שֶׁל שְׂדֵי דְּלֵת יִיזוֹר הוּא בְּגִימַטְרִיא "צְבָאוֹת" עִם הַכּוֹלָל, כַּמְּבָאָר שָׁם. הִינּוּ שֶׁהַנְּעִלָם שֶׁל שְׂדֵי, דְּהִינּוּ בְּשֶׁבְחֵינַת שְׂדֵי, שֶׁהוּא הַמַּחֲזִין, נִסְתַּלַּק, בְּחִינַת הַסְּתַלְקוֹת הַמַּחֲזִין בְּשַׁעַת שְׁנָה, וְאִין נִשְׁאָר רַק הַרְשִׁימוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְעִלָם שֶׁל שְׂדֵי, אֲזִי זֹאת הַרְשִׁימוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת נְעִלָם שֶׁל שְׂדֵי, הִיא בְּבְחִינַת צְבָאוֹת, בְּחִינַת מִלְאָךְ כִּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (הניאל ט): וְשֶׁעַר רֵאשִׁיטָה כַּעֲמֵר נִקְא. שְׁעַר רֵאשִׁיטָה זֶה בְּחִינַת הַתְּנוּצְצוֹת הַמַּחֲזִין, כִּי הַשְּׁעָרוֹת יוֹצְאִין מִן הַמַּחֲזִין, וּבְשֶׁהַמַּחֲזִין נִקְיִים וְנִכְיִים, אֲזִי נִעֲשֶׂה גַם מִהַרְשִׁימוֹ בְּחִינַת מִלְאָךְ. וְזֶהוּ: כַּעֲמֵר נִקְא. "עֲמֵר" רֵאשִׁיטָה: ע'שִׁיטָה מ'לְאָכִיו ר'וֹחוֹת (תהלים קד),

בְּחִינַת מִלְאָכִים, שֶׁנִּעֲשִׂין עַל-יְדֵי הַרְשִׁימוֹ, כְּשֶׁהַמַּחֲזִין נִקְיִים וְנִכְיִים כִּנ"ל. אֲבָל בְּשֶׁאִין הַמַּחֲזִין נִקְיִים וְנִכְיִים, אֲזִי נִעֲשֶׂה מִבְּחִינַת שְׁעָרוֹת בְּחִינַת (ישעיה ט): וְשֶׁעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם, בְּחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי שְׂדֵי. וְזֶה בְּחִינַת אֲדָם וּבְהֵמָה, בְּחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ וְחֲלוּם עַל-יְדֵי שְׂדֵי. כִּי חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ זֶה בְּחִינַת "אֲדָם", בְּחִינַת (בראשית א): נִעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ. כְּדְמוּתֵנוּ – זֶה כַּח הַמְּדַמָּה, שֶׁהוּא בְּצַלְמֵנוּ, בְּבְחִינַת מִלְאָךְ, בְּחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ, כִּי בְּשַׁעַת שְׁנָה הַמַּח מִסְּתַלַּק, וְאִין נִשְׁאָר רַק בְּחִינַת כַּח הַמְּדַמָּה, וּבְשֶׁהַמַּחֲזִין וְכִי, אֲזִי גַם כַּח הַמְּדַמָּה שֶׁנִּשְׁאָר הוּא בְּבְחִינַת מִלְאָךְ, בְּחִינַת: כְּדְמוּתֵנוּ בְּצַלְמֵנוּ – שֶׁכַּח הַמְּדַמָּה הוּא בְּצַלְמֵנוּ, בְּבְחִינַת מִלְאָךְ כִּנ"ל, בְּחִינַת חֲלוּם עַל-יְדֵי מִלְאָךְ, וְזֶה בְּחִינַת אֲדָם, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: נִעֲשֶׂה אָדָם וְכו'. אֲבָל חֲלוּם עַל-יְדֵי שְׂדֵי זֶה בְּחִינַת "בְּהֵמָה", בְּבְחִינַת (חבקוק א): וְשֶׂד בְּהֵמוֹת יִחִיתֶן. וְזֶה בְּחִינַת (תהלים סט): אָדָם בִּיקָר בַּל יִלִּין – הִינּוּ כְּשֶׁאִינוּ לָן וְיִשָּׁן בִּיקָר, בְּבְחִינַת תְּפִלִּין כִּנ"ל, הִינּוּ שְׁאִינוּ מְזַכְּרֵי הַמַּחֲזִין,

הַנ"ל, שֶׁמְכַנִּיעִין תְּאֻוָּה זו, עַל-כֵּן הֵם עוֹשִׂין עַל-יְדֵי זֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין, מַחֲזִין כִּנ"ל, כִּי הֵם מַעֲלִין לַחֹת הַגּוֹף מִבְּחִינַת הַחֲתִים בְּשָׂרָו, וְעוֹשִׂין מִזֶּה מַחֲזִין, בְּחִינַת תְּפִלִּין, כִּי תְּפִלִּין הֵם הַתְּנוּצְצוֹת הַמַּחֲזִין, וְעַל-כֵּן נִקְרְאוּ הַתְּפִלִּין יָקָר, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרּוֹנָם לְבָרְכָה (פנילה טז): וְיָקָר – אֵלוֹ תְּפִלִּין, כִּי הַתְּפִלִּין נִעֲשִׂין עַל-יְדֵי תְּקוּן תְּאֻוֹת נְאוּף, שֶׁהִיא בְּחִינַת: אִשֶׁת אִישׁ נִפְשׁ יָקָרָה תְּצוּר, כִּנ"ל. וְעַל-כֵּן נִקְרְאוּ הַתְּפִלִּין פָּאָר^(ט), כִּי נִעֲשִׂין עַל-יְדֵי תְּקוּן הַנְּאֻוָּה וְהַתְּפִאָרוֹת, שֶׁמְבִיאִין הַגֵּרִים כִּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת (שמות א): וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה – מֹשֶׁה הוּא הַדְּעָת, בְּחִינַת מַחֲזִין, תְּפִלִּין, הוּא רֹעֶה דְּקִדְשָׁה, הַפֶּךְ רֹעֶה זּוֹנוֹת (משלי כט). וְזֶה בְּחִינַת שְׁבַעֲהָ רֹעִים דְּקִדְשָׁה, בְּחִינַת מֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה, בְּחִינַת תְּפִלִּין, שִׁין שֶׁל שְׁלֹשָׁה רֵאשִׁים, שִׁין שֶׁל אַרְבַּעַת רֵאשִׁים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁבַעֲהָ רֹעִים הַנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת שְׂדֵי שֶׁל תְּפִלִּין, זֶה בְּחִינַת הַצְּמִצּוּם, שֶׁצְּרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְצַמְצֵם אֶת מַחוֹ וְשִׁכְלוֹ, שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ אֶת הַמַּח לְצִאֵת חוּץ לְגִבּוֹל שִׁישׁ לוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְשׁוּטֵט הַמַּח בְּמַה שְׁאִין לוֹ רְשׁוּת לְפִי מְדַרְגָּתוֹ, בְּבְחִינַת (תניינא ט): בְּמַפְלָא מַמְדָּה אֶל תְּדַרְשֵׁי, בְּמַכְסָה מַמְדָּה אֶל תַּחְקֵר. שְׁנָה בְּחִינַת שְׂדֵי, בְּחִינַת צְמִצּוּם, כִּי שְׂדֵי – שִׁישׁ דִּי בְּאֵלְקוּתוֹ לְכָל בְּרִיָּה (כמובא בפירוש פ' לך), הִינּוּ שֶׁכָּל בְּרִיָּה יֵשׁ לוֹ דִּי וּגְבוּל בְּאֵלְקוּתוֹ יִתְבַּרַךְ, שֶׁאִסוּר לוֹ לִילָךְ בְּשִׁכְלוֹ כִּי־אֵם עַד הַגְּבוּל, לֹא יוֹתֵר, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ גְּבוּל וְצְמִצּוּם בְּשִׁכְלוֹ לְפִי עֵרְבוֹ, שֶׁאֲפִלוּ בְּקִדְשָׁה אִסוּר לוֹ לְצִאֵת חוּץ לְגִבּוֹל שִׁישׁ לוֹ, בְּחִינַת: בְּמַפְלָא מַמְדָּה אֶל תְּדַרְשֵׁי וְכו', בְּחִינַת (שמות יט): פֶּן יִהְרָסוּ אֵל ה' לְרֵאוֹת וְכו'. וְזֶה בְּחִינַת (שם ט): וְשִׁמְתִיד בְּנִקְרַת הַצּוּר, הַנְּאָמַר בְּמֹשֶׁה בַּעַת שְׁזָכָה לְרֵאוֹת וּלְהַשִּׁיג מִה שֶׁהַשִּׁיג, הִינּוּ שֶׁהַבְּטִיחוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ לְהַגִּן עֲלָיו, שִׁיְהִי נִסְתָּר בְּנִקְרַת הַצּוּר, דְּהִינּוּ בְּחִינַת צְמִצּוּם, שֶׁלֹּא יֵצֵא הַמַּח לְשׁוּטֵט חוּץ לְגִבּוֹל שֶׁהָיָה לוֹ:

ח וְעַל-יְדֵי זֶה נִעֲשִׂין דְּבוּרִים כְּשֵׁרִים, לְהַחֲזִיחַ וּלְהַשִּׁיב אֶת הַנְּשָׁמוֹת הַנְּפֹלוֹת, כִּי יֵשׁ נְשָׁמוֹת שֶׁנְּפֹלוּ, שֶׁצְּרִיכִין לְהַחֲזִיחַ וּלְהַשִּׁיב אוֹתָם כְּכֹל מִינֵי מַטְעָמִים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנְּפֹשׁ, בְּבְחִינַת (שיר-השרים א): סִמְכוּנִי בְּאִשִּׁישׁוֹת, רְפִדוּנִי בַתְּפוּחִים, כִּי חוֹלֵת אֶהְבֶּה אָנִי. וְעַל-יְדֵי תְּקוּן וְזִכּוּן הַמַּחֲזִין, שֶׁנִּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי מַגְנֵי אֲרִץ כִּנ"ל, מִזֶּה נִעֲשֶׂה אֲמָרוֹת מְהוֹרוֹת לְהַחֲזִיחַ, כִּי עֵקֶר הַתְּנוּצְצוֹת הַמַּח הוּא בְּהַדְּבוּר, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (משלי א): מִפִּי דַעַת וּתְבוּנָה. וְעַל-כֵּן בְּשֶׁהַמַּחֲזִין וְכִי, נִעֲשִׂין דְּבוּרִים כְּשֵׁרִים, וּבְהֵם מְשִׁיבִין אֶת הַנְּשָׁמוֹת הַנְּפֹלוֹת, בְּבְחִינַת (שם ב): שְׁבַעֲהָ מְשִׁיבֵי טַעַם. הִינּוּ עַל-יְדֵי תְּפִלִּין מַחֲזִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁבַעֲהָ רֹעִים, עַל-יְדֵם נִעֲשִׂין שְׁבַעֲהָ מְשִׁיבֵי טַעַם, הִינּוּ בְּחִינַת דְּבוּרִים כְּשֵׁרִים הַנ"ל, שֶׁבְהֵם מְשִׁיבִין הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנְּפֹלוּ, שֶׁהֵם בְּחִינַת (שם כד): שְׁבַע יְפֹל צְדִיק וְקָם. וְזֶהוּ בְּחִינַת (תהלים יט): אֲמָרוֹת ה' אֲמָרוֹת מְהוֹרוֹת מְזַקְקֵי שְׁבַעֲתֵיכֶם. הִינּוּ בְּחִינַת הָאֲמָרוֹת מְהוֹרוֹת שֶׁנִּעֲשִׂין עַל-יְדֵי זִכּוּן הַמַּחֲזִין, בְּחִינַת תְּפִלִּין, שֶׁהֵם

(ד) סוכה כה. * פירוש, כל אחד ואחד יש לו גבול וצמצום בידיעת אלקותו, לפי ערכו ומדרגתו. כי מה שנחשב להקטן במעלה בחי' במופלא ממנו, שהוא למעלה ממדרגתו, וצריך לצמצם שכלו שם, זה אצלו בחי' במופלא ממנו. והאדם הגדול ממנו במעלה הגבוהה, הוא יכול להשיג זאת, רק שהוא יש לו צמצום וגבול אחר גבוה ממנו, ששם הוא צריך לצמצם שכלו. וכן אדם הגבוה עוד יותר, גם זה אינו נחשב אצלו בחי' במופלא ממנו, רק שיש לו צמצום וגבול גבוה עוד יותר. וכן בכל אדם ואדם לפי מדרגתו. נמצא שלכל אדם וכל בריה יש לו צמצום וגבול מיוחד בהשגת אלקותו ית' לפי מדרגתו, שעד זה הגבול מותר לרדוף מחשבתו להשיג ממנו ית' לא יותר. וזה בחי' שדי, שרד"ל שיש די באלקותו לכל בריה. היינו שכל בריה ובריה יש לו די וגבול וצמצום באלקותו, היינו בידיעת אלקותו, היינו שכל בריה ובריה יש לו די וצמצום וגבול מיוחד בפ"ע בידיעת אלקותו כפי מדרגתו, וזהו שיש די באלקותו לכל בריה. (ה) ברכות נה:

וזך בחינת תפלין, אזי נמשל בבהמות נדמו – הינו אז הכח המדמה, בבחינת בהמה, בחינת חלום על-ידי שד, שזה בחינת בהמה כנ"ל. וזה אותיות "מלאך" ראשי-תבות: כ'י ל'אלקים מ'גני א'רץ (שם מו). כי על-ידי מגני ארץ נעשה המלאך, על-ידי שמתקנין המחזין והתפלין כנ"ל, שעל-ידי זה נעשה בחינת חלום על-ידי מלאך כנ"ל:

י אבל יש גם להמאכלים חלק בחלום, כי מן המאכלים עולים עשנים אל המוח, ונצטרין מהם חלומות בשנה. על-כן צריכין לחזק את המלאך, כדי שלא יהיה נפגם החלום על-ידי המאכלים, כי בשאין חזוק בהמלאך, אזי נפגם החלום על-ידי המאכלים, בבחינת חלום על-ידי שד, חס ושלום:

כי יש שבעה איקלימים, ועל כל איקלים יש מלאך ממנה, בחינת (וכיה ה): שבעה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ועל-כן בכל אקלים גדלים פרות אחרים, כפי הממנה, ועל-כן הם נחלקים לשבעה אקלימים, כנגד בחינת שבעה רועים, שהם בחינת תפלין, שמשם נעשין בחינת המלאכים כנ"ל. והשפע כשיורדת, מקבל אותה תחלה המלאך הממנה שם, ואחר-כך יורדת דרך השדים השוכנים באויר, שהם מקבלים את השפע בדרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד, ואחר-כך יורדת השפע למטה, לאותו המקום והשדה שהשפע הולכת לשם, ואחר-כך מקבל המלאך את השפע^(ו), בבחינת (ויאל ה): אנת הוא מלכא וכו', שגאמר שם על האילן דמזון לכלא בה וכו'. וזה בחינת (קהלת ה): מלאך לשדה נעבד. שהמלאך מקבל השפע מן השדה, דהינו כשהשפע באה למטה, אז מקבל אותה המלאך. וכל אלו מקבלין מבחינת שדי, ועל-כן בלם נקראים על-שם שדי, כי שד – על-שם שדי, וכן שדה – על-שם שדי, וכן העובד השדה נקרא על-שם שדי, כמו שכתוב (ישעיה כח): יפתח וישדר אדמתו. וכשבחינת המלאך חזק, אזי אין השדים מקבלין השפע רק דרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד. אבל כשנחלש, חס ושלום, כח המלאך, אזי הם מקבלין לעצמן כח המלאך, ואזי המאכלים הגדלים על-ידם, נתערב בהן כח הש"י, כי הם קבלו לתוכן ממש את כח המלאך. נמצא, כשגדלים המאכלים, הם גדלים על-ידי תערובת כח הש"י, וכשאוכלין אלו המאכלים, נעשה מהם חלום על-ידי שד, חס ושלום, ולא זו אף זו, כי גם הם יכולין למא את האדם, חס ושלום, בשנה בטמאה הודוע, חס ושלום, כי המלאך הוא בחינת אש, כמו שכתוב (יחזקאל א): מראיהם כנחלי אש בוערות כמראה הלפידים, וכשנחלש כח המלאך, ואזי השדים מקבלין לעצמן כח המלאך, אזי הם מחממין על-ידי האש הזה ומטמאין, חס ושלום, בטמאה הנ"ל. ועל-כן צריכין לחזק את המלאך, וחזוק המלאך הוא על-ידי שמחה, בבחינת (משלי טו): לב שמח יטיב פנים, זה בחינת המלאך, בחינת (ישעיה טו): ומלאך פניו הושיעם – שנתחזק על-ידי לב שמח. ועל-כן מקום המלאכים נקרא שחקים, על-שם שחוק ושמחה, כי עקר חזוק המלאכים – על-ידי שמחה כנ"ל:

ועקר חזוק המלאך הוא בניסן, כי ניסן ראשי-השנה למלכים (רי"ח ב), ואז נתחדש כל ההתמנות של כל אחד ואחד, ואז נותנין לכל המלאכים ההתמנות שלהם, ואזי נתחדש הרצון של השם יתברך, בחינת (ויאל ה): וכמצביה עבד בחיל שמיא. כי אז נותנין לכלם ההתמנות שלהם כרצונם יתברך, ואז יש להמלאכים שמחה, ונתחזקין. כי אז, בניסן, הוא זמן הנאלה, כי בניסן נגאלו, וזה ידוע, שעקר גלות מצרים היה לתקן חטא אדם הראשון, שהיו שדים מחממין אותו והוליד שדין וכו' (עירובין יח: ב"ר פ"ב), והחמום הוא על-ידי תלישות המלאך כנ"ל, ומחמת זה היה גלות מצרים. ובניסן נגאלו, ונתתקן חטא אדם הראשון אז. נמצא, שבניסן נתחזק כח המלאך, שזה בחינת תקון חטא אדם הראשון, שנתתקן בניסן, בעת גאלת מצרים כנ"ל. וזה שכתוב (שמות ו): והוצאתי את צבאותי – בחינת מלאכים, שיצאו ונגאלו בניסן^(ז), כי אז נתחזקו ונתתקנו כנ"ל. ועל-כן עקר התחדשות הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיא, הוא בניסן, כי אז הוא זמן תקון וחזוק שלהם כנ"ל. אבל גם בכל השנה יכולין לתחדש הרצון על-ידי השמחה, כי על-ידי השמחה נותנין חזוק בהמלאכים כנ"ל, ואזי נתעורר שמחה בהמלאכים כאלו נתחדש הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיא, באותו היום, כאלו קבלו ההתמנות שלהם באותו היום. אבל עקר התחדשות הרצון הוא בניסן, ואזי הוא עקר חזוק שלהם. ואזי בניסן, היה ראוי שיתבטל הטמאה הנ"ל לגמרי, מאחר שנתתקן ונתחזק כח המלאך, כנ"ל:

יא אבל יש שבא טמאה הנ"ל מבחינה אחרת. כי דע, שעל-ידי רבנים ודגנים שאינם פשרים, שעושין עוות הדין, על-ידי זה בא טמאה הנ"ל, חס ושלום, כי על-ידי עוות המשפט, שהוא בחינת (תהלים קכב): כסאות למשפט, נופלין בחינת אהבות מן המרפבת, כי כסאות למשפט, שהוא בחינת המרפבת, שם הוא בחינת אהבה קדושה, בבחינת (יש"ח א): מרפבו ארנמן, תוכו רצוף אהבה מפנות ירושלים. וכשנפגם המרפבת, בחינת כסאות למשפט, על-ידי עוות הדין – אזי נופלים משם

י אבל יש גם להמאכלים חלק בחלום, כי מן המאכלים עולים עשנים אל המוח, ונצטרין מהם חלומות בשנה. על-כן צריכין לחזק את המלאך, כדי שלא יהיה נפגם החלום על-ידי המאכלים, כי בשאין חזוק בהמלאך, אזי נפגם החלום על-ידי המאכלים, בבחינת חלום על-ידי שד, חס ושלום:

כי יש שבעה איקלימים, ועל כל איקלים יש מלאך ממנה, בחינת (וכיה ה): שבעה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ועל-כן בכל אקלים גדלים פרות אחרים, כפי הממנה, ועל-כן הם נחלקים לשבעה אקלימים, כנגד בחינת שבעה רועים, שהם בחינת תפלין, שמשם נעשין בחינת המלאכים כנ"ל. והשפע כשיורדת, מקבל אותה תחלה המלאך הממנה שם, ואחר-כך יורדת דרך השדים השוכנים באויר, שהם מקבלים את השפע בדרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד, ואחר-כך יורדת השפע למטה, לאותו המקום והשדה שהשפע הולכת לשם, ואחר-כך מקבל המלאך את השפע^(ו), בבחינת (ויאל ה): אנת הוא מלכא וכו', שגאמר שם על האילן דמזון לכלא בה וכו'. וזה בחינת (קהלת ה): מלאך לשדה נעבד. שהמלאך מקבל השפע מן השדה, דהינו כשהשפע באה למטה, אז מקבל אותה המלאך. וכל אלו מקבלין מבחינת שדי, ועל-כן בלם נקראים על-שם שדי, כי שד – על-שם שדי, וכן שדה – על-שם שדי, וכן העובד השדה נקרא על-שם שדי, כמו שכתוב (ישעיה כח): יפתח וישדר אדמתו. וכשבחינת המלאך חזק, אזי אין השדים מקבלין השפע רק דרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד. אבל כשנחלש, חס ושלום, כח המלאך, אזי הם מקבלין לעצמן כח המלאך, ואזי המאכלים הגדלים על-ידם, נתערב בהן כח הש"י, כי הם קבלו לתוכן ממש את כח המלאך. נמצא, כשגדלים המאכלים, הם גדלים על-ידי תערובת כח הש"י, וכשאוכלין אלו המאכלים, נעשה מהם חלום על-ידי שד, חס ושלום, ולא זו אף זו, כי גם הם יכולין למא את האדם, חס ושלום, בשנה בטמאה הודוע, חס ושלום, כי המלאך הוא בחינת אש, כמו שכתוב (יחזקאל א): מראיהם כנחלי אש בוערות כמראה הלפידים, וכשנחלש כח המלאך, ואזי השדים מקבלין לעצמן כח המלאך, אזי הם מחממין על-ידי האש הזה ומטמאין, חס ושלום, בטמאה הנ"ל. ועל-כן צריכין לחזק את המלאך, וחזוק המלאך הוא על-ידי שמחה, בבחינת (משלי טו): לב שמח יטיב פנים, זה בחינת המלאך, בחינת (ישעיה טו): ומלאך פניו הושיעם – שנתחזק על-ידי לב שמח. ועל-כן מקום המלאכים נקרא שחקים, על-שם שחוק ושמחה, כי עקר חזוק המלאכים – על-ידי שמחה כנ"ל:

ועקר חזוק המלאך הוא בניסן, כי ניסן ראשי-השנה למלכים (רי"ח ב), ואז נתחדש כל ההתמנות של כל אחד ואחד, ואז נותנין לכל המלאכים ההתמנות שלהם, ואזי נתחדש הרצון של השם יתברך, בחינת (ויאל ה): וכמצביה עבד בחיל שמיא. כי אז נותנין לכלם ההתמנות שלהם כרצונם יתברך, ואז יש להמלאכים שמחה, ונתחזקין. כי אז, בניסן, הוא זמן הנאלה, כי בניסן נגאלו, וזה ידוע, שעקר גלות מצרים היה לתקן חטא אדם הראשון, שהיו שדים מחממין אותו והוליד שדין וכו' (עירובין יח: ב"ר פ"ב), והחמום הוא על-ידי תלישות המלאך כנ"ל, ומחמת זה היה גלות מצרים. ובניסן נגאלו, ונתתקן חטא אדם הראשון אז. נמצא, שבניסן נתחזק כח המלאך, שזה בחינת תקון חטא אדם הראשון, שנתתקן בניסן, בעת גאלת מצרים כנ"ל. וזה שכתוב (שמות ו): והוצאתי את צבאותי – בחינת מלאכים, שיצאו ונגאלו בניסן^(ז), כי אז נתחזקו ונתתקנו כנ"ל. ועל-כן עקר התחדשות הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיא, הוא בניסן, כי אז הוא זמן תקון וחזוק שלהם כנ"ל. אבל גם בכל השנה יכולין לתחדש הרצון על-ידי השמחה, כי על-ידי השמחה נותנין חזוק בהמלאכים כנ"ל, ואזי נתעורר שמחה בהמלאכים כאלו נתחדש הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיא, באותו היום, כאלו קבלו ההתמנות שלהם באותו היום. אבל עקר התחדשות הרצון הוא בניסן, ואזי הוא עקר חזוק שלהם. ואזי בניסן, היה ראוי שיתבטל הטמאה הנ"ל לגמרי, מאחר שנתתקן ונתחזק כח המלאך, כנ"ל:

(ו) עיין זוהר תרומה קנג. (ז) עיין שבת יא. (ח) עיין מכלתא פרשת בא.

את משפט בני ישראל על לבו. וכשיש קלקול המשפט, הם מחממין הלב על-ידי האהבות הנפולות, ועל-כן צריך להשקות את הלב, לכבות חמום הנ"ל. וזה בחינת שברים, בחינת לב נשבר, בחינת: ישברו פראים צמאם. דהינו שהלב נשקה, ונכבה חמום הנ"ל, שזה בחינת תקון המשפט:

יד וזה בחינת: ראש השנה, יום-כפור, סבות, שמיני עצרת. כי ראש השנה הוא בחינת תקון

האמונה, בבחינת (תהלים 51): אף אמונתך בקהל קדושים, כי אז נתקבצין כל הקהלות הקדושות, ועל-ידי זה נתלקטין ונתקבצין כל לקוטי האמונה, בבחינת: אף אמונתך בקהל קדושים כנ"ל, ועל-ידי זה נעשה תקון המחין כנ"ל. וזהו ראש השנה – ראש דיקא, כי נעשה ונתתקן בחינת מחין כנ"ל. וזהו בחינת החמשה חושים של המת, שכלם נמצאים בבחינת ראש השנה, כי יש חמשה חושים בהמת, שהם: ראייה, שמיעה, ריח, טעם, משיש – וכלם נמשכין מהמת, כי מהמת נמשכין גידין לכל אלו החושים, וכל אלו החושים נמצאים בבחינת ראש השנה, שהוא בחינת ראש ומחין כנ"ל. חוש הראייה בראש השנה הוא בבחינת (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. בראש השנה נדון מה יהא בסופה (כמובא בפירושיו 58), שבראש השנה רואה ומשגיח על כל השנה מה יהא בסופה, וזהו בחינת חוש הראייה. שמיעה הוא בחינת מה שהשם יתברך שומע קול צעקות ותפלות ותרועת עמו ישראל ברחמים. ריח זה בחינת (ישעיה יא): והריחו ביראת ה', בחינת: ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך, ואימתך על כל מה שבראת. טעם זה בחינת (בראשית כ): ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי – מפקודין דעשה (תקוני ת"א), הינו מה שהשם יתברך טועם בראש השנה כל המעשים טובים של ישראל, וזהו בחינת חוש הטעם. משיש הוא בנדים, כמו שכתוב בעבודת ה' (תהלים 108): ידיהם ולא ימישון. כי המשיש הוא בנדים, וזהו בחינת שידו פשוטה לקבל שבים מראש השנה עד יום הכפורים (רי"ח יח), וזה בחינת חוש המשיש. נמצא, שבראש השנה הוא תקון המחין כנ"ל, ועל-ידי תקון המחין נעשין בחינת תפלין דמכסין על מחא, כי תפלין הם התנוצצות המחין. וזהו בחינת עשרת ימי תשובה, כי תשובה היא בחינת (ירמיה 30): אם תוציא יקר מזולל. וזהו בחינת תפלין, שנקראו יקר, כמו שאמרו: ויקר אלו תפלין, כנ"ל. (כי התפלין נעשין על-ידי תקון המחין, שהם נעשין על-ידי שמתקנין ומעלין מבחינת החתים בשרו לבחינת חותם דקדשה, בחינת מחין תפלין כנ"ל. וזהו בחינת: אם תוציא יקר מזולל, שהוא בחינת תשובה, והבן – נראה לי). וביום-כפור, אז הוא גמר תקון חותם דקדשה, שהוא בחינת תפלין, הפך חותם דסמרא אחרא כנ"ל, בבחינת: וביום צום כפור יחמתון. הינו, שבפעשרת ימי תשובה נעשה בחינת תקון התפלין כנ"ל, וביום-הכפורים אז הוא גמר תקונם, כי אז נגמר גמר תקון חותם דקדשה, שהוא בחינת תפלין כנ"ל. סבה זה בחינת תקון המלאך, כי "סופה" בנימטריא "מלאך", בחינת חלום על-ידי מלאך, שנעשה על-ידי תקון המחין והתפלין כנ"ל. ועל-כן סבות הוא זמן

אהבות נפולות, ועל-ידי האהבות הנפולות בא, חס ושלום, החמום והטמאה הנ"ל. ועוות המשפט נעשה על-ידי בחינת תפלין רעים, כי יש בחינת תפלין, מחין, שיש בהם פסלת, כי התפלין, מחין, נעשין על-ידי שמעלין הלחות ושמנונית הגוף מבחינת החתים בשרו לבחינת חותם דקדשה, בחינת תפלין מחין כנ"ל. ויש לחות שצריכין לצאת, בבחינת טפת עשו וישמעאל, וכשמעלין בחינת אלו השמנונית מבחינת החתים בשרו אל המת, אזי נתערב פסלת בהמחין והתפלין, ועל-ידי זה נעשה קלקול המשפט, בבחינת (חבקוק א): רשע מכתיר את הצדיק. הינו הפסלת, שמתערב ומסבב את המת, על-ידי שמעלין בחינת טפת עשו וישמעאל אל המת, על-ידי זה נתקלקל המשפט. וזהו: על-כן יצא משפט מעקל, הינו קלקול המשפט כנ"ל, כי המשפט, על-ידי המת, כמו שכתוב בשלמה (מלכים א-ג): כי ראו כי חכמת אלקים בקרב לעשות משפט. ועל-כן כשנפגם המת, נתקלקל המשפט, ועל-ידי קלקול המשפט, בחינת משפט מעקל, על-ידי זה בא, חס ושלום, טמאה הנ"ל, כנ"ל. וזה "מעקל" אותיות "עמלק", שעל-ידו בא הטמאה הנ"ל, בבחינת (דברים כח): אשר קרך בדרך. וזהו (במדבר כד): וירא את הקיני – וירא את עמלק, שהם סמוכים זה לזה בתורה, כי טמאה הנ"ל, שהיא טמאת עמלק, היא באה על-ידי גרים, ככל המבאר למעלה. וזה בחינת "מראה" בחלום (כמו שקורין זאת הטמאה "מראית"). "מראה" ראשית-תבות: ר'שע מ'כתיר א'ת ה'צדיק, שעל-ידי זה בא טמאה זו כנ"ל, על-ידי שנעשה עוות המשפט כנ"ל:

יב ואזי, כשבא טמאה הנ"ל על-ידי עוות המשפט, אין תקון רק על-ידי קשור המרפכה, שצריכין לקשר המרפכה, בחינת: מרבו ארנמן, שהם רפאל וגבריאל וכו', שהם מלאכי המרפכה, כמובא, שצריך לקשרם, לתקן פגם המרפכה הנ"ל, שמשם באין האהבות הנפולות כנ"ל. ועל-כן קדם השנה נתתקן מקדמונים לומר קשור המרפכה, דהינו: מימיני מיכאל, ומשמאלי גבריאל וכו'. כי על-ידי קשור המרפכה נצולין מטמאה הנ"ל:

יג וזה בחינת: תקיעה, תרועה, שברים. תקיעה זה בחינת: התקע שופר בעיר ועם לא יחרדו (עמוס ג), בחינת חרדת הגוף, בחינת קר-רוח, בחינת (משלי י): וקר רוח איש תבונה. שעל-ידי זה הוא תקון האמונה, על-ידי איש תבונה כנ"ל. תרועה זה בחינת: ומשה היה רעה, בחינת תפלין, הפך רועה זונות כנ"ל. שברים זה בחינת חלומות צודקים ואמתיים, בחינת (שופטים ו): את מספר החלום ואת שברו, דהינו חלומות צודקים ואמתיים:

גם שברים הוא בחינת תקון המשפט, בחינת (תהלים נא): לב נשבר (עי' תיקון כא דף כט). דהינו מה שהלב נשקה לכבות חמום הלב, שהוא כמו גור דלוק, בחינת (תהלים קד): ישברו פראים צמאם. כי על-ידי קלקול המשפט, שמוזה נפלין אהבות נפולות כנ"ל, ועל-ידי זה הם מחממין הלב ומטמאין, חס ושלום, כנ"ל, כי הלב הוא מקום המשפט, כמו שכתוב (שמות כח): ונשא אהרן

שמחתנו, בחינת שמחה של תפלין, לתן חזוק להמלאך כדי שלא יזיקו המאכלים לקלקל את החלום כנ"ל, כי סבות הוא חג האסיף, שאוסף כל מיני מאכל, ועל-כן אז צריכין שמחה לחזק את המלאך, שזהו תקון המאכלים כנ"ל, ועל-כן סבות הוא זמן שמחתנו כנ"ל. שמיני-עצרת זה בחינת מלכות, בחינת (שמואל א ט:) זה יעצר בעמי, הנאמר במלך, שזה בחינת תקון המשפט, בבחינת (תהלים עב): משפטיך למלך תן, הינו בחינת תקון המשפט המבאר למעלה, שעל-ידי-זה נתבטל טמאה הנ"ל, כנ"ל. וזהו בחינת מה שמובא בפתחים, שבשמיני-עצרת הנקבא עוצרת הטפה, הינו בחינת תקון טמאה הנ"ל, שנתתקן בחינת החתים בשרו על-ידי בחינות הנ"ל, ונעצרת הטפה בקדשה, ואינה נשחתת, בבחינת החתים בשרו, חס ושלום:

אחד טועם ומרגיש מתיקות אמרי נעם של הרב. משיש זה בחינת ידים כנ"ל, זה בחינת ההוצאות שיש לכל אחד, מה שכל אחד מוציא יגיע כפיו על הוצאות לבוא להרב, וזה בחינת משיש, בחינת ידים, בחינת יגיע כפיו כנ"ל. נמצא, שגם כאן נתתקן בחינות החמשה חושים כמו בראש-השנה, והם מאירין ומחזקין זה את זה. שלפעמים נחלש בחינות החמשה חושים של ראש-השנה, ונתחזקין על-ידי אלו החמשה חושים של הרב עם התלמידים, וכן להפך. גם בחינת תפלין, שהוא חותם דקדשה, נתתקן על-ידם, בבחינת (ישעיה ט): חתום תורה בלמדי:

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות קו ע"ש): בד הוון קמו רבנן ממתיתבא דרב הונא, הוון נפצי גלימיהו, וסלק ענני^(ט) וכסי ליומא (דהינו שמשא). הינו, בשקיו קמים התלמידים מהישיבה של רבם רב הונא, הוון נפצי גלימיהו, דהינו הלבושין, בחינת גדלות, כמו שכתוב (תהלים צג): ה' מלך גאות לבש. הינו שקיו מנפצין ומסלקין בחינת הנאות, כי על-ידי הישיבה של הרב עם התלמידים נתתקן חותם דקדשה, שהוא הפך הנאות כנ"ל. וזהו: גלימיהו, "גלמי" ראשי-תבות: י' מ'לך ג'אות ל'בש (תהלים צג), בחינת הנאות כנ"ל, שהם הכניעו וסלקו אותה. וזהו: וסלק ענני, זהו בחינת תקון הברית, שמשלקין ומעלין בחינת החתים בשרו לבחינת מחזן תפלין כנ"ל. וזהו: וסלק ענני, בחינת (בראשית ט): והיתה הקשת בענן, בחינת תקון הברית כנ"ל. וזהו: "ענן" – ראשי-תבות: ג'דיבי ע'מים ג'אספו (תהלים מו), בחינת גרים. כי על-ידי תקון הגרים נעשה תקון הברית כנ"ל. ואזי, בשנעשה תקון הברית, דהינו שמעלין בחינת החתים בשרו לבחינת מחזן, אזי נעשה בחינת תפלין דמכסין על מחא (עי' תיקון ס"ד דף קס"ו). וזהו: וכסי ליומא, דהינו שמשא, הינו בחינת תפלין דמכסין על מחא, שהוא בחינת שמשא, בחינת משה, בחינת (כ"ב ע"ג): פני משה בפני חמה, כי משה הוא הדעת, וכנ"ל:

וכשנתתקן המוח בבחינת משה, בחינת תפלין כנ"ל, אזי גם בבחינת הסתלקות משה, דהינו בשנסתלקין המחזן, אזי גם הרשימה שנשא, שהיא בחינת שנה, היא טובה גם-כפן מאד, בבחינת (קהלת ט): מ'תוקה ש'נת ה'עובד – ראשי-תבות "משה". כי לפעמים נסתלקין המחזן אצל הרב, וכן אצל התלמידים, כי אין המחזן קבועים תמיד, ובשעת ההסתלקות, אזי הוא בחינת הסתלקות משה, שהוא הדעת, בחינת שנה, ועל-ידי תקון המחזן, על-ידי הישיבה כנ"ל, אזי גם בשעת ההסתלקות הדעת, שהוא בחינת הסתלקות משה, בחינת שנה, אזי גם בחינת השנה מתוקה ומובה, בבחינת: מ'תוקה ש'נת ה'עובד כנ"ל, כי על-ידי תקון המחזן בבחינת משה, על-ידי-זה הוא תקון השנה, בבחינת חלום על-ידי מלאך כנ"ל. וזהו: מתוקה שנת העובד. מתוקה דיקא, בחינת מיין מתיקין, בחינת תקון הברית, שהוא בחינת מיין מרירין, שהוא בחינת פנים הברית, שהוא בחינת פנים טמאה הנ"ל, חס ושלום. אבל על-ידי תקון המחזן כנ"ל, על-ידי-זה השנה מתוקה, בבחינת מיין מתיקין, בבחינת

טו וזה בחינת רבי עם תלמידים, שבששית רבי אמתי עם תלמידים, על-ידי-זה נעשה ונתתקן גם-כן כל הבחינות הנ"ל, כי על-ידי קבוץ התלמידים אצל הרב, על-ידי- זה נתקבץ ונתלקט חלקי האמונה. ועל-כן נקרא למוד הרב עם התלמידים ישיבה, על-שם קבוץ חלקי האמונה, שהוא בחינת (שמות טו): ארץ נושבת, בחינת (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה, הפך: ארץ לא ורעה (ירמיה ב), שהיא בחינת פנים אמונה כנ"ל. כי הרב הוא משגיח על חלקי האמונה של כל אחד ואחד לקבצם ולהעלותם, בבחינת (תהלים קא): עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי. לשבת עמדי – בחינת ישיבה, בחינת ארץ נושבת, וכנ"ל. ועל-כן הגרים שנעשו על-ידי קבוצי האמונה, כמבאר לעיל, על-כן הם נקראים על-שם ישיבה, כמו שכתוב (במדבר כד): וירא את הקיני ויאמר איתן מושבך. וזהו: "איתן" – "תנינא" דמסיע לך, כמובא בתקונים (תי' בא דף מד), כי למוד הישיבה הוא מסיע לגרים, כי הם נתגירין על-ידי בחינת הישיבה כנ"ל, כי על-ידי רבי עם תלמידים, שהוא בחינת ישיבה, על-ידי-זה נעשו גרים, על-ידי שנתקבצין ונתלקטין חלקי האמונה כנ"ל. נמצא, שבחינת אמונה נתתקן על-ידי רבי עם תלמידים. גם נתחדש ונתתקן המוח, כי מוח התלמידים נתתקן ונתחדש על-ידי הרב, וגם מוח הרב נתחדש על-ידי התלמידים, כמו שאמרו (סכות ט:) ומתלמידי יותר מכלם: ועקר זמן הקבוץ הוא בראש-השנה, שהוא בחינת ראש, שאז הוא בחינת תקון המחזן כנ"ל, והם מאירין ומחזקין זה את זה, הינו כי גם בהרב עם התלמידים בשמחתקבצים, יש כל בחינות החמשה חושים של המוח. חוש הראיה זה בחינת מה שרואין את הרב, בבחינת (ישעיה לו): והיו עיניך רואות את מורידך, שהוא דבר גדול. שמיעה הוא בחינות (איוב לו): ויגל אונם למוסר. דהינו מה שכל אחד ואחד שומע המוסר של הרב. ריח זה בחינת הסרחות והיגיעות שיש לכל אחד ואחד בשביל לנסע ולילך ולבוא אל הרב, וזה בחינת ריח, בחינת (ש"ש ט): וריח אפך, בחינת (קהלת ב): אף חכמתי עמדה לי, חכמתי שבאף עמדה לי (פ"ד קהלת סדר ב, ע"ש במ"ס), דהינו על-ידי סרחות ויגיעות, כי אי אפשר לקבל מהרב פי-אם על-ידי סרחות ויגיעות, וזהו בחינת חוש הריח. מעם זה בחינת מה שכל

(ט) בגמ' איתא וסליק אבא, אך המכוון שהאבק כסה על אור החמה כמו ענן. ועיין בחידושי מהר"ט כתובות, שכתב שז"ל: ונראה דה"ק דכי מכסי יומא במערכה מחמת עננים וכי' הוון אמרי קמו ממתיתבא דר"ה, כלומר דמו כמאן דקמו, ומזכירין אותו לשבח לומר שהיה לו תלמידים הרבה (ואפשר שהוא על דרך כמו (נחום א) וענן אבק רגליו).

תקון הברית כנ"ל. וזהו: אם מעט ואם הרבה יאכל, הינו שאין מויק לו האכילה, שעל-ידיה בא, חס ושלום, סמאח הנ"ל בחלום בשנה כנ"ל, כי נתתקן בחינת השנה על-ידי תקון המחין כנ"ל, כי על-ידי תקון המחין, גם השנה שהיא בחינת הסתלקות הדעת, היא גם-כן טובה ומתוקה מאד כנ"ל:

כי באמת צריכין דיקא לסלק את המת, כי צריכין להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, כי צריך שהיו מעשיו מרביץ מחכמתו (אבות פ"ג), ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה (שם פ"א), ועל-כן צריכין לסלק כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, בלי שום חכמות. לא מבעיא חכמות של שמות, של סתם בגי' אדם, אלא אפלו חכמות גמורות, אפלו מי שיש לו מה גדול באמת, כשמוניע לאיזה עבודה, הוא צריך להשליך כל החכמות ולעסוק בעבודתו יתברך בפשיטות. וצריך אפלו להתנהג ולעשות דברים שנראה כמשגע בשביל עבודת השם, בבחינת (משלי ה'): באהבתה תשנה תמיה, שבשביל אהבת השם צריכין לעשות דברים הנראין כשגעון, כדי לעשות מצוותיו ורצונו יתברך, כי צריכין להתגלגל בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת השם ומצוותיו יתברך, ולא דיקא מצוה ממש, אלא כל דבר שיש בו רצון השם יתברך נקרא מצוה. כי יש תר"ג מצוות, ואלו התר"ג מצוות יש להם ענפים רבים, וכל דבר שיש בו רצון השם יתברך, שעושים בו נחת לאביו שבשמים, הוא בחינת מצוה, וצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות איזה רצון ונחת להשם יתברך. ואזי, כשאהבתו חזקה כל-כך להשם יתברך, עד שמסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לרפש וטיט בשביל עבודתו יתברך, כדי לעשות לו יתברך איזה נחת, אזי הוא טובה להמחין, כי אזי זוכה להשיג אפלו מה שהוא למעלה מהמחין, מה שגם משה בחייו לא השיג, הינו בחינת: צדיק ורע לו, רשע וטוב לו (עי' ברכות י), שזה בחינת עונות המשפט, כי זה נראה בעונות הדין, חס ושלום, שגם משה בחייו לא השיג זאת, הינו גם כשהמת בשלמות, ואינו נסתלק, שזה בחינת משה בחייו, כי הסתלקות המחין, בחינת שנה, זה בחינת הסתלקות משה כנ"ל, וקיום המחין, בעת שהמחין קימים ואינם נסתלקין, זה בחינת משה בחייו, וגם אז אין יכולין להשיג השנה הנ"ל, דהינו להשיג מפני מה יש צדיק ורע לו וכו'. אבל על-ידי שאהבתו חזקה כל-כך להשם יתברך, שמשליך ומגלגל עצמו ברפש וטיט בשביל עבודתו יתברך, ועושה עבודת כעבד ממש בשביל אהבתו יתברך, אזי זוכה להשיג גם מה שבחינת משה בחייו, דהינו בעת קיום המחין, אין יכולין להשיג, דהינו צדיק ורע לו, רשע וטוב לו. כי יש בחינת בן, שהוא מחפש בגנוזא דמלכא כמו בן (עי' זוהר בהר ק"א), ויש בחינת עבד, שאין לו רק לעשות עבודתו שנתנו לו, ואסור לו לשאל שום טעם וחקירה על עבודתו, כי הוא מחיב רק לעשות את שלו, דהינו עבודתו שנתנו לו לעשות. אבל יש בן, שהוא אוהב כל-כך את אביו, עד שמחמת האהבה הוא עושה מעשה עבד, מה שעבד פשוט צריך לעשות, והולך וקופץ בתוך הסוללות הגדולה (שקורין פאסי'), בתוך קשרי המלחמה, ומגלגל עצמו בכל מיני רפש

וטיט כדי לעשות נחת-רוח לאביו, מה שאפלו עבד פשוט לא היה עושה עבודת כאלו, ואזי, כשאביו רואה אהבתו החזקה כל-כך, עד שמשליך עצמו לעבודת גמור בשביל אהבתו, אזי הוא מגלה לו גם מה שאין נמסר אפלו לבן, כי אפלו הבן, שהוא מחפש בגנוזא דמלכא, אף-על-פי-כן יש מקומות שגם הבן אסור לזכור לשם, הינו, שיש השגות שגם הבן אינו משיג אותם, אבל על-ידי שהבן מסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לעבודת כנ"ל, על-ידי-זה אביו מרחם עליו ומגלה לו מה שאינו נמסר אפלו לבן, הינו שנתגלה לו בחינת צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, שגם משה בחייו לא השיג זאת. וזהו בחינת (מלאכי ג'): וחקמלתי עליהם כפאשר יחמל איש על בנו העבד אתו. העבד אתו דיקא, הינו בחינת בן שמשליך עצמו לעבודתו, שמסלק כל חכמתו ועושה מעשה עבד, וזהו: בנו העבד אתו, הינו בן שעושה מעשה עבד כנ"ל, על-ידי-זה: וחקמלתי עליו, כי על-ידי-זה השם יתברך מרחם עליו, מחמת שרואה אהבתו חזקה כל-כך, ומראה ומגלה לו בחינת צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כנ"ל. וזהו (מ"ש ע"ג): ושבבתם וראיתם בין צדיק לרשע וכו', דהינו שזוכה להשיג על-ידי-זה צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כנ"ל: וזה בחינת תקון המשפט, כי זוכה להשיג צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, שזה נראה בעונות המשפט, ועכשו, כשזוכה להשיג ולהבין זאת, זה בחינת תקון המשפט. נמצא, שעל-ידי רבי אמת עם תלמידים, נעשין ונתתקנין כל הבחינות הנ"ל:

מז וזהו בחינת הראה. כשהראה בשלמות, נעשין גם-כן כל הבחינות הנ"ל, כי הראה היא קר ולח. קר זה בחינת: וקר רוח איש תבונה, בחינת תקון האמונה על-ידי איש תבונה כנ"ל. לח זה בחינת הלחלוחית והשמנונית העולה אל המת, ונעשה בחינת מחין תפליו, כנ"ל. גם כשהראה בשלמות, זה בחינת תקון השנה, כי השנה על-ידי הראה, כי הראה היא קר ולח, ועל-ידי קר ולח, על-ידי-זה עקר השנה. ועל-כן בשעת גשמים, אז הוא זמן שנה, כי אז ערב לאדם השנה מאד, וזה מחמת שהגשמים הם קר ולח, קרירות ולחות. וכן בבקר השנה ערבה גם-כן, כי אז יורד הטל, ואזי גם-כן הוא קר ולח, ועל-כן השנה ערבה אז גם-כן. נמצא, שעל-ידי הראה, שהיא קר ולח, הוא בחינת תקון השנה. גם ראה, על-שם שהיא מאירת עינים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תולין ע"ג). וזהו בחינת שמחה, בחינת (משלי ט): מאור עינים ישמח לב. הינו בחינת תקון השמחה, שהוא חזוק המלאך כנ"ל. גם הראה בשלמות זה בחינת תקון המשפט, כי מקום המשפט הוא בלב, כמו שכתוב: ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו. ועל-ידי קלקול המשפט, שעל-ידי-זה נופלין אהבות נפולות מן המרפכה כנ"ל, על-ידי-זה בא חמום הלב כנ"ל. נמצא, שחמום הלב זה בחינת קלקול המשפט. והראה מנשבת על הלב ומקררת החמום, שזהו בחינת תקון המשפט. וזה בחינת (תהלים קמ"ז): ישב רוחו יזלו מים. הינו, על-ידי גשיבת הרוח של הראה, שהיא מנשבת על הלב ומקררת חמום הלב, על-ידי-זה נעשה בחינת תקון המשפט. וזהו: יזלו מים, בחינת (עמוס ה'): ויגל כמים משפט, שהוא בחינת

החלום היה מחבר משני כחות: מכה המלאך וכח השד, מחמת שעדין לא נתקנו המאכלים כנ"ל. וזהו: וטוינן – לשון תענית (ע' דניאל ג' פסחים קז), הינו שהיינו מתענים. כי התענית מביא שמחה, שהוא תקון החלום כנ"ל. כי הדרך לבתר תריסר ירחי שתא – הינו בשחורנו ובאנו להדש ניסן, שהוא אחר שנים עשר חדשי השנה, כי ניסן תחלת החדשים, והוא ראש השנה למלכים, ואז הוא חזק המלאך כנ"ל, ואף על פי כן: תזינהו להני גמרי דקא מלחשי, דהיינו שגם לבתר תריסר ירחי שתא, שהוא ניסן, אז גם כן עדין היו בוערים הנחלים, הינו בחינת חמום הלב, שעל ידי החמימות בא טמאה הנ"ל, חס ושלום. ובאמת בניסן הוא חזק המלאך כנ"ל, והיה ראוי שיתבטל אז הטמאה הנ"ל לגמרי – כי אתינא לקמה דאמימר, אמר: הנהו עשבא דסמתי הוו, הינו, שהמאכלים הנ"ל, שהם בחינת עשבא כנ"ל, של סמתי הוו, שהיה כלול בהם שני כחות: סס חיים וסס מות, דהיינו כח המלאך וכח השד כנ"ל. כי קדם תקון המאכלים, אזי נתערב בהן כח השד כנ"ל, ואזי הם בחינת סמתי, סס-תרי, כי הם כלולים משני כחות: כח המלאך וכח השד כנ"ל, וזהו: הנהו עשבא דסמתי הוו, כנ"ל. הנהו גמרי דרתמא הוו. רתמא הינו רתם, כמו שפרש רש"י, זה בחינת תקון המרפכה, בחינת (מיכה א': רתם המרפכה. הינו, שהודיע לו אמימר, שהחמימות בא מפגם המרפכה, על ידי עוות המשפט כנ"ל, שלזה אין תקון כ"אם על ידי קשור המרפכה, בחינת: רתם המרפכה. וזהו "ריתמא" – ראשי-תבות: ת'זכו ר'צוף א'הבה מ'בנות י'רושלים. שמנפילת האהבה הזאת בא החמימות הנ"ל, ואין תקון כ"אם על ידי בחינת: רתם המרפכה, הינו קשור המרפכה, בחינת: מרפכו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, כנ"ל:

וזהו: תקעו בחדש שופר. תקעו זה בחינת: היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, בחינת חרדת הגוף, בחינת: וקר רוח איש תבונה. הינו בחינת איש תבונות, שעל ידו נתתקן האמונה כנ"ל. בחדש שופר – הינו בהתפארות חדש, דהיינו התפארות ונאווה חדשה שנתגלה. הינו בחינת גרים, שהם מכניסין גאווה בישראל, שנעשין על ידי שמעלין האמונה הנפולה כנ"ל. וזהו: בכסה ליום חגנו. בכסה – זה בחינת תפלין דמכסין על מחא, כי מהנאווה הנ"ל נעשה תפלין, על ידי המגני-ארץ, שהם מתקנין ומעלין פגם הנאווה, שהיא בחינת: החתים בשרו. ועושין מזה בחינת חותם דקדשה, בחינת תפלין כנ"ל. וזהו: ליום חגנו – הינו ראש השנה, שהוא בחינת ראש ומחין, שאז נעשין כל הבחינות הנ"ל. כי חק לישראל הוא, חק לשנא דמוזנא (ביצה טו), בחינת תקון המאכלים כנ"ל. משפט לאלקי יעקב – זה בחינת תקון המשפט, הכל בנוכר לעיל:

(שיך לעיל לפסוק וְחַמְלַתִּי עֲלֵיָהּ וְכוּ'): ובאמת הוא דבר גדול מאד להשליך מאתו כל החכמות ולהתנהג בפשימות, לעשות מעשה עבדות לעבדו ויתברך בעבדות בתמימות, בלי חכמות, כי זה בחינת סתרי תורה, שהתורה

תקון המשפט כנ"ל. וזהו ראה, על-שם שהיא מאירת עינים כנ"ל, זה בחינת (פנהריון ט'): אין לדון אלא מה שעיניו רואות, שזהו בחינת תקון המשפט. וזהו: "מאירת" – ראשי-תבות: ת'זכו ר'צוף א'הבה מ'בנות י'רושלים, הינו בחינת תקון המשפט, שהוא תקון המרפכה, ששם האהבה דקדשה, בבחינת: מרפכו ארנמן ת'זכו ר'צוף א'הבה מ'בנות י'רושלים, כנ"ל. וזה בחינת (הושע ט'): ומשפטיך אור יצא, וכמו שאנו אומרים: ותוציא כאור משפטנו, הינו על ידי הראה, שהיא מאירת עינים, על ידי זה הוא בחינת תקון המשפט, בחינת: ותוציא כאור משפטנו:

וזה פרוש: אמר רב אשי: אמר לי הונא בר נתן, ומנא חדא הוה קאזלינן במדברא, וזהו אטמא דבשרא בהדן. פתחנא ונקרינא ואנחנא אעשבא. אדמיתין ציבי, חלם אטמא, וטוינן. כי הדרך לבתר תריסר ירחי שתא, תזינהו להנהו גמרי דהוו קא מלחשי. כי אתאי לקמה דאמימר, אמר לי: ההוא עשבא סמתי הוה, הנהו גמרי דרתמא הוו: (כ"ב ע"ד)

הינו, שספר שפעם אחד הלך במדבר – זה בחינת תקון האמונה, בבחינת (ירמיה ט'): לכתך אחרי במדבר בארץ לא ורועה. ארץ לא ורועה זה בחינת פגם האמונה, שעל ידי זה נתקלקלו הזרעים כנ"ל, ולכתך אחרי במדבר זה בחינת תקון האמונה, שהאמינו בו ויתברך והלכו אחריו במדבר, ותקנו בחינת ארץ לא ורועה, דהיינו נפילת האמונה כנ"ל. והוה אטמא דבשרא בהדן. אטמא בשרא זה בחינת גרים, שהם ערלי בשר^(ט), שעלידם בא בחינת: החתים בשרו, כנ"ל. וזהו: אטמי בשרא – בחינת ערלי בשר ובחינת החתים בשרו, כנ"ל. כי על ידי עלית האמונה הנפולה נעשין גרים, שעלידם מתגבר חס ושלום, חותם דסמרא-אחרא, בחינת: החתים בשרו, כנ"ל. ופתחינן – הינו שתקנו בחינת החתים בשרו ונעשה בחינת חותם דקדשה, שהוא בחינת (שמות כח): פתחי חותם קדש לה, הינו בחינת תקון המחין כנ"ל. ונקרינן – זה בחינת: ושמתיד בנקרת הצור, בחינת צמצום המחין, שלא לצאת חוץ לגבול כנ"ל ואנחנא אעשבא – עשבא זה בחינת כלליות המאכלים, כמו שכתוב (בראשית ט'): פירק עשב נתתי לכם את כל נמצא, שקבליות המאכלים הם בחינת עשבא. וזהו: ואנחנא אעשבא – הינו אחר שהיינו מתקנים את המחין כנ"ל, הנהנו עצמנו אעשבא, הינו על המאכלים, לתקן את המאכלים, שלא יזיקו ויפגמו את החלום, חס ושלום. ותקון זה, הינו תקון המאכלים, נעשה על ידי חזק המלאך, שנתחזק על ידי התחדשות הרצון, על ידי השמחה כנ"ל. וזהו: אדמיתין ציבי – זה בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיא, בחינת התחדשות הרצון. הינו, שהיינו רוצים להביא הרצון, בחינת התחדשות הרצון, שזהו חזק המלאך, שעל ידי זה הוא תקון המאכלים כנ"ל. וזהו: אדמיתין ציבי חלים – הינו שבתוך שהיינו עוסקים בתקון המאכלים על ידי התחדשות הרצון, חלם לנו חלום. וזהו: חלים, לשון חלום. גם חלים הוא לשון התקשרות והתחברות, כי

(ט) יחזקאל מד.

[שבת חנוכה תק"ע, ב' טבת]

מקץ שנתים ימים, ופרעה חלם וכו': (בראשית מא)

א פי מרחמם ונהגם (ישעיה מט) - הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, פי על רשעים או על רוצחים וגזלנים אסור לרחם. וכן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אזי יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, לתן לו מאכל הצריך לגדול, ולא לקטן בזה, פי קטן בזה צריכין לזוננו רק על ידי חלב דוקא, על כן צריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, שלקטן בזה צריכין לרחם לתן לו חלב דיקא, ולגדול - מאכל הצריך לו, וכן על כל אחד ואחד צריכין לרחם במה שצריך לו:

ב ורחמן בזה הוא רק משה רבנו, פי הוא היה מנהיג ישראל, והוא יהיה המנהיג לעתיד, פי מה שהיה הוא שיהיה וכו' (קהלת א). פי משה רבנו היה לו רחמנות באמת על ישראל, ומסר נפשו בשביל ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה הושש על עצמו כלל. פי השם יתברך אמר לו (שמות לב): ואעשה לגוי גדול. והוא לא השגיח על זה כלל, רק אמר: אם תשא חטאתם וכו' (שם). פי הוא היה רחמן ומנהיג אמת, והיה עוסק בישובו של עולם, שיהיה העולם מושב מבני אדם, פי עקר האדם הוא הדעת, ומי שאין לו דעת, אינו מן הישוב ואינו מכנה בשם אדם כלל, רק הוא בחינת חיה בדמות אדם. ומשה רבנו היה לו רחמנות, והיה עוסק בישוב העולם, שיהיה העולם מושב וממלא מבני אדם, הינו בני דעה כנ"ל, פי הוא פתח לנו אור הדעת, כמו שכתוב (דברים ה): אתה הראת לדעת פי ה' האלקים, פי משה פתח את הדעת ונגלה לנו פי יש אלקים שליט בארץ:

ג פי עקר הרחמנות הוא בשישראל עם קדוש נופלין, חס ושלום, בעוונות, רחמנא לצלן, פי זהו הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות, פי כל היסורים הקשים שבעולם אינם נחשבים כלל כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלום, פי בשישראל נופלים בעוונות, חס ושלום, זהו משאוי כבד מאד, שאי אפשר לשא כלל המשאוי הכבד הזה, בבחינת: כמשא כבד וכבדו ממני (תהלים לח). פי מי שיודע קדשת ישראל, מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל - הוא יודע, שיש ישראל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שנגד להם כלל לא, לפי גדל קדשתם משרשם וגדל דקותם ורוחניותם, ועל כן כל היסורים שבעולם אינם נחשבים למשאוי כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלום, רחמנא לצלן. ואפלו פשיש לאדם יסורים, אם אין בהם עוונות, אינם נחשבים ליסורים כלל. וזה בחינת (שבת נח): אין יסורין בלא עוון, שפשיא בהם עוון, אינם יסורים כלל, פי עקר היסורים הם רק בשנופלים בעוונות, חס

נסתרת ונעלמת שם, פי בשעושה עבדות פשוטים, ובאמת בודאי יש בהם תורה גבוה מאד, רק שאין יודעין מה שיש בהם. נמצא, שהתורה שיש בהם הוא נסתר ונעלם, בחינת סתרי תורה. וסתרי תורה הוא בחינת (שה"ש ז): חמוקי ירכיך - מה ירד בסתר, אף דברי תורה בסתר, כמו שדרשו רבותינו וזכרונם לברכה (סוכה מט), ועל ידי זה נעשה תקון המשפט, בבחינת: חמוקי ירכיך כמו חלאים וכו', שהם השתין שמחוללין ויורדין עד התהום (כשרו"ל שם ע"א בסוכה), בחינת (תהלים לו): משפטיך תהום רבה. הינו בחינת המשפט שנפל עד התהום. ועל ידי העבדות הנ"ל, שהם בחינת סתרי תורה, בחינת: חמוקי ירכיך, בחינת: שתין, שהם מחוללין עד התהום, הם בוקעין ויורדין עד התהום ומעלין את המשפט מנפילתו, מבחינת: משפטיך תהום רבה, בבחינת (תהלים מט): תהום אל תהום קורא, ודרשו רבותינו וזכרונם לברכה (תענית כה): בשמנסכין את המים בהג, תהום אומר לחברו: אבע מימך. הינו, שהתהומות קורין זה לזה, שישבו ויחזרו המשפט שנפל אליהם, כדי שיחזרו ויתתקן המשפט, בבחינת: ויגל במים משפט. וזהו: אבע מימך, בחינת: ויגל במים משפט, הינו שביעו ויחזרו המשפט שנפל אליהם, שיתתקן בבחינת: ויגל במים משפט, כנ"ל. נמצא, שעל ידי עשיות ועבדות בפשיטות נעשה תקון המשפט:

ידי וזה טובה (פגון פשמויעין על ידי דבר שבקדשה), על ידי זה נעשה שמחה, בחינת (דברים טז): ושמתה בחגד, בחינת שמחה של יום טוב. (ולאו דוקא יום טוב ממש, אלא כל יום שהוא בחינת טוב, נקרא יום טוב). פי השמחה על ידי הדמים, פי העצבות - מן הטחול, וטחול היא עכירות הדמים, וכשמתגבר, חס ושלום, עכירת הדמים של הטחול, על ידי זה באין חלשות, חס ושלום, פי פשהעכירת הדמים הוא במדה בטחול, אזי אדרבא, הוא טובה מה שהטחול מקבל העכירת הדמים, פי נשארין הדמים זכים. אבל בשעכירת הדמים של הטחול מתגבר, חס ושלום, נעשין חלשות, חס ושלום. והרפואה היא וזה, פי על ידי הזעה יוצא הארס שיש בהדמים העכורים, שהם הפילו אותו למשכב, חס ושלום, ואזי נשארין הדמים זכים. ואזי זוכה לשמחה, פי עקר העצבות - על ידי הטחול, שהוא עכירת הדמים כנ"ל, ועכשו שיוציאין עכירת הדמים על ידי וזה נעשה שמחה וכו'. וזה אותיות "זיעה" - ראשי תבות: ז'ה ח'יום ע'שה י'זי (תהלים קיח). הינו בחינת שמחה של יום טוב, שנעשה על ידי וזה טובה כנ"ל:

זזה שאנו רואין, שהחולה תכף פשמויע נמשך עליו שמחה, פי על ידי הזעה נעשה שמחה, כנ"ל:

דעת ויראת-שמים בבניו ובתלמידים, כי זה עקר המצוה, שמצוה להעמיד תולדות לקיום העולם, כי העקר – להעמיד תולדות ממין בני-אדם דוקא, ולא מין בהמות וחיות בדמות אדם. על-כן כל זמן שאין מאיר הדעת בבני-אדם, ואינם יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו, אינם בכלל בני-אדם, מאחר שאין בהם דעת לדעת את ה', שזה עקר גדר האדם, ועל-כן נחשב העולם כשהו ובהו, ועל זה נאמר: לא תהו בראיה לשבת יצרה. כי צריכין לישוב את העולם, שיהיה מישיב העולם מבני-אדם דוקא, דהינו מבני דעה, שיודעין את השם יתברך. וזהו גם-כן מצות: ומלאו את הארץ. שצריכין למלא את הארץ בבני-אדם, הינו שכל אדם מצוה שידבר עם חברו ביראת-שמים כדי להכניס דעת בחברו, שזה עקר ושוב העולם, שיהיה העולם מישיב מבני-אדם, הינו מבני דעה, שיודעין את השם יתברך, כנ"ל. על-כן צריך כל אחד לעסק בזה – להכניס דעת ויראת-שמים בחברו, שעל-ידי זה נעשה חברו בחינת תלמיד אצלו, ואזי, כשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכניס בחברו, ויהיה נחשב כאלו הוא בעצמו ממש קיים בזה העולם, כמו שכתוב: אשר אין חליפות למו – חד אמר בן, וחד אמר תלמיד. נמצא, כשנשארו בן או תלמיד אחריו, אזי יש חליפות למו, הינו כי יש לו חליפין, מאחר שנשארו דעתו אחריו על-ידי בן או תלמיד כנ"ל, כי עקר הוא הדעת, וכשנשארו הדעת אחריו על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא ממש נשארו קיים בעולם. וזה "חליפות" – ראשי-תבות: פ'י 'דבר ח'כמות ו'הנות ל'בי ת'בונות (תהלים כט). כי עקר הוא הדעת, שהוא בחינת: פ'י 'דבר חכמות והנות ל'בי תבונות, שזהו עקר ההשארה והחליפות שנשארו מן האדם אחריו, דהינו מה שהיה מדבר חכמה ותבונה עם חברו והכניס בו דעת אמת ויראת-שמים כנ"ל. ועל-כן פ'י 'דבר ח'כמות ו'הנות ל'בי ת'בונות, ראשי-תבות "חליפות", כי זה עקר החליפות וההשארה כנ"ל:

ד ואפלו כשמגיע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה, רק עקר השלמות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם-כן. על-כן צריך שישאיר אחריו ברב, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם-כן בעת שנסתלק למעלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביב קטז): אשר אין חליפות למו – חד אמר בן, וחד אמר תלמיד. כי התלמיד מקבל דעת הרב. גם הבן, בודאי אין מעלה כשנשארו בן רשע, חס ושלום, והעקר להשאיר בן שיהיה בחינת תלמיד גם-כן, שיקבל ממנו שכלו ודעתו. ולא ידך מאן דאמר די בתלמיד לבר, כי מאחר שעקר הוא כדי שישאר דעתו בעולם, על-כן די גם בתלמיד לבר, כי זהו עקר השלמות, שישאר דעתו בעולם הנה גם בעת ההסתלקות, כשהנשמה עולה למעלה. כי מי שיודע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הנה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר וכו'. כי השם יתברך יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו יתברך, ואף-על-פי-כן עקר התענוג והשעשוע שלו – כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הנה. ועל-כן צריכין להשאיר אחריו בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה, שישאר בבני עולם הנה השפל, כי כשנשארו דעתו למטה על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא בעצמו ממש נשארו בעולם:

וכל אדם יכול לקיים זאת, להעמיד תלמידים. פי כששנים מדברים יחד ביראת-שמים, אזי כשאחד מאיר לחברו באיזה דבור, נחשב חברו אצלו בחינת תלמיד. ולפעמים נעשה להפך, דהינו, כשאחר-כך הוא מקבל מחברו איזה דבור, אזי נעשה הוא בחינת תלמיד לגבי חברו. וצריך כל אדם לזהר להשתדל ולעסק בזה, כי לא תהו בראיה לשבת יצרה (ישעיה מה). כי צריך כל אחד לעסק בישובו של עולם, שיהיה העולם ממלא מבני-אדם, כמו שכתוב (בראשית א): ומלאו את הארץ, כי זה עקר ושוב העולם, כשהעולם ממלא מבני-אדם, הינו מבני דעה, כי מי שאין בו דעת, אינו אדם כלל כנ"ל. והינו, כמו שהאדם מצוה להעמיד בנים בעולם בשביל קיום העולם, בן הוא מצוה להכניס

דעת ויראת-שמים בבניו ובתלמידים, כי זה עקר המצוה, שמצוה להעמיד תולדות לקיום העולם, כי העקר – להעמיד תולדות ממין בני-אדם דוקא, ולא מין בהמות וחיות בדמות אדם. על-כן כל זמן שאין מאיר הדעת בבני-אדם, ואינם יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו, אינם בכלל בני-אדם, מאחר שאין בהם דעת לדעת את ה', שזה עקר גדר האדם, ועל-כן נחשב העולם כשהו ובהו, ועל זה נאמר: לא תהו בראיה לשבת יצרה. כי צריכין לישוב את העולם, שיהיה מישיב העולם מבני-אדם דוקא, דהינו מבני דעה, שיודעין את השם יתברך. וזהו גם-כן מצות: ומלאו את הארץ. שצריכין למלא את הארץ בבני-אדם, הינו שכל אדם מצוה שידבר עם חברו ביראת-שמים כדי להכניס דעת בחברו, שזה עקר ושוב העולם, שיהיה העולם מישיב מבני-אדם, הינו מבני דעה, שיודעין את השם יתברך, כנ"ל. על-כן צריך כל אחד לעסק בזה – להכניס דעת ויראת-שמים בחברו, שעל-ידי זה נעשה חברו בחינת תלמיד אצלו, ואזי, כשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכניס בחברו, ויהיה נחשב כאלו הוא בעצמו ממש קיים בזה העולם, כמו שכתוב: אשר אין חליפות למו – חד אמר בן, וחד אמר תלמיד. נמצא, כשנשארו בן או תלמיד אחריו, אזי יש חליפות למו, הינו כי יש לו חליפין, מאחר שנשארו דעתו אחריו על-ידי בן או תלמיד כנ"ל, כי עקר הוא הדעת, וכשנשארו הדעת אחריו על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא ממש נשארו קיים בעולם. וזה "חליפות" – ראשי-תבות: פ'י 'דבר ח'כמות ו'הנות ל'בי ת'בונות (תהלים כט). כי עקר הוא הדעת, שהוא בחינת: פ'י 'דבר חכמות והנות ל'בי תבונות, שזהו עקר ההשארה והחליפות שנשארו מן האדם אחריו, דהינו מה שהיה מדבר חכמה ותבונה עם חברו והכניס בו דעת אמת ויראת-שמים כנ"ל. ועל-כן פ'י 'דבר ח'כמות ו'הנות ל'בי ת'בונות, ראשי-תבות "חליפות", כי זה עקר החליפות וההשארה כנ"ל:

ד ואפלו כשמגיע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה, רק עקר השלמות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם-כן. על-כן צריך שישאיר אחריו ברב, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם-כן בעת שנסתלק למעלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביב קטז): אשר אין חליפות למו – חד אמר בן, וחד אמר תלמיד. כי התלמיד מקבל דעת הרב. גם הבן, בודאי אין מעלה כשנשארו בן רשע, חס ושלום, והעקר להשאיר בן שיהיה בחינת תלמיד גם-כן, שיקבל ממנו שכלו ודעתו. ולא ידך מאן דאמר די בתלמיד לבר, כי מאחר שעקר הוא כדי שישאר דעתו בעולם, על-כן די גם בתלמיד לבר, כי זהו עקר השלמות, שישאר דעתו בעולם הנה גם בעת ההסתלקות, כשהנשמה עולה למעלה. כי מי שיודע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הנה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר וכו'. כי השם יתברך יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו יתברך, ואף-על-פי-כן עקר התענוג והשעשוע שלו – כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הנה. ועל-כן צריכין להשאיר אחריו בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה, שישאר בבני עולם הנה השפל, כי כשנשארו דעתו למטה על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא בעצמו ממש נשארו בעולם:

וכל אדם יכול לקיים זאת, להעמיד תלמידים. פי כששנים מדברים יחד ביראת-שמים, אזי כשאחד מאיר לחברו באיזה דבור, נחשב חברו אצלו בחינת תלמיד. ולפעמים נעשה להפך, דהינו, כשאחר-כך הוא מקבל מחברו איזה דבור, אזי נעשה הוא בחינת תלמיד לגבי חברו. וצריך כל אדם לזהר להשתדל ולעסק בזה, כי לא תהו בראיה לשבת יצרה (ישעיה מה). כי צריך כל אחד לעסק בישובו של עולם, שיהיה העולם ממלא מבני-אדם, כמו שכתוב (בראשית א): ומלאו את הארץ, כי זה עקר ושוב העולם, כשהעולם ממלא מבני-אדם, הינו מבני דעה, כי מי שאין בו דעת, אינו אדם כלל כנ"ל. והינו, כמו שהאדם מצוה להעמיד בנים בעולם בשביל קיום העולם, בן הוא מצוה להכניס

ה **אמנם**, מי שרוצה לדבר עם חברו ביראת-שמים כנ"ל, הוא צריך שיהיה לו יראת-שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין אצל חברו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות טז): כל מי שיש בו יראת-שמים, דבריו נשמעין. וגם כדי שיתקומו דבריו אצל חברו, כי לפעמים מדבר אחד עם חברו, ותכף ומיד עובר והולך הדבור מלב חברו, ואינו מתקיים אצלו כלל. על-כן צריך לזה יראת-שמים, כי מי שיראת-הטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת (אבות פ"ג), הינו שיש קיום לדבריו אצל חברו. נמצא, מי שרוצה להכניס דעת בחברו, הוא צריך שיהיה

מקיפים שהם בחינת ימים, ויש מקיפים שהם בחינת שנים, בחינת: תקופות הימים (שמואל א א), תקופות השנים (שמות לה ודברי הימים ב כד). ואלו המקיפים שיש שם, הם בחינת סדר הזמנים שם, והשגות מקיפים הללו, זה עקר התענוג והשעשוע של עולם הבא. אשרי מי שזוכה להשיגם. וזה בחינת תכלית הידיעה, כי תכלית הידיעה אשר לא נדע, כי השגות אלו המקיפים, שהם בחינת שעשוע עולם הבא, זה בחינת (תהלים לא): מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, כי הם הם רב טוב הצפון וטמון וסתום מעין כל. וזהו: מה רב טובך - מה דיקא, כי הם בחינת מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת^(ב), בחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע. וזה בחינת שפע הכתר, כי כתר הוא בחינת מקיף, כמו שכתוב (שופטים ב): בחרו את בנימין וכו'.

ז וזה החכם שזוכה לאלו המקיפים הנ"ל, בחינת שפע הכתר, הוא צריך שיהיה לו בחינת כל, בחינת (ד"ה א כט): כי כל בשמים ובארץ, ותרגומו: דאחד בשמיא וארעא (וזהו בראשית לא ובתיקון כג). הינו שיהיה אוהו ומקיים שני העולמות, עולם העליון ועולם התחתון, שהם בחינת שמים וארץ, כי הצדיק והחכם הנ"ל, הוא צריך שיהיה אוהו בשניהם, לקיים את כל אחד ואחד בבחינתו. כי יש דרי מעלה ויש דרי מטה, דהינו עולם העליון ועולם התחתון, בחינת שמים וארץ, וצריך הצדיק להראות לדרי מעלה, שאינם יודעים כלל בידיעתו ותרבו, שזה בחינת השגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת, בחינת: איה מקום כבודו. ולהפך צריך להראות לדרי מטה, שאדרבא, מלא כל הארץ כבודו (ישעיהו י). כי יש שוכני עפר, שהם בני אדם המנחמים במדרגה התחתונה, ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו ותרבו, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם, בבחינת (שם כ): הקיצו ורננו שוכני עפר, ולגלות להם שהי עמם, והם סמוכים אליו ותרבו, כי מלא כל הארץ כבודו, ולחזקם ולעוררם, שלא יהיו מיאשין עצמן, חס ושלום, כי עדין הם אצל השם ותרבו וקרובים אליו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת כל, שיש להצדיק, בחינת: כי כל בשמים ובארץ, דאחד בשמיא וארעא, הינו שהוא אוהו ומקיים שני העולמות: עולם העליון הוא אוהו ומקיים בבחינת מה, בחינת איה מקום כבודו, ועולם התחתון הוא מקיים בבחינת מלא כל הארץ כבודו. [ועין לקמן (פ"ה סח), שם מבאר גם כן ענין זה בבאור יותר קצת. והכלל - שהצדיק, עקר שלמותו - כשיש לו שני הבחינות הנ"ל, דהינו, שידע איך לדבר וללמד ולהאיר בכל אחד ואחד, בדרי מעלה ודרי מטה, בעליונים ובתחתונים, בשמים ובארץ, שהם בחינת גדולים וקטנים, הינו שלהגדולים במעלה, בני עליה, בחינת דרי מעלה, צריך שיהיה כח להצדיק להראות להם ולגלות להם, שעדין אינם יודעים כלל מהשם ותרבו, בחינת: מה חמית מה פשפשת וכו'. וזה הלמוד וההשגה הוא צריך להאיר ולהכניס בהגדולים במעלה, שהם בחינת דרי מעלה. ולהפך, יש בני אדם שמנחמים במדרגה התחתונה מאד, עד שהיו מיאשין את עצמן לנמרי, חס ושלום, כי נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשם ותרבו, וכבר

לו יראת שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין וכדי שיתקומו דבריו. וזהו: אשר אין חליפות למו, ולא יראו אלקים (תהלים נח). הינו כשאין נשאר דעתו אחריו על ידי בן או תלמיד, שזה בחינת חליפות כנ"ל, זה סימן שלא יראו אלקים, כי על ידי יראה נשאר דעתו אחריו כנ"ל:

ו ועל ידי זה שעוסקים לדבר אחד עם חברו להכניס בו דעת ויראת שמים ולהעמיד תלמידים כנ"ל, על ידי זה נכנסין אורות המקיפים, דהינו שזוכה להבין ולידע מה שלא היה מבין ויודע מתחלה^(א). כי מה שאדם מבין ומשיג בשכלו, זה בחינת פנימי, כי זה השכל נכנס לתוך שכלו. אבל מה שאין יכול לנכנס לתוך שכלו, דהינו מה שאי אפשר לו להבין, זה בחינת מקיפים, כי זה הדבר מקיף סביבות שכלו, ואי אפשר לו להכניסו בפנים בתוך שכלו, כי אי אפשר לו להבין זאת, מחמת שהוא בחינת מקיף אצלו. וכשעוסק לדבר עם בני אדם, ומכניס בהם דעתו, נמצא שנתרוקן מחו מהשכל והדעת שהיה לו, אזי על ידי זה נכנס השכל המקיף לפנים, כי על ידי שנתרוקן שכלו על ידי שהכניס דעתו בחברו, על ידי זה נכנס המקיף לפנים, וזוכה להבין בחינת השכל המקיף, דהינו שמבין מה שלא היה יכול להבין מתחלה כנ"ל:

ויש כמה בחינות במקיפים, כי מה שמקיף לזה, הוא בחינת פנימי אצל חברו שהוא במדרגה למעלה ממנו, וכן למעלה מעלה. ויש שכל, שהוא בחינת מקיף לזה, ואצל אחר זה השכל הוא נמוך אפלו מבחינת פנימי, מחמת שהוא במדרגה גבוה ממנו הרבה, ועל ידי שמדבר אחד עם חברו ביראת שמים ומכניס בו דעתו, על ידי זה נכנס מקיף שלו לפנים כנ"ל. וכן למעלה מעלה, שכל אחד לפי בחינתו ומדרגתו נכנס מקיף שלו לפנים, על ידי שמדבר עם חברו ותלמידו ומכניס בו דעתו כנ"ל. וזהו (דברים ט): כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיה ובלבבך לעשותו. כי קרוב אליך הדבר מאד - הינו לקרב אליך הדבר שהוא בבחינת מאד, בחינת מקיפים, שהם נעלמים ורחוקים מאד מן האדם, ולקרובם אליך להכניסם בפנים - זה תלוי בפיה ובלבבך לעשותו. בפיה ובלבבך זה בחינת: פי ודבר חכמות והגות לפי תבונות. הינו שישגלה חכמתו ותבונתו לתלמידיו כנ"ל. וזהו: לעשותו - בחינת כאלו עשאו הנ"ל, ועל ידי זה יוכל להכניס ולקרוב המקיפים, שהם בחינת מאד, להכניסם לפנים, כנ"ל: ולמעלה מן הכל הם המקיפים העליונים של חכם הדור, שהוא הרבי שבדור, שעל ידי שזה הרבי והחכם שבדור עוסק לדבר עם תלמידיו ומכניס בהם דעתו, על ידי זה נכנסים המקיפים שלו לפנים. והמקיפים שלו הם בחינת אריכות ימים ושנים, כי המקיפים שלו הם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך (קידושין לט: חולין קמב), כי שם הוא למעלה מהזמן, כי כל הזמן של כל העולם הזה פלו, מה שהיה ומה שיהיה, הוא פלו אין ואפס נגד יום אחד, ואפלו נגד רגע אחד, של עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך. ושם אין שום זמן, כי הוא בחינת למעלה מהזמן, רק סדר הזמנים שיש שם הם בחינת השגות של המקיפים, שיש

(א) עיין מסכת ע"ז לה ע"ב. (ב) הקדמת זוהר דף א' ע"ב.

אבד נצחם ותחלתם מה' - צריך הצדיק שיהיה לו כח לעוררם ולהקיצם, שלא יהיו מ'אשינ' עצמן בשום אופן בעולם, יהיה איד שיהיה, ולהראות להם ולהאיר בהם, כי עדין ה' עמם ואצלם וקרוב להם, ואפלו בתוך הארץ ממש, אפלו אם נפל לשאול תחתיית, חס ושלום, אף-על-פי-כן שם דיקא נמצא כבודו ותברך, כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת כל, שיש להצדיק וכו', כנ"ל):

ח גמ זה החכם הדור הנ"ל צריך לידע איזה מקיפים שהוא צריך להמשיכם ואיזה מקיפים שאין צריך להמשיכם, ובשביל זה יש דברים שאין רשאים לגלותם בפני התלמידים, כי אם יגלה אותן הדברים, יכנסו מקיפים אחרים בתוך שכלו כנ"ל, ולפעמים אין צריך לקבל אלו המקיפים, כמו למשל, כשהרב מדבר עם תלמידו איזה פשט בגמרא, פרוש, תוספות, ובתוך דבריו הוא בא על איזה קשיא, ואותו הקשיא היה בתחלה בבחינת מקיף אצלו, כי לא ידע ממנה בתחלה, ותכף כשנזכר בשכלו זאת הקשיא, הוא אומרה בפני תלמידו, ובתוך כך כשנסביר לו הקשיא, נופל בשכלו תרוץ על הקשיא, נמצא שחוזר ומשיג מקיף אחר, שהוא תרוץ על הקשיא, ואזי אומר גם התרוץ בפני התלמיד, אך כששמעלה גם התרוץ בפני התלמיד, אזי נכנס בו עוד מקיף אחר, ואז על-ידי-זה השכל שבא עליו עתה, הדרא קשיא לדוכתא, ואדרבא, עתה הקשיא חזקה ורחבה יותר מבתחלה. נמצא, שעל-ידי שגלה התרוץ בפני התלמיד, שעל-ידי-זה נכנס בו מקיף אחר, דהינו שכל חדש, על-ידי-זה חזרה הקשיא למקומה ביתר עז, כי עתה הקשיא חזקה ורחבה יותר מבתחלה. כמו-כן יש בהשגות, שיש דברים שאסור לגלותם, כי אם יגלה זה התרוץ בפני התלמיד, יכנס בו מקיף חדש, שעל-ידי יהיה הקשיא חזקה ורחבה יותר מבתחלה, עד שיוכל לכנס בהשגות מקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם, כי הם למעלה מהזמן, כי כל מה שהוא מגלה איזה שכל, קשיא או תרוץ, נכנס בו שכל חדש, שהוא בחינת מקיף כנ"ל. על-כן אם לא יהיה נזהר בדבריו, לדקדק איזה דבר לגלות ואיזה דבר שלא לגלות, על-ידי-זה יהיה נכנס בקשיות ותרוצים שאין הזמן מספיק לבארם, כי הם בחינת מקיפים, שהם למעלה מהזמן כנ"ל. על-כן מקרה החכם לעשות סג לדבריו, לדקדק ולזהר מה לגלות ומה שלא לגלות, באפן שלא ישיג רק אותן המקיפים שצריך להשיג, ולא יבוא להשיג מקיפים שאין צריך להשיג:

וזך בחינות מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: בשעלה משה למרום, מצאו להקדוש-ברוך-הוא שהיה קושר בתרים לאותיות. אמר לו: רבוננו של עולם. מי מעכב על ידך. אמר לו: עתיד אחד לעמד, ועקיבא בן יוסף שמו, שיהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות. אמר לו: רבוננו של עולם. ראוי שתנתן תורה על ידו. אמר לו: שתק. כך עלה במחשבה (בנחות כס). ולבאורה קשה, מה אמר לו השם יתברך שתק וכו', הלא כבר אמר הקשיא, ומה זו שתיקה, מאחר שפבר הקשה מה

שהקשה. אך תכף כשאמר משה הקשיא, נפל בשכלו תרוץ על הקשיא, אך אם היה אומר את התרוץ, היה נכנס בו מקיף אחר, והיה בא על קשיא יותר חזקה ורחבה מבתחלה, על-כן אמר לו השם יתברך "שתק" על התרוץ, הינו שישתק ולא יגלה את התרוץ, כדי שלא יבוא על קשיא יותר חזקה מבתחלה. וזהו: כך עלה במחשבה, הינו שתכף כשנגלין את השכל הפנימי, אזי עולה במחשבה שכל אחר חדש, כי * (משה היה למעלה מן נכנס מקיף אחר לפניו, ועל-כן צריכין לשתק, כדי שלא יבוא למקיפים שאין צריכין להשיגם כנ"ל, וזהו: שתק, כך עלה במחשבה, כנ"ל):

וזך פרוש: הוו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סג לתורה (אבות פ"א). הוו מתונים בדין - זה בחינת שצריך החכם הנ"ל להיות לו מתינות, לידע איך לדבר עם כל אחד ואחד, שלפני בחינת דרי מעלה יגלה להם ההשגה של מזה, בחינת: מה חמית וכו'. ולפני דרי מטה יגלה ההשגה של מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת דין, בחינת משפט, בחינת (תהלים עח): כי אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים - שהגבוהים הוא צריך להשפיל, להראות להם שאינם יודעים כלל בידעתו יתברך, והקטנים, בחינת שוכני עפר, צריך להרים, לעוררם ולהקיצם שלא יתיאשו, כי מלא כל הארץ כבודו, כנ"ל. וזהו: והעמידו תלמידים הרבה - כי כשזוכה להשגה כזו, להאיר בגדולים וקטנים וכו' כנ"ל, בודאי יעמיד תלמידים הרבה, כי כלם צריכים אליו, כי יש לו כח ללמד עם כלם כנ"ל. וזהו: ועשו סג לתורה - בחינת (אבות פ"א): סג להכמה שתיקה. כי צריך לעשות סג לדבריו, לשתק לפעמים, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה, כנ"ל. כי על-ידי שזוכה להעמיד תלמידים הרבה, על-ידי-זה הוא זוכה להשיג את המקיפים, דהינו שמשגיג ומבין מה שלא היה יכול להשיג מתחלה, על-כן הוא צריך לעשות סג לדבריו ולשתק לפעמים, כדי שלא יכנס במקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם כנ"ל:

ואלו השני בחינות של דרי מעלה ודרי מטה, דהינו השגה של בחינת מה והשגה של בחינת מלא כל הארץ כבודו, הם בחינות השגה של בחינת בן והשגה של בחינת תלמיד, כי אף-על-פי שבין ותלמיד בלו חד כנ"ל, כי הבן הוא גם-כן תלמיד, כנ"ל, והתלמיד הוא גם-כן בחינת בן, כי נחשב כאלו עשאו כנ"ל, אף-על-פי-כן יש הפרש בין בן לתלמיד, כי הבן שהוא תלמיד הוא במעלה יתרה מתלמיד לבד, כי הבן הוא בלו נמשך מן האב, מראשו עד רגלו, ואין בו שום שערה שאינה נמשכת ממוח האב, על-כן בחינת ההשגה של הבן גדולה יותר במעלה מהשגה של בחינת התלמיד. וזהו בחינת החלוק שבין גבואת משה רבנו לשאר נביאים, כי משה ראה באספקלריא המאירה, והם ראו באספקלריא שאינה מאירה (במות פט), שזהו

(*) כן הוא בדפוס הראשון שנדפס ע"י מוהרנ"ת ז"ל.

את אכלם בעתו - בעתו דיקא, בחינת הארת הרצון, שהוא בחינת מה, בחינת: בעת יאמר ליעקב ולישראל מה וכו', בחינת מקיפים הנ"ל, שהם בחינת מה, שזהו בחינת הארת הרצון כנ"ל:

ומה שמתגלה הארת הרצון בעת האכילה דוקא - דע, כי מי שרוצה לחגור מתניו להיות מפרנס, לתן פרנסה להתלויים בו, הוא צריך שיהיה איש-חיל, ולא יהיה ההפך, שקורין: "רע-מזל" "שלימזל", כי צריך שיהיה לו קצת ממשלה, כי כל הפרנסה נמשך מהמלכות⁽¹⁾, כמו שכתוב במלך: (דניאל ח) אילנא די חיות די רבה ותקף וכו' ומוזן לכלא בה, אנת הוא מלכא. ועל-כן מי שרוצה לקבל פרנסה, צריך שיהיה לו קצת ממשלה, כדי שיהיה לו איזה שיכונת עם המלכות. וזה בחינת (רות ב): לעת האכל גשי הלם - אין הלום אלא מלכות (ובחס קב). כי צריך שיהיה לו ממשלה, בחינת מלכות, לעת האכל, כי על-ידי-זה נמשך הפרנסה כנ"ל. ועל-כן כשהבעל חוגר מתניו נגד אשתו, ומחייב עצמו לפרנסה, כמו שכתוב בפתחה: ואנא אפלה ואוקיר ואזון וכו', אז נותנים לו קצת ממשלה, כמו שכתוב (בראשית ט): והוא ימשל בך. כי על-ידי הממשלה הוא יכול להמשיך הפרנסה כנ"ל. וכן כל השרים - כל מי שצריך לתן פרנסה יותר לאנשים רבים התלויים בו, הוא צריך שיהיה לו יותר ממשלה, כדי שיוכל להמשיך הפרנסה על-ידי המלכות כנ"ל. והמלכות מקבל הפרנסה מן בחינת הידים שיש בים החכמה, דהינו הרמזים, שהם בחינת ידים, כמו שכתוב (פסלי א): נטיתי ידי ואין מקשיב, ופרש רש"י דהינו רמזים, כי כשהחכם מגלה חכמתו, לפעמים אומר איזה דבור, שפרמו בו רמזים לתלמידיו, דהינו מה שאי אפשר לבאר בפיו בפרוש, רק על-ידי הרמזים שיש בהדבור הם מבינים בונתו. ואלו הרמזים הם בחינת ידים, בחינת: נטיתי ידי כנ"ל, וזהו בחינת הידים שיש בים החכמה, בבחינת (תהלים קד): זה הים גדול ורחב ידים. ומאלו הידים מקבל בחינת המלכות את הפרנסה, בבחינת (שם קפח): פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, הינו שהפרנסה נמשכת מבחינת הידים הנ"ל. וזהו: ומשביע לכל חי רצון - בחינת הארת הרצון, שמתגלה בתוך הפרנסה כנ"ל, בבחינת: ואתה נותן להם את אכלם בעתו, כנ"ל. כי מחמת שהמלכות מקבל הפרנסה מידי אלו שיש בים החכמה, על-כן מתגלה שם, בתוך האכילה והפרנסה, הארת המקיפים, שהם בחינת הארת הרצון כנ"ל, כי המקיפים מאירים בים החכמה שמגלה החכם כנ"ל. וזה בחינת: זה הים גדול ורחב ידים וכו', לזיתן זה יצרתי לשחק בו. לזיתן זה בחינת מלכות, כמו שכתוב (ישעיה כט): לזיתן נחש ברית, לזיתן נחש עקלתון, ופרש רש"י: מלכות. וזהו: לשחק בו - בחינת שחקים, ששם שוחקין מן (תנייני יב), דהינו פרנסה. הינו, שהמלכות בחינת לזיתן מקבל הפרנסה מן הידים שיש בים החכמה, שזהו בחינת: זה הים גדול ורחב ידים, כנ"ל, וכשמגיע הפרנסה להמלכות, שם היא נשחקת ונכתשת לתן לכל אחד ואחד חלק פרנסה כפי מה שראוי לו. וזהו: לשחק בו - בחינת שחקים, ששם שוחקין מן, כי הפרנסה, שהיא בחינת מן, נשחקת ונכתשת אצל בחינת

בחינת החלוק שבין השנת דרי מעלה להשנת דרי מטה, שהם בחינת בן ותלמיד. כי משה השיג בחינת (שמות לג): כי לא יראני האדם וחי, זה בחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', שזהו ההשגה של דרי מעלה, בחינת בן. וישעיה, שהיה במדרגה קטנה ממושה, אמר (ישעיה ט): ואראה את ה' - זה בחינת השגה של דרי מטה, בחינת תלמיד, בחינת מלא כל הארץ כבודו. כי אף-על-פי שידע ישעיה שיש השגה של בחינת מה, אף-על-פי כן אמר לפי מדרגתו, שהוא היה בבחינת ההשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה'⁽²⁾. נמצא, שכן ותלמיד הם בחינות דרי מעלה ודרי מטה, הינו ההשגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת, בחינת: איזה מקום כבודו, בחינת: כי לא יראני האדם - זה בחינת השנת הבן, השנת דרי מעלה. והשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה', זה בחינת השנת התלמיד, השנת דרי מטה, כי הבן שהוא נמשך בלו ממח האב, על-כן זוכה להשגת אביו ממש, שהוא בחינת מה, שהוא ההשגה של הרבי והחכם שבדור כנ"ל. אכל התלמיד אין מקבל רק בחינת ההשגה של דרי מטה, שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו וכו', כנ"ל:

ט וצריך לכלל העולמות, עליון בתחתון ותחתון בעליון, שיהיה הבן כלול מבחינת תלמיד, וכן התלמיד יהיה כלול מבחינת בן, כדי שיהיה להם יראה. כי הבן, שהוא בבחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', ואם-כן לא יהיה לו יראה כלל, מאחר שאינו רואה כלל כבודו ותברך, ועל-כן צריך שיהיה הבן כלול מבחינת תלמיד, להראות לבחינת בן גם-כן קצת מההשגה של בחינת התלמיד, דהינו בחינת מלא כל הארץ כבודו, כדי שיהיה לו יראה. וכן התלמיד, שהשגתו בחינת מלא כל הארץ כבודו, ואם-כן יוכל להתבטל במציאות, ועל-כן צריך להראות לו קצת מההשגה של בחינת הבן, דהינו בחינת מה, כדי שלא יתבטל במציאות, ויהיה לו יראה:

י ועל-ידי כלליות בן ותלמיד, על-ידי-זה מי שהוא איש-חיל, ואינו ההפך (שקורין: רע-מזל, שלימזל), הוא יכול לקבל בעת האכילה הארת הרצון, דהינו שיאיר לו הרצון בעת האכילה, וישתוקק ויכסף מאד אליו ותברך ברצון מפלג, בלי שום ידיעה, שלא ידע כלל מה הוא רוצה. וזה בחינת (תהלים קמח): ואתה נותן להם את אכלם בעתו. בעתו זה בחינת הארת הרצון הנ"ל, בחינת (במדבר כט): בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פ"ב): עתידין צדיקים שיהיה מחצתן לפנים ממלאכי-השרת. מחצה זה בחינת מקיפים, שהם המחצה של השכל, ולעתיד יהיה מחצות המקיפים של הצדיקים למעלה ממקיפים של מלאכי-השרת, ואז יהיה השגתם בחינת מה, בחינת: מה פעל אל. וזאת ההארה של בחינת מה, הוא בחינת הארת הרצון, שהוא למעלה מן הכל, והוא מתגלה בעת האכילה, בבחינת: ואתה נותן להם

(ג) עיין זוהר וארא כג ע"ב. (ד) עיין זוהר תרומה קנג, ובמק"מ שם וע"ש גם בדק"ע.

המלכות, שהוא בחינת לוינות, שמקבל הפרנסה מבחינת: זה היום גדול ורחב ימים, הינו מן הימים שיש בהם החכמה, שהם בחינת רמזים פנ"ל. וזהו: בלם אליהו ישברון לתת אכלם בעתו. כי הכל מסתכלין ומצפין על פרנסה, והמלכות מלקט ומקבץ כל אלו הבטחונות של כל באי עולם, מה שבלם מצפין ומסתכלין על פרנסה, ועם אלו הבטחונות עולה המלכות ומקבל פרנסה מן ידים הנ"ל. וזהו: בלם אליהו ישברון, הינו על ידי הבטחונות הנ"ל, שבלם ישברון אליו, ומצפין ומסתכלין על פרנסה, על ידי זה נמשך הפרנסה על ידי המלכות פנ"ל. וזהו: לתת אכלם בעתו - בעתו דיקא, בחינת הארת הרצון, שמתגלה בתוך הפרנסה, שהוא בחינת: בעת יאמר לייעקב ולישראל מה פעל אל, בחינת: ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בחינת: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, פנ"ל: וזהו: כי ימינה וירועה ואור פניך כי רצייתם (תהלים מד). ימינה וירועה - זה בחינת הידים הנ"ל, שבהם מתגלה הארת המקיפים, שהוא בחינת הארת הרצון פנ"ל. וזהו: ואור פניך כי רצייתם, כי המקיפים הם אור הפנים, וזה: כי רצייתם, כי הם בחינת הארת הרצון, פנ"ל: וזהו: אשריך ארץ שמלכך בן חרין ושריך בעת יאכלו (קהלת ט). חרות זה בחינת יובל, שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד, כי "יובל" הוא אותיות: וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יוֹי (ישעיה נד), דהינו כלליות בן ותלמיד, כי בניך זה בן, למודי ה' הם תלמידים, ומכלליות בן ותלמיד, שהוא בחינת יובל, בחינת חרות, משם מקבל המלכות הפרנסה פנ"ל. וזהו: אשריך ארץ שמלכך בן חרין שמלכות מקבל הפרנסה מבחינת חרות, בחינת יובל וכו' פנ"ל. וזהו: ושריך בעת יאכלו. בעת, זה בחינת התגלות הרצון, שמתגלה בשעת אכילה, בחינת: בעת יאמר וכו' פנ"ל. וזה בחינת (תענית ה): אין מסיחין בסעודה, כי אז, בשעת סעודה, מאיר הארת הרצון, שהוא בחינת הארת המקיפים, שהם בחינת שתיקה, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה, פנ"ל:

יא וזה בחינת חנכה. כי ענין חנכה, דע, כי כל אחד ואחד כפי מה שזוכה לפעל בקשתו ביום הכפורים, דהינו בקשת סלח נא, בן יש לו חנכה, כי על ידי סלח נא נעשה חנכה, כי משה רבנו בקש (במדבר יד): סלח נא לעון העם הזה, על חטא המרגלים, ועל ידי חטא המרגלים נרמו חרבן בית המקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית כט), שהשם יתברך אמר להם: אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה לדורות. כי אותו הלילה, ליל תשעה באב היה, שבו נחרב בית המקדש, ומשה רבנו בקש על זה סלח נא, כי בזה חטא והפגם תלויים כל העוונות, כי על ידי זה הפגם נחרב בית המקדש, ובזמן שבית המקדש היה קיים, היינו נקיים מעוונות, כמו שכתוב (ישעיה א): צדק ילין בפה, ופרש רש"י, כי תמיד של שחר היה מכפר על עברות של לילה, ותמיד של בין הערבים היה מכפר על עברות של יום, כי ישראל עם קדוש, לפי גדל רוחניותם ודקותם אין יכולין לשא עליהם המשא של עון אפלו

יום אחד, על כן אנו צריכין את בית המקדש, שיכפר עלינו בכל יום. ומעת אשר חרב בית המקדש, אין אנו יכולים לנקות עצמנו מן העוונות, כי אין מי שיכפר בעדנו. ומשה רבנו, עליו השלום, שינע כל זאת, על כן מסר נפשו על ישראל, ובקש: סלח נא לעון העם הזה וכו', כי ידע שבזה החטא תלוי חרבן הבית, שהוא כולל כל החטאים פנ"ל, וכשזכה לפעל בקשתו, מזה נעשה בחינת חנכת הבית, בחינת חנכה, הפך חרבן הבית. וכן כל אחד, כפי מה שזוכה לפעל בקשת סלח נא ביום הכפורים, שעל ידי זה נתתן פנים חרבן הבית, כמו כן נעשה בחינת חנכת הבית, בחינת חנכה. נמצא, שחנכה נעשה על ידי סלח נא, פנ"ל, ועל כן רמו משה רבנו, עליו השלום, צרופ "חנוכה" בפסוק סלח נא, כי "סלח נא לעון העם הזה ב'גדל ח' סדר ו' באשר נ' שאתה" וכו' - הוא ראשי תבות "חנוכה", כי חנכה נעשה על ידי סלח נא וכו', פנ"ל. וכן כל הבחינות הנ"ל, בלם כלולים בבית המקדש, כי בית המקדש כלול מבחינות בן ותלמיד, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית טו): למה נקרא שמו הר המוריה. שממנו הוראה יוצאה לישראל - זה בחינת תלמיד. גם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש שה"ש ע"פ ערשנו רעננה): למה נקרא שמו חדר המטות. שעל ידו פרים ורבים ישראל - זה בחינת בן. ועל כן בית המקדש במקום הגרן (שמואל ב כד), זה בחינת פרנסה, שנמשך על ידי כלליות בן ותלמיד, פנ"ל. וזה בחינת לחם הפנים שהיה בבית המקדש, זה בחינת האכילה והפרנסה, שנמשך על ידי כלליות בן ותלמיד, שבו נתגלה אורות המקיפים, שהם בחינת אור הפנים פנ"ל, כי אור הפנים זה בחינת ש"ע נהרין, כידוע, וש"ע הוא שתי פעמים "הקפה", כמו בא. וזה בחינת (תהלים קד): להצהיל פנים משמן, ולחם לבב אנוש יסעד, הינו שבתוך האכילה מתגלה הארת המקיפים, שהוא בחינת אור הפנים, בחינת: להצהיל פנים משמן ולחם וכו'. ועל כן מצות חנכה בשמן, כי חנכה הוא בחינת חנכת הבית, שעל ידי זה נמשך פרנסה, ונתגלה אור הפנים, שזה בחינות לחם הפנים, בחינות: להצהיל פנים משמן ולחם וכו', פנ"ל. וזה בחינות (במדבר ו): יאר ה' אליה ויחנך ויחנך - זה בחינות חנכה, שעל ידו נתגלה אור הפנים, בחינת: יאר ה' פניו וכו', פנ"ל. ומשה רבנו זכה לסוד חנכה על ידי שמסר נפשו בשביל ישראל ונתן לבו עליהם להסתכל בצרתם, כי הוא היה רחמן ומנהיג אמת פנ"ל, ועקר צרת ישראל הוא המשא של עוונות, חס ושלום, פנ"ל, ועל כן בקש עליהם סלח נא פנ"ל, ועל ידי זה נעשה בחינת חנכה, בחינת חנכת הבית, שבזה תלוי תקון כל הבחינות הנ"ל, פנ"ל. וזהו חנוכה - חנוכה^(ה), הינו כ"ה בכסלו. "בסליו"^(ט) הוא אותיות: ו' ירא יו' כ' ל' ראות (שמות ט). כי משה רבנו נתן לבו להסתכל בצרתן של ישראל. וזהו: כי סר לראות - לשון סר ונעף (מלכים א כא)^(ט). ועקר צרתן הוא המשא של עוונות, חס ושלום, פנ"ל, והשם יתברך בשראה שהוא נותן לבו על זה, קראו אליו ויאמר: משה משה, ויאמר הנני - הנני לכהנה, הנני למלכות, כמו שדרשו

(ה) עיין זוהר לך-לך צה. חיי-שרה קבר ע"ב (ו) עיין זוהר תרומה קעה, ובאדר"נ פ' כא. (ז) תקו"ז תיקון יג. (ח) עיין בספר גט פשוט סימן קכו שכן הוא הגירסא בתרגום. (ט) ועיין מ"ר שמות פ"ב.

החדוש, שאזי בא בחינת המלכות לקבל משם פרנסה, ומלכות הוא בחינת יראה כנ"ל, ועל-ידי-זה נתעורר יראה של החכם הנ"ל, על-כן נופל יראה על זה שמעין בהחדוש:

זוה פרוש: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה, והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע נעור. נודעו רבי יהושע, ונגער רבי אליעזר. אמר לו: מה זה, יהושע, מפני מה נודעוּעַת. אמר לו: מאור גדול ראיתי בים. אמר לו: שמה עיניו של לוינתן ראית, שנאמר: עיניו כעפעפי שחר (כ"ב ע"ד):

רבי אליעזר ורבי יהושע - זה בחינת בן ותלמיד. רבי אליעזר, זה בחינת בן, שהשגתו בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו', בחינת: כי לא יראני האדם, בחינת: עין לא ראתה אלקים וזלתך וכו', כנ"ל. וזה בחינת רבי אליעזר, כי "אליעזר", ראשי-תבות: ע"ן ל"א ר'א"תה א"לקים ו'זלתך ל'עשה וכו', שזה בחינת בן כנ"ל. רבי יהושע - זה בחינת תלמיד, שהשגתו הוא בחינת מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ויראה את ה', שזהו בחינת ההשגה של דרי מטה, שצריך לעוררם ולהקיצם שלא יתיאשו עצמן כנ"ל, בבחינת: הקיצו ורננו שוכני עפר. ולהראות להם כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת רבי יהושע, כי "יהושע" הוא ראשי-תבות: יהיו מתוך נבילתי יקומון ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר. ומשה רבנו, שהוא בחינת חכם הדור, שהוא מאיר בן ותלמיד כנ"ל, על-כן היה לו בן שהיה שמו אליעזר, ותלמיד ששמו יהושע. כי אליעזר בן משה הוא בחינת רבי אליעזר הגדול הנ"ל, כמובא במדרש (במדבר פ"י) על פסוק: ושם האחד אליעזר - האחד המיוחד, כי משה רבנו בקש על זה, שיהיה רבי אליעזר מיוצאי חלציו, ונתקום בן:

זוה: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו'. "מעשה" הוא "מה ש"ע", כמובא בכתבים, הינו בחינת מקיפים הנ"ל, שהם בחינת ש"ע נהורין של אור הפנים, בחינת מה כנ"ל. וזה: שהיו באין בספינה, הינו שרבי אליעזר ורבי יהושע, שהם בחינות בן ותלמיד, היו מהלכין בים החכמה, ששם מתגלין אורות המקיפים, וזה בחינת ספינה, לשון ספון וסמון, בחינת המקיפים, שהם ספונים וסמונין מעין כל, (כי הם בחינת: מה רב טובך אשר צפנת ליראוך, כנ"ל). וזה בחינת (משלי לא): היתה פאניית סוחר - לשון סחור סחור, בחינת מקיפים, שהם בחינת ספינה, כנ"ל:

זוה: והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע נעור. כי השגת רבי אליעזר, שהוא בחינת בן, הוא בחינת שגה, בחינת: עין לא ראתה וכו', בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו' כנ"ל. אבל השגת רבי יהושע, שהוא בחינת תלמיד, בחינת דרי מטה, הוא בחינת נעור, בחינת: ויראה את ה', בחינת: מלא כל הארץ כבודו, בחינת: הקיצו ורננו שוכני עפר. וזה: והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע נעור, כנ"ל. נודעו רבי יהושע ונגער רבי אליעזר. נגער רבי אליעזר - זה בחינת כלליות בן בתלמיד, כי צריך לכלל בן בתלמיד, להראות לבחינת בן בחינת ההשגה

רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד שמות פ"ב). הנני לכהנה - זה בחינת הנפת-הבית, כי משה שמש בשבעת ימי המלוואים, כמו שכתוב (תהלים 135): משה ואהרן בכהנו (ובחיים קב). גם כהן הוא בחינת כלליות בן ותלמיד, כי ככהן נאמר (ויקרא י): להורות את בני ישראל. להורות - לשון הוראה, זה בחינת תלמיד. גם להורות, לשון הריון, בחינת בן. הנני למלכות - זה בחינת מלכות הנ"ל, שעל-ידו נמשך הפרנסה, שבו נתגלה אור הפנים כנ"ל. וזה בחינת (בראשית יד): ומלפי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, והוא כהן לאל עליון. מלפי צדק מלך שלם - זה בחינת מלכות. הוציא לחם ויין - הינו בחינת פרנסה, שנמשך על-ידי המלכות כנ"ל. והוא כהן - זה בחינת כהנה הנ"ל, שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד, שמשם נמשך הפרנסה על-ידי המלכות, כנ"ל:

יב זוה בחינת מזג הראה. כשהראה היא במזג השוה, היא כלולה מכל הבחינות הנ"ל. כי הראה היא מאירת עינים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תולין 100) - זה בחינת תלמיד, שהשגתו בחינת: ויראה את ה'. גם על-ידי הראה בא שגה (כמבואר לעיל בס"ח) - זה בחינת השגת הבן, שהשגתו בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו', שזהו בחינת שגה, בחינת (ישעי 40): עין לא ראתה אלקים וזלתך. ורוח החיים שבתוך הראה זה בחינת מקיפים הנ"ל, בחינת (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, בחינת (איוב ד): ורוח על פני יחלף, בחינת אור הפנים. וכשהשקנים של הראה הם במזג השוה, על-ידי-זה מאיר אור הפנים, בבחינת: להצהיל פנים משמן. הינו על-ידי השקנים של הראה מאיר אור הפנים, בחינת מקיפים. ותידים הנ"ל שיש בים החכמה כנ"ל, בהם נתגלה אור הפנים, בחינת מקיפים, שהם בחינת הארת הרצון, בבחינת: פותח את ידך וכו', כנ"ל. וזהו בחינת חת"ך, שהוא סופי-תבות של פותח א'ת ידך, שהוא השם של הפרנסה, כמובא. חת"ך שתי פעמים "רוח", הינו שבאלו התידים הנ"ל נתגלה בחינת המקיפים, שהם בחינת: סובב סובב הולך הרוח, בחינת: ורוח על פני יחלף, כנ"ל. וזה בחינת (ויקרא י): וירי אדם מתחת כנפייהם - זה בחינת כנפי הראה, ששם סובב הרוח, בחינת מקיפים, שמשם נמשך בחינת הארת התידים כנ"ל:

זוה בחינת: רוח איש יכלכל מחלהו (משלי יח). רוח איש - זה בחינת רוח-החיים הנ"ל, שהוא בחינת: סובב סובב הולך הרוח, בחינת מקיפים, שמשם נמשך פרנסה וכלכלה, בחינת: יכלכל וכו', כנ"ל:

יג ועל-בן בשמעונים ומדברים מאיזה חדוש שחדש החכם שבדור, אזי נופל יראה על זה שמדבר ומעין בהחדוש. כי כשחוזרים את החדוש, אזי נתעורר ונתגלה ים החכמה, שמשם מקבל המלכות את הפרנסה, ואזי בא בחינת המלכות להמשיך פרנסה, ועקר היראה היא במלכות, כי מלכות היא מקור היראה, כמו שאמרו (אבות פ"א): אלמלא מוראה של מלכות. ואזי נתעורר היראה של החכם שחדש זה החדוש, כי הכל תלוי ביראה, כי צריך שיהיה לו יראה, כדי שיהיו דבריו נשמעין, וכדי שיתקומו דבריו כנ"ל, ועל-בן כשחוזרים את

המאמר הנ"ל: "מלא" זה בחינת: ומלאו את הארץ, המבאר לעיל, וכן "רוח חכמה" – כי סמך משה ידיו וכו', כל זה מבאר לעיל במאמר הנ"ל. גם בענין היראה, כי יש חמש גבורות, שהם חמש אימות, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ע"ג), ויש אלה וארבע מאות וחמש גבורות, המובא בזהר הקדוש (במדבר דף קל"ו), שנכללים הגבורות זה בזה עד אלה וארבע מאות וחמש. וכל אלו הדברים לא באו בלא כלל, כי אלו הדברים נאמרו וכו'.

התורה הזאת מדברת מכל העשר ספירות שפע הכתר, חכמה ובינה, ידים, גם יראה. גם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צ"ג): המונע הלכה מפי תלמיד, כאלו מונע ממנו חסד, ופורק ממנו יראת שמים. גם בן ותלמיד – בן, איתא בזהר הקדוש (יתרו דף ע"ג): מה שמו, דא חכמה. מה שם בנו, דא תפארת. תלמידים, הם למודי ה', דא נצח הוד. כלל, דא יסוד, ומלכות הנ"ל. ראה, היא איברים הפנימיים. ויש ספירות שמדבר מהם כמה פעמים. (אשרי אונים שפך שומעות. אשרי העם שפכה לו וכו'):

[ר"ה תקע"א, חל ביום שבת-א]

בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: (תהלים פא)

א אף-על-פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומטל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו, כשואה בו שאינו מתנהג בשורה, כמו שכתוב (ויקרא י"ט): הוכח תוכיח את עמיתך, אף-על-פי-כן לאו כל אדם ראוי להוכיח, כמו שאמר רבי עקיבא^(ט) (ערכו ט"ז): תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל-שכן בדור הזה של עכשו, כי כשהמוכח אינו ראוי להוכיח, אזי לא די שאינו מועיל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשמות השומעים תוכחתו, כי על-ידי תוכחתו הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכיחם. כמו כשמנח איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזוין אותו הדבר, אין מרגישין הריח רע, אבל כשמתחילין להזיז אותו הדבר, אזי מעוררין הריח רע. כמו-כן על-ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח, על-ידי-זה מזוין ומעוררין הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שמוכיחם, ועל-כן הוא מבאיש ריחם, ועל-ידי-זה הוא מחליש את הנשמות שלהם, ועל-ידי-זה נפסק השפע מכל העולמות התלוים באלו הנשמות. כי עקר יניקת הנשמה הוא מהריח, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ"ג): מנין שמברכין על הריח. שנאמר: כל הנשמה תהלל יה. איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו, ולא הנוף. הוי אומר: זה הריח. ועל-כן על-ידי-זה המוכיח, שהוא מבאיש

של התלמיד, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל, וזהו: ונער רבי אליעזר, הינו שרבי אליעזר, שהוא בחינת בן, בחינת שנה כנ"ל, נכלל בבחינת תלמיד, שהשנתו בחינת נעור כנ"ל. אמר לו: מה זה, יהושע – מה דיקא, זה בחינת השנה של בחינת בן, שהוא בחינת מה כנ"ל. זה בחינת כלליות תלמיד בבן, כי התלמיד צריך שיהיה נכלל בבחינת בן, שהוא בחינת מה, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל. וזה (דברים ט): מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה. מה דיקא, כי צריך שיהיה נכלל בבחינת מה, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל. וזה: מה זה, יהושע – הינו שרבי אליעזר הביא את רבי יהושע לבחינת השנה של מה, כדי שיהיה רבי יהושע, שהוא בחינת תלמיד, נכלל בבן כנ"ל. מפני מה נזדעזע. אמר לו: מאור גדול ראיתי בים – שראה אור גדול בים החכמה. אמר לו: שפא עיניו של לוי'תן ראית וכו' – לוי'תן זה בחינת מלכות, בחינת: לוי'תן זה יצרת לשחק בו, כלם אלקיך ושרון וכו', כנ"ל. הינו, שהשיב לו, שראה עיניו של לוי'תן, דהינו מה שבחינת מלכות מלקט ומקבץ כל הבטחונות של כל באי עולם, שכלם עיניהם תלויות ומצפין על פרנסה, ומלכות, בחינת לוי'תן, מקבץ כל אלו הבטחונות, ונכנס עמם לים החכמה לקבל משם פרנסה. ועל-ידי-זה נזדעזע רבי יהושע, כי נפל עליו יראה, מחמת שנכנס בים החכמה, ששם נתגלה בחינת מלכות, שבא לקבל פרנסה, שזה בחינת עיניו של לוי'תן, כנ"ל, ועל-ידי-זה נופל יראה, כי מלכות הוא מקור היראה, כנ"ל:

וזה: ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם וכו'. שנתים ימים – זה בחינת תקופות הימים, תקופות השנים הנ"ל, שהם בחינת עולם הבא, שהוא יום שבלו ארץ, שהוא למעלה מהזמן, ששם סדר הזמנים הוא בחינת מקיפים כנ"ל, שהם כל התענוגים והשעשועים של עולם הבא כנ"ל. ופרעה זה בחינת יובל, כמו בא בזהר (וי"ג דף ט"ז), דכל גהורין אתפרעין ואתגלין מנה: (והשאר לא באר)

וזה בחינת קבורת משה, שהוא בחינת המקיפים, שהם טמונים מעין כל. וזה: עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה, הנאמר בקבורת משה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י"ד), זה בחינת כל הנ"ל, בחינת: כי כל בשמים ובארץ. שצריך הצדיק שזוכה לאלו המקיפים הנ"ל שיהיה לו בחינת כל, כנ"ל, להראות לעליונים שהם למטה, שאינם יודעים כלל בידעתו ויתברך, בחינת: מה חמית וכו'. ולהפך, תחתונים נדמה להם למעלה, כי הם משיגים שמלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה'.

עוד יש בזה דברים נעלמים הרבה, ולא באר רק קצת, קצת ראשי-פרקים. כי משה רבנו היה ענו (במדבר י"ב), וענוה גדולה מכלם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז כ"ג). ויש עוד צרוף של חנפה, שהוא מרמו בפסוק (דברים ל"ד): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה בי סמך משה את ידיו עליו, בסופי-תבות יש צרוף "חנופה", כי בזה הפסוק מרמו כל הבחינות של

(א) כ"ה הגירסא בע"י.

ריחם, על־ידי־זה נחלשת הנשמה, שְׁיִנְקָתָהּ מֵהָרִיחַ כַּנְּל, וממילא נפסק השפע מכל העולמות התלויים בהם. אבל כשהמוכית ראוי להוכיח, אזי אֲדַרְבָּא, הוא מוסיף ונותן ריח טוב בהנשמות על־ידי תוכחתו, כי התוכחה צריכה להיות בבחינת התוכחה של משה, שהוכיח את ישראל על מעשה העגל, שעל־ידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב, בבחינת (שיר־השירים א): נָרְדִי נָתַן רִיחוֹ, הַנְּאָמֵר עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל. עַזְב לֹא נֹאמֵר, אֲלֵא נָתַן, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִשְׁי שֵׁם וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ וְזָכוּנָם לְבָרְכָה בְּגִמְרָא (שבת פח:). כִּי עַל־יְדֵי תוֹכְחָה שֶׁל מֹשֶׁה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל הוֹסִיף וְנָתַן בְּהֵם רִיחַ טוֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְזוּנָא דְנִשְׁמָתָא. כִּי עַקֵּר יִנְקַת הַנְּשָׁמָה הִיא מֵהָרִיחַ כַּנְּל, כִּי עַל־יְדֵי קוֹל הַמוֹכִיחַ שֶׁהוּא רָאוּי, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נּוֹתֵן רִיחַ טוֹב בְּהַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְזוּנָא דְנִשְׁמָתָא כַּנְּל. כִּי יֵשׁ מְזוּנָא דְנִשְׁמָתָא וּמְזוּנָא דְגוּפָא^(א), וְעַל־יְדֵי מְזוּנָא דְגוּפָא נִחְלָשׁ מְזוּנָא דְנִשְׁמָתָא, כִּי עַל־יְדֵי מְזוּנָא דְגוּפָא, דְהֵינּוּ עַל־יְדֵי אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, עַל־יְדֵי־זֶה מַגְדִּילִין אֶת בְּחִינַת עֶקֶב דְסַטְרָא־אֲחֵרָא, בְּבַחֲנִית (תהלים כא): אוֹכֵל לְחֵמֵי הַגְּדִיל עָלָי עֶקֶב. כִּי עַל־יְדֵי הָאֲכִילָה נִתְחַזְקִין הָעֶקֶבִים וְהַרְגְּלִין, בְּבַחֲנִית (שבת קנב): דַּק בְּכַפִּי וְתִשְׁבַּח בְּנִגְרִי וְאִז, כְּשֶׁנִּתְגַּדֵּל, חֵס וְשְׁלוֹם, עֶקֶב דְסַטְרָא־אֲחֵרָא, עַל־יְדֵי־זֶה נִחְלָשׁ, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּחִינַת עֶקֶב דְקַדְשָׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת (משלי כב): עֶקֶב עֲנָוָה יִרְאֵת ה', שֶׁהִיא בְּחִינַת רִיחַ, בְּבַחֲנִית (ישעיה יא): וְהָרִיחוּ בִּירְאֵת ה', שֶׁהוּא מְזוּנָא דְנִשְׁמָתָא. וְהַתְקוּן לָזֶה הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת קוֹל, כִּי בְּחִינַת קוֹל הוּא מְשַׁקָּה אֶת הַגֶּן, שֶׁשֵּׁם גְּדִלִים כֹּל הַרְיחוֹת וְהִירְאוֹת, בְּבַחֲנִית (בראשית ב): וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. נָהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן וְכוּ' – זֶה בְּחִינַת קוֹל, בְּבַחֲנִית (תהלים צ): נִשְׁאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם. וְזֶה בְּחִינַת (בראשית א): אֶת קוֹלְךָ שִׁמְעָתִי בְּגֶן וְאִירָא, כִּי זֶה הַקוֹל מְשַׁקָּה אֶת הַגֶּן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גְּדִלִים שֵׁם כֹּל הַרְיחוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת יְרָאָה כַּנְּל, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת מְזוּנָא דְנִשְׁמָתָא כַּנְּל, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הַקוֹל נִכְנָע בְּחִינַת עֶקֶב דְסַטְרָא־אֲחֵרָא, כִּי זֶה הַקוֹל הוּא בְּחִינַת (שם ב): הַקָּל קוֹל יַעֲקֹב. וְעַל־כֵּן זָכָה יַעֲקֹב לְבְּחִינַת הָרִיחַ, בְּבַחֲנִית (שם): רֵאָה רִיחַ בְּנֵי בְּרִיחַ שְׂדֵה, הַנְּאָמֵר בְּעֶקֶב, וְהוּא מְכַנְּיעַ עֶקֶב דְסַטְרָא־אֲחֵרָא, בְּבַחֲנִית (שם כח): וַיְדוּ אוֹחֲזוֹת בְּעֶקֶב עֲשׂוֹ. וְזֶה הַקוֹל הוּא בְּחִינַת קוֹל הַמוֹכִיחַ הָרָאוּי, בְּבַחֲנִית (ישעיה נח): הָרֵם כְּשׁוֹפֵר קוֹלְךָ וְהִגַּד לְעַמִּי פִשְׁעֵם וְכוּ'. כִּי הַמוֹכִיחַ, שְׂרוּצָה לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלְהַגִּיד לָהֶם פִּשְׁעֵם וְחַטָּאתָם, הוּא צָרִיךְ לָזֶה הַקוֹל, כִּי שְׂלֵא יִבְאִישׁ רִיחָם עַל־יְדֵי שְׁמַעוֹרֵר עֲוֹנוֹתֵיהֶם כַּנְּל. עַל־כֵּן צָרִיךְ לָזֶה הַקוֹל, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הַקוֹל גְּדִלִים כֹּל הַרְיחוֹת, כִּי זֶה הַקוֹל מְשַׁקָּה אֶת הַגֶּן וְכוּ' כַּנְּל. וְזֶהוּ: הָרֵם כְּשׁוֹפֵר קוֹלְךָ – כְּשׁוֹפֵר דִּיקָא, כִּי זֶה הַקוֹל הַמְשַׁקָּה אֶת הַגֶּן, שֶׁהוּא בְּחִינַת: וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, הוּא בְּחִינַת קוֹל הַנְּגוֹן שֶׁל הַשִּׁיר שִׁיתַּעַר לְעֵתִיד, כְּשִׁיתְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁיר פְּשׁוּט, כְּפּוֹל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרַבֵּעַ. וְזֶהוּ "כְּשׁוֹפֵר", רֵאשִׁי־תְבוּת: פְּשׁוּט, כְּפּוֹל, שְׁלוּשׁ, רְבֻעַ – שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשִּׁיר שֶׁלְעֵתִיד, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַקוֹל הַמְשַׁקָּה אֶת הַגֶּן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַקוֹל דִּיקָא הוּא יִכּוֹל

להוכיח. וזהו: הָרֵם כְּשׁוֹפֵר קוֹלְךָ – כְּשׁוֹפֵר דִּיקָא, כַּנְּל. וְזֶהוּ בְּחִינַת: מוֹשְׁכִין עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד, הַנְּאָמֵר בְּמוֹכִיחַ הָרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ וְזָכוּנָם לְבָרְכָה (תמיד כח): הַמוֹכִיחַ אֶת חֶבְרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, מוֹשְׁכִין עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד, שֶׁנֹּאמֵר: מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרָי חַן יִמְצָא. כִּי חוּט שֶׁל חֶסֶד זֶה בְּחִינַת שְׁנַקְלַע וְנִשְׁוֹר וְנַעֲשֶׂה חוּט מֵהַנִּימּוֹן, שֶׁעַל אֵלוֹ הַנִּימּוֹן (שְׁקוֹרִין סְטְרִינִים) יִתְנַגֵּן הַנְּגוֹן וְהַשִּׁיר הַזֶּה שֶׁל לְעֵתִיד, שֶׁהֵם ע"ב נִימּוֹן, כַּנְּגִיד שֵׁם י" י"ק יק"ו יקו"ק, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁיר פְּשׁוּט כְּפּוֹל וְכוּ', כְּמוֹכָא בְּתַקוּנָם (תי כא), שֶׁהוּא עוֹלָה כְּלוֹ ע"ב, וְעַל אֵלוֹ הַנִּימּוֹן יִתְנַגֵּן הַשִּׁיר הַזֶּה שֶׁלְעֵתִיד כְּשִׁיתְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ, בְּבַחֲנִית (תהלים פט): עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה, שְׂאִז יִתַּעַר שִׁיר פְּשׁוּט וְכוּ'. וְזֶהוּ בְּחִינַת חוּט שֶׁל חֶסֶד הַנְּל, הַנְּאָמֵר בְּמוֹכִיחַ הָרָאוּי, הֵינּוּ בְּחִינַת הַחוּט הַנַּעֲשֶׂה מֵהַנִּימּוֹן הַנְּל, שֶׁעַלִּיהֶם יִתְנַגֵּן הַשִּׁיר הַזֶּה כְּשִׁיתְחַדֵּשׁ הַחוּט הַנְּל, בְּחִינַת: עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה, כַּנְּל. וְזֶהוּ: מוֹשְׁכִין עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד – זֶה בְּחִינַת הַחֶמְשָׁכָה, שְׁמוֹשְׁכִין וּפּוֹשְׁטִין אֶת הַנִּימּוֹן כְּדֵי לְנַגֵּן עָלֵיהֶם שִׁיר הַנְּל. נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי קוֹל הַמוֹכִיחַ הָרָאוּי, הוּא נּוֹתֵן רִיחַ טוֹב בְּהַנְּשָׁמוֹת, כַּנְּל:

ב אֵד לְבוֹא לָזֶה, לְבְּחִינַת קוֹל הַנְּל, הוּא עַל־יְדֵי תְפִלָּה. כִּי עַקֵּר הַתְּפִלָּה הִיא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים (כמבואר ב"כ דאבות), וְעַקֵּר הַרַחֲמִים תְּלוּי בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא): לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ כָּכֵל הַר קְדָשִׁי, כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ דַּעַת אֶת ה' כְּמִים לִים מְכַסִּים. כִּי לְעֵתִיד יִגְדַּל הַדַּעַת, וְאִז לֹא יִהְיֶה שׁוּם הַזֶּק וְאֲכֹרִיּוֹת, כִּי יִתְפַּשֵּׁט הַרַחֲמָנוּת עַל־יְדֵי הַדַּעַת, כִּי עַקֵּר הַרַחֲמִים תְּלוּי בְּדַעַת. וְלַפְעָמִים, כְּשֶׁהַסַּטְרָא־אֲחֵרָא יוֹנְקַת מִן הַרַחֲמָנוּת, אִזִּי הֵם מְמַשִּׁיכִין לְעַצְמָן הַרַחֲמָנוּת, וְאִזִּי נִתְמַעַט הַרַחֲמָנוּת אֲצִלְנוּ, וְאֲפִלוּ מַעַט הַרַחֲמָנוּת שֶׁנִּשְׁאַר הוּא בְּבַחֲנִית אֲכֹרִיּוֹת, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהֵם יוֹנְקִים מִן הַרַחֲמָנוּת, נִתְקַלְקַל הַרַחֲמָנוּת וְנַעֲשֶׂה אֲכֹרִיּוֹת, כִּי רַחֲמֵי רְשָׁעִים אֲכֹרִי (משלי יב), וְעַל־כֵּן גַּם מַעַט הַרַחֲמָנוּת הַנִּשְׁאַר אֲצִלְנוּ הוּא בְּבַחֲנִית אֲכֹרִיּוֹת, כִּי נִתְקַלְקַל עַל־יְדֵי שֶׁהֵם יוֹנְקִים מִן הַרַחֲמָנוּת, חֵס וְשְׁלוֹם, כַּנְּל. וְזֶה בְּחִינַת (איכה ח): גַּם תִּנְיָם חֲלָצוּ שָׂדֵ – זֶה בְּחִינַת רַחֲמָנוּת דְסַטְרָא־אֲחֵרָא, בְּחִינַת: כִּשֹׁד מִשְׁדֵי (ישעיה א): כִּי שָׂדֵי הוּא בְּחִינַת רַחֲמָנוּת דְקַדְשָׁה, בְּבַחֲנִית (בראשית א): וְאֵל שָׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהוּא שְׂדוּד הַמַּעֲרָכוֹת. וְעַל־יְדֵי שָׂדֵ מִשְׁדֵי, בְּחִינַת הַרַחֲמָנוּת דְסַטְרָא־אֲחֵרָא, בְּחִינַת: גַּם תִּנְיָם חֲלָצוּ שָׂדֵ – עַל־יְדֵי־זֶה: בַּת עַמִּי לְאֲכֹרָה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁהֵם יוֹנְקִים מִן הַרַחֲמָנוּת, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם מַעַט הַרַחֲמָנוּת הַנִּשְׁאַר אֲצִלְנוּ נִפְגָּם וְנַעֲשֶׂה אֲכֹרִיּוֹת, כַּנְּל. וְעַל־יְדֵי־זֶה שְׁנֵתְקַלְקַל הַרַחֲמָנוּת וְנַעֲשֶׂה אֲכֹרִיּוֹת, נִפְגָּם הַדַּעַת, בְּבַחֲנִית: כָּל הַכּוֹעֵם, חֲכָמְתוֹ מִסְתַּלְקַת מִמֶּנּוּ (פסחים יד). וְאִזִּי נִקְטָן הַדַּעַת, וְנַעֲשֶׂה בְּבַחֲנִית מַחִין דְקַמְטָנוּת, וְאִזִּי הֵם יוֹנְקִים, חֵס וְשְׁלוֹם, מִפְּנֵם הַדַּעַת, בְּבַחֲנִית (בראשית א): וְהִנְחֵשׁ הִיָּה עָרוֹם. הֵינּוּ דַעַת דְסַטְרָא־אֲחֵרָא, שִׁיּוּנֵק עַל־יְדֵי נְפִילַת הַדַּעַת דְקַדְשָׁה, שֶׁנִּפְגָּם עַל־יְדֵי אֲכֹרִיּוֹת וְכַעַס, כַּנְּל. וּמִזֶּה בָּא, חֵס וְשְׁלוֹם, תְּאוֹת נְאוּף, כִּי הַמַּחֵ הוּא מַחְצֵה פְּרוּסָה בְּפָנָי תְּאוֹה זו, כִּי אִין אָדָם עוֹבֵר עַבְרָה אֲלֵא־אִם־כֵּן נִכְנָס בּוֹ רוּח־שְׁמוֹת (סוֹפָה א). אֲבָל כְּשֶׁהַמַּחֵ וְהַדַּעַת

(ב) תְּקוּ"ז תִּיקוּן כ.א.

הינו התפלה של הבעל-בית הנ"ל, היא יורדת בקרב ממש, כי על-ידיה הוא מוציא ומקיא עצמות חיותו ממש, מקרב ומבטנו, בחינת: מבטנו יורישנו אל, כנ"ל. וזה בחינת (שם ע"ה): אתה פוררת בעודך ים, שברת ראשי תנינים על המים. כי על-ידי מטה עז הנ"ל הוא משבר ראשי תנינים על המים, הינו הסטרא-אחרא והנחש, שהיתה יונקת מן הרחמנות והדעת, שהיא בחינת: כמים לים מכסים, בחינת: והנחש היה ערום, כנ"ל. ועל-ידי מטה עז הנ"ל, הינו התפלה של הבעל-בית, בחינת פינחס, על-ידי-זה הוא מוציא קדשת הדעת והתפלות שבלע, ומשבר ראשי תנינים על המים כנ"ל, כי התפלה של הבעל-בית, שהיא בבחינת דין, בבחינת: ויעמד פינחס ויפלל - היא עומדת בבית הבליעה של הנחש, ועל-ידי-זה הוא מכרח להקיא ולהוציא הכל כנ"ל. וזהו צרוף "ויפלל" - ראשי-תבות: ו'השליך ל'פני פ'רעה י'הי ל'תנין (שמות ט). כי צריכין להשליך מטה עז, שהיא בחינת התפלה הנ"ל, להתנין, בבחינת: והשליך לפני פ'רעה יחי לתנין. שמשליכין בכונה המטה עז לפני הסטרא-אחרא כדי שיהיה להתנין, הינו כדי שיבלע התנין את התפלה הזאת, כי על-ידי- זה מוציאים ממנו כל הקדשות שבלע, כי היא עומדת בבית הבליעה שלו כנ"ל:

וזה בחינת: וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא. קריעת ים-סוף ומלחמת עמלק (ובאים קפ"ו). כי עמלק טמא את ישראל בפגם תאות נאוף, כמו שכתוב (דברים כח): אשר קרד בדרך, בחינת מקרה-לילה, חס ושלום, שבא על-ידי בחינת עמלק, כי עמלק יונק מבחינת הדעת, בבחינת (כמדבר כח): ראשית גוים עמלק, שזה בחינת: והנחש היה ערום כנ"ל, שעל-ידי-זה בא, חס ושלום, טמאת התאוה הזאת כנ"ל, וזה בחינת מלחמת עמלק. והתקון לזה הוא בחינת קריעת ים-סוף, בחינת: אתה פוררת בעודך ים, שברת ראשי תנינים על המים. הינו בחינת מטה עז הנ"ל, שעל-ידי-זה מוציאים ממנו מימי הדעת שבלע מן הקדשה כנ"ל. ועל-ידי-זה: וישמע יתרו, הינו בחינת גרים, כי על-ידי מטה עז הנ"ל, שהוא בחינת קריעת ים-סוף, בחינת אתה פוררת בעודך ים וכו', שהוא מתקן ומכניע מלחמת עמלק כנ"ל, על-ידי-זה נעשין גרים, בחינת וישמע יתרו, כי מוציאים ממנו גם עצמות חיותו, שהוא בחינת גרים כנ"ל:

ד וזה בחינת רעמים. כי על-ידי גרים שנעשין על-ידי מטה עז הנ"ל, על-ידי שהסטרא-אחרא מכרחת להחזיר כל הקדשה שבלעה, עם עצמות חיותה כנ"ל, על-ידי-זה נתרבה ונתגדל כבודו ויתברך בבחינת (תהלים צ): הבו לה' משפחות עמים, הבו לה' כבוד ועז. וזה בחינת רעמים, בבחינת (שם כ"ט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים. מים רבים, זה בחינת מימי הדעת, בחינת (ישעיה י"א): כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. הינו בחינת מימי הדעת, שיוציאין מן הסטרא-אחרא וחזרין אל הקדשה, שעל-ידי-זה נעשין גרים, ונתגדל כבודו ויתברך, שזהו בחינת רעמים, בחינת: אל הכבוד הרעים, כי הרעש והפרסום שנתפרסם כבודו ויתברך על-ידי הגרים, זה בחינת רעמים, שהם קול רעש גדול. כי אמרו רבותינו וכוונם

שלם, הוא מגן בפני התאוה הזאת. כי יש שלשה מחין, וכל אחד ואחד הוא בחינת מהצה פרוסה בפני זאת התאוה. ומאלו השלשה מחין נמשך שלשה מיני רחמנות, כי יש שלשה מיני רחמנות, בבחינת מה שאמרו רבותינו וכוונם לברכה על פסוק (בראשית כ"א): אם תשקר לי ולניני ולנכדי - עד כאן רחמי האב על הבן (ב"ר וירא פ' נד והובא בפירש"י שם), שהם בחינת שלשה מיני רחמנות, והם נמשכין משלשה מחין, כי מה הבן - ממה האב (תיקון י"ח). וזה בחינת שלש תפלות ביום, כי כל תפלה ותפלה הוא בחינת מה מיחד מאלו השלשה מחין, שהם בחינת שלשה מיני רחמנות התלויים במה, כי עקר התפלה היא רחמים ותחנונים כנ"ל, ועל-כן בשעה-דעת נפגם, חס ושלום, כנ"ל, מזה בא, חס ושלום, תאות נאוף כנ"ל, ואזי, בשנפגם הרחמנות והדעת, אזי אי אפשר להתפלל בבחינת רחמים ותחנונים, ואז התפלה בבחינת דין, וכשהתפלה בבחינת דין, אז הסטרא-אחרא בולעת את התפלה, חס ושלום, כי עקר יניקת הסטרא-אחרא היא מבחינת דינים, שהם מחין דקטנות, בחינת אלקים, בידוע, ועל-כן הם נאחזין, חס ושלום, בתפלה זו שהיא בחינת דין, ובולעין אותה, חס ושלום:

ג ואז, בשעתפלה בבחינת דין, אז צריכין בעל כח גדול, שיוכל להתפלל תפלה בבחינת דין. כמו פינחס בעת שקנא על מעשה זמרי, כמו שכתוב (תהלים ק): ויעמד פינחס ויפלל. ודרשו רבותינו וכוונם לברכה (סנהדרין ע"ה): שעשה פלילות עם קונו. הינו תפלה בבחינת דין, כי קנא על מעשה זמרי, שהוא בחינת (איוב לא): כי הוא זמה והוא עון פלילים. הינו שהוא עוון שצריכין לזה תפלה בבחינת דין, שהוא בחינת פלילים, בחינת: ויעמד פינחס ויפלל. כי בשיש פגם תאות נאוף, חס ושלום, שאז התפלה בבחינת דין, והסטרא-אחרא בולעת אותה, חס ושלום, אז צריכין בעל כח גדול, שיתפלל תפלה בבחינת דין, כמו בעת שהיה מעשה זמרי, שהצריך פינחס להתפלל תפלה בבחינת דין, כי פשוה הבעל-בית מתפלל תפלה בבחינת דין, ואזי הסטרא-אחרא רוצה לבלע אותה, כי היא בולעת תמיד התפלות שהם בבחינת דין כנ"ל, ואזי, כשהיא רוצה לבלע זאת התפלה של הבעל-בית, שהיא בבחינת דין, אזי זאת התפלה היא עומדת בבית הבליעה שלו, בבחינת (שם ע"ה): בצנארו ילין עז. הינו התפלה של הבעל-בית הנ"ל, שהוא בחינת מטה עז, היא עומדת לו בצנארו, בבית הבליעה שלו, ואזי הוא מכרח לתן הקאות, הינו שהסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא כל הקדשות של הדעת והרחמנות והתפלות שבלע, בבחינת (שם ט): חיל בלע ויקאנו. ולא די שהוא מקיא ומוציא כל הקדשה שבלע, אף גם הוא מכרח להקיא ולהוציא עצמות החיות שלו ממש, בבחינת: מבטנו יורישנו אל. הינו שמוציא ומקיא עצמות חיותו ממש. וזהו בחינת גרים שמתגזרין, שהם היו תחלה מעצמות הסטרא-אחרא ממש, ועכשו חזרין אל הקדשה, כי הסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא עצם חיותו ממש, שזהו בחינת גרים כנ"ל. וזה בחינת (תהלים ק): מטה עזך ישלח ה' מציון רדה בקרב איביך. בקרב דיקא, בחינת: מבטנו יורישנו אל, כי מטה עז,

אור השמש, שעל-ידיה הרפואה, ועל-ידי התפלה נתכפרין העוונות, כי התפלה מכפרת, כי היא במקום קרבן^(ג), כמו שכתוב (ישעיה נ): והביאותים אל הר קדשי, ושמתתים בבית התפלה, עולותיהם וזבחייהם. וכשנתכפרין העוונות, זה בחינה שהעננים פלים והולכים, בבחינת (שם עב): מחיתי כעב פשעיד וכענן הטאתיד וכו'. ואזי הוא בחינת זריחת השמש, שמשם הרפואה, כי עקר החולאת היא בחינת העוון, שהוא בחינת עון והשך, שמתשיך אור השמש, שהוא בחינת רפואה. וכשנסלח העוון, הוא בחינת שהענן בלה, ואז השמש זורחת, ואזי בא רפואה כנ"ל. וכל זה בא על-ידי התפלה, שהיא מכפרת עוונות כנ"ל. ועקר התפלה, שעל-ידיה נסלח העוון ונצולין מהחולאת, הוא בא על-ידי שנתוסף שכן מישראל, כי כל מה שנתוסף שכן מישראל, נתרבה ונתגדל התפלה במאד מאד. וזה בחינת הקבוצין של ישראל, כי כל מה שנתקבצין ונתרביין ביותר נפשות ישראל ביחד, נתרבה ונתגדל ביותר מאד מאד בית התפלה, כי שלש אבנים בונות ששה בתים, ארבע אבנים בונות עשרים וארבעה בתים, חמש – מאה ועשרים בתים וכו', עד שאין הפה יכול לדבר, והלב לחשב, כדאיתא בספר יצירה. נמצא, שכל מה שנתוסף אבן אחת, נתרביין הבתים ביותר מאד מאד בכפלי כפלים כנ"ל. והנפשות הם בחינת אבנים, בבחינת (איכה ד): השתפכנה אבני קדש וכו', והבתים זה בחינת: כי ביתי בית תפלה. נמצא, שכל מה שנתוסף ונתרבה נפש אחת להקבוצין של ישראל, נתרבה ונתגדל מאד בית התפלה, כי עכשו, כשנתוסף עוד נפש אחד להקבוצין, נעשין צרופים אחרים חדשים הרבה מאד מאד כפלי כפלים כמה וכמה פעמים כנ"ל, ועל-כן כשנתוסף שכן מישראל, כגון במקום שדרים שם יהודים, כשנתוסף עליהם עוד שכן מישראל, אזי נתרבה ונתגדל התפלה במאד מאד, כי נתוסף נפש אחת להקבוצין כנ"ל. ועל-ידי רבוי התפלה, על-ידי זה סליחת העוון, שהוא בחינת רפואה כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה לב): ובל יאמר שכן חליתי. כי על-ידי שנתוסף שכן על-ידי זה נצולין מהחולאת כנ"ל, כי העם היושב בה נשוא עון, כי על-ידי השכן נתרבה התפלה, ואזי הוא בחינת נשיאות עון כנ"ל, ועל-ידי זה בא רפואה, ונתבטל החולאת כנ"ל:

וידע, שלפעמים הוא בחינת נשוא עון על-ידי הקבוצין כנ"ל, ולפעמים הוא בחינת, חס ושלום (שם ט): אבן חלינו הוא נשא. כי כשאין בני הקבוצין זכאים, אזי אין זוכים לבחינת נשוא עון, ואז הצדיק מוכרח לקבל על עצמו יסורין בשביל ישראל, ואין נצולים מחולאת רק העולם, אבל לא הצדיק, חס ושלום, כי הוא מקבל יסורים בשביל ישראל, בחינת: אבן חלינו וכו'. אבל כשהם זכאים ותפלתם הגונה, אזי הוא בחינת: העם היושב בה נשוא עון, ואז נצול גם הצדיק מחולאת, בבחינת: ובל יאמר שכן חליתי, העם היושב בה נשוא עון, כנ"ל:

ז ועל-ידי התפשטות הנבואה, על-ידי זה נתרברר ונתמתקן בחינת כח המדמה, בבחינת (הושע י): וכיד הנביאים אדמה. כי עקר תקון וברור המדמה הוא כשהוא ביד

לברכה (ברכות נט): מאי רעמים. ענני דשפכי מ'א להרדי. ענני דשפכי מ'א, זה בחינת הספרא אחרא, שהיא בחינת (איכה ג): סבת בענן לך מעבר תפלה, הינו הקלפות המעכבים את התפלה – כשחוזרים ושופכים מימי הדעת שבלעו, זה בחינת: ענני דשפכי מ'א. ואז נתגלה כבודו יתברך, בבחינת: וכבוד ה' נראה בענן (שמות טו), וזהו בחינת רעמים כנ"ל. ועל-כן צרוף "גרים" הוא ראשית-תבות: ר'עם ג'בורתו מ'י 'לתבונן (איוב כ), כי גרים הם בבחינת רעמים כנ"ל:

ה ועל-ידי התגלות הכבוד, על-ידי זה בא התפשטות הנבואה. כי הנבואה באה מבחינת שרשי נפשות ישראל, שהם בחינת שבעים נפש, בבחינת (דברים ט): ב'שבעים נפש ל'רדו א'בותיד – ראשית-תבות "נביא". ושרש הנפשות הוא בחינת כבוד, בבחינת (בראשית מט): בסדס אל תבא נפשי, ובקהלם אל תחד כבודי. ועל-כן על-ידי התגלות הכבוד, שהוא בחינת שרש הנפשות, על-ידי זה בא התפשטות הנבואה. וזה בחינת (שבת צב): אין הנבואה שורה אלא על חכם, גבור ועשיר. כי כל בחינות אלו הם בבחינת כבוד, שמשם נמשך הנבואה. חכם – בבחינת (משלי ג): כבוד חכמים ינחלו. גבור – בבחינת (תהלים כד): מי זה מלך הכבוד, ה' עוזו וגבור. עשיר – בבחינת (בראשית לא): ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה. וזה בחינת (ברכות ג): אזי לי שהחרבתי את ביתי, ושרפתי את היכלי, והגליתי את בני לבין אמות העולם. החרבתי את ביתי – זה בחינת פגם התפלה, כמו שכתוב (ישעיה נ): כי ביתי בית תפלה. ושרפתי את היכלי – זה בחינת פגם הכבוד, בחינת (תהלים כט): ובחיקלו בלו אומר כבוד. והגליתי את בני – זה בחינת בטול הנבואה, שבאה מנפשות בני-ישראל, בחינת: ב'שבעים נפש ל'רדו א'בותיד מצרומה. כי גלות בני-ישראל הוא בחינת בטול הנבואה, שבאה מנפשותם כנ"ל:

ו וזה בחינת רפואה, כי כל בחינות הנ"ל הם בחינת רפואה. כי התגלות הכבוד הנ"ל זה בחינת זריחת השמש, בבחינת (ישעיה ט): וכבוד ה' עליך זרה. ועל-ידי זריחת השמש בא רפואה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב טו): אדלי וימא אדלי קצירי, כמו שכתוב (פלאכי ג): וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא. כי רוח-נבואה שנתפשט על-ידי התגלות הכבוד, זה בחינת הרפואה הבאה על-ידי זריחת השמש, בבחינת (משלי יח): רוח איש יכלכל מחלהו. ועקר התגלות הכבוד הוא על-ידי התפלה הנ"ל, שעל-ידיה העננים, שהם הספרא-אחרא והקלפות, פלים והולכים, ואז נעשין גרים, ונתגלה הכבוד כנ"ל. וזה בחינת סליחת העוון, שבא על-ידי רבוי התפלות, שעל-ידי זה השמש זורחת, שעל-ידיה בא רפואה. כי העון הוא בחינת עון, שמתשיך אור השמש, כי טבע העוונות הם בחינת השך, כמו שכתוב (ישעיה כט): והיה במחשך מעשיהם. וזה בחינת החולאת, כי עקר החולאת באה מעוונות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת נח): אין יסורין בלא עון, שנאמר: ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. כי העוונות הם בחינת עננים, שמתשיכים

(ג) ברכות כו ע"ב.

חדש, על-ידי-זה נתתקן הריח כנ"ל, שהוא בחינת משיח, בחינת (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'. וזהו: ויהי למס עובד - זה בחינת משיח, כמו שכתוב (ויח' ד): ברוך ה' אשר לא השפית לך גאל וכו' ותקראנה שמו עובד. וזה בחינת למס - בחינת מסמוס, שמשמססין בדבר שיש לו ריח, כדי שיהיה הריח נודף, פי על-ידי בחינות הנ"ל נתתקן הריח, שהוא בחינת משיח כנ"ל:

יא וזה בחינת ראש-השנה, פי בראש-השנה אז התפלה בבחינת דין ומשפט, פי המשפט לאלקים הוא⁽¹⁾, ועל-ידי-זה מוציאים כל החיות של הסטרא-אחרא, שינק מדעת ומתפלות ישראל. וזה בחינת (תהלים פא): פי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב. חק לשנא דמוזנא, כמו שדרשו רבותינו וכוונם לברכה על פסוק זה (ביצה סו), הינו שמוציאים כל המזון והחיות מהסטרא-אחרא, פי הוא מקרח להוציא ולהקיא הכל על-ידי בחינת משפט לאלקי יעקב, הינו על-ידי התפלה שהיא בבחינת דין ומשפט, שהיא בבחינת מטה עו, שעל-ידי-זה הוא מקיא כל הקדשה שבלע מן הדעת ומתפלות ישראל כנ"ל. וזה בחינת תשרי, בחינת: אתה פוררת בעוף ים, שפרת ראשי תנינים על המים (תהלים עד). י'ם ש'פרת ראשי ת'נינים - ראשי-תבות הוא צרוף "ה'תשרי". ואז, כשמתחיל קדשת הדעת שבלע, אז הדעת והמח בשלמות. וזהו בחינת ראש-השנה, ראש דיקא, בחינת תקון הראש והמח על-ידי מטה עו הנ"ל. וכשמוציאים מהסטרא-אחרא מה שבלע, אז מוציאים גם עצמות חיותו, שהוא בחינת גרים. וזהו בחינת תשרי, בחינת (שמות כג): ואתם ידעתם את נפ'ש הג'ר פי גרים הייתם וכו' - סופי-תבות "ה'תשרי". ועל-ידי גרים נתגלה הכבוד, ונתפשט הנבואה, ונתתקן האמונה הקדושה, ונתפלט אמונות כזביות. וזה בחינות תקיעה, תרועה, שברים. תקיעה זה בחינת התגלות הכבוד, בבחינת (ישעיה כב): ותקעתיו יתד במקום נאמן, והיה לכסא כבוד. תרועה זה בחינת רוח-נבואה, בבחינת (במדבר כג): ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בן, ותרגומו: ושכינת מלכיהון בהון. הינו השראת השכינה, בחינת נבואה. שברים זה בחינת בטול אמונות כזביות, בבחינת (שמות כג): שבר תשבר מצבותיהם (כמובא בתקון יח ובתיקון כא), הינו בחינת בטול אמונות כזביות ותקון האמונה הקדושה, בחינת (תהלים קמח): עיני כל אליך ישברו. ועל-ידי אמונה זוכין לחדוש העולם, וזה בחינת תשרי, פי בתשרי נברא העולם (ריה יג), וחדוש העולם יהיה בבחינת ארץ-ישראל, בחינת השגחה, בחינת השגחה, וזה בחינת ראש-השנה, בבחינת: תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה וכו'. ואז יתער שיר חדש כנ"ל, וזה בחינות תשרי, בבחינת (ש"ה ד): תבואי תשורי מראש אמונה:

יב וזה בחינת הראה. כשמוזג הראה בשלמות, נמצאים בה כל הבחינות הנ"ל, פי זה הבעל-ב"ח הנ"ל, שמתפלל תפלה בבחינת דין, שעל-ידי-זה מוציא כל הקדשה מהסטרא-אחרא, בחינת: ויעמד פינחס ויפלל, הוא בחינת ציר נאמן לשולחיו, פי הוא מוסר נפשו בשביל ישראל. וזה בחינת הראה, בבחינת

(תהלים קיא): ב'ח מעשיו הגיד לעמו וכו', כמו שפרש רש"י על פסוק: בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ופרש רש"י שבשביל זה פתח ב'בראשית', משום ב'ח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, כדי שלא יאמרו אמות העולם: לסטים אתם וכו', על-כן פתח ב'בראשית', פי הוא יתברך בראה וכו'. נמצא, שעקר ארץ-ישראל הוא על-ידי ב'ח מעשיו, על-ידי שידועין שהשם יתברך ברא את העולם. ולעתיד יחדש הקדוש-ברוך-הוא את כל העולם בלו בבחינה זו של ארץ-ישראל, פי אז יתגלה שהשם יתברך ברא הכל, ואז יחדש כל העולם בלו בבחינת ארץ-ישראל. ועקר קדשת ארץ-ישראל הוא, ששם הוא השגחתו יתברך תמיד, בבחינת (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. ולעתיד, שיחדש את כל העולם בלו בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל, אז יתנהג כל העולם בלו על-ידי השגחה לבד, כמו ארץ-ישראל, ואז יתפלט הטבע לגמרי, ויתנהג העולם על-ידי השגחה לבד, שהוא בחינת נפלאות, שלא בדרך הטבע. ואז יתער שיר חדש, בחינת (תהלים צח): שירו לה' שיר חדש, פי נפלאות עשה. הינו השיר שיתער לעתיד, שהוא נגון של השגחה, בחינת נפלאות, פי אז יתנהג העולם על-ידי השגחה ונפלאות. פי יש נגון של בחינת דרך הטבע, וזה בחינת (ש"ה יג): השמים מספרים כבוד אל, ומעשי ידיו מגיד תרקיב. שהוא בחינת הנגון והשיר של דרך הטבע, של תכונות השמים, הינו בחינת השירים ותשבחות שמשבחין להשם יתברך על ההנהגה של עכשו, שמנהיג העולם בדרך הטבע. אבל לעתיד יתער שיר חדש של בחינת נפלאות, בחינת השגחה, פי אז יהיה ההנהגה על-ידי השגחה לבד. ושיר החדש הזה שיתער לעתיד, הוא בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שעולה ע"ב, בחינת חסד, שעל-ידו יהיה החדוש העולם לעתיד, בחינת: עולם חסד ויגנה. ושיר הזה הוא בחינת קול הנ"ל, שהוא משקה את הגן, שעל-ידי קול הזה יכולין להוכיח, בבחינת: הרם בשפר קולך והגד וכו', כנ"ל. נמצא, שעל-ידי תפלה זוכין לבחינות הנ"ל, שעל-ידי-זה באין לבחינות קול הנ"ל, שעל-ידי-זה יכולין להוכיח כנ"ל, פי על-ידי תפלה הנ"ל נעשין גרים, ונתגלה הכבוד, ועל-ידי-זה נתפשט הנבואה, ועל-ידי נבואה זוכין לאמונה, ועל-ידי אמונה יהיה החדוש העולם לעתיד, וחדוש העולם הוא בבחינת ארץ-ישראל, הינו בבחינת השגחה כמו ארץ-ישראל, ואז יתער השיר של השגחה ונפלאות, ושיר הזה הוא בחינות קול הנ"ל:

יג בחינת: וירא מנוחה פי טוב ואת הארץ פי נעמה, ויט שכמו לסבל, ויהי למס עובד (בראשית מט). מנוחה זה בחינת נבואה, כמו שכתוב בברוך בן נריה (רימה פח): ומנוחה לא מצאתי - זו נבואה, כמו שדרשו רבותינו וכוונם לברכה (פבילתא פ' בא והובא בפירוש ש"ה). ואת הארץ - הינו ארץ-ישראל. ויט שכמו לסבל - זה בחינת נגון, בחינת שיר חדש הנ"ל, בחינת: בפתח ישאו. ודרשו רבותינו וכוונם לברכה (ערכין יא): אין ישאו אלא לשון שירה, שנאמר: שאו זמרה ותנו תף. ועל-ידי הנגון, בחינת שיר

(1) דברים א.

וזהו: לא אחסר - בחינת (שם לה): כי אין מחסור ליראיו, הינו בחינת יראה, שהיא בחינת ריה, שהוא מוונא דנשמתא כנ"ל:

וזה פרוש מאמר רבותינו זכרונם לברכה על עוג מלך הפשן: אמר: מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי. אויל ואעקר טורא בת תלתא פרסי, ואשדי עליהו. עקר טורא בת תלתא פרסי, ואותבה ארישה. איתי עלה קומצא ונקביה, ונחת עלה אצוארה. בעא למשלפה, משכיה שנה להאי גיסא ולחאי גיסא. משה כמה הוי, עשר אמין. שקל גרנא בת עשר אמין, ושור עשר אמין, ומחיה בקרסלה, וקמלה (ברכות נד):

כי עוג הינה אחיזתו בימין, כמובא (וזה חקת דף קפד), והיה יונק מבחינת הדעת דקדשה, כי מסטרא דימינא מחא חורא ככספא (תקון ע' דף קיח), ועל כן רצה להתגבר על ישראל. וזה שאמר: מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי. מחנה ישראל - זה בחינת קדשת המחנה של ישראל, בחינת (דברים כג): והיה מחניך קדוש. ועקר קדשת מחנה ישראל הוא על ידי שמירה מתאנות נאוף, מבחינת מקרה לילה, חס ושלום, כמו שכתוב שם בפרשה. ועקר השמירה מתאנה זו הוא על ידי בחינות תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שקל אחד ואחד הוא מחצה פרוסה בפני תאנה זו כנ"ל. וזהו: מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי - הינו עקר הקדשה של מחנה ישראל, שהיו קדושים מתאנה זו, ממקרה לילה, חס ושלום, הוא על ידי בחינת תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שהם מחצה פרוסה בפני התאנה ההיא כנ"ל. אויל ואעקר טורא בת תלתא פרסי, ואשדי עליהו. טורא זה בחינת התפלה, בבחינת: והביאותים אל הר קדשי, ושמתים בבית תפלתו. וזהו: בת תלתא פרסי, כי התפלה נמשכת גם כן משלש המחין, שהם בחינת מחצות פרוסות, שמשם נמשך שלשה מיני רחמנות, שהם בחינות שלש תפלות ביום כנ"ל, הינו שהסטרא אחרא, שיש לה יניקה מן הדעת, חס ושלום, בחינת עוג, היא רוצה לעקר, חס ושלום, תפלות ישראל, להמשיכם אליהם ולבלעם, חס ושלום, כנ"ל. וזהו שאמר: ואשדי עליהו, כי עקר רצונו הוא רק להמשיך אליו תפלות ישראל להתאחו בהם, אבל אחר כך, פשהם אצלו, חס ושלום, אזי מרצה לחזר ולהשליכם על ישראל, כי מאחר שכבר נקם מהם, אזי אף על פי שהוא מעצמו מחזיר ומשליכם לישראל, עדין הם פגומים על ידי שיש לו יניקה מהם, כי רחמי רשעים אכזרי כנ"ל, ועל כן כשהוא יונק, חס ושלום, מהרחמנות ומתפלות ישראל, אף על פי שהוא נותנם מעצמו לישראל, אף על פי כן הם פגומים על ידי אחיזתו בהם כנ"ל. וזה שאמר: ואשדי עליהו, כי אחר כך שיעקרום ויבלעם, חס ושלום, הוא רוצה לחזר ולהשליכם לישראל, כי כבר הם פגומים על ידו כנ"ל. [כי מאחר שהסטרא אחרא לא נכנעת, רק מעצמה היא מתורת לישראל, על כן הם פגומים. אבל כשמוציאין ממנו בעל כרחו, על ידי משה עז כנ"ל, אזי הסטרא אחרא נכנעת לגמרי, ואז חוזר הכל אל הקדשה בשלמות, והבן - נראה לוי. אזל עקר טורא בת

(משלי כח): בצנת שלג ביום קציר בן ציר נאמן לשולחיו. וצנה וקרירות הוא בחינת הראה, כי הראה מקרר המימות הגוף, כי אלמלא כנפי ראה דנשבין על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא (תקון י' דף כו). שלמות הדעת הנ"ל הוא בבחינת הראה, כי עקר הדעת והמחין הוא על ידי שמנונית הגוף. כי השכל דולק כמו נר על ידי שמנונית הגוף, והראה היא מעלה שמנונית הגוף אל המוח על ידי הנשימה של הראה. גם על ידי הנשימה נתקנים כל השמנונית של הגוף, שעל ידי זה עקר קיום השכל. ועל כן נקראין המחין נשמה, בבחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם. כי עקר המוח והדעת - על ידי הנשימה כנ"ל. וזה בחינת (משלי ט): נר ה' נשמת אדם, כי השכל הוא נר דולק על ידי השמנונית שבגוף, שמתקמין ועולין אל המוח על ידי הנשימה של הראה. נמצא, שעקר קיום הדעת - על ידי הראה. גרים הנ"ל זה בחינת: הכל נחת הכל סלק, הנאמר בהראה, כמובא (כתו"ת ת"י ס"ד דף צו). כי יש הכלים בעולם, שהם בחינת (ירמיה י נא): הכל המה מעשה תעתעים, הינו הכלי עולם של שמוות. וכשקבלין אלו הכלים ומכניסין אותם בתוך תורה ותפלה, ונעשה מהם הכלים דקדשה, זה בחינת גרים, כי מהכל מעשה תעותעים נעשה הכל דקדשה של תורה ותפלה, שזה הוא בחינת גרים. וזה בחינת: הכל נחת הכל סלק, הנאמר בהראה, שמקבלת הכל ומוציאה הכל, הינו בחינת גרים, הנעשין על ידי שמקבלין הכלים של העולם, שהם בחינת: הכל המה מעשה תעותעים, ומעלין אותן לבחינת הכל דקדשה על ידי תורה ותפלה כנ"ל. התגלות הכבוד הנ"ל זה בחינת (משלי ט): כבוד את ה' מהונך - אל תקרי מהונך, אלא מהונך^(ז), והגרונ יוצא מהראה. התפשטות הנבואה הנ"ל, זה בחינת הרוח של כנפי ראה, שהוא בחינת רוח נבואה, בחינת (שמואל ב כג): רוח ה' דבר בי. תקון המדמה הוא בבחינת הראה, כי שנה ודמיון הוא תלוי בהראה, כי עקר שנה ודמיון הוא על ידי קר ולת, ועל כן בעת הגשמים אז נופל שנה על האדם, והראה היא קר ולת, שעל ידי זה בא שנה ודמיון, הינו הדמיונות הבאין לאדם בעת השנה, שזה בחינת כח המדמה. הדוש העולם בבחינת הראה, זה בחינת (תהלים קד): תשלח רוחך ובראון ותחדש פני אדמה, בחינת הרוח של כנפי ראה. והחדוש העולם הוא בבחינת השגחה, בחינת ארץ ישראל, וזה בחינת הראה, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין טו): למה נקרא שמה ראה. שמאירת את העינים - זה בחינת: תמיד עיני ה' אלך בה וכו', הנאמר בארץ ישראל, שהוא בחינת השגחה כנ"ל. נגזן ושיר חדש הנ"ל בבחינת הראה, זה בחינת: קרא בגרון אל תחשך, פשפר הרם קולך. והגרונ הוא הראה כנ"ל, ושם הוא בחינת הנגזן כנ"ל, שהוא בחינת "פשפר" וכו' כנ"ל. תקון הריח והיראה, שהוא מוונא דנשמתא, שנתתקן על ידי כל בחינות הנ"ל, הוא בבחינת הראה, כי צרופ היראה הוא ספייתבות: ה' רועי לא אחסר (תהלים כג). ה' רועי לא אחסר, זה בחינת מוונא דנשמתא,

(ז) עיין משלי ג' בהגה ברש"י שם. וכן הובא בבאה"ט אור"ח ט" נג בשם הפסיקתא. אמנם בפסיקתא עצמה איתא ממה שחנך אם נתן לך קול ערב וכו'.

תלתא פּרסי ואותבה ברישה - הינו שהתגבר ועקר תפלות ישראל, שהם בחינת טורא בת תלתא פּרסי כנ"ל. ואותבה ברישה - שהמשיך התפלות, שהם בחינות דעת ורחמים, לתוך הראש והמח שלו, שזה בחינת: והנחש היה ערום, כנ"ל. איתי קומצא - זהו בחינות התפלה של הבעל-בית, שהיא בבחינת קמוץ ודין, בחינות מטה עז הנ"ל. ונקבנה - זה בחינת: נקבת במטיו ראש פרזו (חכקוק ג). כי על-ידי התפלה, שהיא בבחינת קמוץ ודין של הבעל בית הנ"ל, שהיא בבחינת מטה עז, על-ידיה משברין ומכניעין אותו כנ"ל. כי היא עומדת בבית-הבליעה שלו, בבחינת: בצוארו ילין עז. וזהו: ונחת אצוארה - שהיא עומדת בצוארו, בבחינת: בצוארו ילין עז, כנ"ל. וזהו: בעא למשלפה - כי הוא מברח להוציא ולהקיא כל הקדשות של התפלות והדעת שבלע, בבחינת: חיל בלע ונקאנו כנ"ל. וזהו: משכונה שנה וכו' - כי לא די שהיא מקיא ומוציא קדשת תפלת ישראל וכו', אף גם מבטנו יורישנו אל. הינו שמברח להוציא עצמות חיותו ממש, שזהו בחינת גרים. וזהו בחינת: משכונה שנה, בחינת: מעיו עשת שן (ששה ט), הינו שמברח להוציא עצמות חיותו מתוך קרבו ומעיו, בבחינת: מבטנו יורישנו אל, בחינת: רדה בקרב אויבך, כנ"ל. משה במה הוי, עשר אמין - משה הוא בחינת נבואה, כי משה רבן של כל הנביאים. וזה בחינת עשר אמין, בחינת עשרה מדרגות של נבואה. כי על-ידי מטה עז הנ"ל, שעל-ידי נתגלה הכבוד כנ"ל, על-ידי זה זוכין לנבואה כנ"ל. שקל נרנא בת עשר אמין - נרנא זה בחינת כלי-מלאכה של מעשה בראשית, וזהו: בת עשר אמין - בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת כלי-מלאכה של מעשה בראשית, כי על-ידי נבואה זוכין לאמונה, שהיא בחינת עשרה מאמרות, שהם כלי-מלאכה של מעשה בראשית, כי על-ידי אמונה מאמינים בחדוש העולם, שהשם יתברך ברא הכל בעשרה מאמרות כנ"ל. ועל-ידי אמונה זוכין לחדוש העולם שלעצתיה, ואז יתער שיר חדש הנ"ל, וזהו: ושור עשר אמין - זה בחינת השיר שלעתידי, שהוא שיר פשוט וכו', שהוא יוד אותיות, בחינת עשר אמין. וזהו: ושור - זה בחינת (שיר השירים ב): מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות. הרים וגבעות הם בחינת ריחות, בבחינת (שם ט): אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה. הינו הריחות הגדלים בגן על-ידי קול הנגון שהוא משקה את הגן כנ"ל. וזה בחינת: מדלג על ההרים מקפץ וכו' - זה בחינת הנגון הנ"ל, שעל-ידי גדלים הריחות, שהם בחינת הרים וגבעות. וזהו: מדלג וכו' - זה בחינת המדות של הנגון, שקורין "מאסין", שהם נעשין על-ידי דלוג וקפיצה על הנימין שבכנור. וזהו בחינת ושור עשר אמין, הינו בחינת הנגון הנ"ל, שהיא בחינת: מדלג על ההרים וכו' כנ"ל, כי על-ידי בחינות הנ"ל זוכין לזה הנגון. וזה הנגון הוא בחינת הקול הנ"ל, בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטררא-אחרא, וזהו: ומחיה בקרסלה וקטלה - שהכה והכניע עקב דסטררא-אחרא על-ידי בחינת קול הנגון הנ"ל, שהוא בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטררא-אחרא, בבחינת: וידו אוחזת בעקב עשו, כנ"ל.

וזה פרוש: תקעו בחדש שופר. תקעו - זה בחינת התגלות הכבוד, בחינת: ותקעתי יתד במקום נאמן, והיה לכסא כבוד. בחדש - זה בחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש הנ"ל. וזהו בחינת שופר, בחינת הרם בשפר קולך כנ"ל. והדר מפרש איד זוכין על-ידי התגלות הכבוד, שהוא בחינת תקעו, לבחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש, שהוא בחינת בחדש שופר - וזהו: בכסה ליום חגנו. בכסה - זה בחינת נבואה, בחינת (בראשית יח): הכמסה אני מאברהם אשר אני עושה, שזה בחינת נבואה, בחינת (עמוס א): כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. ליום חגנו - הוא ראש השנה, זה בחינת אמונה, שנתתקן על-ידי תקון כח המדמה, שהוא בחינת חג, בבחינת (ישעיה מד): ובמחונגה יתארהו. יתארהו, הינו תארים ושכחים, שהם בחינת כח המדמה, כי כל התארים והשכחים שאנו מדמין אותו יתברך, הם בבחינת המדמה, כי בפנימיות השכל הוא יתברך מפשט לגמרי מכל השכחים והתארים. נמצא, שכל השכחים והתארים הם בבחינת המדמה. ועל-כן בשהמדמה מברך ומתקן, אז יכולים לסדר שכחים ותארים לו יתברך, כי כשאין המדמה מתקן, אזי אין יודעים כלל לתאר אותו יתברך בבניבול בשכחים ותארים, כי כל השכחים והתארים הם בבחינת המדמה כנ"ל. וזה בחינת חג, בחינת: ובמחונגה יתארהו. ועל-ידי זה נתתקן האמונה, שהיא בחינת ראש-השנה, כי עקר ראש-השנה, שאז הוא חדוש העולם, כי בתשרי נברא העולם, הוא תלוי באמונה כנ"ל. וזה: בכסה ליום חגנו - כי עקר תקון המדמה והאמונה היא על-ידי נבואה כנ"ל, ועל-כן ראש-השנה, שהוא בחינת אמונה, עקר ראש-השנה תלוי בסיון, שהוא קבלת התורה, שעל-ידי זה נתתקן האמונה כנ"ל. ועל-ידי תקון המדמה והאמונה, שנתתקן על-ידי נבואה, בחינת: בכסה ליום חגנו - על-ידי זה זוכין לבחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש הנ"ל, שהוא בחינת בחדש שופר. וכל זה נמשך מבחינת התגלות הכבוד, בחינת תקעו כנ"ל, כי על-ידי התגלות הכבוד זוכין להתפשטות הנבואה וכו' כנ"ל. וכלל כל הבחינות האלו נעשין על-ידי בחינת: כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, שהוא בחינת מטה עז הנ"ל, כנ"ל, שעל-ידי זה נעשין כל הבחינות הנ"ל, כנ"ל:

אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו: (יחזקאל א)

איתא בתקוני זחר (תיקוני יג דף כח): בלהו ערקין דלכא מתנהגין בתר רוחא, הדא הוא דכתיב: אל אשר יהיה הרוח ללכת וכו'. דהינו הרוח היוצא מפני הראה, כי אלמלא כנפי ראה דנשבין על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא (שם בת"ח). כי על-ידי הרוח מכבין הנר ומדליקין הנר, כנראה בחוש,

תנינא

אך דע, שעל-ידי מרה-שחורה אי אפשר להנהיג את המוח כרצונו, ועל-כן קשה לו לישוב דעתו, רק על-ידי השמחה ויכול להנהיג המוח כרצונו, ויוכל לישוב דעתו, כי שמחה הוא עולם החרות, בבחינת (ישעיה נח): כי בשמחה תצאו, שעל-ידי שמחה נעשין בן-חורין ויוצאין מן הגלות. ועל-כן בשמקשר שמחה אל המוח, אזי מוחו ודעתו בן-חורין, ואינו בבחינת גלות, ואזי יוכל להנהיג את מוחו כרצונו ולישוב דעתו, מאחר שמחו בחרות ואינו בגלות, כי על-ידי גלות אין הדעת מישוב, כמו שדרשו רבותינו וזכרונם לברכה (מגילה יב) על בני עמון ומואב, דמיתבא דעתיהו מחמת שלא הלכו בגלות, שנאמר (ירמיה מח): שאנן מואב מנעוריו וכו', ובגולה לא הלך, על כן עמד מעמו בו וכו'.

ולבוא לשמחה הוא על-ידי מה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה על-כל-פנים, כמבאר על פסוק: אזמרה לאלקי בעודי (בלקושי הראשון, בסמן רפג), עין שם. ועל-כל-פנים יש לו לשמח במה שזכה להיות מורע ישראל, שלא עשני גוי, וכמו שאנו אומרים: ברוך אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו וכו', ונתן לנו תורת אמת וכו'. מפל זה וכיוצא בזה ראוי לו לקח לו שמחה לשמח דעתו כנ"ל. וזה בחינת (שבת עט): בדיחא דעתה, שהוא דבר גדול, דהינו שמקשר השמחה למחו ודעתו, ואזי המוח משתחרר, ויש לו ישוב-הדעת כנ"ל, וגם למעלה נעשה מזה יחוד גדול על-ידי בדיחא דעתה:

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלבוב]

בשהאדם מתפלל בשדה, אזי כל העשבים כלם באין בתוך התפלה, ומסיעין לו, ונותנין לו בח בתפלתו. וזה בחינת שנקראת התפלה שיחה, בחינת (בראשית ט): שית השדה, שכל שית השדה נותנין בח וסיוע בתפלתו. וזה בחינת (שם מד): ויצא יצחק לשוח בשדה - שתפלתו היתה עם סיוע וכת השדה, שכל עשבי השדה נתנו בח וסיוע בתפלתו כנ"ל, שבשביל זה נקראת התפלה שיחה כנ"ל. ועל-כן בקללה נאמר (דברים יא): והאדמה לא תתן את יבולה. כי כל יבול הארץ צריכין לתן בח וסיוע בתוך התפלה, וכשניש פגם ועבוב על זה, אזי נאמר: והאדמה לא תתן את יבולה. כי אפלו בשאינו מתפלל בשדה נותנים גם-כן יבול הארץ סיוע בתפלתו, דהינו כל מה שסמוך אל האדם, כגון אכילתו ושתיתו וכיוצא, רק כשהוא בשדה שאזי סמוך להם ביותר, אזי כל העשבים וכל יבול האדמה נותן בח בתפלתו כנ"ל. וזה "יבול" - ראשי-תבות: ויצא יצחק ל'שוח בשדה - שכל יבול השדה התפללו עמו, כנ"ל:

(זה הענין מבאר היטב במאמר "תקעו בחדש שופר", המתחיל בפרק א', עין שם.)

שלפעמים נכבה הנר על-ידי הרוח המנשב, ולפעמים מדליקין הנר שנכבה על-ידי הרוח שמנשבין בו, כי כבוי הנר הוא על-ידי שנופל על הנר עפרוריות, ונפרדין חלקי האש שיש בו מיסוד האש, ואינם יכולים לבער, ועל-כן בשמנפחין בו, אזי הרוח מנפח מן הנר העפרוריות, ועל-ידי-זה הזורים ונתחברים ונתקשרים חלקי האש, ומתחילין לללק. וכן לפעמים מכבין הנר על-ידי הרוח, שמנפח ומפריד האש מהנר. ומנהיגי הדור הם בחינת רוח, כמו שכתוב (במדבר כו): איש אשר רוח בו - שידע להלך נגד רוחו של כל אחד (א). וישראל הם בחינת לבא, כי ישראל הם לבא דכל עלמא (וזהו פנחס רכא), וצריכין מנהיגי הדור לנשב בבחינת רוחם על כל אחד מישראל, שהם לבא דעלמא, לנפח מהם העפרוריות, דהינו מרה-שחורה שנופל עליהם, שעל-ידי-זה אינו יכול האיש הישראלי, שהוא בחינת לב, לללק ולבער להשם יתברך. גם יש רשעים שהם בחינת ערב-רב, וכשהם נופלים על הלב, דהינו על ישראל, זה גם-כן בחינת עפרוריות, שעל-ידי-זה אין יכול לבער כנ"ל. ועל-כן צריכין מנהיגי הדור לנפח העפרוריות מן הלב, דהינו מכל אחד מישראל, וחזרין ונתחברין חלקי האש שבכל אחד ואחד מישראל, ונתקשרין ישראל ביחד, ונעשין בחינת לב. וכל אחד ואחד מישראל נעשה בחינת לב למקום שצריך שיהיה שם בחינת לב, וחזור ובוער להשם יתברך כנ"ל:

אך לפעמים, בשמנשב רוח סערה, אזי הוא מבעיר האש מאד חוץ מן המדה. כמו-כן לפעמים יש, שמנשב בהאדם בחינת רוח סערה, ומבעירו ביותר חוץ מן המדה, שזה בחינת הריסה, בחינת (שמות יט): פן יהרסו לעלות אל ה' וכו', כי במפלא ממה אל תדרש (תניגה י), ואסור להרס לעלות אל ה' מה שאינו ראוי לו לפי בחינתו. על-כן כשרואה אדם שבוער ביותר חוץ מהמדה, ידע שזה מבחינת רוח סערה כנ"ל. ואלהו היה יכול להכניע זאת (ע' וזהו פנחס דף רכז; ובוהר חדש על רות), וזה בחינת: איש אשר רכב על סוסי אש בסערה - שהיה רוכב ומכניע סוסי אש בסערה, דהינו האש הדולק ביותר מן המדה, שבא על-ידי הסערה כנ"ל, היה אליהו רוכב על זה ומכניעו. כי הרוח צריך לנשב במדה, כדי שידלק האש שבלב במדה על-פי מווג השוה, כנ"ל:

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלבוב]

שהעולם רחוקים מהשם יתברך, ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם ישוב-הדעת, ואינם מינשבין עצמן. והעקר - להשתדל לישוב עצמו היטב, מה התכלית מפל התאוות ומפל עניני העולם הזה, הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחיוץ לגוף, כגון כבוד, ואז בודאי ישוב אל ה':

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלובב]

הולך אחר שכלו וחקמתו, יוכל לפל בטעותים ומכשולות רבים, ולבוא לידי רעות גדולות, חס ושלום. ויש שקלקלו הרבה, כגון הרשעים הגדולים מאד המפרסמים, שהטעו את העולם, והבל היה עלי ידי חכמתם ושכלם. ועקר הנהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות, בלי שום חכמות, ולהסתפל בכל דבר שעושה, שיהיה שם השם יתברך, ולבלי להשיגח כלל על כבוד עצמו, רק אם יש בזה כבוד השם יתברך ועשה, ואם לאו – לאו, ואזי בודאי לא יפשל לעולם. ואפלו כשנופל, חס ושלום, לספקות, ויש שנפילתו גדולה מאד מאד, רחמנא לצלן, שנופל לספקות והרהורים, ומרהר אחר השם יתברך, אף-על-פי-כן הנפילה והירידה היא תכלית העליה. כי דע, כי שרש כל הבריאה הוא הכבוד, כי כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא לא בראו אלא לכבודו, כמו שכתוב: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו' (ויקרא לח). ומאחר שהכל נברא בשביל כבודו יתברך, נמצא שכבודו יתברך הוא שרש כל הבריאה, ואף-על-פי שכלו אחד, על כל זה בהבריאה יש חלקים, ובכל חלק וחלק מהבריאה יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו כנ"ל. וזה בחינת (אבות פ"ח): בעשרה מאמרות נברא העולם. והלא במאמר אחד יכול להבראות. אלא בשביל שכל וענש נברא בעשרה מאמרות. ובכל מאמר ומאמר יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו, כי הכבוד הוא שרש הכל כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כט): ובהיכלו פלו אומר כבוד – ששכל מאמר מלבש בו כבודו יתברך, שעל-ידי-זה נברא העולם, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ט). ואפלו בעברות ודברים רעים, חס ושלום, ששם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיה כט): וכבודי לא אחר לא אתן. שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם, ואף-על-פי שמלא כל הארץ כבודו, עם כל זה יש גבול כשמגיע למקומות הנ"ל, שלא יצא לשם, בבחינת: וכבודי לא אחר לא אתן כנ"ל. ויש גבול לכל כבוד וכבוד, שמלבש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל, שלא יתפשט למקומות החיצונים כנ"ל. אבל דע, כי אף-על-פי-כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפלו מקומות המטנפים או בתי עבודה וזה צריכין גם-כן לקבל חיות ממנו יתברך. אך דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום (ע הא"ג שבת קד ד"ה מה סתומה מאמר סתום), שהוא בולל כל המאמרות, וכלם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה, ומשם הם מקבלין חיות, כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת: וכבודי לא אחר לא אתן כנ"ל, רק מהמאמר סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל. ועל-כן כש'אדם נופל, חס ושלום, לבחינת מקומות

אלו, דהינו לבחינת מקומות המטנפים, ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואזי מתחיל להסתפל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איה מקום כבודו, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנופל למקומות כאלו, רחמנא לצלן, וזה עקר תקונו ועליתו, בבחינת ירידה תכלית העליה, המובא בספרים. כי א"ה מקום כבודו – זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו. נמצא, כש'מבקש ומחפש "איה" מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת "איה", שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מתיח מקומות הללו, ועכשו, על-ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש א"ה מקום כבודו, ובה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומתיח את נפילתו, ועולה בתכלית העליה. וזה בחינת קרבן עולה, שמכפר על הרהור הלב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד ויקרא פ"ו), כמו שכתוב: והעולה על רוחכם שעולה מכפר הרהור. כי יש בחינת (תהלים לח): לבי סתרה. כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבבת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה, ועל-כן נקרא סתרה, תרגום של סביב: סחור סחור, בחינת (יחזקאל א): ונגה לו סביב, כי היא בחינת תרגום, כמוכא (ע בליקוי א ס"ו יט), ועל-כן בתיב בלשון תרגום. וכש'אדם נופל לשם, שזה בחינת מקומות המטנפים, ואזי מבקש וצועק א"ה מקום כבודו, וזה בעצמו תקונו, כי חוזר ושב אל הכבוד העליון, שהוא בחינת א"ה כנ"ל. וזהו בחינת עולה, בחינת (בראשית כט): ו"איה" השעה לעולה. שבחינת א"ה היא בחינת שעה לעולה, לתקן ולכפר הרהור הלב, שפא ממקומות המטנפים כנ"ל, כי על-ידי בחינת "איה" נתתקן ועולה משם כנ"ל. וזה בחינת מה שמוכא בסוף תקונים (תיקון תניינא דף א): בראשית – ברא תיש. דהינו השעה לעולה, שנעשה על-ידי בחינת א"ה, שהוא בחינת בראשית מאמר סתום כנ"ל. וזה בחינת תשובה, כי זה עקר התשובה, כש'אדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער א"ה מקום כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו כנ"ל, והבן היטב. ויש בזה עוד הרבה דברים, כי כש'אדם הולך בדרך, או כשהולך בדרךים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינת (משלי ט): בהתהלךך תנחה אתך. כי יש בזה פמה בחינות, כי כל אחד לפי תורתו. ולפני כל תורה יש בחינות ספקות הנ"ל, כגון בחדושי-תורה, קדם שמתדשין יש כמה ספקות ובלבולים קדם שמכרר ומלבן הדבר פראוי. ואלו הספקות הם בחינת עין הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה, וכשמגיע אל התורה בעצמה, זה בחינת עין החיים וכו':

(שיך לעיל) וזהו בחינות: אם יאמר לך אדם, היכן אלקיך, תאמר לו: בכרך גדול של רומי (ירושלמי תענית פ"א) – שגם שם, שמלאים גלולים ועבודה-זרה, גם שם מסתר הוא יתברך כנ"ל. והכלל – כש'נופל לשם, חס ושלום, אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא מתיח את עצמו מתיח

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלבוב]

יד רבים

לוחמים לי מרום: (תהלים נו)

היננו שיש לו שונאים למעלה במרום, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע' סנהדרין פד: ובדף קז): פשם שיש צרים מלמטה, כך יש צרים מלמעלה:

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלבוב]

טו אלו

המתפאריין עצמן בשקר בגדולות ונפלאות, וכאלו אין שום דבר נמנע מהם, והכל בידם, ויש מהם שהם מנהיגי הדור - הנה עקר בהם וניקתם הוא רק מהצדיקים הגדולים, כי יש צדיקים אמתיים גדולים במעלה, ויש להם פה קדוש, ודרבם לדבר גדולות ונפלאות, והם באמת יכולים לעבד ה' בכל דבר שבועולם: באכילה ושתיה ושאר דברים, וכמוכא בכונות, שלפעמים ממתיקין דינים על-ידי אכילה ושתיה. ויש צדיקים אמתיים, שיכולין לעשות פדיון על-ידי אכילתם וכיוצא. ומחמת ההתפארות של אלו הצדיקים הגדולים, שיוצא מפייהם הקדוש, מזה בא שונמציאים צבועים שקרנים, שמתדמים עצמן בקוף, ומתפאריין עצמן גם-כן ממש באלו הקשונות של התפארות, שיוצא מפה קדוש של הצדיק האמת. וכעין שפצינו בנביאים, שירמיה הנה מתנבא בשוק העליון: הנני שובר את קשת עילם וכו' (ירמיה מט). והנביא בן עזור נביא שקר הנה מתנבא בלשון זה ממש להפך (סנהדרין פט). כמו-כן מתנהג עכשו, כנ"ל. אבל עקר וניקתם - רק מצדיקים פאלו שהולכים בגדולות ונפלאות כנ"ל, כי מצדיקים פשוטים, עובדי ה' בפשיטות, בתורה ותפלה ומעשים טובים, אין להם שום פח, מאחר שהצדיקים בעצמן אינם מדברים גדולות, ומתנהגים בפשיטות בעבודה תמה, על-כן אין להשקר והגדלות שלהם אחיזה בהם כל-כך. ואף-על-פי שגם בזה אפשר קצת שימצאו שקרנים צבועים בדרך זה, כמו שנמצא, שיש אנשים שיושבים מעטפים בטלית ותפליון כל היום, והם צבועים, עם כל זה אין להם פח להטעות העולם כל-כך כמו אלו המתפאריין בגדולות כנ"ל. כי דע, שהצדיק האמת הנ"ל מקבל דבור פיו הקדוש מבעלי-צדקה, וזה בחינת (תהלים קיט): נדבות פיו רצה נא ה' - שהצדיק מקבל דבור פיו מנדיבי לב, דהינו בעלי-צדקה. וצדקה היא בחינת מים, בבחינת (שם קיז): ההופכי הצור אגם מים. הצור - זה בחינת (תהלים עט): צור לבבי. כי יש לב אבן (יחזקאל לו), דהינו אבירי לב הרחוקים מצדקה (ישעיה מט), וזהו: ההופכי הצור אגם מים, דהינו שנתהפך ללב רך, בחינת (איכה ט): שפכי כמים לבך נכח

הקדשה. כי חיות הקלפות הוא רק מההסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תכף בשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיוודעין על-כל-פנים שיש אלוך יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועל-כן מבקשין איה מקום כבודו, ובוה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו, כי איה הוא בחינות מאמר סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מההסתרה, אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על-ידי הפקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל. ואחר-כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדשה בעצמה, דהינו במקום התגלות כבודו יתברך, כי עקר הקדשה - שיתגלה כבודו יתברך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

זאת התורה, וגם מאמר המתחיל: אלו המתפאריין עצמן וכו', וכל מה שנאמר בדרך וכו', כגון הקשו וכו' - הכל אחד, כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרמזים ונסתרים בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שבת דף ע"ג) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה ששאל רבי זירא את רב יהודה בד הוי בדיחא דעתא, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו', ושאל אותו כמה שאלות, והם פליאות נשנובות מאד, כגון: מאי טעמא תורא אריכא גנובתה וכו', מאי טעמא תרנגולא מדלא עינא וכו', וכל השאלות הנאמרות שם בלם הם פליאות גדולות מאד, ושם מרמז ונסתר כל הנ"ל. ומה שמוכא לעיל בענין שמחה ובדיחא דעתה שיהי גם-כן לזה, ומכאן גם-כן באגדה הנ"ל, שנאמר שם בעת שהיה בדיחא דעתה. גם מה שמוכא במאמר הזה על פסוק ואיה השעה לעולה, מרמז באגדה הנ"ל, שנאמר שם: אי בעי מנה כל חללי דעלמא - זה סוד בחינת חלל הפנוי שהוא בכיכול פנוי מאלקותו יתברך, ובאמת בודאי אי אפשר שלא יהיה שם גם-כן השם יתברך, כי אם-כן מהיכן יקבל חיות. אך זהו בחינה הנ"ל, שמקבל חיות מבחינת מאמר סתום, בחינת בראשית וכו'. גם מה שמוכא לקמן בענין יראה ירא שבת שיהי גם-כן לכאן, כי כל יראה יש לה מאמר וכו', ויש מאמר שכולל בלם וכו' כנ"ל. גם מה שמוכא לקמן בענין השנחה שיהי גם-כן לזה, על אגדה הנ"ל: מאי טעמא תרנגולא מדלי עינא. ולא זכינו לשמע באור כל זה:

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלבוב]

יג בשחולקין

על האדם, נמצא שרוזפין אותו, והוא בורח בכל פעם להשם יתברך, וכל מה שחולקין עליו יותר, מקרבין אותו יותר להשם יתברך, כי השם יתברך בכל מקום, בבחינת (תהלים קלט): אם אפק שמים שם אתה, ואציעה שאל הנד, נמצא שבכל מקום בורח להשם יתברך. וזה בחינת: ופרעה הקריב - שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים (מ"ד בשלח פ' כא), שעל-ידי רדיפתו אותם נתקרבו יותר להשם יתברך כנ"ל:

כל'ך, וזהו זוטרי גנובתה כנ"ל. וזהו: תורי אריכא גנובתה – זהו בחינת הצדיקים הגדולים, בחינת: כבוד שורו הדר לו כנ"ל. ואריכא גנובתה – הינו שעקר יניקת הנביא ומורה השקר, שהוא הזנב, הוא רק אצלם כנ"ל. וזהו שהשיב: משום דאכלי קוצי. הינו שאלו הצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, אכלי קוצי – שאוכלים ומכלים את הקוצים והחוחים הסוככים את השושנה העליונה. ושושנה זה בחינת הדבור הקדוש, בחינת (ש"ה): שפתותיו שושנים וכו', כי הם עוסקים בתורה ועבודה יום ולילה, ומכלים כל החוחים, שלא יהיה להם יניקה מהדבור הקדוש. כי מעבודה פשוטה בתמימות אין להם יניקה כנ"ל, כי אינם יכולים להתדמות אליהם ולנהג שקר שלהם על-ידם, מאחר שהנהגתם רק בתמימות ובפשיטות כנ"ל. ותורי אריכא גנובתה, משום דדירי באגמי וכעי לכרפוישי בקי. דדירי באגמי – הינו שמקבלים דבור פיהם הקדוש מבעלי-צדקה, מבחינת: ההופכי הצור אגם מים כנ"ל. וזהו: דדירי באגמי וכעי לכרפוישי בקי – בחינת יב"ק הנ"ל, שצריכין לגרש ה"יב"ק של הצדקה שנותנין רשעים, כי אצלם נפגם ה"יב"ק כנ"ל, וגורם רעה להצדיק שמקבל דבור פיו מהם כנ"ל, ועל-כן הוא טובה גדולה מה שיוגק מהם הנביא וכו', שהוא הזנב, שעל-ידי זה מנרשין הרשעים מעצמן, כי מכשילין אותן בשקרנים הנ"ל, שפונין אליהם ונותנין להם הצדקה, ונצולין הצדיקים, כנ"ל:

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלבוב]

מפני מה כשהאדם מבקש פרנסה, אין נותנין לו תכף מן השמים, כ"א על-ידי סבות, לכל אחד לפי סבתו, שזה צריך לזרע תבואה ולחרש ולקצר וכו', וזה צריך לנסע ולמצא צדף פרנסתו שם, וכיוצא בזה. ולמה לא נותנין לו תכף, בשעה שמבקש פרנסתו, מומן. והתרוין: דע, שכל הפרנסה של ישראל צריכין לקבל על-ידי המלך^(א), כמו שכתוב במלך (הניאל ח): אילנא די תזית די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה אנת הוא מלכא. ועקר המלכות הוא על-ידי ענוה, בבחינת (משלי טו): ולפני כבוד ענוה, שעקר כבוד וגדלת המלכות הוא על-ידי ענוה דיקא, כי בן דרף המלכות בכל פעם, שצריך שיקדים ענוה לכבודו וגדלתו, כמו שבכל יום בשעה שקם ממטתו, שאזי עדין הוא בקטנות, שמלכש במלבושים פשוטים, וגם פניו אינו בצחות וזכות עדין קדם הרחיצה, ואחר-כך מיפח עצמו ומתלבש בבגדי כבוד, ומתפשט בגדלתו בדרף המלך. וכן אמרו רבותינו וזכרונם לברכה (יומא כב): מפני מה לא נמשכה מלכותו של שאול. מפני שלא היה בו שום דפי, כי אין ממנין פרנס על הצבור אלא-אם בן קפה של שרצים תלויה מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו, אומרים לו: בלף מאחר-יד. כי עקר המלכות – על-ידי ענוה כנ"ל, וכל מה שיש להמלך ענוה ביותר, מתפשט מלכותו ביותר כנ"ל,

פני ה', הינו לב רך להתנדב לצדקה. ובשביל זה נקרא צדקה מים, כמו שכתוב (עמוס ה): וצדקה כנחל איתן, וזה בחינת (קהלת יא): שלח לחמד על פני המים, הנאמר בצדקה, ועל-ידי הצדקה נעשה פה קדוש של הצדיק כנ"ל, וזה בחינת (ר"ה א): בפיך – זו צדקה, שעל-ידי צדקה נעשה הפה של הצדיק כנ"ל, והצדיק הוא בחינת (הרים א): כבוד שורו הדר לו, וכבוד נומל פי שנים, הינו שדבור פיו הקדוש יש לו שני משמעות, ומזה בא שיש כח ויניקה להצבועים הנ"ל לינק מהם, להפך דבריהם אל השקר שלהם, מאחר שהדבור הקדוש בעצמו יש לו שני משמעות, בבחינת פי שנים, כנ"ל:

אבל באמת הוא טובה להצדיק האמת מה שנמצאים אלו השקרנים המתדמים אליהם, כי יש רשעים שנותנין צדקה לצדיקים, ועל-ידי הצדקה נעשה בחינת "יב"ק", הינו: 'יחוד ב'רבה ק'דשה, וכל שלש בחינות אלו נאמרו במים, שהוא בחינת צדקה כנ"ל. יחוד – כמו שכתוב (בראשית א): יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. ברכה – כמו שכתוב (שם): ושרצו המים שרץ נפש חיה וכו'. קדשה – כמו שכתוב (במדבר ה): מים קדושים. ומחמת זה נמצאים בעלי-צדקה שהם נואפים, כי הם יונקים מבחינת ה"יב"ק" הנ"ל, ובחינת ה"יב"ק" בקדשה הוא בחינת זוונין דקדשה, ואצלם נתקלקל זאת היניקה, ונעשה אצלם נאוף, רחמנא לצלן. ועל-כן הצדקה שלהם היא רעה אצל הצדיק, כי הצדיק מקבל דבור פיו הקדוש מן הצדקה, וכשנתקלקל אצלם כנ"ל, גורם פגם לדבור פיו של הצדיק, שמקבל משם כנ"ל, ועל-כן הוא טובה מה שנמצאים השקרנים הנ"ל, שאזי אלו הרשעים הנותנים צדקה פונין אליהם ונותנין להם, וכמאמר ירמיה הנביא: הכשילים בעניים שאינם מהננים, כמו שדרשו רבותינו וזכרונם לברכה (ביק טו), ואזי נצול הצדיק האמת מפגם הצדקה שלהם כנ"ל. אבל עקר כח יניקת השקרנים הנ"ל הוא רק מאלו הצדיקים הגדולים, ההולכים בגדולות כנ"ל, אבל מאלו העוסקים בתורה תמיד ומתנהגים בפשיטות, אין להם יניקה וכת, כנ"ל:

וזהו ששאל רבי יורא את רב יהודה: מאי טעמא גמלא זוטרי גנובתה ותורי אריכא גנובתה (שבת עז). גמלא – זה בחינת הצדיק הפשוט, בבחינת (תהלים קלא): ולא הלכתי בגדולות ונפלאות כגמול עלי אמו. כי הוא מתנהג בפשיטות, ואינו מדבר גדולות, וכל עבודתו הוא בבחינת שתיקה, כי אין יוצא מפיו גדולות ונפלאות, והוא רק כגמול עלי אמו, וזהו בחינת גמלא. וזוטרי גנובתה – זה בחינת נביא ומורה שקר, הוא הזנב, כמו שכתוב (בישעה ט). הינו אלו הצבועים המשקרים, בחינת נביאי השקר, שאחיותם הוא רק בצדיקים הגדולים כנ"ל. אבל בצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, אין להם אחיזה

(א) עי' זוהר תרומה קנב.

[סוף תקס"ח, בחזירתו מלובוב]

ז עריך

לזוהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת, פי מעלות וקדשות שבת גדולה ויקרה מאד, כמובא, ובפרט ב"ראשית" חכמה" בשער הקדשה בתחלתו, עין שם. וראוי ונכון ללמד בראשית חכמה בשער הנ"ל, ולשום לבו היטב על כל הדברים הנאמרים שם בענין קדשת ומעלות שבת קדש, כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים מקדשת ומעלות שבת, פי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפני עצמו, והבן שם היטב, כדי שיתלהב לבו לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה פראוי. ועל-ידי זה היראה בשלמות, דהינו עם דעת, כי בחל אפשר שיהיה היראה עם פסילות, בבחינת (אייוב ה'): הלא יראתך פסלתה. ועקר הפסילות הוא מחמת השעבוד שיש בחל, פי על-ידי השעבוד אין הדעת שלם, וכמו שכתוב במואב (ירמיה פח'): שאנן מואב מנעוריו וכו', ובגולה לא הלך, על-כן עמד טעמו בו וכו'. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנילה יב'), פי על-ידי שעבוד וגלות, הדעת מבלבל. אבל בשבת הוא חרות, וכשיש חרות ואין שעבוד וגלות, אזי הדעת שלם כנ"ל. ועקר החרות – על-ידי התענוג והשמחה של שבת, בחינת (ישעיה נח'): אז תתענג על ה', הנאמר בשבת, ועל-ידי זה נעשה חרות, בבחינת (שם נח'): פי בשמחה תצאו, שעל-ידי שמחה יוצאין לחרות. וכשיש חרות, הדעת בשלמות כנ"ל, ואזי היראה פראוי, בבחינת ירא שבת (תקו"ז תיקון ט), פי אז היראה בלי פסילות שיש בימי החל, פי עקר הפסילות – מחמת השעבוד כנ"ל. ובזה מעלין היראות הנפולות, דהינו מה שינאים לפעמים משר וכדומה, פי על-ידי הדעת מרימין אותן. ועקר הדעת הוא בשבת על-ידי השמחה, שעל-ידי זה יש חרות, ואזי הדעת בשלמות כנ"ל:

והכלל, שצריך לנהג שמחה גדולה בשבת קדש, ולכלי להראות שום עצבות ודאגה כלל, רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן אכילה ושתייה, הן מלבושים כפי מה שיכול, פי אכילת שבת היא בלה רוחניות, בלו קדש, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חל, כמבאר במקום אחר (לעיל כסי' נג, ובסי' רעג, ועי' זוהר ויקהל דף ריח ובמקום שם):

דַּרְךְּ הַשֵּׁם יתְּבַרַךְ – להביט על הטובות שעושין, ואף שגמצא בהם גס-בן מה שאינו טוב, אינו מסתכל על זה, כמו שכתוב (במדבר כט): לא הביט און בעיניו. מפל-שפן שהאדם אסור לו להביט על חברו לרעה, למצא בו דוקא מה שאינו טוב ולהפש למצא פגמים בעבודת חברו, רק אדרבא, מחיב להביט

ובשגמשה המזון על-ידי המלך כנ"ל, נעשה ממנו ברורים, כגון תבואה, שהרבה ממנה אוכלין בהמות, ואחר-כך מתברר עוד, ואוכלין ממנה עבובים, עד שמתברר ממנה לישראל. וגם בהאכילה יש ברורים, עד שמתברר ונעשין מהם אמרי שפר, דהינו ברכות שמברכין עליהם תחלה וסוף, ומתפללין ועובדין השם יתברך בכחות האכילה. וזה בחינת (בראשית מט): מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. שמנה לחמו וכו', דהינו הפרנסה, שהיא בחינת מעדני מלך, כי מקבלין אותה על-ידי המלך, ועל-כן תכף בתיב אחריו: נפתלי וכו' הנותן אמרי שפר, דהינו אמרי שפר של ברכות ותפלות וכיוצא, שנעשין מן הברורים של מעדני מלך כנ"ל. ואלו הברורים הם בחינת קטרת, כידוע, שקטרת היא בחינת ברורים, ומאלו אמרי שפר שנעשין מן מעדני מלך, נעשה עטרה להמלך, וגם יכולין לראות זאת העטרה. וזהו בחינת (ש"ה א): צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וכיום שמחת לבו – הינו לראות העטרה של המלך שנעשה ביום חתנתו, פי התחברות שמתחברין האמרי שפר עם המלך, זה בחינת חתנה, בבחינת (משלי כב): הן שפתיו רעהו מלך. שחן השפתים, דהינו האמרי שפר, מתחברין עם המלך בבחינת רעות – וזהו ביום חתנתו. וזהו: וביום שמחת לבו – זה בחינת קטרת, בבחינת (משלי כ): שמן וקטרת ישמח לב. פי הברורים שמהם נעשה אמרי שפר כנ"ל, שמהם נעשה העטרה כנ"ל, הם בחינת קטרת כנ"ל. וזהו: שעטרה לו אמו – הינו בחינת חוה, שהיא היתה אם כל חי (בראשית א), פי "חווה" – ראשית-תבות: ה'מעטרכי ח'סד ו'רחמים (תהלים קג). הינו בחינת העטרה הנ"ל, שנעשה על-ידי בחינת המשביע בטוב עדיף, דהינו בחינת מעדני מלך כנ"ל. (ועקר חסד) והכלל – שצריכין לראות את המלך, בבחינת (ישעיה לו): מלך בפינו תחזינה עיניך, דהינו כשהוא בפינו ונגדלתו, ולא בשעת קטנות. ואם היו נותנין לו פרנסתו תכף ומיד, לחם מזמן, היה אפשר שיראה את המלך בשעת קטנות, כגון בשעה שמקטין את עצמו ומחשב את עצמו שקפה של שרצים תלויה מאחוריו וכיוצא, כנ"ל. אבל עכשו, שנותנין הפרנסה על-ידי סבובים, נמצא שבאה בעתים מיחדים, פי לכל סבה צריכה עת מיחד, עד שתצא הפרנסה אליו, ועל-כן לא יבוא לראות את המלך בקטנותו, רק בפינו כנ"ל, פי אין נותנין לו הפרנסה תכף, רק בעת מיחד, באפן שלא יראהו רק בפינו, בבחינת: מלך בפינו וכו'. פי על-ידי הפרנסה רואין המלך בעטרה כנ"ל. וזה הסוד מרמז בפסוק (תהלים קמח): עיני כל אליה ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. פותח את ידך וכו'. עיני כל וכו' – והו הקשוא הנ"ל, הינו: עיני כל אליה ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו, דהינו, שמבקשין על פרנסה, ואין נותנין תכף, רק בעתו כנ"ל. והתרוץ: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: (ולא ס"ס)

(א) עיין ילקוט ובתנא דבי אליהו רבה פ"א.

בתמימות ובפשיטות, ועל-ידי-זה בעצמו זוכין למה שזוכין, עין לא ראתה וכו', כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה יראת ה', שעקר ראשית וקדימת החכמה הוא רק יראת ה', שצריך להקדים היראה להחכמה. ותדע, שאין הדבר בידעתם, חס ושלום, כי אם-כן לא ישיגו התכלית, רק מתי מעט מעט מאד, דהינו הפעלי-שכל פילוסופים, ומה יעשו קטני הערך, שאין להם שכל בזה לחקר חקירות, לדעת המשכלות, שהם רב ועקר העולם, איך ישיגו הם את התכלית. אבל באמת עקר השגת התכלית הוא רק על-ידי תמימות דיקא, דהינו יראת-השם ומצוות מעשיות בפשיטות גמור. וזהו (סוף קהלים): סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם. הינו ששלמה המלך, עליו השלום, מלמד אותנו, שעקר השגת התכלית, שהוא בחינת סוף דבר, הוא רק על-ידי תמימות ופשיטות, ליראה את ה' ולשמר מצותיו בפשיטות. וזהו: סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור. שזהו בחינת תמימות ופשיטות, ליראה את ה' ולקיים מצותיו בעבדא וכו' בפשיטות כנ"ל. וזה שפסוקים: כי זה כל האדם - הינו כי זה יכול כל אדם לקיים, ולהשיג על-ידי-זה את התכלית, מאחר שעקר הוא את אלקים ירא וכו', על-כן יכול כל אדם להשיג התכלית, כי זה כל אדם יכול לקיים:

יח סכנה

גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. לא מבעיא בשאינו ראוי כלל, ולובש טלית שאינו שלו, רק אפלו עובדי השם באמת, גדולי הדור, יש עליהם ספנות נוראות בהנהגת העולם. כי איש פשוט, רחוק מאד שיעבר על רציחה, אפלו אם אינו איש בשר, כי אין לו תאוה לזה, ואפלו בשמגיע, חס ושלום, לתאוה בזה, רחמנא לצלן, אינו בא לידו, ויש לו כמה מניעות לזה. ואפלו אם יעבר, לא יעבר ביה-אם לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבר רק פעם אחת כל ימיו. אבל בהנהגת העולם ובחדושי דאורייתא שמתחדשין, יכולים לעבר ממש נגב ונאף ורצח בכל פעם, בכל רגע, רחמנא לצלן^(א):

יט עקר

התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור, בלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים, שעקר התכלית והעולם הבא הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא, כגון לידע הכוכב כמו שהוא, לידע מהותו ומפני מה עומד במקום ההוא. כי יש משכיל ומשכל ושכל, דהינו הכח המשכיל, והשכל בעצמו, והדבר המשכל. וזהו התכלית והעולם הבא אצלם, שיהיה נעשה אחד מהמשכיל והמשכל והשכל, והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקר ולהשיג המשכלות, שזהו התכלית אצלם, וזהו בעצמו העולם הבא לדעתם, רק שבעולם הזה, שמלבשין בגוף, אין להם תענוג כל-כך מן החקירות, ובעולם הבא, שיתפשטו מהגוף, יתענוגו מאד מזה. ולדעתם הרעה, עקר השגת התכלית הוא על-ידי חקירות וחכמות חיצוניות שלהם. אבל באמת אצלנו עקר השגת התכלית הוא רק על-ידי אמונה ומצוות מעשיות, לעבד השם על-פי התורה

ובאמת הוא אסור גדול מאד להיות מחקר, חס ושלום, וללמד ספרי החכמות, חס ושלום. רק הצדיק הגדול מאד, הוא יכול להכניס עצמו בזה, ללמד השבע חכמות, כי מי שנכנס בתוך החכמות הללו, חס ושלום, יכול לפל שם, כי יש אבן נגף בכל חכמה וחכמה, שהיא בחינת עמלק, שעל-ידי האבן הנגף הזה יכולין לפל, חס ושלום, כי עמלק היה פילוסוף ומחקר, וכפר בעקר, כמו שכתוב (דברים כח): ולא ירא אלקים, דהינו שהוא רק נוהג על-פי חכמות, ואין לו יראה כלל. אבל הצדיק, כשנכנס באלו השבע חכמות, הוא מחזיק עצמו ונשאף קים על עמדו על-ידי אמונה, בבחינת (הבקות ב): וצדיק באמונתו יחיה. כי שבע יפול צדיק וקם (משלי כד). הינו שהצדיק הגדול הולך דרך אלו השבע חכמות, ואף-על-פי ששם יכולין להחליק ולפל על-ידי האבן נגף, בחינת עמלק כנ"ל, אבל הצדיק - שבע יפל, וקם, על-ידי אמונה כנ"ל. וזה: שבע יפול צדיק וקם - ספירת-תבות "עמלק", שהוא האבן נגף של השבע חכמות, שעל-ידו נופלין, חס ושלום, אף הצדיק שבע יפול, וקם על-ידי אמונה כנ"ל. וזה שכתוב במשה רבנו (שמות י): ויהי ידיו אמונה, במלחמת עמלק, כי על-ידי אמונה החליש את עמלק, דהינו החכמות והחקירות כנ"ל. וזה: ויהי ידיו אמונה. ידיו - הינו בחינת מצוות מעשיות, שהם בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים קיט): כל מצותיך אמונה. שעל-ידי אמונה ומצוות מעשיות, שהם הפך בחינת עמלק, החלישו כנ"ל. ואמונה זה תפלה, כמו שתרגם: פרישן בצלו. כי התפלה משנה הטבע, ונתבטלין החכמות והחקירות, שהם הולכים על-פי הטבע. וזהו עקר התכלית אצלנו, שתהיה התפלה נכללת באחרותו יתברך,

(א) עיין זוה"ק בהקדמה דף ה' ע"א.

בבחינת (דברים ט): הוא תהלתך והוא אלקיך, שהתפלה והשם יתברך אחד, בבניכול, וזהו עקר התכלית באמת:

והמתקרים והכופרים והכופרים מפרשים כל התורה בלה על-פי חכמות ואפיקורסות שלהם, שכל התורה, ואפלו מצוות מעשיות הכתובים בתורה, מפרשים הכל על-פי צורה ושכל. לא מבטאים מעשיות הכתובים בתורה, אומרים שהם מרמזים רק על הנמשל והצורה לבר, דהינו שכליות שלהם, אלא אפלו מצוות מעשיות המפרשים בתורה, מפרשים הכל שהם מרמזים רק על שכליות וחכמות שלהם, וכופרים בפשוטו לגמרי. וזהו בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא וחובא ברשי תנא), שהיה עמלק חותך מילות וזורק כלפי מעלה, כי מילה היא מצוה ראשונה, שנצטוו בה אברהם אבינו, שהיה ראש למאמינים. ועמלק, שהוא בחינת הפילוסופים והכופרים, הוא כופר בכל המצוות, ומפרש הכל על שכליות לבר כנ"ל. וזהו: חותך מילות וזורק כלפי מעלה – שכופר במצוות מילה, וזורקה כלפי מעלה, אל השכל. כי הם מפרשים הכל רק על שכליות לבר, וכופרים בעשיות המצוות כנ"ל. אשרי מי שאינו יודע מהם בלל. ועל-בן עקר הכנעתו – על-ידי אמונה, בחינת: ויהי ידיו אמונה וכו', כנ"ל:

(ואת התורה לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, ועין בהשקטות מזה).

הדרך חכמה בעצמו, שהוא בחינת אשה הרה כנ"ל, רק יפסידו הנפלים, דהינו האנשים בעצמן, שנתפרסמו ויצאו בעולם קדם ומנם. כי כמו שבאשה הרה, כשנוגפין אותה עד שמפלת נפלים, יש שתי בחינות, דהינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבר, שמפלת אותם על-ידי שניצאו בלא עתם, ולפעמים גם האשה הרה בעצמה נזקת על-ידי-זה ונסתלקה. כמו-כן בבחינות הנ"ל, הינו שלפעמים נפסדין האנשים בעצמן, שנתפרסמו קדם ומנם, שהם בחינת נפלים, אבל עדין לא נסתלק הדרך חכמה בעצמו, רק הנפלים לבר, ויכולין אחרים להתעבר שם בבחינת הריון הנ"ל, כמו במשל אשה הרה כנ"ל, ולפעמים נפסד גם הדרך חכמה בעצמו, באפן שאפלו איש אחר אינו יכול לכנס לשם בבחינת הריון, לגלות ולהוציא זה הדרך לעולם, שזה בחינת מיתת האשה הרה כנ"ל. ולפי הפנים, בן הענש, כמו שמפרש בתורה: אם לא יהיה אסון, באשה, ענוש יענש – במקומו, הינו עניות, שנעשה כשאינ הפנים גדול כל-כך כנ"ל. ואם יהיה אסון – באשה, שגרמו להפסיד גם הדרך בעצמו כנ"ל, אזי: ונתת נפש תחת נפש, הינו מיתה כנ"ל. ה' יצילנו:

כא בשמחת-שין

חדושי-תורה, ואזי יש אלו הידועים, המסתכלים ומצפים על זה, וצריך להעמיד אנשי-חיל, להעמידם לפניהם ולאחריהם, כדי שלא יתקרב זר. וזה נעשה על-ידי למוד הפוסקים, שצריך ללמד פוסקים קדם החדוש שמחדש ואחר-כך, ועל-ידי-זה נעשין בחינת אנשי-חיל מלפניהם ומלאחריהם, והתורה יורדת והולכת ביניהם לבטה, כי האנשי-חיל עומדים עם הכלי-זון, ואינם יכולים אלו הנ"ל להתקרב:

כב בענין

ההכנעה טועים העולם הרבה, כי הלא כמה אנו מיגעין עצמנו בעבודות ובתפלה כדי לצאת ממחין דקטנות למחין דגדלות, ואם-בן אי אפשר שיהיה ההכנעה בפשיטות, כי אם-בן הוא נכנס לקטנות, ועל-בן בהכרח שיש בזה דעת, ועל-בן לאו כל אדם יכול להיות ענו כראוי, רק משה רבנו, עליו השלום, הוא היה ענו מכל האדם אשר על פני האדמה (כמדבר יב), ורבותינו זכרונם לברכה קראו לענוה שאינו כראוי – חנפה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה מא) על ירמיה הנביא, שהיה ענו נגד הנביא-שקר חנניה, ואמר לו בהכנעה: אמן, בן יעשה ה', ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על זה: כל המחניף וכו' לסוף נופל ביד בנו וכו':

שיך לא"ב חדש – (מריבה אות י)

כ על

ידי המחלקת שיש בעולם, על-ידי-זה נעשין מפרסמים קדם ומנם. הינו, כי כשאתה נכנס בעבודת-השם, הוא צריך לשחות ולהתממה עד שיתפרסם בעולם. ועל-ידי פנים המחלקת נתפרסם קדם ומנו, ועל-ידי-זה הם גורמים חוק והפסד להאיש הזה, שנעשה מפרסם קדם ומנו, או גם להדרך לעבודת השם, שהיה זה רוצה לגלות בעולם, ואזי גורמין מיתה לבעלי המחלקת. ולפעמים, שאין הפנים גדול כל-כך, אזי גורמין עניות. וזה הסוד מבאר בתורה בפסוק (שמות כא): וכי ינצו אנשים יחדו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'. כי כשמתחיל לנכנס לאיזה דרך, הוא בחינת הריון, וצריך להתעלם שם בבחינת עבור, כי עדין לא נתגלה זה הדרך בעולם, רק הוא נכנס לשם לגלותו, ואזי הוא בחינת הריון, בבחינת (משלי ט): בדרך חכמה הריתיך, בחינת הריון, וצריך לשחות שם ולהתממה, לחמם עצמו שם כמו עבר במעי אמו, עד שיגיע הזמן שניצא לאויר העולם, לגלות זה הדרך בעולם, וכשיוצא קדם ומנו, זה בחינת נפל. ופנים זה נעשה על-ידי מחלקת כנ"ל. וזה בחינת: וכי ינצו אנשים יחדו – הינו מחלקת, על-ידי-זה: ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה – הינו בחינת המפרסמים שנעשין קדם ומנם, שהם בבחינות נפלים כנ"ל. וענשם מיתה או עני, לפי הפנים כנ"ל. וזה: אם לא יהיה אסון – פרש רש"י: באשה. הינו, שלא יפסידו וימקלקלו את

כג בענין

השמחה. על-פי משל, שלפעמים בשבני-אדם שמחים ומרקדים, אזי חוטפים איש אחד מבחויץ, שהוא בעצבות ומרה-שחורה, ומכניסים אותו בעל-כרחו לתוך מחול המרקדים, ומכריחים אותו בעל-כרחו שיהיה שמת עמהם גם כן. כן יש בענין השמחה, כי בשאדם שמת, אזי המרה-שחורה ויסורים נסתלקים מן הצד. אבל מעלה יתרה - להתאמץ לרדף אחר המרה-שחורה דוקא, להכניס אותה גם-כן בתוך השמחה, באופן שהמרה-שחורה בעצמה תתהפך לשמחה, שיתפך המרה-שחורה וכל היסורים לשמחה, כדרך הפך לתוך השמחה, שאז מגדל השמחה והחדוה מהפך כל הדאגות והעצבות והמרה-שחורות שלו לשמחה. נמצא, שחוטף המרה-שחורה ומכניס אותה בעל-כרחו לתוך השמחה, כמשל הנ"ל. וזה בחינת (ישעיה לח): ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה - שהיגון ואנחה בורחים ונסים מן השמחה, כי בעת השמחה דרך היגון ואנחה לעמד מן הצד כנ"ל, אבל צריך לרדף אחריהם דיקא, ולהשיגם ולהגיעם, להכניס אותם דוקא לתוך השמחה כנ"ל. וזהו: ששון ושמחה ישיגו וכו' - שהששון ושמחה ישיגו ויתפסו את היגון ואנחה, שהם נסים ובורחים מן השמחה, להכניס אותם בעל-כרחם לתוך השמחה כנ"ל. כי יש יגון ואנחה שהם הסמרא-אחרא, שאינם רוצים להיות מרכבה אל הקדשה, ועל-כן הם בורחים מן השמחה, על-כן צריך להכריח אותם לתוך הקדשה, דהיינו השמחה, בעל-כרחם, כנ"ל:

כד מצוה

גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה-שחורה בכל כחו. וכל החולאת הבאין על האדם, בלם באין רק מקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה, שהם בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים צ): עלי עשור וכו' כי שמחתני ה' בפעלך וכו'. ואלו יוד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפיקון, והם מחיין אותן^(א), ועל-כן בשיש קלקול ופגם בהשמחה, שהיא בחינת יוד מיני נגינה, על-ידי-זה באין חולאת מן היוד מיני דפיקון, שנתקלקלן על-ידי קלקול היוד מיני נגינה, שהם השמחה כנ"ל. כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפיקון, וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה, וכפי קלקול השמחה והנגון, כן בא חולאת כנ"ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שקל החולאת - על-ידי מרה-שחורה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה. ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי סוכה פ' לולב וערבה ובמ"ד שמיני פ' יא): עתיד הקדוש-ברוך-הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא,

דהיינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, כי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים ט), שנאמר: ה' יסעדנו על ערש דני. כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מתיה אותו, ולעתיד על-ידי השמחה יתתקן כל החולאת כנ"ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהיינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחינת תקון החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והרקודין חולה כנ"ל, כי הם תקון החולאת כנ"ל:

והכלל, שצריך להתגבר מאד בכל הכחות להיות אף שמת תמיד, כי טבע האדם - למשך עצמו למרה שחורה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא יסורים, על-כן צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל, ואפלו במלי דשמותא. אף שגם לב נשבר הוא טוב מאד, עם כל זה הוא רק באיוו שעה, וראוי לקבע לו איזה שעה ביום לשבר לבו ולפרש שיתתו לפניו יתברך, כמוכא אצלנו, אבל כל היום כלו צריך להיות בשמחה, כי מלב נשבר בקל יכולין לבוא למרה-שחורה, יותר מאשר יכולין לכשל על-ידי שמחה, חס ושלום, לבוא לאיזה הוללות, חס ושלום, כי זה קרוב יותר לבוא מלב נשבר למרה-שחורה. על-כן צריך שיהיה בשמחה תמיד, רק בשעה מיחדת יהיה לו לב נשבר:

כה ההתבודדות

הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל, דהיינו לקבע לו על-כל-פני פנים שעה או יותר להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה, ולפרש שיתתו בינו לבין קונו במענות ואמתלאות, בדברי חן ורצוי ופיוס, לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך, שיקרבו אליו לעבודתו באמת. ותפלה ושיחה זו יהיה בלשון שמדברים בו, דהיינו בלשון אשכנז (במדדינתנו), כי בלשון-הקדש קשה לו לפרש כל שיתתו, וגם אין הלב נמשך אחרי הדבורים, מחמת שאינו מרגל כל-כך בהלשון, כי אין דרכנו לדבר בלשון-הקדש, אבל בלשון אשכנז, שמספרים ומדברים בו, קל וקרוב יותר לשבר לבו, כי הלב נמשך וקרוב יותר אל לשון אשכנז, מחמת שהוא מרגל בו. ובלשון אשכנז יכול לפרש כל שיתתו, ואת כל אשר עם לבבו ישיח ויספר לפניו יתברך, הן חרטה ותשובה על העבר, והן בקשת תחנננים לזכות להתקרב אליו יתברך מהיום ולהלאה באמת, וכיוצא בזה כל חד לפום דרגה. ויזהר מאד להרגיל עצמו להתמיד בזה מדי יום ביום שעה מיחדת כנ"ל, ושאר היום יהיה בשמחה כנ"ל. והנהגה זו הוא גדולה במעלה מאד מאד, והוא דרך ועצה טובה מאד להתקרב אליו יתברך, כי זאת היא עצה בללית, שבולל הכל, כי על כל מה שיחסר לו בעבודת השם, או אם הוא רחוק לגמרי מכל וכל מעבודתו יתברך - על הכל יפרש שיתתו ויבקש מאתו יתברך כנ"ל.

(א) עיין תיקון טט דף קה.

ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר, ומזכיר כל איבר ואיבר שיעשה המצוה השייכה לאותו איבר, כי רמ"ח מצוות, כנגד רמ"ח איברים. ועל כן משה נקרא "מחוקק" (דברים לו), שהוא גימטריא רמ"ח, שמזכיר רמ"ח מצוות כנ"ל. ועל ידי השכרות שוכח אותם, בבחינת (משלי לא): פן ישתה וישכח מחקק, שעל ידי השתיה והשכרות שוכח רמ"ח מצוות של משה כנ"ל. והתלבשות משה באיברים, זהו בעצמו בחינת התלבשות הדעת בחסדים כנ"ל, כי משה הוא הדעת, והאיברים הם רמ"ח, בחינת אברהם איש החסד, שהוא גימטריא רמ"ח איברים:

שהוא פרנס-חדש או מנהיג, שקורין "רוג'ריר", והוא מנהיג בכשרות וביישר, ורואה ומסתכל להטיל המשאוי על כל אחד כראוי לו, כפי מה שמעריך את כל אחד בישר להכביר על זה ולהקל על זה כראוי, על ידי זה מבטל הארבע מדות רעות, דהיינו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע. והסוד - כי הנדר שנודרין צריכין לשלם מיד, והמאחר נדרו גורם אלו הארבע מדות הנ"ל, כדאייתא במדרש (ויקרא פ' לו), שלמד מיעקב, שבשביל שאחר נדרו בא לידי ארבע הנ"ל. עבודה זרה - שנאמר: הסירו את אלקי הנכר. גלוי עריות ותצא דינה וכו'. שפיכות דמים - בשכם. לשון הרע - וישמע את דברי בני לכן. ואיתא (שם), שבשביל שראה משה בסבלות בני ישראל, כמו שכתוב: וירא בסבלותם, דהיינו שנתן לב על סבלותם, שהיו מכבידין עליהם, והעבודה השייך לאיש נתנו על אשה, וכן להפך, והיה משה מסתכל על זה, והפך הדבר ונתן על כל אחד העבודה הראוי לו, מה שראוי לאיש וכו', וכן בין אנשים בעצמן הסתכל לתן על כל אחד מה שראוי לו. ואמר לו השם ותברך למשה, שעל ידי זה תזכה להתיר נדר, שנאמר בו גס-בן: בין איש לאשתו וכו'. נמצא, שעל ידי שמסתכלין להעריך כל אחד כראוי, על ידי זה זוכין להתרת נדרים, ועל ידי זה נצולין מארבע מדות הנ"ל, כנ"ל. והבין:

שיש חלוקים בין התורות, כי יש תורה שלא נתנה אפלו לדרש, ויש תורה שנתנה לדרש ולא נתנה לכתב. ויש שנתנה לכתב, וכמו שמצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גיטין ס): דברים שבעל-פה אי אתה רשאי לאמרום בכתב וכו'. ומי שידע להבחין ולהפיר בין התורות, איזהו נתנה לכתב, ואיזהו לא נתנה לכתב - הוא יכול להכיר את איש ישראל בין האמות, ואפלו אם אחד מישראל עומד בין כמה אמות, יכול להכירו. וסוד זה מרמז בפסוק (וישע ח): אכתב לו רפי תורתי כמו

ואפלו אם לפעמים נסתתמין דבריו, ואינו יכול לפתח פיו לדבר לפניו ותברך כלל, אף-על-פי-כן זה בעצמו טוב מאד, דהיינו ההכנה שהוא מוכן ועומד לפניו ותברך, והפץ ומשתוקק לדבר, אף שאינו יכול, זה בעצמו גס-בן טוב מאד, וגם יוכל לעשות לו שיחה ותפלה מזה בעצמו, ועל זה בעצמו יצעק ויתחנן לפניו ותברך, שנתרחק כל-כך, עד שאינו יכול אפלו לדבר, ויבקש מאתו ותברך רחמים ותחנונים, שיחמל עליו ויפתח פיו, שיוכל לפרש שיחתו לפניו. ודע, שכמה וכמה צדיקים גדולים מפרסמים ספרו, שלא באו למדרגתם, רק על ידי הנהגה זו. והמשפיל יבין מעצמו גדל מעלת הנהגה זו, העולה למעלה למעלה, והוא דבר השווה לכל נפש, מקטן ועד גדול, כי כלם יכולים לנהג הנהגה זו, ועל ידי זה יבואו למעלה גדולה. אשרי שיאחו בזה:

גם טוב לעשות מהתורה תפלה, דהיינו בשלומד או שומע איזה מאמר תורה מצדיק האמת, אזי יעשה מזה תפלה, דהיינו לבקש ולהתחנן לפניו ותברך על כל מה שנאמר שם באותו המאמר, מתי יזכה גם הוא לבוא לכל זה, וכמה הוא רחוק מזה, ויבקש מאתו ותברך, שיוכרו לבוא לכל הנאמר שם באותו המאמר. והמשפיל והחפץ באמת, יוליכו ה' בדרך אמת, ויבין בעצמו דבר מתוך דבר, אידך להתנהג בזה, באפן שיהיו דבריו דברי חן וטענות נכונות, לרצותו ותברך שיקרבו לעבודתו באמת. וענין השיחה זו עולה למקום גבוה מאד, ובפרט כשעושה מתורה תפלה, מזה נעשה שעשועים גדולים מאד למעלה:

שייך לא"ב החדש - (שכרות אות ד)

להרחיק משכרות, ולדקדק שלא לשנות יותר מיבלתו, כדי שלא יבוא לידי שכרות, כי מעט השתיה לפי הצורך הוא מובה להרחיב דעתו. ודע, כי הדעת מלבש בחסדים, ובששונה במדה כראוי לפי ערכו, אזי נתרחב דעתו ונתרומם מחו, ואזי נגדלין החסדים ביותר על ידי השתיה, כי כשנתרומם הדעת, נתרוממין ונגדלין החסדים, כי הדעת מלבש בחסדים כנ"ל. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין סח): כל המתפתה בינו, יש בו מדעת קונו. מתפתה דיקא, בחינת חסדים, שעל ידי היין נגדלין החסדים. וזהו מתפתה - שעל ידי הגדלת החסדים הוא מתפתה ומתפייס, אף-על-פי שלא היה ראוי להתפתות לפי חסדים סתם, והיה יכול להיות רגז, אבל על ידי הגדלת החסדים על ידי היין הוא מתפתה כנ"ל. אבל השותה יותר מדי ומשתכר, אזי אדרבא, מתגברין תקף הגבורות, ונעשה פעם ורגז, ולפעמים מתגברין גבורות דסטר"א אחרא, ויוכל לבוא לידי רעות וכו', חס ושלום:

ודע, שעל ידי שכרות שוכחין כל המצוות והאזהרות שצוה משה רבנו, עליו השלום, כי משה הוא מלבש בכל אחד

זר נחשבו⁽⁸⁾. הינו בשכותבין רבי תורתו, הינו רב יותר מהראוי, דהינו שכותבין מה שלא נתן לכתב כנ"ל, אזי כמו זר נחשבו, הינו שאין יוכל להפיר את הישראל, וכמו זר נחשב אצלו, שנדמה לו לזר ולנכרי, וכן להפך, שיוכל למעות על הנכרי שהוא ישראל כנ"ל. כי עקר ההבדל שבין ישראל לאמות הוא בבחינת מה שלא נתן לכתב, בחינת תורה שבעל-פה, כמו דאיתא⁽⁹⁾, שבשביל זה נתנה תורה שבעל-פה, מחמת שצפה שיהיו ישראל בגלות, ויעתיקו האמות לעצמן תורה שבכתב, על-כן נתן לנו תורה שבעל-פה, שזה אינם יכולים להעתיק, מחמת שהוא בעל-פה. נמצא, שעקר ההבדל והיתרון של ישראל על האמות הוא בבחינת תורה שבעל-פה, שלא נתן לכתב. ויש בכל אחד ואחד מישראל חלק מבחינת תורה שבעל-פה שלא נתן לכתב, ועל-כן מי שמפיר בין התורות שנתנו לכתב ושלא נתנו לכתב, הוא יכול להפיר בין ישראל לאמות, כי זה עקר הבדלם כנ"ל:

לא על

ידי הנגינה אדם נפר אם קבל עליו על תורה. וסימן: בפתח ישאו (במדבר ו), ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ערכין יא): אין ישאו אלא לשון שירה, שנאמר: שאו זמרה ותנו תף. ומקרא זה נאמר במשא בני קהת, שהיו נושאים בפתח את הארון, הינו בחינת על תורה:

[שבת יתרו תקס"ו]

לב יש

צדיקים גנוזים, והם יודעים פנים בתורה, אך הם צריכים להעלים תורתם, וכמו שמספרין מעשה מהבעל-שם טוב עם הדרשן. וגם אצלו יש לפעמים, שיודע תורה שיש לה פנים, דהינו פנים בתורה, והוא צריך להעלימה, ואינו אומרה. ולפעמים אינו בותבה כלל, ולפעמים בותבה ואחר-כך שורפה, ובאמת אם היתה נכתבת, היה מזה ספר והיה בא בתוך העולם, וגם יש בהם שמות, בחינת שמי שנכתב בקדשה, אך העולם מקלקלין זאת, וצריכין להעלימה ולשרפה. אבל הוא טובה להעולם מה שנגעלם ונשרף תורות וספרים הללו, כי גם יש כמה ספרים, שפבר נעשו ספרים ונמחו ונאבדו מן העולם, כי בודאי הצדיקים הגדולים הקדמונים, תנאים ואמוראים וכיוצא בהם, עשו ספרים הרבה, אך נאבדו. אך הוא טובה להעולם, כי אם לא היה זאת, לא היה אפשר לנו כלל להתקרב להשם ותרבה, כי יש הרבה ספרי מינין, שאם היו, חס ושלום, מתפשטין בעולם, לא היה אפשר כלל להתקרב להשם ותרבה, כי ירבעם בן נבט, שעשה שני עגלי זהב ואמר: הנה אלקיך ישראל וכו' (מלכים א יב), והטעה כל ישראל אחריהם – היעלה על הדעת, שהטעה עם רב בשמות כזה לעבד עגלים. אך בודאי היה בזה חכמות גדולות מאד מאד של אפיקורסות, ואם היה חס ושלום חס ושלום, רחמנא לצלן, נמצא עתה דף אחד מספרים הללו, חס ושלום, היו מתרחקים מאד מהשם ותרבה, ולא היה אפשר להתקרב אליו ותרבה כלל. ובשביל זה הוא טובה מה שנתעלמין ונשרפין הספרים הקדושים הנ"ל:

כי הספר הוא בחינת שם ה', בבחינת: מגדל עז שם ה', בו ירוין צדיק ונשגב (משלי יח), ואיתא בזהר (בראשית דף לז): שם ה' – דא ספר, כי "ספר" במספר "שם", כמובא, כי הספר הוא בחינת שמי שנכתב בקדשה, ונתפשט בעולם ועושה שם. ודע, שכל

זר נחשבו⁽⁸⁾. הינו בשכותבין רבי תורתו, הינו רב יותר מהראוי, דהינו שכותבין מה שלא נתן לכתב כנ"ל, אזי כמו זר נחשבו, הינו שאין יוכל להפיר את הישראל, וכמו זר נחשב אצלו, שנדמה לו לזר ולנכרי, וכן להפך, שיוכל למעות על הנכרי שהוא ישראל כנ"ל. כי עקר ההבדל שבין ישראל לאמות הוא בבחינת מה שלא נתן לכתב, בחינת תורה שבעל-פה, כמו דאיתא⁽⁹⁾, שבשביל זה נתנה תורה שבעל-פה, מחמת שצפה שיהיו ישראל בגלות, ויעתיקו האמות לעצמן תורה שבכתב, על-כן נתן לנו תורה שבעל-פה, שזה אינם יכולים להעתיק, מחמת שהוא בעל-פה. נמצא, שעקר ההבדל והיתרון של ישראל על האמות הוא בבחינת תורה שבעל-פה, שלא נתן לכתב. ויש בכל אחד ואחד מישראל חלק מבחינת תורה שבעל-פה שלא נתן לכתב, ועל-כן מי שמפיר בין התורות שנתנו לכתב ושלא נתנו לכתב, הוא יכול להפיר בין ישראל לאמות, כי זה עקר הבדלם כנ"ל:

כט בשארע

שאלה בבית האדם על-ידי תערבת אסור בהתר, ואין בהתר כדי לבטל את האסור – בזה מראין לו שפנים באיזהו יחוד של מעלה, כי כל היחודים והוונגים הם בחינת בטול אסור. וזה בחינת: ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות. נמצא, שמאסור נעשה הטר, כי בתחלה היא ארוסה, ואז היא אסורה, ואחר-כך נעשית הטר בנשואין. ועל-כן גם בווונג התחתון של זה העולם נאמר (תהלים סח): אלקים מושיב יחידים ביתה, הינו ווונגים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ב) זה הפסוק לענין ווונגים, אזי: מוציא אסירים בכושרות, הינו שנעשה האסור בשר והתר, בחינת בטול האסור כנ"ל. ועל-כן בשאין נתבטל האסור, והשאלה אסורה, היא סימן שפנים ביחוד של מעלה, כי היחוד הוא בחינת בטול האסור כנ"ל:

ל בשבא

ספר חדש לעולם, וזה מבאר אצלנו שיש הדושים שנעשין על-ידי דמעות (כמובא בסיון רסב), אזי אלו הדמעות של הדושים, שמדם נעשה הספר החדש, הם עומדים כנגד גזרות האמות, ומבטלין:

והדבר מבאר, כי כל כחם היא מן הדמעות של עשו⁽¹⁰⁾, ועל-כן כשיש אלו הדמעות הנ"ל, הם עומדים כנגדם ומבטלין. וזה אותיות "בכיה" – ראשיתבות: ב'ני 'ש'ראל כ'חול ה'ים (הושע ב) – מה חול הים מגן מן גלי הים שלא ישטפו העולם⁽¹¹⁾, כן בני-ישראל מגן עליהם הבכיה והדמעות כנגד

(א) ילקוט שם. (ב) עיין מ"ר תשא פרשה מז, הובא בתוספות גיטין ס' ע"ב ד"ה אתמוה, ועיין בירושלמי פאה פ"ב. (א) עיין זוהר שמות יב. (ב) עיין זוהר פקודי רכה. ובמדרש תהלים ב.

ועל-כן דע, שבשביל זה צריכין הצדיקים הגדולים להעלים תורתם, לשרפן ולהאבדין בג"ל, כדי שיהיה נסתלק הרוח-קנאה, שלא יקלקל, חס ושלום, שלום הווג הקדוש הנ"ל, כי יחודא תתאה שלחם יקר מאד, וכשנתקלקל שלום שביניהם על-ידי הרוח-קנאה בג"ל, הוא הפסד גדול מאד, ועל-כן מכרחין שיהיו נאבדין התורות והספרים הנ"ל, כדי לסלק הרוח-קנאה. כי הרוח-קנאה הוא רוחו של משיח, שהוא שורה על אנפי אורייתא, דהינו הספרים בג"ל. נמצא, כשנשרפין ונאבדין הספרים, ממילא נסתלק הרוח-קנאה, שהוא רוחו של משיח, ששורה על הספרים בג"ל. וזהו סוד שמי שנכתב בקדשה ימחה, כי הספר הוא בחינת שם ה', בחינת שמי שנכתב בקדשה בג"ל, ואמרה תורה שימחה ונאבד כדי להטיל שלום בין איש לאשתו, דהינו זוג הקדוש הנ"ל, שבשביל השלום שביניהן נמחין ונאבדין הספרים, שהם בחינת שמי שנכתב בקדשה בג"ל. ואזי נושאין קל-והמר למעלה (כשארז"ל שבת קס"ט): ומה שמי שנכתב בקדשה, שהוא הספרים הקדושים הנ"ל, אמרה תורה ימחה בשביל להטיל שלום וכו'. ספרי המינין, שהם מטילין שנאה ותחרות בין ישראל וכו', על אחת כמה וכמה שימחו ונאבדו ויעקרו מן העולם, שימח ויעקר זכרם מן העולם. נמצא, שעל-ידי אבדת הספרים הקדושים בא טובה, שנאבדין ונעקרוין ספרי המינין, ואזי יכולים להתקרב אליו יתברך, אמן:

יתרו על כל הטובה וכו': (שמות יח)

ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנחסין צד), שנעשה בשרו חרדין חרדין. כי כל השמחות הם רק בשעתן, כגון למשל, שמחה של חתונה או ברית, השמחה הוא רק בשעתן, ואם יסתכל על הסוף, אין שום שמחה בעולם, כי סוף אדם וכו' (ברכות י). אבל אם יסתכל על הסוף של הסוף, אז יש לו לשמח מאד, כי סוף כל סוף, דהינו התכלית, הוא טוב מאד. והנה זהו רק מצד הנשמה, שמצדה המות טוב מאד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ"ט): והנה טוב מאד זה וכו', כי הוא טוב מאד, שעל-ידו באין לתכלית הטוב. אך מי שהוא צדיק, ואפלו גופו נקי וקדוש מאד, אזי יכול לשמח גם עם גופו, ואפלו אם מסתכל על הסוף, מאחר שגם גופו טהור וקדוש, כמו שכתוב (תהלים נ): באלקים בטחתי מה יעשה בשר לי - שהבשר, דהינו הגוף, אינו יכול לעשות לו שום הנזק, וכמו שכתוב (תהלים י): אף בשרי ישפן לבטח - שהצדיק בטוח, שגם להגוף יהיה טוב מאד, ועל-כן יכול לשמח גם עם גופו, אפלו כשסתכל על הסוף, אבל מי שאין גופו קדוש כל-כך, בפרט גר, שאף-על-פי שנשמטו גבוה מאד, אף-על-פי-כן גופו נוצר מטפה טמאה, ואיך אפשר לשנות זאת. נמצא שזה האיש שאין גופו קדוש כל-כך, בפרט גר, אי

אחד ואחד צריך לשמר את בחינת משיח שיש לו, כי כל אחד כפי קדשתו וטהרתו, בן יש לו בחינת משיח, וצריך לשמר מאד, שלא יתקלקל בחינת משיח שלו. ועקר הדבר שבו תלוי בחינת משיח הוא שמירה מנאוף, כי משיח הוא בחינת הטם, בבחינות (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'. ונאוף תלוי בהטם, כמו שכתוב (שמות ב): לא תנאף, ואיתא במדרש (רבה פ' נשא פ"ב): לא תהנה אף. וצריך לשמר עצמו מאד אפלו מריח נאוף, כי הוא פוגם בחינת משיח שלו, שהוא בחינת הטם בג"ל. ובחינת משיח הוא שורה על אנפי אורייתא, דהינו הספרים הקדושים שמגלין הפנים של תורה, ושם מרחף רוחו של משיח, בבחינת (בראשית א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים. רוח אלקים - דא רוחו של משיח (וזה ירחי דף רכ"ב), שמרחף על פני המים, ומים הוא התורה, כמובא (ס):

ודע, שבחינת רוח אפינו משיח ה' נעשה רוח-קנאה, שהולך ומקנא. בכל מקום שמוצא שם נאוף, הוא נעשה רוח-קנאה ומקנא על זה לגדל קדשתו וטהרתו. ופעמים מקנא והיא נטמאה, או עבר עליו רוח-קנאה וכו' והיא לא נטמאה (כמדבר ה). כי לגדל עצם קדשתו וטהרתו, אף-על-פי שלא נטמאה, הוא מקנא על הסתירה לכה, כי נחשב פגם כנגד עצם טהרתו של הרוח-קנאה, ונעשה על-ידי זה לפעמים גמ. ועל-כן נקרא הגמ ספר בריתות (רבי' כד), כי נעשה על-ידי הספר, ששם שורה רוחו של משיח, שהוא הרוח-קנאה בג"ל. או שמשקה אותה מים מאררים, ואזי נבדקת אם נטמאה וכו', ואם לאו, אזי אדרבא: ונקתה ונרעה וכו':

ודע, שיש יחודא תתאה שבזה העולם, שהוא בכשרות גדול בקדשה ובטהרה כל-כך, עד שבו תלוי יחודא עלאה. שהווג, דהינו האיש והאשה, כשרים כל-כך, שהיא כשרה מאד, ואין בה שום שמץ פסול, וגם הוא כשר מאד, וזווגם בכשרות ובקדשה כל-כך, שבו תלוי יחודא עלאה. כי איש ואשה, וכו' - שכינה שרויה ביניהם (כשארז"ל סוטה י), כי יש בו יוד וכה ה"א, שזהו יחודא עלאה. וזה הזווג והיחודא תתאה הוא יקר מאד מאד, מאחר שבזה העולם נעשה יחודא תתאה בקדשה כזו, שבו תלוי יחודא עלאה. והנה הרוח-קנאה, שהוא בחינת רוחו של משיח בג"ל, שהוא מקנא על נאוף, מה הוא עושה כאן, מאחר שהם קדושים וטהורים מאד. אך דע, שכאן בא הרוח-קנאה בשביל אהבה, כי איתא בזהר (ויהי דף רמ"ה): כל רחימותא דלא קשיר עמה קנאה, לאו רחימותא רחימא, הדא הוא דכתיב: כי עזה כמות אהבה, קשה בשאול קנאה. כי הקנאה מורה על אהבה, כי מחמת גדל האהבה הוא מקנא בה: אל תסתרי, כדי שלא יתקלקל האהבה, חס ושלום, וזה פועל פאן הרוח-קנאה הנ"ל בשביל אהבה בג"ל. אך מחמת שאף-על-פי-כן זה היחודא תתאה הוא בזה העולם, ויכול להתקלקל השלום שביניהם, חס ושלום, על-ידי הרוח-קנאה, כי הקנאה, אף-על-פי שהיא בשביל אהבה, יכולה להטיל מחלוקת, חס ושלום, על-ידי שמקנא לה וכו':

(א) תענית ד, ב"ק ח.

לה לזמדי

תורה ראוי להם לידע עתידות. וזה שכתוב: קדם ידעתי (תהלים ק"ט) - שאני יודע מקדם מה שיהיה. ומהיכן. מעדתיך, דהינו מן התורה:

לו לתקף

שנעשה ספר מן התורות הנבואות והנפלאות מאד מאד, מאחר שנעשה מהם ספר, יש עליהם חפויים והסתרות, שנחפה ונסתר אורם הצח והנפלא. והדפין של כריכה הם מחפים, וכו':

לז ממתים

ידך ה' ממתים מחלד וכו'. אני בצדק אחזה פניך וכו' (תהלים יז)

הבלל, שעקר התכלית הוא רק לעבד ולילך בדרך ה' לשמו יתברך, כדי לזכות להכיר אותו ויתברך ולדעת אותו יתברך, שזהו עקר התכלית, וזהו רצונו יתברך, שאנחנו נכיר אותו יתברך. ואין ראוי לאדם שיהיה לו פוגה אחרת בעבודתו יתברך, כראם למלאת רצונו יתברך, שאמר ונעשה רצונו. כי יש מי שעובד כל ימיו, ורודף אחר תאוות עולם הזה, כדי למלאת בטנו וכרוסו בתאוות עולם הזה. ויש מי שעובד ומשתדל, כדי לזכות לעולם הבא, וגם זהו נקרא מלוי בטון, שרוצה למלאת בטנו ותאוותו עם עולם הבא. וזהו בחינות: חלקם בחיים וצפונד תמלא בטנם. חלקם בחיים וצפונד - הינו הן אותן שבוחרין חלקם בחיים, דהינו למלאת תאוותם בחיים חיותם בעולם הזה, והן אותן שבוחרין ברכ טוב הצפון, דהינו עולם הבא, וזהו: וצפונד, שבוחרין בטוב הצפון, דהינו עולם הבא - ושניהם הם בחינת מלוי בטון כנ"ל, וזהו: חלקם בחיים וצפונד - תמלא בטנם, שאלו שתי הכתות, הן הבוחרין בעולם הזה והן העובדין בשביל עולם הבא, שהם בחינות חלקם בחיים וצפונד, כנ"ל - שניהם הם בבחינת תמלא בטנם, שרוצים למלאת בטנם ותאוותם: זה - בעולם הזה, וזה - בעולם הבא, רק שזה הבוחר בעולם הבא הוא חכם יותר, שבוחר בעולם עומד, הקים והנציח, וממאס עולם הזה שהוא עובר וכלה. וגם

אפשר לו לשמח עם גופו בשמסתכל על התכלית. וזהו: ויחד יתרו על כל הטובה - שיתרו היה שמח על כל הטובה, פרוש אפלו בשמסתכל להלאה מן הטובה. וזהו: על כל הטובה - למעלה ולהלאה על הטובה, אף-על-פי שהסתכל על זה, הינו להלאה מן הטובה, הינו על הסוף, אף-על-פי-כן היה שמח מאד, כי מצד הנשמה, אף בשמסתכל על הסוף, הוא טוב מאד כנ"ל, אך שנעשה בשרו חרדין חרדין - בשרו דיקא, דהינו הגוף, כי מאחר שהיה גר, לא היה שמחתו בגופו בשמסתכל על הסוף כנ"ל. וזהו: נעשה בשרו חרדין חרדין - בשרו דיקא כנ"ל:

לד ויחד

יתרו על כל הטובה: (שמות יח)

כי אצל סתם בני-אדם אין השמחה של כל הטובות ביחד, כי יש חלוקים רבים בענין השמחה. למשל, בשבאין על התנה, יש מי ששמח מן האכילה שאוכל, דגים ובשר וכיוצא, ויש אחר, ששמח מן הכלי-זמר, ויש ששמח מדברים אחרים כיוצא בהם, ויש ששמח מן החתנה עצמה, כגון המתנים, שאינם משגיחים על אכילה ושתיה, רק שמחים מן החתנה עצמה, וכיוצא שאר חלוקים, אבל אין אדם שיהיה שמח מכל השמחות ביחד. ואפלו מי ששמח מכל הדברים הנ"ל, אף-על-פי-כן אין השמחה מכל הדברים ביחד, רק מכל אחד בפני עצמו בזה אחר זה. גם יש אחר, שאין לו שום שמחה כלל, לא מן האכילה ושתיה ולא משאר דברים, ואדרבא, יש לו קנאה וצער, שמקנא על השוה, על שזה נשתדד בזה. אבל שלמות ונגלות השמחה הוא, מי שזוכה לשמח מכל הטובות ביחד, וזה אי אפשר כראם בשמסתכל למעלה על כל הטובה, דהינו על השרש, שמשם נמשכין כל הטובות, ושם בהשרש הכל אחד, ואזי שמחתו מכל הטובות ביחד, ואזי השמחה גדולה מאד, ומאירה באור גדול מאד, כי על-ידי הכלליות שנכלל שמחה בחברתה נגדל ביותר אור השמחות, וכן כל מה שנכלל לזו יותר רבוי השמחות זה בזה, נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר, כי נגדל ונתוסף האור מאד, על-ידי התנוצצות שמתנוצצין משמחה לחברתה. וכל מה שיש יותר שמחות שנכלל לזו יותר, נתוסף ביותר ויותר אור ההתנוצצות. ועל-כן בשנכלל השמחה של כל הטובות ביחד, אזי אור השמחה גדול מאד על-ידי רבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה כנ"ל. וזהו: ויחד יתרו על כל הטובה - שהיה שמח מכל הטובות ביחד. וזהו: על כל הטובה, כי היה מסתכל למעלה על כל הטובה, הינו על השרש, שמשם הכל אחד, ושם נכלל כל השמחות יחד, ועל-כן היה שמח על כל הטובות ביחד כנ"ל:

דהינו בני עולם הזה ובני עולם הבא, וזהו ממתים ירך ה', ממתים מחלד, הינו מן המתים על-ידי ה', ויש להם עולם הבא, ומן המתים מחלד, דהינו בני עולם הזה, וזהו חלקם בחיים וצפונד, הינו שתי הכתות בני"ל, ששנייהם בחינת: תמלא בטנם, הינו מלוי בטן בעולם הזה או בעולם הבא בני"ל, וזהו: ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם, בני"ל. וגם מי שבוחר בעולם הבא, ורוצה להשאיר זכותו לבניו, גם זה בחינת: ישבעו בנים והניחו וכו'. אבל אני בוחר לעצמי משתי הכתות הנ"ל – בצדק אחזה פניך, שעם כל הצדקות שלי אצפה לחזות פני ה', אשבעה בקיין תמונתך, בני"ל. ועם כל זה טוב מאד אפלו מי שעובד בשביל עולם הבא. וגם טוב להשאיר זכותו לבניו, כמובא, שאין לאדם לקבל כל שָׂכרו, רק ישאיר מזכותו לבניו אחריו, רק שהצדיקים השלמים, אוהבי ה' באמת, כגון דוד וכיוצא, אין בוחרים בכל זה כלל, ואין רוצים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם, רק למלאת רצונו יתברך וכנ"ל:

לח לפעמים

הגדול הולך ונוסע להקטן, ולפעמים להפך. דהינו, שלפעמים הצדיק נוסע על המדינה ומאיר להתלמידים, ולפעמים התלמידים באים אצלו. ודע, שזאת הבחינה היא גדולה ביותר. כי זה פשוט שהקטן צריך לבוא להגדול, כי הוא צריך לקבל ממנו, אך לפעמים אורו של הגדול הוא גדול מאד מאד, עד שאי אפשר להקטן לקבל מן הגדול במקומו מחמת רבוי האור הגדול מאד, על-כן מכרח הגדול להוריד ולהכניע עצמו אצל הקטן ולילך אחריו, כדי שעל-ידי זה יתמעט ויתנשם האור קצת, כדי שיוכל הקטן לקבלו. נמצא, כשהגדול צריך לילך להקטן, והו מגדל עצם מעלתו מאד בני"ל. ומשה רבנו, עליו השלום, היה גדול במעלה בל-כף, עד שאפלו לפני גדולים היה צריך להקטין עצמו ולהראות הכנעה נגדם, כמו שכתוב (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד מכל האדם וכו'. הינו: אף-על-פי שגם הם היו גדולים מאד, כגון יהושע ואהרן, עם כל זה היה משה רבנו, עליו השלום, במעלה גדולה ועצומה מאד, עד שהכרח להקטין עצמו ולהכניע עצמו נגדם, כדי שיוכלו לקבל אורו בני"ל. וזה בחינת (מנילה לא): ככל מקום שאתה מוצא גדלותו, שם אתה מוצא ענותנותו – ששכל מקום שיש גדלות ביותר, שם צריך ענוה וקטנות, כדי שיוכלו לקבל האור בני"ל. והנה כשהקטן בא לפני הגדול כדי לקבל ממנו, ואזי הגדול מאיר בו, ועקר הדבר לעשות ממחין דקטנות מחין דגדלות, דהינו להאיר בהקטן, להגדיל דעתו, שיתגדל מקטנותו, ויהיה נעשה גדול, דהינו שיבוא למחין דגדלות, שזהו בחינת המתקה. ולפעמים מאיר בו על-ידי הארת פנים ונחמות, שמאיר לו פניו בפנים שוחקות, אנפין נהירין. ולפעמים אינו יכול לקבל על-ידי זה, והוא בבחינת: אעא דלא

באמת בודאי טוב יותר הרבה לעבד ה', אפלו אם עובד בשביל עולם הבא, אך אף-על-פי-כן גם זה נקרא בחינת מלוי בטן בני"ל. וזהו: ישבעו בנים – שהשבעה שלהם הוא בנים, כדרך העולם, שכל עבודתם הוא כדי להשאיר ירשה לבניו. ובאמת מי שאינו איש קדוש, ורודף אחר תאוות, ומניח ממונו לבניו, הוא כמו מי שמלכלך עצמו בטנוף, ולוקח טנוף ומכסה על הטנוף, כי באמת ממון דקדושה הוא גבוה מאד, ויש בו כמה בחינות גבוהות וקדושות עליונות מאד, כמבאר במקום אחר. אבל הממון של תאוות עולם הזה, הוא מותרות, שגשאר מן האדם מותרות, אחר שמלא תאוותו בעולם הזה, והמותרות אחר כל תאוותיו הוא הממון שגשאר אחריו. גם הבנים שאינם נולדים בקדושה, הם גם-כן מותרות ממש, כי הם באים ממותרות וסרחון ועכירת המוח שיוצא לחוץ, ומזה נהיו הבנים בחינת (אבות פ"ב) טפה סרוחה, סרחון ממש. ובשביל זה נקראים הבנים עוללים, לשון טנוף, כי עולל פרש רש"י (תהלים ח): טנוף ולכלוך, וכנ"ל. ומי שמניח בנים באלו, הוא גנאי ובזיון, כי הם בחינות מותרות וטנוף, על-כן הוא רוצה לכסות אותם ולפנות אותם עם הממון, שהוא גם-כן מותרות גמור, שגשאר אחר כל התאוות בני"ל, וזהו הירשה שמשאיר להם אחר מותו, נמצא שמכסה בטנוף על טנוף. וזהו: ישבעו בנים – שהשבעה שלהם הוא בנים, שבשבילם הם מבלים זמיהם. והניחו יתרם לעולליהם, שמכסים במותרות על העוללים, שהם גם-כן בחינות מותרות בני"ל, הינו הירשה שמניחים לבנים, שבשביל זה מבלים זמיהם בני"ל. אבל אני, אין בוחר לעצמי משתי הכתות הנ"ל, כי-אם לזכות לחזות פנעם ה', וזהו: אני בצדק אחזה פניך שדוד המלך, עליו השלום, אמר, שבוחר לו רק לזכות בצדקות שלו לחזות פני ה' ולהכיר הבורא יתברך, וגם הבנים שהוא חפץ להשאיר, כונתו רק בשבילו יתברך, כדי להשלים, כביכול, צלם דמות תבניתו, כי הבנים דקדושה הם גבוהים מאד, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סג): כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה, באלו ממעט את הדמות. כי בשבא ונולד בן בעולם, נולד וכא צלם אלקים, כביכול, ונשלם צלם דמות תבניתו. וזהו: אשבעה – דהינו השבעה של בנים, בחינת ישבעו בנים, הוא רק: בקיין תמונתך, שעקר שביעתו של בנים הוא רק מה שהוא מקיין ומעורר בזה תמונתו יתברך, בחינת צלם דמות תבניתו, בני"ל:

וזהו: ממתים ירך ה' וכו'. כי יש שהם מתים מיתה טבעית, שהם נולדים בלחות שרשית ושאר דברים באלו, שעל-ידם ראוי להם לחיות מספר שנים באלו, והם מתקיימים ותיים כל אותן השנים, עד שנפסק ונכלה לחותם וחיותם, והם מתים מחלד, וזהו בחינת: ממתים מחלד. ויש שהשם יתברך גזור עליהם מיתה קדם ומנם בשביל ענש, וזהו: ממתים ירך ה' וכו', ואלו ראוי להם עולם הבא, מאחר שמתו קדם זמנם. אבל המתים מחלד, הם בחינת בני עולם הזה, שאין להם עולם הבא, כי הם חיים וקיימים בעולם הזה בלי שום ענש, עד שמתים מחלד בני"ל. ודוד המלך, עליו השלום, אמר, שמשתי הכתות הנ"ל,

ולעבדו עד אותו התכלית, ששם נסתים אותו הדבר ונסמך אל התכלית. וצריך כל אחד להעמיק עיניו בזה, לדעת ולהפיר גדלת הבורא בכל דבר ודבר, בתבניתו ודמותו, בפרטיות איבריו ובנינו וכיוצא בזה, ולעבדו יתברך בזה, עד אשר יבוא לבחינת התכלית של אותו הדבר, שהוא בחינת שבת, עולם הנשמות וכו': והנה הפעלי-שכל, שיש להם שכל גדול, הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום, שכלנו במדרגה פחותה מאד, בבחינת רגליו, איך אפשר לנו לבוא לידיעה זו. ועל-כן יש לנו לכסף ולהתנגע ולהשתוקק מאד: מי יתן והיה לנו מנהיג הדור, רועה נאמן, שיהיה לו זה הכח, שיוכל להאיר אפלו בנו, בבחינת רגליו, ידיעה והשגה הנ"ל, שנוכח לבוא אל התכלית, כמו משה רבנו, עליו השלום, שמגדל עצם מעלתו היה יכול להאיר אפלו בפחות שבפחותים, אפלו בשפחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא פ' בשלח ופירש"י שם, ועי' זוהר בשלח נה, וקרא

כח): ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. הרי שאפלו יחזקאל, שהיה נביא גדול בזה, לא היה רואה מה שראתה שפחה בימי משה. וכל זה, מחמת גדל עצם מעלת המנהיג, שהיה משה רבנו המנהיג, והוא יכל להאיר אפלו בבחינת רגליו, שאפלו הרגליו שרחוקים מהמה, אף-על-פי-כן גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית, על-ידי מפעלות ה' אשר בקרא בעולם השפל הזה כנ"ל, כי על-ידי גדלת המנהיג יכול להמשיך המוח אפלו להרגליו, ואז יוכל להיות, שהרגליו אלו הם גדולים ממה אחר. וזהו: לכו חזו. לכו דיקא, הינו בחינת הרגליו, שהם כלי ההליכה, גם הם יחזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. הינו פעלות ה', אשר שם בארץ חזו, דהינו בזה העולם השפל, שעל-ידי מפעלות ה' שבארץ הזאת השפלה, יכולין לדעת ולהשיג התכלית. וזהו: אשר שם שמות בארץ. הינו שהתכלית, שהוא בחינת "שמות" - ראשי-תבות: ת'כלית כו'עשה ש'מים ו'ארץ, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): אל תקרא שמות, אלא שמות. דהינו עולם הנשמות, שהוא התכלית, הוא מלבש ונאחז בארץ השפלה חזו, שעל-ידי עולם הזה השפל, דיקא על ידו, מברחין להשיג התכלית כנ"ל. ובאמת הוא חדוש נפלא ונורא מאד, שהשגת התכלית, שהוא דבר גבוה בזה להשיג אותו יתברך, הוא תלוי דיקא בבריות עולם השפל, וכל הנשמות מברחין לעבר בזה העולם כדי להשיג התכלית, כי אין משיח בן דוד בא, עד שיוכלו כל הנשמות שבתנו (יבמות כב), פי כלם מברחין לבוא לזה העולם השפל כדי להשיג התכלית על-ידו כנ"ל. נמצא, שכלם הם בחינת נצרך לבריות, שהם נצרכים לבריות העולם, להשיג התכלית על-ידם, כנ"ל:

וראוי לנו לומר זאת בבכיה בדמעות שלישי, לבכות ולהתנגע, לבקש ולהתחנן לפניו יתברך, מתי נזכה לזה, שיהיה לנו זה הדעת, שנוכל לדעת ולהפיר הבורא יתברך מכל דבר של זה העולם בפרטי פרטיות כנ"ל, עד התכלית כנ"ל. וכפי המדרגה פחותה שלנו עתה, וכלנו אין פנינו יפות

דלק, מבטשין לה, שצריך להאיר בו על-ידי יסוריו, שצריך ליסרו ולבזותו, כדי לבטל אותו שיוכל לקבל ודע, כי אף-על-פי שהגדול צריך להוריד עצמו ולבטל עצמו קצת מגדלותו, כדי שיוכל הקטן לקבל, אף-על-פי-כן אין נחשב זה הגרעון וההפסד של הגדול, שצריך לבטל אורו לפי שעה, כנגד התקון שנעשה בהקטן, שהוא מתקנו ומגדילו, כי בטול וקטנות הגדול הוא רק לפי שעה, ואחר-כך חוזר למעלתו, והוא מתקן ומגדיל את הקטן לגמרי כנ"ל:

ויש חלוקים בענין קטנות והכנעת הגדול אצל הקטן כדי לקבל אורו כנ"ל, כי הכל לפי הענין: לפעמים הוא בתנועה בעלמא, ולפעמים צריך לילך ולנסע אליו, והכל לפי הענין. כמו נר שבכה, בשיש בו קצת אור, עדין יכולין להדליקו, רק על-ידי מה שמקרבין אותו קצת לנר הדולק, דהינו שאוחזין אותו למטה אצל נר הדולק, פידוע בחוש. וזה מחמת שיש בו עדין קצת אור, אבל כשאין בו שום אור, אין יכולין להדליקו מרחוק, כי אם בשמקרבין אותו ממש להאור או להפך וכו':

חזו מפעלות ה', אשר שם שמות בארץ: (תהלים מו)

כי באמת הדבר נפלא ונורא מאד, אשר בקרא השם יתברך את כל הבריאה, שיש בה כמה וכמה דברים נפלאים ונוראים הרבה מאד מאד, מה רבו מעשי ה'. ואפלו בזה העולם לבד, עצמו נפלאות ה', אשר בקרא דוממים וצומחים וכו', ומי יוכל לשער גדלת ה' שיש בבריות של זה העולם, מכל-שכן שאר העולמות. והכל כאשר לכל לא נברא אלא בשביל ישראל, וישראל בעצמן, עקר בריאתן - בשביל בחינת שבת, שהוא התכלית, כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ, שהוא בחינת עולם הנשמות (הקדמת זוהר דף א: זוהר תרומה קלו), שהוא עולם שכלו שבת, ושם ישיגו את השם יתברך בראוי, בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע, כי אז יהיה נעשה אחדות גמור, וכל אחד יהיה מראה באצבעו: זה ה' קוינו לו, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (תענית לא), וזהו התכלית, שבשביל זה בקרא השם יתברך את כל הבריאה פלה. ועל-כן יש בודאי בכל דבר ודבר שנברא בעולם בחינת התכלית, כי בכל דבר ודבר יש בו התחלה וסוף, דהינו התחלה ממקום שגשתלשל בהשתלשלות, עד שנתגשם ונתהווה בזה התמונה והדמות. וגם יש בו בחינת התכלית והסוף, שבשביל זה נברא, דהינו שיוכלין ישראל להעמיק עינם ולדעת ולהתבונן בפרטי הבריאה: בתבנית האברים ובנין וקומה ודמות וכו' של כל דבר ודבר, להתבונן בהם גדלות הבורא יתברך, ולעבדו יתברך על-ידי-זה. וכן למעלה מעלה, עד התכלית, ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית, שבשבילו נברא, שעל-ידי דבר זה יכולין להשיגו יתברך

כלל⁽⁸⁾, אנו צריכין שירחם עלינו השם יתברך, לתן לנו מנהיג רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו יריעה הנ"ל, כדי שנוכל לעבדו יתברך בראוי ולבוא אל התכלית בנ"ל:

הששית ימים הם ההתחלה, שבהם נברא הכל, ושבת הוא הסוף והתכלית וכו'. ובודאי יש חלוק בין הבריות, כי בודאי יש חלוק בין מה שנברא קדם ובין מה שנברא בששי שהוא סמוך יותר לשבת. ואיתא בספרים, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (שמות לא), שגם הששת ימים בעצמן נבראו. והם בסוד עגלה אל הנקדה פנימית, שהיא שבת (זוהר וקהל ח). אך אף-על-פי-כן יש חלוקים:

מה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא (ירובין יב), וכן מה שכתוב (קהלת ה): טוב משניהם את אשר עזן לא היה - הדבר תמוה: ואם-כן על מה נברא. ובודאי אין הדברים נאמרים כראם בעולם הזה, שפני צרות עולם הזה והיסורין שסובלין בני-אדם בזה העולם כל אחד ואחד, בודאי היה טוב יותר אם לא היה נברא כלל. אבל בעולם הבא, בודאי טוב יותר מה שנברא, כי על-ידי-זה דיקא באין אל התכלית בנ"ל. וגם אפלו בעולם הזה - יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי העולם הבא (אבות פ"ד):

ניסן ראש-השנה למלכים (ר"ה ט), ואז ממנין כל המלכים למעלה, ובודאי נותנין מתנות לכל אחד ואחד שממליכין אותו. והשם יתברך יתן לנו גם-כן מלך ומנהיג, רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו וכו', בנ"ל. ואנחנו הם העם אשר ברגליה - ההולכים אחר עצתה⁽⁹⁾, שמתנהגים אחר המנהיג. ומי יתן והיה לנו מנהיג כמו משה רבנו, עליו השלום, וכו' בנ"ל:

(כל זה שרף לסימן לב)

[אחרי ארץ ישראל]

שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-ישראל, הוא יכול להכיר באחר, אם היה אצל צדיק על ראש-השנה אם לאו, ואם אותו הצדיק הוא גדול במעלה או קטן, ואם הוא צדיק אמתו אם לאו, או אם הוא בעצמו צדיק. כי טעם ארץ-ישראל יכולין לציר לפני מי שיודע טעם שכל, כי רק מי שהוא איש בור, אי אפשר לו לידע זאת, אבל מי שיודע משכל, כגון לומדים שמרגישים מעט טעם השכל בפשט וקשוא, בדרך הלומדים, או חכמים בחכמות אחרות, שמרגישים טעם שכל, יכולין להבין טעם ארץ-ישראל, כי אוירא דארץ-ישראל מחכים (ב"ב קנח, ובוזרה פנחס דף רמה, ובתיקון בב). וטעם החכמה והשכל בודאי יקר מאד, אך עקר מעלת קדשת ארץ-ישראל הוא רק על-ידי

השגחת השם יתברך, ומחמת שהשם יתברך מסתכל בארץ-ישראל תמיד, כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, על-ידי-זה ארץ-ישראל מקדשת ואוירה מחכים, כי עינים על-שם החכמה, כי התפתחות החכמה נקרא בחינת עינים, כמו שכתוב (בראשית ט): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר, ומחמת שעני ה' בארץ-ישראל, שמסתכל בה תמיד, על-ידי-זה אוירא דארץ-ישראל מחכים. אך מהיכן נמשך ונתעורר זאת אצל השם יתברך, דהינו בחינת עינים להשגיח בנ"ל, זה נעשה על-ידי נשמות ישראל, שהשם יתברך מתפאר בהם, בבחינת (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר. ועל-ידי ההתפארות נעשין בחינת תפלין, שנקראין פאר (סוכה כח), והתפלין הם בחינת מחין, ונכנסין לפנים ובוקעין בעינים, ומה נעשה השגחת השם יתברך כביכול, שעל-ידי-זה נעשה קדשת ארץ-ישראל, בחינת אוירא דארץ-ישראל מחכים בנ"ל. ועל-שם זה נקרא ארץ-ישראל, שמקבלת קדשתה מבחינת: ישראל אשר בך אתפאר, בנ"ל. אך בודאי לא כל העתים שוות בהתקרבות ישראל להשם יתברך, כי לפעמים, חס ושלום, יש שנתרחק אחד מהשם יתברך⁽¹⁰⁾, ואזי אדרבא, השכינה צועקת: קלני מראשי, קלני מזרועי (סנהדרין טו). הינו שצעקתה, שנתקלקל ונפגם בחינת ההתפארות, שאינו יכול להתפאר בהם, ונפגם בחינת התפלין, שנעשין מן ההתפארות בנ"ל. וזה: קלני מראשי, קלני מזרועי. מראשי מזרועי דיקא, בחינת תפלין (שמניחין על הראש ועל הזרוע) וכו'. רק כשאחד מישראל נתקרב להשם יתברך, ונתוסף עוד ישראל שרוצה לעבדו יתברך, וכל מה שנתוספין יותר רבים מישראל שרוצים לעבדו ולהתקרב אליו, אזי נתגדל ונתוסף יותר התפארותו יתברך, שהוא יתברך מתפאר בעמו ישראל המתקרבים אליו, ועל-ידי-זה ההתפארות נעשין תפלין, מחין, ומה נעשה קדשת ארץ-ישראל, בחינת אוירא דארץ-ישראל מחכים, על-ידי עיני השגחתו בנ"ל: אך מי שיוכל לראות זאת ההתפארות, שמתפאר השם יתברך בעמו ישראל, אזי הוא מקבל בחינת פאר ומחין מן זאת ההתפארות שרואה, ונעשין אצלו גם-כן בחינת תפלין, ונכנסין לפנים בנ"ל, ובוקעין בעינים בנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם-כן בבחינת עיני ה', ואזי בכל מקום שהוא מסתכל ורואה, נעשה שם גם-כן בחינת אוירא דארץ-ישראל מחכים, כי עקר קדשת ארץ-ישראל הוא רק מבחינת עינים הנ"ל. אבל מי הוא זה שיוכל לראות את השם יתברך, שיוכל לראות התפארותו יתברך. אמנם מי שרואה את הצדיק האמת, שהוא מקרב בני-אדם לעבודתו יתברך, והוא עקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, נמצא שהוא בעצמו ההתפארות שמתפאר השם יתברך בעמו, כי על-ידי כל ההתקרבות וההתפארות, אזי מי שמסתכל בו, ועקר הדבר בעת הקבוץ, בעת שמתקבצים אליו העולם הבאים לשמע את דבר ה', וביותר - בראש-השנה, שאז הוא הקבוץ הגדול, אזי ההתפארות גדול ביותר, מחמת שמתקבצים הרבה בני-אדם החפצים להתקרב אליו יתברך, ואזי נתגדל ונתוסף פאר ויפי

(א) עיין מדרש תהלים מזמור קמג. (ב) שמות יא ופרש"י שם. (א) עיין זוהר בשלח א ב.

מג על

ידי חלישות הלב נופלים פחדים עליו. כי הגבור אין לו שום פחד, ועקר הגבורה הוא בלב, דהינו מי שלבו חזק, אינו מתירא משום דבר, ורץ לתוך קשרי המלחמה, ומתגבר על-ידי חזק ואמץ לבו. וכן להפך, רכי-ל לבב הם מתפחדים. וזה שכתוב (דברים ט): איש תירא ורף הלבב, פרוש רש"י: תירא וכו', כי על-ידי רף-לבב, על-ידי זה הוא מתירא, כנ"ל:

מד האמונה

תולדה בפה של אדם, בבחינת: אודיע אמונתך בפי (תהלים פט). הינו, על-ידי שמדברין האמונה בפה, זהו בעצמו אמונה, וגם על-ידי זה באים לאמונה. ומחמת זה צריך לזהר מאד מדבורים של כפירה ואפיקורסות, אף-על-פי שאינו אומרם מלבו, הינו שהוא בעצמו מאמין ואינו בופר, חס ושלום, רק שהוא חוזר ואומר דברי אפיקורסות ששמע בשם אחרים, שהם אפיקורסים, והוא מתלווין מהם, אף-על-פי-כן גם מזה צריך לזהר מאד, כי הדבור הזה של כפירה מזיק לאמונה. גם הוא אסור גמור, כי על השם יתברך, ברוך הוא, אסור לומר דברי הלצות, אפלו בדרך שחוק. וכבר מבאר בספרים ובדברינו בכמה מקומות להרחיק עצמו מאד לבלי לעיין כלל בספרי המחקרים הפילוסופיא, ואפלו מספרים של חקירה שחברו גדולים מאחינו בני ישראל, גם מהם צריך להרחיק מאד, כי הם מזיקים מאד לאמונה, כי די לנו באמונתנו שקבלנו מאבותינו הקדושים. וזה כלל גדול ויסוד ועקר בעבודת השם - להיות תם וישר וכו', לעבד אותו יתברך בתמימות, בלי שום חכמות וחקירות כלל כלל לא. גם מחכמות שיש בעבודת השם בעצמו צריך להרחיק מאד, כי כל אלו החכמות של העולם, שיש להנכנסין ומתחילין קצת בעבודת השם, אינם חכמות כלל, והם רק דמיונות ושטויות ובלבולים גדולים, ואלו החכמות מפילין מאד את האדם מעבודת השם, דהינו מה שחושב וחוקר ומדקדק ביותר אם הוא יוצא כראוי במה שעושה, כי בשר-ודם אי אפשר לו שיצא ידי חובתו בשלמות, ואין הקדוש-ברוך הוא בא בטרוניא וכו' (ש"א ט), ולא נתנה תורה למלאכי-השרת (קדושין טד). ועל אלו המדקדקים ומחמירים בחמרות יתרות, עליהם נאמר (ויקרא יח): וחי בהם, ולא שימות בהם (יופא פה). כי אין להם שום חיות כלל, ותמיד הם במקרה שחורה, מחמת שנדמה להם שאינם יוצאים ידי חובתם בהמצוות שעושין, ואין להם שום חיות משום מצוה מחמת הדקדוקים והמרה שחורות שלהם (והוא בעצמו אינו מחמיר שום חמרא כלל):

הצדיק, כי הוא בעצמו ההתפארות כנ"ל, אזי מי שמסתכל באמת בזה הצדיק האמתי, אזי הוא גם-כן מקבל מן ההתפארות הזאת, ונעשין אצלו גם-כן בחינת תפלין מחין כנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם-כן כנ"ל בבחינת עיני ה', ואזי גם בכל מקום שהוא מסתכל, נעשה גם-כן בחינת ארץ-ישראל, בחינת אוירא דארץ-ישראל מחבים, כי הוא מחבים האויר על-ידי הסתכלותו בעיניו הנ"ל, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל. וזה פרוש (ישעיה לז): מלך ביפיו תחוינה עיניך, הינו כשתזכה לראות מלך ביפיו, דהינו הצדיק ביפיו ותפארתו, דהינו בעת הקבוץ, שאזי הוא יפיו ותפארתו כנ"ל, על-ידי זה: עיניך תראינה ארץ מרחקים, בחינת ארץ-ישראל, בחינת אוירא דארץ-ישראל מחבים. כי החכמה נקרא מרחקים, כמו שכתוב (קהלת ט): אמרתי אהבמה והיא רחוקה. הינו, שעל-ידי זה שתראה את הצדיק ביפיו ותפארתו כנ"ל, על-ידי זה בכל מקום שתראה בעיניך, יהיה נעשה בחינת אוירא דארץ-ישראל מחבים כנ"ל. וזהו: עיניך תראינה ארץ מרחקים כנ"ל. נמצא, מי שיש לו תאוה והשתוקקות לארץ-ישראל, בפרט מי שפעם טעם האמת של ארץ-ישראל, כשפוגע ומתועד יחד עם אדם שהיה אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, הוא מתיב להרגיש אז טעם ארץ-ישראל, כי על-ידי זה האיש נעשה גם זה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל, וראוי שיתעורר לו עתה השתוקקות ונגעגועין לארץ-ישראל, כל אחד לפי בחינתו. ועקר הדבר - שיהיה באמת ובתמימות:

ויש בזה עוד ענינים, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו (מ"ד קהלת סדר א). נמצא שאין ממלא תאוותו ורצונו במקומו לעולם, כי תמיד חסר לו כנ"ל. אבל יש בחינת שפע כפולה, בחינת (איוב כב): וכסף תועפות לך, שהוא לשון כפול. נמצא, שבזה השפע נתמלא רצונו, מאחר שהיא כפולה: (ולא ט"ז)

מא לפעמים

השם יתברך עושה מופתים על-ידי בעלי הפוסקים, בבחינת (ד"א ט): מופתיו ומשפטי פיהו. שעל-ידי משפטי פיהו, שפוסק שיהיה כך, נעשה מופת, כי מחמת שנתקבל לבעל-פוסק, וכשפוסק באסור והתר וכיוצא, מקבלין דעתו. כמו-כן כשפוסק באיזה ענין, מקבלין דעתו, ונעשין מופתים על-ידו. וזהו בחינת המופתים, שמספרין מהגאונים שהיו בדורות שלפנינו:

[סמור כר"ה תקס"ח]

מב כ"י

אני י"ז ר' זפאך (שמות ט) - ראשי-תבות: א' מן ב'ן י'הי ר' ציון: (ענין במקום אחר באויר ענין זה)

כי גם בהמניעה בעצמה מלבוש שם השם יתברך, וכמבאר במקום אחר (בלק"א סי' קס"ט), והמניעה הגדולה שבכל המניעות היא מניעת המת, דהינו מה שמחו ולבו חלוקים מהשם יתברך או מהצדיק, כי אפלו בשמשבר המניעות שיש לו לנסע להצדיק האמת ובא לשם, עם כל זה, בשמחו חלוק וקשה לו קשיות על הצדיק, ויש לו עקמימיות בלבו על הצדיק, זאת המניעה מונע אותו יותר מכל המניעות. וכן בתפלה, שבתחלה יש לו במה מניעות על התפלה, ואחר-כך, בשעובר עליהם ובא להתפלל, בשלבו עקום ופתלתל מהשם יתברך, זאת המניעה גדולה מכלם כנ"ל, הינו בחינת (תהלים לח): לבי סחרחר. תרגום סביב - סחור סחור. דהינו שלבו מסבב ומקף ומעקם בעקמימיות וקשיות וכפירות על השם יתברך, שזה בחינת (שמות א): וימררו את תייהם בעבודה קשה וכו', ואיתא בתקונים (תיקון יג דף כח): בקשיא וכו', הינו הקשיות שבלבו, שהם המניעה הגדולה מכלם, ואזי צריך לצעק לאביו שבשמים בקול חזק מעמקי הלב, ואזי השם יתברך שומע קולו ופונה לצעקתו, ויכול להיות, שמוה בעצמו יפל ויתבטל לגמרי כל הקשיות והמניעות הנ"ל, ועל-כל-פנים השם יתברך שומע קולו, שזה ישועתו. וזה אותיות "קשיא" - ראשי-תבות: ש'מע י'ז ק'ולי א'קרא (תהלים כז). שצריך רק לקרות לה, בשמתגבר עליו הקשיא והכפירה כנ"ל. ומעין זה מה שמספרים בשם הבעל-שם-טוב, וזר צדיק וקדוש לברכה, משל, שפליך אחד הניח אוצר גדול במקום אחד, וסבב באחיות-עינים כמה וכמה חומות סביב האוצר, וכשבאו בני-אדם לאלו החומות, נדמה להם שהם חומות ממש, וקשה לשברם. וקצתם חזרו תכף, וקצתם שברו חומה אחת, ובאו אל השניה, ולא יכלו לשברה, וקצתם שברו יותר, ולא יכלו לשבר השאר, עד שבא הבן-מלך, אמר: אני יודע, שכל החומות הם רק באחיות-עינים, ובאמת אין שום חומה כלל, והלך לבטח עד שעבר על כלם. ומזה יבין המשפיל הנמשל מאליו, על כל המניעות וההסתות ופתויים, שהם בחינת חומות, שיש על אוצר של יראת-שמים, שבאמת אינם כלום. והעקר - לב חזק ואמיץ, ואז אין לו שום מניעה, ובפרט המניעות בנשמייות, כגון מחמת קמון או שמונע אותו אשתו ובניו וחוננו או אביו ואמו וכו' וכיוצא, הם כלם בטלים ומבטלים למי שלבו חזק ואמיץ להשם יתברך, וגם אפלו גבורה של הגבורים, הוא רק מהחזק ואמיץ הלב, שיש לו לב חזק ביותר לרוץ בקשרי המלחמה, כמוכא בספרים^(א):

מז סכנה

גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלם דבריו, באפן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין בייאם מה שצריך לו, לא יותר. ואף-על-פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד

ובאמת, אחר כל החכמות, אפלו מי שיודע חכמות באמת, אחר כל החכמות צריך להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בתמימות בפשיטות גמור, בלי שום חכמות. וזה היא החכמה הגדולה שבכל החכמות, לבלי להיות חכם כלל. כי באמת אין חכם בעולם כלל, ואין חכמה ואין תבונה נגדו יתברך^(ב), והעקר הוא, כי רחמנא לבא בעי (סנהדרין ק: וזה תצא דף ע"א):

מה בענין

בני-אדם שרוצים ומכינים עצמן כמה פעמים לנסע לצדיק האמת, ואחר-כך יש להם מניעות, ונמנעים - דע, כי שבת היא נקדה הפנימית, וממנה יונקים כל הששה ימים, שהם בחינת העגולים סביב הנקדה, כמו שכתוב בזהר (ויקהל דף רה) וכמוכא. והקלפות מוליכין את הרשעים סביב הנקדה, בבחינת (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכון, ואינם מניחים אותם להתקרב לפנים אל הנקדה הפנימית, וכל זמן שהם עדין בתוך העגולים, עדין יש להם תקנה להתקרב. אפלו פושעי ישראל, כל זמן שלא יצא מן העגולים לגמרי, חס ושלום, עדין יש לו תקנה להתקרב אל הנקדה הפנימית. אבל מי שכבר יצא לגמרי, חס ושלום, מן העגולים, כגון משפדים, אזי אי אפשר לו להתקרב כלל. והצדיק הוא בחינת שבת, בחינת הנקדה פנימית, שממנו יונקים הכל, כמוכא:

מו מסירת

נפש יש לכל אחד ואחד מישראל בכל יום ובכל שעה, כגון שנותן כמונו לצדקה, והממון הוא הנפש, כי אליו הוא נושא את נפשו (דברים כד), דהינו שמוסר נפשו ביגיעות וסכנות קדם שמרויח הממון, ואחר-כך נוטל הממון ונותנו בשביל השם יתברך, נמצא מוסר נפשו. וכן בתפלה איתא במדרש הנעלם (הי שרה דף קכד), שהיא בחינת: כי עליך הרגנו כל היום וכו', הינו מסירת-נפש, כי צריך יגיעה גדולה ומלחמה גדולה עם המחשבות והבלבולים, ותחבולות לנוס ולברח מהם, ועל זה נאמר: כי עליך הרגנו וכו', כמוכא במדרש הנעלם, נמצא שהוא מסירת-נפש, וכן פיוצא בזה:

ודע, שהמניעות שיש לכל אחד לעבודת הבורא יתברך שמו, כגון לנסע להצדיק האמת וכיוצא, ולכל אחד ואחד נדמה לו, שהמניעות שלו גדולים יותר משל חברו, וקשה לעמוד בהם - דע, שלכל אחד אין לו מניעות רק כפי כחו, כפי מה שיוכל לשאת ולעמוד בהם אם ירצה. ובאמת אין שום מניעה,

(א) משלי כא. (א) עיין לקו"א סימן רמט, ולעיל בסימן מג.

זה כלל. כי באמת כל ההתרחקות הוא רק בלו התקרבות בנ"ל. וכל הנ"ל עבר על כל הצדיקים, באשר שמענו מפייהם בפרוש, שנדמה להם שהשם יתברך אין מסתכל ופונה אליהם כלל, מחמת שראו שזה זמן רב שהם מבקשים ויגיעים ועושים ועובדים עבודת השם יתברך, ועדין הם רחוקים מאד מאד, ואלו לא היו מחזקים עצמן מאד לבלי להסתכל על זה, היו נשארים במקומם הראשון, ולא היו זוכים למה שזכו. והכלל, אהובי אחי, חזק ואמין מאד, ואחו עצמך בכל הפחות לשאר קנים בעבודתך, ואל תחוש ואל תסתכל כלל על כל הנ"ל או פיוצא בזה. ואם אתה רחוק מאד מאד ממנו יתברך, ונדמה לך שאתה פוגם בכל שעה ממש נגדו יתברך, עם כל זה כנגד זה תדע, שאיש בזה, שהוא מנשם כל-בד, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן נשמיותו ופונה להשם יתברך היא גדולה ויקרה מאד מאד, ואפלו נקדה קטנה מאד, שהוא נעתק מנשמיותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים, כאשר תבין היטב מן המעשה של הצדיק שהתגבר עליו מאד העצבות וכו', כמובא אצלנו. ועל זה ישמח מאד ויחזק עצמו בשמחה תמיד, כי עצבות מזיק מאד מאד. ודע, שתכף כשאתם רוצה לכנס בעבודתו יתברך, אזי תכף היא עברה גדולה בשיש לו עצבות, חס ושלום, כי עצבות היא סמרא-אחרא (וזה נה דף עא), והשם יתברך שונא אותה:

וצריך להיות עקשן גדול בעבודת השם, לבלי להניח את מקומו, דהינו מעט מקצת עבודתו שהתחיל, אף אם יעבר עליו מה. וזכר דבר זה היטב, כי תצטרך לזה מאד בשתתחיל קצת בעבודת השם, כי צריך עקשנות גדול מאד מאד להיות חזק ואמין, לאחו עצמו, לעמד על עמדו, אף אם מפילין אותו, חס ושלום, בכל פעם. כי לפעמים יש, שמפילין אחד מעבודת השם, בידוע, אף-על-פי-כן עליו לעשות את שלו, לעשות מה שיוכל בעבודת השם, ואל יניח עצמו לפל לנמרי, חס ושלום, כי כל אלו הנפילות והירידות והבלבולים וכיוצא בזה צריכים בהכרח לעבר בהם קדם שנכנסין בשערי הקדשה, וגם הצדיקים האמתיים עברו בכל זה. ודע, שיש אחד שכבר הוא אצל הפתח של הקדשה, והוא חוזר לאחוריו מחמת הבלבולים הנ"ל או שאזי, כשהוא סמוך אצל הפתח, אז מתגבר עליו הסמרא-אחרא והבעל-דבר מאד מאד, רחמנא לצלן, בהתגברות גדול ונורא מאד מאד, רחמנא לצלן, ואין מניחין אותו לכנס לתוך הפתח, ומחמת זה הוא חוזר לאחור, חס ושלום. כי כן דרך הבעל-דבר והסמרא-אחרא, כשרואה שהאדם סמוך סמוך ממש לשערי הקדשה, וכמעט שייכנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד, רחמנא לצלן. על-כן צריך אז התחזקות גדול נגדו. ושמענו מצדיק אמתי שאמר, שאלו היה אומר לו אחד, יהיה מי שיהיה, בעת שעסק בעבודת השם בתחלתו: אחי, חזק ואחו עצמך - היתני רץ ומודרו מאד בעבודתו יתברך, כי גם עליו עבר כל הנ"ל, ולא היה שומע שום התחזקות משום אדם. על-כן מי שרוצה לכנס בעבודת השם, יזכר זאת היטב. וחזק עצמך מאד, ועשה מה

רק מה שצריך לך. וכמובא על פסוק וישמע יתרו: והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע וכו' (וזה יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה, כי כל אחד ואחד בשבא אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, דהינו הקלפות הנבראים על-ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אחד רוצה לבלבל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): האי דחקא דכלה מניחו, הינו מהרע של כל אחד ואחד, שהם הקלפות בנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם-כן ליגק מן התורה, וניקתם הוא רק מהמותרות, דהינו מה שאחד שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם ניקתם. וזה בחינת רזי תורה שנמסר להיצונים, כי ניקתם רק מבחינת רזי תורה, דהינו ממה שהוא למעלה ממת האדם, כל אחד לפי הבנתו. על-כן צריך החכם האומר תורה, שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אחד מהשומעין מה שאינו לפי מחו והבנתו, שאינו שוה לו בנ"ל, כדי שלא לתן להם ניקה, חס ושלום. ודע, שיש קלפה דקה, שסמוכה להקדשה, שזאת הקלפה הדקה יכולה ליגק אפלו מוגף התורה בעצמה, אפלו אם אין בה מותרות. והתקון לזה - כשמתדברים מישועת ישראל, שאז בורחת אותו הקלפה הדקה. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נבחים קמ"ו), שיתרו בא והלך לו קדם מתן-תורה, כי יתרו הוא בחינת הקלפה הדקה שבורחת כששומעת ישועות ישראל. והצדיק האמת יש לו אימה גדולה כשאומר תורה, יותר מאימת ראש-השנה ויום-הכפורים:

נכנס בעבודת השם, אזי הדרך - שמראין לו התרחקות, ונדמה לו שמרחיקין אותו מלמעלה, ואין מניחין אותו כלל לכנס לעבודת השם, ובאמת כל ההתרחקות הוא רק בלו התקרבות, וצריך התחזקות גדול מאד מאד לבלי לפל בדעתו, חס ושלום, כשרואה שעובדים כמה וכמה ימים ושנים, שהוא מתנגע ביגיעות גדולות בשביל עבודת השם, ועדין הוא רחוק מאד, ולא התחיל כלל לכנס לשערי הקדשה, כי רואה עצמו שהוא מלא עדין עביות ונשמיות והרהורים ובלבולים גדולים, וכל מה שהוא רוצה לעשות בעבודת השם איזה דבר שבקדשה, אין מניחין אותו, ונדמה לו כאלו אין השם יתברך מסתכל עליו כלל, ואין רוצה כלל בעבודתו, מחמת שהוא רואה שהוא צועק בכל פעם ומתחנן ומתנפל לפניו יתברך שיעזרהו בעבודתו, ואף-על-פי-כן עדין הוא רחוק מאד מאד, על-כן נדמה לו כאלו אין השם יתברך מסתכל עליו כלל ואין פונה אליו כלל, כי הוא יתברך אין רוצה בו כלל. הן על כל אלה וכיוצא בזה צריך התחזקות גדול, לחזק עצמו מאד מאד, ולבלי להסתכל על כל

נדע, שעקר התשובה השלמה היא, בשאדם עובר באלו המקומות ממש שהיה מקדם התשובה, כל אחד לפי מה שעבר עליו בימים הקודמים, וכשעובר באלו המקומות והענינים שהיה מתחלה ממש, ועכשו פונה ערף מהם, וכופה יצרו לבלי לעשות עוד מה שעשה - זהו עקר התשובה השלמה, ורק זה נקרא תשובה:

והוא מעלה גדולה, כשיש עדין יצר הרע להאדם, פי אז יכול לעבד אותו יתברך עם היצר הרע דיקא, דהינו לקח כל ההתלהבות והחמימות ולהכניסו בתוך עבודת השם, דהינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיוצא. ואם אין יצר הרע להאדם, אין עבודתו שלמה כלל. והעקר - לעצור ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניחו בעת התפלה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה כנ"ל. ואפלו מי שאינו איש בשר, נדמן לו לפעמים שמתפלל בהתלהבות, וזה בא גם כן מחמימות היצר הרע שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שפך. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות, הוא מעלה גדולה כשיש לו עדין יצר הרע, כנ"ל:

נ המחשבה

ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה, וכמבאר במקום אחר, שאי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד כלל, ואפלו אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים, הוא ביד האדם לחזר ולהטותה בעל-כרחו אל הדרך הישר, לחשב מה שראוי. והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר, שתופסין אותו באפסר וכיוצא, ומחזירין אותו בעל-כרחו אל הדרך הישר. כמובן במחשבה ממש, שיכולין לתפסה בעל-כרחו להשיבה אל הדרך הראוי:

נא היצר

הרע נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה ערף ממנו, אף-על-פי-כן הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצר הרע, ואינו פונה אליו כלל, אזי היצר הרע מסתלק והולך לו. וכן בתפלה, בענין המחשבות הבאים לבלבל, הוא ממש כנ"ל, שהמחשבה באה כמה פעמים, פעם אחר פעם, לבלבל. וצריך להיות חזק לבלי להסתבל עליה כלל בשום אופן, ואזי תסתלק. ועין במקום אחר מזה:

שתוכל בעבודת השם, ובקבות הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו יתברך לתוך שערי הקדשה, כי השם יתברך מלא רחמים ורוצה בעבודתך מאד. ודע, שכל התנועות וההתקוות, שאמה נתק ונתק בכל פעם איזה מעט מן גשמיית לעבודתו יתברך, כלם מתקבצים ומתחברים ומתקשרים ובאים לעזרתך בעת הצורך, דהינו כשיש, חס ושלום, איזה דחק ועת צרה, חס ושלום. ודע, שהאדם צריך לעבר על אשר צר מאד מאד, והכלל והעקר - שלא יתפחד כלל:

נדע, שיש אילו, שגדלים עליו עלים, שכל עלה צריך להיות גדל מאה שנים, והוא נמצא בפרדסים של השרים, וקורין אותו בלשונם "מאה שנים". ומסתמא כשגדל מאה שנים, בודאי עובר עליו מה שעובר, ואחר-כך, בסוף המאה שנים, הוא יורה בקול גדול כמו קני-שרפה, שקורין "אורמאטיע". והבן הנמשל היטב:

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר "אזמרה לאלקי בעודי" (בלקוטי הראשון בס"י רפב), דהינו לבקש ולחפש למצא בעצמו איזה זכות ואיזה נקדה טובה, וקזה המעט טוב שמוצא בעצמו ישמח ויחזק עצמו, ואל יניח את מקומו. אף אם נפל למה שנפל, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדין, עד אשר יזכה לשוב על-ידי-זה להשם יתברך, וכל הזדונות יהיו נעשין זכיות (עי' יומא פ"ג). ומה עשה הבעל-שם טוב, ובר צדיק לברכה, על הים, כשהסיתו הבעל דבר וכו'. ומזה תבין עד היכן אתה צריך להתחזק ולבלי ליאש עצמך, חס ושלום, אף אם יהיה מה שיהיה. והעקר להיות בשמחה תמיד, וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפלו על-ידי מלי דשמותא, לעשות עצמו כשומה ולעשות עניני שמות וצחוק או קפיצות ורקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

מט לפי

גדלות השם יתברך ועצם רוממותו יתברך, בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא שאינו בראוי לפי כבודו יתברך, היה ראוי לבוא על האדם מה שראוי, חס ושלום חס ושלום. אך השם יתברך מלא רחמים, וכל העולם מלא רחמנות, והוא רוצה מאד בהעולם. על-כן צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו בכל מה שיוכל, אף אם הוא כמו שהוא, ונסמך על רחמיו המרבים מאד בלי שעור, כי בודאי לא יעזב אותו, אף אם עבר מה שעבר. העבר אין, והעקר - מפאן ולהבא לא יעשה עוד, ויהיה שב ואל תעשה על-כל-פנים, הן במחשבה והן במעשה. פי גם המחשבה של אנשים כאלו היא גם כן עשייה, פי גם בעולם העשייה יש מחשבה, וצריך להיות שב ואל תעשה במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנעשה עמו ממילא, אל יחוש ואל יסתבל על זה כלל:

נב מה

שקשה קשיות על הצדיקים, והו מכרח להיות. כי הצדיקים מתדמים ליוצרים, כמובא, וכמו שקשה קשיות על השם יתברך, כמו כן בהכרח שיהיה קשה קשיות על הצדיק, כי הוא מתדמה אליו יתברך:

ובענין הקשיות שקשה על השם יתברך, מרגלא בפמה לומר: אדרבא, כך ראוי להיות דיקא, שיהיו קשיות על השם יתברך, וכך נאה ונפה לו יתברך לפי גדלתו ורוממותו, כי מעצם גדלתו ורוממותו, שהוא מרום מאד מדעתנו, על-כן בודאי אי אפשר שנבין ונשיג בשכלנו הנהגתו יתברך, ועל-כן בהכרח שיהיו עליו יתברך קשיות, כי כך נאה ונפה להבורא יתברך, שיהיה מרום ונשא מדעתנו, שעל-ידי-זה קשה הקשיות בנ"ל. ואם היה הנהגתו כפי חייב דעתנו, אם-כן היה, חס ושלום, דעתו כדעתנו:

נג גדל

יקרת המחשבה נודע לי עתה. כי המחשבה יקרה מאד מאד, שנעשה ממנה דברים שלמים ממש, שיש להם קיום כל הימים שיתקיימו העולמות, כל זמן אשר השם יתברך וכו' וכו'. וחקמה יקר יותר, כי מחשבה הוא שעולה על מחשבתו לבר, וחקמה הוא שבונה בחכמתו בנינים בשכלו, והוא יקר מאד. ועקר הדבר - שיהיה באמת. ואפלו פשט שמחדשין, הוא גם-כן דבר גדול מאד, וצריך גם-כן שיהיה באמת. וגם להפך, כשהוא בלא אמת, נעשה ממנה גם-כן דברים להפך:

נד הבחירה

ביד האדם לעשות ברצונו, ואפלו כל הדברים, הכל ביד האיש הישראלי להתנהג הכל ברצונו בבחירתו. כי ביד ישראל יש בחירה בידם על כל דבר שפעולם, כי אצל אחרים יש דברים שהם מכרחים בהם, אבל אצל איש הישראלי, כל דבר ודבר שהוא עושה, כגון לנסע לאיזה מקום וכיוצא, יש בו עבודה, ועל-כן יש לו בחירה על הכל:

נה רוח

העולם הזה אין לשער, דהינו מה שהאדם יכול להרויח בזה העולם, ואין צריך על זה הוצאות משלו, שקורין "אויש-לאג", רק ממה שהכין לפניו הבורא יתברך יכול להרחיב ידו ולהרויח הרבה מאד. עין לא ראתה וכו':

נו כשיש

להאדם לב, אין שיך אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם וכו'. כי האלקות הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ע): צור לבבי. ואצל השם יתברך נאמר (שמות ט): הנה מקום אתי - שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו^(ט). נמצא, מי שיש לו לב ישראלי, אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שיך אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו בנ"ל:

נד דע

בשצדיק גדול אמתו מגלה תורה, חדושים נפלאים ונוראים, הוא טובה להקטנים במעלה, שעל-ידי-זה נתגדל הקטן במעלה, שהכל רצים ובאים אליו. וגם בהספרא-אחרא נתגדל אחד על-ידי-זה, כמו שמצינו בבלעם, כשנתן השם יתברך את התורה לישראל, באו כל האמות לבלעם (כשארזיל ובהים קט), נמצא, שעל-ידי נתינת התורה לישראל נתגדל בלעם, ובאו אליו כל העולם, והוא עמד עצמו על איזה פסוק ואמר להם תורה. כי אז, כשבאו אליו, שאלו אותו מה ששאלו, ה' למבול ישב, והוא עמד על פסוק, והשיב להם: ה' עז וכו'. וכן בישראל בעצמו, שהם בקדשה, ואינם באים, חס ושלום, לבלעם וכיוצא בו. אך בשצדיק גדול אמתו מגלה חדושים, ונעשה רעש גדול, שזה מגלה חדושים נוראים כאלו, אזי בלם מתקבצים ובאים לאיזה קטן במעלה, ונאספים אצלו לשמע ממנו, מחמת הרעש שנעשה על-ידי החדושים שמגלה הצדיק הגדול, והוא עומד עצמו על איזה פסוק, ואומר להם מה שאומר:

(א) כמובא בפרש"י שם, והוא במד"ר שם.

המצוה בעצמה הולכת אליו, כי היא נמשכת ונגררת אליו על-ידי המצוה ראשונה שנגררת את השנייה כנ"ל. וכשגם הוא רץ בזריוות אל המצוה, אזי יוכל לדלג ולעבר את הבחינה הנ"ל, דהיינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל, ועל-כן הוא זריו ונפסד. אבל כששוחה קצת, יוכל בתוך כך להשיג גם הבחינה שבין המצוות כנ"ל. וכל זה – למי שהולך בדרךי ה' פסדר מנעוריו, אבל מי שצריך לעשות תשובה, הוא צריך הנקא להיות זריו גדול מאד מאד, למחר ולריוץ מאד להמלט על נפשו, ואסור לו לשהות כלל לעמד ולהתישב, כי בעל-תשובה אינו הולך מדרגא לדרגא כלל, ואין בינו ובין הקדשה שום בחינה הנ"ל, כי הוא צריך להתחיל מתדש, והוא צריך לריוץ ולדלג אל הקדשה, כמובא, שהבעל-תשובה צריך לדלג על מה שצריך לדלג, ולקפץ אל הקדשה בזריוות גדול. ואיש כזה הוא זריו ונשכר כנ"ל:

ובחינה שבין המצוות כנ"ל הוא כגון: וידבר ה' אל משה לאמר ועשית. ובודאי יש עבודה גם באלו הדבורים, שהם קדם המצוה, כי עקר המצוה בעצמה נאמר בתורה אחר-כך, אחר תבת ועשית, אבל באמת בודאי גם בפסוקים הנ"ל שבין מצוה למצוה, יש בהם עבודה. וזהו בחינה הנ"ל מה שבין מצוה למצוה. ועוד יש בזה, ועין במקום אחר (בלקו"א סי' כב) מענין זה, שבאמת יש עבודה גם בפסוק וידבר וכו'.

מלחמות בעולם, השכל מתיב שיהיה יקרות, כי נתעורר הקללה של קון: כי תעבד את האדמה לא תוסף תת בחה לך (בראשית ד), על-ידי השפיכות-דמים שיש בעולם, כי קללה זו נאמרה על שפיכות-דמים, כי האדמה היא תיבת בזה כשיש שפיכות-דמים, כי הנשמים נעשין על-ידי האדים העולים מן הארץ, כמו שכתוב (בראשית ט): ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. כי מן האדים העולים מן הארץ, מזה נעשים גשמים, וכשיש מלחמות ושפיכות-דמים, אזי נעשה מן האדים הנ"ל שפיכות-דמים. וזה שכתוב (יחזקאל לח): ותגר את בני ישראל על ידי הרב בעת אידם, הינו בחינת אדים הנ"ל, שעל-ידם נעשה השפיכות-דמים כנ"ל. ועל-כן כשיש מלחמות ושפיכות-דמים, אזי האדמה נותנת בחה לשם, כי מן האדים העולים ממנה נעשה השפיכות-דמים, ועל-כן אין יורדין גשמים, כי הגשמים נעשין מן האדים, ועכשו נעשה מן האדים ענין אחר, דהיינו שפיכות-דמים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ט): בשעת גשמים אפלו גיסות פוסקות בו, כי כשיש גשמים, נפסקים הגיסות והמלחמות כנ"ל:

ולזה מקשר מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: בשעה רבי עקיבא בתפיסה, אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: רבי, למדני תורה, ואם לאו, אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות

בני-אדם שאומרים, שבשהצדיק גדול במעלה, מחמת גדלתו אינו יכול להשגיח ולהסתכל על בני העולם, כי הוא רחוק מהעולם. ובאמת אינו כן, כי אדרבא, כשהצדיק גדול מאד, הוא יכול להשגיח ולהסתכל יותר על העולם, וכמו שמצינו ברבן יוחנן בן זכאי, שבודאי היה גדול במעלה מאד מאד, יותר ויותר הרבה מהצדיקים שבזמן הזה, ואף-על-פי-כן אמר: אוי לי אם אמר, אוי לי אם לא אמר (כלים פ"ו ט"ז ט"ז). נמצא, שרבן יוחנן בן זכאי היה בקי כל-כך בתוך העולם, עד שהיה מתירא לומר דברי-תורה, שלא ילמדו ממנו הרמאים. הרי שהיה בקי מאד בהעולם, עד שאדרבא, היה מתירא פן ילמדו ממנו רמאות. כי באמת כל מה שהצדיק גדול ביותר, יכול להשגיח ולהסתכל בעולם יותר, כי הלא השם יתברך הוא מרום ומנשא מאד מאד מן העולם, ואף-על-פי-כן הוא משגיח בהשגחה פרטית על כל העולם, כי באמת מי שהוא יש, אזי אינו יכול להיות בכל מקום בבת-אחת, כי מה שהוא ישות, כשהוא עומד כאן אינו כאן, כגון כשהוא באיזה עבודת השם, אינו יכול להסתכל בעולם, אבל מי שהוא אין, אין מקום שלא יהיה שם, כי אין לו מקום כלל, ועל-כן כל מה שהצדיק נכלל יותר באין, הוא יכול להשגיח ולהסתכל בעולם ביותר, כי אין שיעד לומר עליו שהוא במקום גבוה ורחוק מהעולם, כי אין לו מקום כלל, וכמו שמובא בדברינו (בלקוטי קפ"א, סימן קכב) בשם המגיד על הרוצה להחכים ידרים וכו', עין שם:

זריו ונשכר, זריו ונפסד: (ע' פסחים ג)

כי דע, כי מצוה גוררת מצוה (אבות פ"ד), נמצא, שהמצוה גוררת את חברתה. ובודאי יש איזה בחינה בין המצוות, מה שהוא בין מצוה למצוה, שהוא מקשר מצוה אחת לחברתה, אשר על-ידי-זה המצוות נגררים אחת אחר חברתה. ובאמת זאת הבחינה בעצמה, הינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל, זאת הבחינה היא גם-כן יקרה מאד, ועל-כן מי שהוא צדיק מנעוריו והולך בדרך הישר מימיו, מדרגא לדרגא, כמו שכתוב באברהם (בראשית כד): ואברהם זקן בא בימים – שאברהם בא לדרגא שלו על-ידי הימים, כמובא בזהר (חיי שרה דף קכ"ט), כי בן שלש שנים הכיר את בוראו (נדרים לב), והיה הולך תמיד מדרגא לדרגא. ומי שהוא בבחינה זו, הוא מפסיד על-ידי הזריוות, כי כשהוא זריו גדול, ורץ בזריוות ממצוה למצוה, אזי הוא מפסיד על-ידי-זה את בחינת הקדשה, מה שהוא בין מצוה למצוה כנ"ל, כי על-ידי-זה הזריוות הוא עובר ומדלג על הבחינה הזאת, כי

(פסחים ק"ב). והדברים תמוהים מאד מאד, שרבי שמעון יאמר בדברים האלה לרבו, שימסרו למלכות. וגם, כי מסתמא בשרבי עקיבא רבו לא רצה ללמדו, בודאי פון לטובה. וגם, הלוא כבר היה תפוס בתפיסה, ומה ימסרהו עוד:

אך דע, כי גם על-ידי מי שאומר תורה ברבים, ושומעים לתלמידים שאינם הגונים, על-ידיה פא גס-בן עזירת גשמים, כי על-ידי כבוד התורה בא גשמים, בבחינת (שמות פ"ג): וכבוד ה' נראה בעיני, ועל-ידי הענין בא גשמים. וזה בחינת (תהלים כ"ג): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים. הינו בחינת גשמים, שבאים על-ידי כבוד ה', בחינת כבוד התורה. והלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין ק"ג) שהוא כוזק אבן למרקולים, ופרשו רבותינו זכרונם לברכה^(א), שמרקולים פרושו: מר קלום, הינו חלוף הכבוד. נמצא, בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, הוא הפך הכבוד, שעל-ידו באין גשמים. וזה בחינת (משלי כ"ג): כמטר בקציר בן לא נאווה לכסיל כבוד. הינו בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, שזה בחינת: נותן לכסיל כבוד (ש"ס)^(ב), שנותן כבוד התורה לכסיל, דהינו תלמיד שאינו הגון, ועל-ידיה מקלקל הגשמים. וזהו: כמטר בקציר, הינו קלקול הגשמים שיורדין, שלא בעונתן, כי בשעת הקציר, אזי אדרבא, מויק המטר – בן לא נאווה לכסיל כבוד, כי על-ידיה בעצמו הוא קלקול הגשמים כנ"ל:

וזה שאמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי עקיבא: למדיני תורה, ואם לאו, אני אומר וכו'. כי רבי עקיבא היה מקהיל קהלות ודורש ברבים, וסבר רבי שמעון, שמפני זה נתפס בתפיסה, מחמת שהיה דורש ברבים, ושמעו בני-אדם שאינם מהגונים, כי על-ידי חדושי-תורה שמגלין, על-ידיה נמשך אלקות, כביכול, כמו שכתוב (שמות כ"ח): ויקחו לי תרומה, הינו בשתרצו לקח ולהמשיך אותי, אי אפשר כ"אם על-ידי התורה, כי על-ידי התורה ממשכיין אותו, כביכול. ולהיכן נמשך האלקות. לתוך מח השומע. ואף-על-פי שזהו תפיסה, כביכול, בבחינת (ש"ה ט'): מלך אסור ברהמים – ברהיאי מחיין (סוף התיקונים תיקון ו' דף ט'^(ג)). אסור דיקא, שמה שנמשך אלקותו יתברך, כביכול, ברהיטי מחיין הוא בחינת תפיסה, בחינת (תהלים ס"ח) שבית שבי, אף-על-פי-כן הוא ניחא להשם יתברך, שיהיה נמשך, כביכול, על-ידי התורה, אף-על-פי שהוא בחינת תפיסה. ועל-בן סבר רבי שמעון בן יוחאי, שעל-ידיה נתפס רבי עקיבא בתפיסה כנ"ל, כי על-ידי התפיסה יתתקן, ויודככו הדבורים שהכנים לתלמידים שאינם הגונים, בבחינת (בראשית כ"ב): ואתם האסרו ויבחנו דבריכם. ועל-בן אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי עקיבא, שילמדנו תורה, ועל-ידיה שילמד עתה לרבי שמעון בן יוחאי, על-ידיה יתתקן פגם הנ"ל. שלמד תורה לתלמידים שאינם מהגונים.

ואם לאו, אני אומר וכו' – אני אומר דיקא, הינו שרבי שמעון אמר לרבי עקיבא, שאם הוא אינו רוצה ללמדו תורה, אזי אני אומר תורה. וזהו: אני אומר ליוחאי אבא, כי כל חדושי

התורה שמגלין, על-ידיה מגלין חסדים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צ"ג) כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד, שנאמר: למס מרעהו חסד. ויש בכל אחד חסדים מצד האב וכו', ורבי עקיבא לא היה לו מצד האב חסדים, כי היה בן גרים, ולא היה לו זכות אבות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ"ו), שלא רצו למנותו נשיא לרבי עקיבא, משום דלית לה זכות אבות. וסבר רבי שמעון, שרבי עקיבא אין רוצה לומר תורה מחמת זה, מחמת שאין לו חסדים מצד האב, אבל רבי שמעון בן יוחאי בודאי היה לו חסדים מצד אביו רבי יוחאי, (שהיה גדול בישראל)^(ד), ועל-בן אמר רבי שמעון: ואם לאו, אני אומר ליוחאי אבא, הינו שאני אומר להתורה שהוא בחינת יוחאי אבא, בחינת החסדים מצד האב, שמשם התגלות התורה, כי התגלות התורה הוא התגלות החסדים כנ"ל. וזהו: ומוסרך למלכות – כי רבי שמעון אמר, שזה שרבי עקיבא אינו רוצה לומר תורה ולגלות החסדים, ועל-ידי התגלות החסדים על-ידי התורה שהיה רבי עקיבא אומר עתה, היה מתקן פגם הנ"ל, שלמד תורה לתלמידים שאינם הגונים, אך רבי עקיבא אינו רוצה לגלות חדושי-תורה ולגלות החסדים, מחמת שאין לו חסדים מצד האב, ורבי שמעון אמר, שזהו רק מחמת עניויות של רבי עקיבא, שמחמת ענותנותו של רבי עקיבא הוא סובר שאין לו חסדים מצד האב, ואין יכול לתקן פגם הנ"ל כ"אם על-ידי התפיסה, כי התפיסה הוא תקון כזה, שיש לו חסדים מצד עצמו, ואין צריך לזכות אבות כלל, ויכול רבי עקיבא לגלות תורה על-ידי החסדים שיש לו מצד עצמו לבד, ועל-ידיה יתקן פגם הנ"ל, כנ"ל. ועל-בן אמר רבי שמעון: אני אומר וכו', הינו שאני אומר תורה, שיש לי חסדים מצד האב, ועל-ידיה יביא את רבי עקיבא לתוך בחינת גדלות, עד שיכרח רבי עקיבא בעל-פירו לומר תורה, כי באמת רבי עקיבא יכול בודאי לגלות תורה, אף-על-פי שאין לו זכות אבות, כי רבי עקיבא גדול כל-בד, שיכול לגלות תורה על-ידי חסדים שיש לו מצד עצמו, רק שהוא ענו, ועל-ידי שיגלה רבי שמעון תלמידו תורה, שהוא יש לו חסדים מצד האב, על-ידיה יביא את רבי עקיבא לבחינת גדלות, עד שיכרח בעל-פירו לומר תורה אף-על-פי שאינו רוצה. וזהו: ואם לאו, הינו שאמר רבי שמעון לרבי עקיבא: אם אין אתה רוצה לומר תורה, וזהו מחמת ענותנותך, אזי אני אומר ליוחאי אבא, הינו שאני אומר תורה, כי יש לי חסדים מצד האב כנ"ל, ומוסרך למלכות, הינו שאביא אותך ואמסרך בעל-פירו למלכות, לבחינת גדלות, ותהיה מכרח בעל-פירו לגלות תורה, שהיא התגלות החסדים כנ"ל, כי על-ידיה יביא את רבי עקיבא לבחינת גדלות בעל-פירו, ויכרח לומר תורה, שהוא התגלות החסדים, שהוא תקון פגם הנ"ל (ולא באר איך על-ידי התגלות התורה שמגלה חסדים, על-ידיה יתתקן פגם הנ"ל. גם לא באר איך על-ידי התלמיד שיש לו זכות אבות, כשמגלה תורה, על-ידיה יהיה רבו מכרח לבוא בגדלות ולומר תורה).

(א) עיין תוספות סנהדרין סד ד"ה מרקוליס. (ב) כמבואר שם בחולין. (ג) ועיין בתיקון ו' (דף כא ע"ב). (ד) עיין בהקדמת הוזהר דף יא, יוחאי חברנא.

זוהו: ומוסרף למלכות - מסירה הוא לשון בעל-פּרוּחַ, כמו שכתוב (במדבר לא): וימסרו מאלפי ישראל - פרש רש"י: שנמסרו בעל-פּרוּחַם, כי רבי שמעון בן יוחאי זביא את רבי עקיבא בעל-פּרוּחוּ לְבַחֲנֵינָת גְדוּלוֹת עַל-יְדֵי שְׁהוּא יֹאמֵר תוֹרָה בנ"ל.

[תקס"ח-תקס"ט]

ונפלא מאד, לכאורה, אך כל זה מחמת גדל עצם שכלו של משיח, לפי גדל מדרגתו שאיחזו איו, ומחמת הפלגת עצם מעלת שכלו, שיגדל אז מאד מאד, על-כן יהיה כל הזמן שעבר עליו מיום בריאת העולם עד אותו הזמן, בלו אין ואפס ממש, ויהיה ממש כאלו נולד היום, כי יתבטל כל הזמן בשכלו, שיהיה גדול מאד. ועל-כן יאמר לו השם יתברך: אני היום ילדתיך - היום ממש, כי כל הזמן שעבר, אין ואפס לגמרי בנ"ל:

וכן אנו רואים במקום גס-כן, שהבעל-בַח יכול לעבר מקום גדול בשעה מועטת. נמצא, שאצלו כל זה המקום הוא קטן, ואצל החלושי-בַח נחשב זה המקום גדול, וצריכים לילך שעה מרבה עד שעוברים אותו המקום. וכמו-כן למעלה, כל מה שהבח גדול יותר, המקום נקטן אצלו יותר, וכן למעלה מעלה, עד שהמקום נתבטל לגמרי, רק שבשכלנו אי אפשר להבין כל זה, כמו שאי אפשר להבין בחלום את האמת, שכל אותו הזמן שנדמה בחלום אינו כלום באמת, כמו-כן גם אנו אי אפשר לנו להבין, שכל הזמן שלנו אינו כלום למעלה בשכל הגבוה בנ"ל:

[זכאטיפאליא, ומשמע מח"מ אות ק"ד שריה בהתחלת תקס"א]

מסעי בני ישראל: (במדבר לג)

איתא במדרש^(א), שמסעי בני ישראל, דהינו הנסיעות שבני ישראל נוסעין ממקום למקום, הם מכפרין על אלה אלקיך ישראל, הינו על פנים עבודה זרה, כי אפלו בשאין עובדין עבודה זרה, יש פנים עבודה זרה כי קלקול האמונה היא גם כן בחינת עבודה זרה וכמו שמובא (בשם הבעל-שם-טוב) על פסוק (דברים יא): וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, שתתקב בשפרים מהשם יתברך הוא בחינת עבודה זרה, ועל-ידי הנסיעות של ישראל נתכפר. וכל זמן שיש עבודה זרה בעולם, תרוץ-אף בעולם (ספרי פ' ראה ורואה בפירש"י שם), נמצא, כשנתכפר פנים עבודה זרה בנ"ל, נמתק החרון-אף, ונמשך רחמנות. ועקר רחמנות הוא בבחינת (בראשית טז): ואל שדי יתן לכם רחמים - לכם דיקא. הינו שהשם יתברך יתן לנו הרחמנות, שימסר את הרחמנות בידינו, כי אצלו יתברך יכול להיות, שגם החולאת הקשה וכל היסורין הם הרחמנות שלו, כי בודאי כל מה שהשם יתברך עושה להאדם, אפלו יסורין קשים, הכל הוא רק רחמנות, אבל אנו מבקשים, שיתן וימסר בידינו את הרחמנות, כי אין אנו מבינים הרחמנות שלו, וגם אין אנו יכולין לקבל אותו הרחמנות שלו הנ"ל, רק שהשם יתברך יתן בידינו את הרחמנות, שאנחנו בעצמנו נרחם עלינו, ואצלו הרחמנות בפשימות, להתרפא מן החלי וכיוצא בזה. וזהו **"ישראל"** - ראשי-תבות: **אל שדי יתן לכם רחמים**, בנ"ל, כי הרחמנות נעשה על-ידי מסעי בני ישראל, בנ"ל:

יתברך הוא למעלה מהזמן, כמוכא. וזה הענין הוא באמת דבר נפלא ונעלם מאד, ואי אפשר להבין זאת בשכל אנושי. אך דע, שעקר הזמן הוא רק מחמת שאין מבינים, דהינו מחמת ששכלנו קטן, כי כל מה שהשכל גדול ביותר, הזמן נקטן ונתבטל ביותר. כי בחלום, שאז השכל נסתלק, ואין לו רק בַח הקדמה, אזי ברבע שעה יכולים לעבר כל השבעים שנה, כאשר נדמה בחלום, שעובר והולך כמה וכמה זמנים בשעה מועטת מאד, ואחר-כך בשנת-עוררים מהשנה, אזי רואים שכל אלו הזמנים והשבעים שנה שעברו בחלום, הוא זמן מועט מאד באמת. וזה, מחמת שאחר-כך, בהקיץ, אז חוזר השכל אליו, ואצל השכל כל אלו השבעים שנה שעברו בחלום, הם רק רבע שעה אצלו, רק שבעים שנה ממש, הם שבעים שנה גם אצל השכל שלנו. ובאמת בהשכל הגבוה למעלה משכלנו, גם מה שנחשב אצלנו לשבעים שנה ממש הוא גם כן רק רבע שעה או פחות, כי כמו שאנו רואין שיכולין לעבר שבעים שנה בחלום, ובאמת אנו יודעין אחר-כך בשכל שלנו שהוא רק רבע שעה, כמו-כן ממש, מה שנחשב לפי שכלנו שבעים שנה ממש, הוא בשכל הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מבינים זאת, כי גם בחלום אם היה אחד בא אצלו בשעת החלום והיה אומר לו, שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים, שבאמת אינם כלום, והכל הוא רק רבע שעה - בודאי לא היה מאמין לו כלל, כי לפי הדמיון שבחלום נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש. כמו-כן ממש, אף-על-פי שאצלו לפי שכלנו נדמה שזהו זמן של שבעים שנה, בשכל הגדול יותר הוא רק רבע שעה. וכן למעלה מעלה, שבשכל שהוא גבוה עוד יותר למעלה, גם אותו הזמן שבשכל הגבוה משכלנו אינו נחשב שם, בשכל הגבוה עוד יותר, רק לזמן מועט ופחות מאד. וכן למעלה מעלה, עד אשר יש שכל גבוה בל-כך, ששם כל הזמן בלו אינו נחשב כלל, כי מחמת גדל השכל מאד, כל הזמן אין ואפס לגמרי, כמו שאצלו השבעים שנה שעוברים בחלום הם רק רבע שעה באמת בנ"ל, כמו-כן יש שכל למעלה משכל, עד שהזמן נתבטל לגמרי:

ועל-כן משיח, שעבר עליו מה שעבר מיום בריאת העולם וסבל מה שסבל, ואחר כל זה, בסוף יאמר לו השם יתברך: בני אתה, אני היום ילדתיך (תהלים ב). והדבר תמוה

(א) עיין בליקוטי קמא סימן מ' בשם ספר עשרה מאמרות.

סג דע

אצלו על ידי הנגון מה שהיה צריך, על-בן שלח לו אותו הנגון של ארץ-ישראל. וזהו שאמר לבניו: קחו מזמרת הארץ בכליכם. הינו שיקחו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת זמרת הארץ כנ"ל, בכלים שלהם. והורידו לאיש מנחה, מעט צרי ומעט דבש, נבאת ולט, במנים ושקדים - הם בחינת משקולות ומדות הנגון, כי הנגון נעשה מגדולי הארץ כנ"ל:

סד מה

שאנו רואים, שכל הנגידים הגדולים, כמעט בלם, הם משגעים ממש, כמו שאנו רואין בחוש, שכל מי שהוא עשיר, יש לו שגנון גדול - דע, כי הממון עושה אותו משגע, כי הממון הוא מנפילת העשירות של הנביאים, כי כל הנביאים היו עשירים (גרים לח), והנבואה בשפאה על הנביא, היה כמו משתגע, כמו שפרש רש"י: ויתנבא - ואשתמי (שמואל א יח), ואצל הנגידים הנ"ל נעשה על-ידי הממון שגנון גמור, ועל-בן הם נעשים משגעים על-ידי העשירות שלהם:

סה בשמקנאין

קנאות ה' צבאות, נחשב כמו צדקה, כמו שכתבו התוספות בפירק השתפין על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב י): צדקה תרומם גוי - אלו ישראל. וחסד לאמים הטאת - אלו העכו"ם, שכל חסד שעושין וכו'. והביאו ראיה מגבוןראדן, עין שם. וכתבו התוספות שם: וגבוןראדן עשה אז צדקה, שקנא להקדוש-ברוך-הוא. נמצא, שקנאת ה' צבאות הוא כמו צדקה:

[בין יוה"כ לסוכות תק"ע, בליל שבת קודש]

סו העדיק

הוא מכרח לעשות תשובה בעד ישראל, דהינו כשיוצא אחד חוץ לשורה ופורק על, אזי הצדיק מכרח לעשות תשובה בשבילו. על-פי משל, שפעם אחד נסעו שני בני-אדם עם סוס מבהל ומשגע, ונשא אותם הסוס והשליכם מן העגלה. ועמד אחד והתחיל להכות את הסוס באגרופ, והכה אותו הרבה. ושחק ממנו השני ואמר לו: הלא אתה מכה את ידך, ומה תועיל להסוס הכאה זו. רק אתה צריך לקח רצועה שמכין בה הסוסים, להכות אותו. והלך ועשה כן, ולקח רצועה והתחיל להכות את הסוס. ועמד הסוס ורץ בבהלה גדולה, וברח ונשא אותם והשליך אותם לתוך רפש וטיט, והסוס ברח לו להלן. נמצא, שגם זה אינו עצה טובה. ונעצו אותו שיעשה כך, שיקח חבל יפה, ויקשר את הסוס לאיזה אילן, ויכה אותו הרבה, ויבזה

כי יעקב אבינו, כששלח את בניו עשרת השבטים ליוסף, שלח עמיהם נגון של ארץ-ישראל. וזה סוד: קחו מזמרת הארץ בכליכם וכו' (בראשית מג), בחינת זמר ונגון, ששלח על-ידם ליוסף, וכמו שפרש רש"י: מזמרת - לשון זמר וכו'. כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו נגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד, שהיא צריכה לאכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם, בן יש לו נגון. כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה בחינת פרק שירה, ומשירת העשבים נעשה נגון של הרועה. וזה סוד מה שכתוב (שם): ותלד עדה את יבל, הוא היה אבי ישב אהל ומקנה. ושם אחיו יובל, הוא היה אבי כל תפש כנור ועוגב. כי תכף בשהיה בעולם רועה מקנה, היה תכף כלי-זמר כנ"ל. ועל-בן דוד המלך, עליו השלום, שהיה יודע נגון (שמואל א-ב ז), על-בן היה רועה (שם), כנ"ל. (גם מציינו באבות העולם בלם, שהיו רועי מקנה). וזה בחינת (ישעיה כד): מכנה הארץ זמירות שמענו, הינו שזמירות ונגונים יוצאים מכנה הארץ, כי על-ידי העשבים הגדלים בארץ נעשה נגון כנ"ל. ועל-ידי שהרועה יודע הנגון, על-ידי-זה הוא נותן כח בהעשבים, ואזי יש לבהמות לאכל. וזה בחינת (שם): הנצנים נראו בארץ, עת הנמיר הגיע. הינו שהנצנים גדלים בארץ על-ידי הזמר והנגון השינך להם כנ"ל. נמצא, שעל-ידי הזמר והנגון שהרועה יודע, הוא נותן כח בעשבים, ויש מרעה לבהמות. גם הנגון הוא טובה להרועה בעצמו, כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות, היה אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחינת רוח האדם לרוח הבהמיות, עד שירעה הרועה את עצמו, בבחינת (בראשית ל): ויילכו לרעות את צאן אביהם וכו', ופרש רש"י, שהלכו לרעות את עצמן. ועל-ידי הנגון נצול מזה, כי הנגון הוא התבררות הרוח, שמבררין רוח האדם מן רוח הבהמה, בבחינת (קהלת ז): מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה הירדת היא למטה. כי זהו עקר הנגון - ללקט ולברר הרוח טובה, כמבאר במקום אחר. ועל-בן על-ידי הנגון נצול מרוח הבהמיות, כי נתברר רוח האדם מרוח הבהמה על-ידי הנגון כנ"ל:

ויש חלוקים רבים בנגינה, כי יש נגון שלם, ויש נגון שהוא בכמה בבות, ויכולים לחלקו לכות וענינים:

ודע, שהמלך יש לו כל הנגון בלו בשלמות, אבל השרים אין להם רק איזה חלק בנגון, כל אחד לפי מקומו. ועל-בן אמר דניאל לנבוכדנצר (דניאל ז): אנתה הוא אילנא וכו' ומזון לכלא בה. כי נבוכדנצר, שהיה מלך ויש לו כל הנגון, על-ידו נמשך כל המזון, כי המזון נמשך על-ידי הנגון כנ"ל. ועל-בן יעקב אבינו, אף שלא היה יודע אז שהוא יוסף, רק כפי מה שספרו לו השבטים הנהגותיו של יוסף, שלח לו נגון השיך לשר כמותו, כפי מה ששמע מבניו דרכיו והנהגותיו, כי יעקב רצה לפעל

שאר ענשים נקראים בחינת מיתה, כמו שכתוב (שמות ד): כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז ה), שנעשו עניים. והשם הוא החיות, בבחינת (בראשית א): נפש חיה הוא שמו. ושמו משתף בשמנו, כביכול (ירושלמי תענית פ"ב, ובפירש"י יהושע ז, ירמיה יד, ובילקוט יהושע ז), ועל-כן פשיש לישראל איזה ענש, חס ושלום, נוגע את עצמו יתברך, כביכול, כי עקר הענש נוגע בהחיות, שהוא השם, ושמו משתף בשמנו כנ"ל. ועל-כן כשאמר משה: ואם אין מהני נא (שמות לב), והשיבו השם יתברך: מי אשר חטא לי אמחנו וכו' (שם) – בקש משה, שיעשה למען שמו הגדול המשתף בשמנו^(א). כי מאחר ששמו יתברך משתף בשמנו, נמצא פשיעניש אותם, נוגע את עצמו יתברך, כביכול, כנ"ל. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנייה י): הוא אינו שש וכו', כי נוגע בעצמו יתברך, כביכול, כי שמו משתף בשמנו כנ"ל. נמצא, כשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא לישראל ביום-הכפורים ואמר: סלחתי כדברך, און, כביכול, נגדל שמו יתברך המשתף בשמנו כנ"ל. ועל-כן נצטוו תכף אחר יום-הכפורים על שבת כנ"ל, כי שבת שמא דקדשא-ברוך-הוא כנ"ל, ועל-כן קורין מחרת יום-הכפורים "שם ה'", כי אחר המחילה והסליחה שנעשה ביום-הכפורים, נגדל שם ה', כנ"ל:

(חבור התחלת התורה בסופה)

[שבת בראשית תק"ע]

סז בראשית

לעיני כל ישראל. כי יש עננין דמכסין על עינא, שהם רומי רבתי ורומי זעירתא, כמובא (ברעיא מהימנא פנחס דף רנב), וזה בחינת (קהלת יב): ושבו העבים אחר הגשם – זה מאור עינים, שהולך אחר הנביא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא:), שעל-ידי הנבי הולך ומסתלק מאור עינים. וזה בחינת שקיעת האור במערב, כי במזרח חמה זורחת ובמערב שוקעת, נמצא שמערב הוא שקיעת האור. וכל זה על-ידי בחינת הנבי, שעל-ידו מסתלק מאור העינים כנ"ל, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. כי "מערב" – ראשי-תבות: ר'חל מ'בפה ע'ל ב'ניה (ירמיה לא), (כמובא בכתבי האר"י ז"ל), כי שכינה במערב (כ"ב כח), והשכינה בוכה ומיללת, כביכול, על ישראל, בחינת (ירמיה לא): רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו – שהיא בוכה על צרת ישראל, המפורים בגוים ואינם על מקומם. ועל-כן שקיעת האור במערב, כי על-ידי הנביה מסתלק מאור עינים, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. וזה בחינת כחל המערבי, ששם השכינה בוכה ומיללת על הרבן בית-המקדש, כי ב"מערב" שם ר'חל מ'בפה ע'ל ב'ניה, כנ"ל. ויש מאורי אור ומאורי אש^(א), והם זה לעמת זה. שפשיש כח למאורי אור, און נכנעין מאורי אש, וכן להפך, חס ושלום, שפשישנענין ונסתלקין מאורי אור, חס ושלום, און מתנברין

ילמדו להיטיב. ועשה כד, והכה הסוס הרבה, ונתנוע. וראה, שגם זה אינו עצה טובה, כי אינו כדאי הסוס כלו בעד היגיעה והקצרות שיש לו על-ידי ההפאה, ואין תקנה לסוס כזה רק לירות אותו על-ידי קניי-שרפה, וזה צר לו. כד כשאחד יוצא לחוץ, ואינו מתנהג בשורה – אין יכולין למצא עצה מה לעשות לו, כי היה אפשר להעניש אותו בעצמו או על-ידי שליח או באפן אחר, אך כל הענשים הם נוגעים להצדיק בעצמו, כמו שמצינו אצל השם יתברך, שבכל צרתם לו צר (ישעיה ס), כי הם חלק אלוך ממעל, ועל-כן פשיש להם צרה, חס ושלום, לו צר, כביכול. כמזכר אצל הצדיק גם-כן, כי גם ענוש לצדיק לא טוב (משלי י), כי הענש שמעניש את אחד, הוא נוגע להצדיק בעצמו. כי האדם נתנהג מארבעה יסודות^(א): אש, רוח, מים, עפר. וכל אלו הארבעה יסודות נמשכין מיסוד הפשוט, שהוא בחינת הצדיק, בחינת (משלי י): צדיק יסוד עולם. שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית א): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. נהר יוצא מעדן – זה בחינת צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, אשר משם יפרד הארבעה יסודות, שהם בחינת ארבעה ראשים כנ"ל. נמצא, שכלם נמשכין מהצדיק, ועל-כן אם הוא מעניש את אחד, נוגע את הצדיק בעצמו, ועל-כן: גם ענוש לצדיק לא טוב כנ"ל:

וזה שאמרו הבעלי-מוסר, שפשיבאים לצדיק ורואים אותו, בבחינת (ישעיה ב): והיו עיניך רואות את מוריד, ראוי שימצא את עצמו בתוך הצדיק, שישתפל בעצמו על כל המדות, איך הוא אוהו בהם, על-ידי ראית פני הצדיק. כי כל המדות נמשכין מהארבעה יסודות הנ"ל, כמובא^(ב), ועל-כן בשרואה את הצדיק, שהוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, ראוי לו שישתפל ורגיש על-ידי זה איך הוא אוהו בכל המדות, שבאין מן הארבעה יסודות, שנמשכין מהצדיק, שהוא בחינת יסוד הפשוט, כנ"ל:

וזה: והיו ע'ניד ר'אות א'ת מ'וריד – ראשי-תבות: א'ש ר'וח מ'ים ע'פר, שהם הארבעה יסודות, שממם נמשכין כל המדות, שכלם נמשכין מהצדיק כנ"ל. ועל-כן בשרואין את הצדיק, שזה בחינת: והיו ע'ניד ר'אות א'ת מ'וריד, על-ידי זה רואין בעצמו איך הוא אוהו בכל המדות, שבאין מארבעה יסודות: א'ש ר'וח מ'ים ע'פר, שנמשכין מהצדיק כנ"ל:

וזה שקורין העולם את מחרת יום-הכפורים "שם ה'", כי אחר יום-הכפורים, אז נתגלה בחינת שם ה'. וזה שנצטוו תכף למחרת יום-הכפורים על שבת, כי למחרת יום-הכפורים נתרצה השם יתברך לישראל והזהירם על מלאכת המשכן, ואזי הקהילים משה והזהירם על שבת, כדי שלא ימעו לומר שמלאכת המשכן דוחה שבת (כמובא בפירש"י פי ויקהל). נמצא, שתכף למחרת יום-הכפורים הזהירו על שבת, ושבת שמא דקדשא-ברוך-הוא (וזה יתרו דף פח:), כי און, אחרי יום-הכפורים, נתגלה בחינת שם ה'. כי פשיענישין את אחד, עוקרין אותו משרש חיותו, כי אפלו

(א) עיין זוהר בראשית כו. (ב) במשנת חסידים. עיין בליקוטי קמא סימן ד', אות ח. (ג) עיין ברכות לב, ובמ"ר תשא פרשה מד ובמדרש קהלת. (א) עיין זוהר בראשית כ ע"ב.

מאורי אש. וזה בחינת חרבן בית המקדש, בחינת (איכה א):
ממרום שלח אש בעצמותי. כי נתגברו מאורי אש על ידי
שנסתלקו מאורי אור, בבחינת: רחל מבכה על בנייה. כי הבכיה
הוא בחינת הסתלקות מאורי אור כנ"ל, ואזי מתגברין, חס
ושלום, מאורי אש, בחינת: ממרום שלח אש וכו', כנ"ל:

וזה בחינת ההעלמה, שנתעלם היפי והפאר של כל העולם. כי
יש צדיק, שהוא היפי והפאר והחן של כל העולם כלו,
בבחינת (בראשית לב): ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, בחינת
(תהלים מח): יפה גוף משוש כל הארץ^(א). כי זה הצדיק האמתי,
שהוא בחינת יוסף, הוא ההדור והיפי של כל העולם, וכשזה
היפי והפאר נתגלה בעולם, דהינו כשזה הצדיק, שהוא היפי של
כל העולם, נתפרסם ונתגדל בעולם, אזי נפתחין העינים של
העולם, שכל מי שנקבל בזה החן האמת של זה הצדיק, שהוא
החן והיפי של העולם, דהינו שמתקרב אליו ונקבל בו, נפתחין
עינינו ויכול לראות, והעקר להסתכל על עצמו, וכמבאר לעיל (כס"ו)
ס, שעל ידי שמתקרב לצדיק אמתי, שהוא בחינת (משלי י): צדיק
יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה
יסודות, בבחינת (בראשית ט): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן,
ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. נהר יוצא מעדן - זה בחינת:
צדיק יסוד עולם, שהוא בחינת יסוד הפשוט. אשר משם יפרד
והיה לארבעה ראשים - הינו בחינת הארבעה יסודות,
שנמשכין מן הצדיק כנ"ל. וכשמתקרב אליו, על ידי זה ראוי לו
להסתכל בעצמו על כל המדות, איך הוא אוהו בהם, כי כל
המדות נמשכין מן הארבעה יסודות, כידוע^(ב), והארבעה יסודות
נמשכין מן הצדיק כנ"ל, ועל כן כשנתגלה זה הצדיק, שהוא החן
והיפי של העולם, כל מי שמתקרב ונקבל בזה החן האמת,
נפתחין עיניו, ורואה ומסתכל על עצמו, איך הוא אוהו בכל
המדות שנמשכין מארבעה יסודות, שהם נמשכין מהצדיק
כנ"ל, וגם יכול לראות ולהסתכל בנדלת השם ולהסתכל בעולם,
על ידי שנתחוו עיניו על ידי התגלות הפאר של הצדיק האמת
כנ"ל. כי כשזה הצדיק נתגלה ונתפרסם בעולם, זה בחינת שם,
דהינו שנתפרסם ויש לו שם בעולם, ובתוך זה השם של הצדיק
האמת מלבש ומשתף שמו ותברך, כי שמו משתף בשמנו^(ג).
נמצא, כשנתגדל שם הצדיק, נתגדל שמו ותברך, וכל מה
שנתגדל יותר שם הצדיק, נתגדל יותר שמו ותברך, כביכול, כי
שמו משתף בשמנו כנ"ל. ושם ה' הוא בחינת (זכריה יח): ה' אחד
ושמו אחד. כי שמו ותברך הוא אחדות פשוט, אך למטה
משתלשל משמו ותברך בחינת הארבעה יסודות, כי שמו אחד
ותברך הוא בחינת ארבע אותיות השם, ועל כן למטה משתלשל
משמו ותברך בחינת הארבעה יסודות. ומתחלה משתלשל
מארבע אותיות השם בחינת תלת גונון דעינא וכת עין, ואחר
כך משתלשל לארבעה יסודות. ומקדם משתלשל לבחינת:
צדיק יסוד עולם, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות. וזה: ראו
כי קרא ה' בשם בצלאל (שמות לח)^(ד) - ראו דיקא, כי על ידי
שנתגלה ונתגדל שם בצלאל, על ידי זה ראו, כי על ידי זה

נפתחין העינים ורואין כנ"ל וזה: כי קרא ה' בשם בצלאל. הינו,
כי ה' הוא בשם בצלאל, כי שמו משתף בשמנו, ועל ידי זה ראו
כנ"ל, כי כח הראות נמשך גם כן מבחינת השם, שהוא בחינת
ארבע אותיות, שמשם נמשך תלת גונון דעינא וכת עין כנ"ל.
וזה בחינת שבת - שין בת. שין - תלת גונון דעינא, ב"ת עין
(תיקון ט) - כי שבת שמא דקדשא בריך הוא (וזה יתרו דף פחג). גם
הצדיק הוא בחינת שבת, כמו שכתוב (בזוהר נשא דף קמד): אנת הוא
שבת דכלהי יומי. וזה: ראו כי ה' נתן לכם את השבת (שמות טז) -
ראו דיקא, כי שבת, שהוא שמא דקדשא בריך הוא, הוא בחינת
כח הראות, בחינת תלת גונון דעינא וכת עין כנ"ל. ועל כן בכל
מקום שזכור בגן בית המקדש נזכר שבת, כמו שכתוב (ויקרא יט):
את שבתתי תשמרו, ומקדשי תיראו. וכן בכל מקום שהזכיר על
מלאכת המשכן, הזכיר מקדם על שבת, כי שבת מאיר להבית
המקדש, כי המקדש הוא גם כן בחינת עינים, כמו שכתוב (יהוקאל
כד): גאון עינכם, מחמד עיניכם (עין ב"ב ד). ושבת הוא בחינת הגונון
המאירין במקדש, כי שבת הוא בחינת כח הראות, שהם תלת
גונון דעינא וכת עין, המאירין לבית המקדש, שהוא בחינת
עינים. וזה בחינת מחין, כי מתחלה נעשה מבחינת שם ה', שהוא
ארבע אותיות, בחינת ארבעה מחין, בחינת (שמות לא): ואמלא
אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה.
חכמה, תבונה, ודעת, וכל מלאכה - זה בחינת ארבעה מחין
(כ"ש בת"י דף יג: בהקדמה), שהם נעשין מבחינת שם ה', כמו שכתוב:
ראו כי קרא ה' בשם בצלאל, ואמלא אותו וכו' בחכמה
ובתבונה וכו'. ואחר כך נעשה בחינת תלת גונון דעינא וכת עין,
ואחר כך ארבעה יסודות כנ"ל:

ובשביל זה נקראים הצדיקים עיני העדה (במדבר טו, עיין ב"ב ד), כי
על ידם נפתחין העינים כנ"ל. ואזי, כשנתגלה הפאר
והיפי של הצדיק האמת, ונתגדל שמו, שזה בחינת הנדלת שמו
ותברך, כביכול, כנ"ל, שעל ידי זה נעשין המחין וכת הראות,
ונפתחין העינים כנ"ל, אזי יש להעולם בעל הבית, שהוא משגיח
על העולם. וזה בחינת בראשית - ראש בית (ת"י ת"י דף יח). ראש
זה בחינת מחין, בית זה בחינת בית המקדש, שעקר קיומו -
על ידי בחינת המחין, שהם בחינת תלת גונון דעינא וכת עין,
בחינת שבת, שמאיר לבית המקדש כנ"ל. גם בית זה בחינת
הבתים של התפלין, ששם הם המחין, בחינת: ואמלא אותו רוח
אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ואמלא דיקא,
בחינת הבתים שהמחין ממלאין אותם, ואזי יש בעל הבית,
בחינת ראש בית, שהוא מחין בדקי הבית, כי תקון בית
המקדש הוא על ידי זה, כנ"ל:

אבל יש, חס ושלום, הפך ממש, כשנתפרסם, חס ושלום, מי
שאין בו שם ה' כלל, וכשנתפרסם ונתגדל שמו של זה,
כביכול נתמעט ונתעלם שם ה', ואזי נתגדליו בעולם בעלי
שמות וקדריים, שקורין "טאטירין", ובאין לעולם, חס ושלום,
דברים שאין מועיל להם כ"אם שמות הטמאה, חס ושלום, שכל
זה הפך שם ה', כי נתעלם שם ה', חס ושלום, ואזי נסתלקין

(ב) ועיין זוהר ויגש ר"ב ע"ב. (ג) עיין בלקו"א סימן ד, אות ח. (ד) מצויין לעיל בסימן טו בפנים. (ה) ועיין זוהר תרומה קנב.

תנינא

וְזָהוּ: בְּרֵאשִׁית – ראש בית, בחינת הבעל-הבית של העולם, הינו הצדיק האמת, שהוא היפי והפאר של העולם, שהוא בחינת יוסף, בחינת (בראשית כב): יוסף הוא השליט הוא המשביר וכו', בחינת ראש בית, בחינת בעל-הבית של העולם. כי על-ידו קיום הבית-המקדש וקיום הבתים והדירות של ישראל כנ"ל. ועל-ידי שנתגדל השם של זה הצדיק, שהוא בחינת ראש בית, על-ידי זה נפתחין העינים של ישראל כנ"ל. וזהו בראשית – לעיני כל ישראל. בראשית, הינו ראש בית, בחינת הצדיק הנ"ל, שהוא הפאר של העולם כנ"ל, על-ידו נפתחין עיני כל ישראל כנ"ל:

וְזָה בחינת הספד על סלוק הצדיק. כי בראשית הוא הספד על נח, הינו מאמר הנ"ל על בראשית הוא הספד על סלוק הצדיק, שהוא בחינת נח, כי שם נאמר מבחינת ההעלמה, שנתעלם הפאר של ישראל, הינו שנסתלק ונתעלם הצדיק שהוא הפאר של ישראל. והנה להצדיק שנסתלק, אין לו הספד כלל במה שנתעלם ונסתלק, כי אם נתעלם ונסתלק מכאן, הוא גדול ומפאר שם בעולם הבא, בחינת (בראשית ו): את האלקים התהלך נח. אבל על הדור יתום שנשארו ועל התולדות, דהינו הבנים שנשארו, הוא רחמנות גדול מאד, ועליהם נאמר במקונן: אלה תולדות נח, במקונן ואומר: אלה הם התולדות והבנים של הצדיק, בחינת נח, שנסתלק, ואלה הם התולדות היתומים שנשארו:

כי דע, שכל הדורות כלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת ראש בית, בחינת הבעל-הבית של העולם כנ"ל, בבחינת (ישעיה מא): קורא הדורות מראש, שכל הדורות נמשכין מן הראש, דהינו הצדיק הנ"ל. ואזי, בשיש זה הצדיק, שהוא הראש בית, אזי יש בחינת ראש ויש בחינת בית, ואזי כלנו, דהינו כל בני הדור, כלם בחינת בני בית. אבל כשנסתלק ונתעלם זה הראש, שהוא הפאר, בחינת שם ה' כנ"ל, אזי מתגברין, חס ושלום, שמות הטמאה של החיצונים, שזה בחינת המפרסמים של שקר, כנ"ל, והם בחינת ראש של הסטרא-אחרא, שהוא בנגד ראש הנ"ל דקדשה, בחינת ראש כל חוצות, שזהו בחינת ראש דסטרא-אחרא, בחינת מפרסמים של שקר, בחינת שם הטמאה של החיצונים, חס ושלום, ואזי אין בית, ומתגלגלים בחוצות, חס ושלום. ועל-בן נקרא ראש כל חוצות, כי נתעלם, חס ושלום, בחינת ראש בית, ואזי אין בית, ומתגלגלים בחוצות, חס ושלום. ועל זה נאמר: תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, בני ציון תיקרים המסלאים בפון וכו' (איכה ח). דהינו שישאר קדושים מתגלגלים, חס ושלום, בראש כל חוצות, כי נסתלק ונתעלם הראש בית, דהינו הצדיק האמתי, ונתגבר, חס ושלום, ההפך, שהוא בחינת שם של הטמאה של החיצונים, בחינת ראש כל חוצות, כנ"ל:

וירמיהו הנביא היה מקונן, ומחבב דם ישראל שנשפך, והיה משתתף בצרתן, והיה רואה ישראל מולכים

ונכנעין מאורי אור, חס ושלום, שהם בחינת מאור העינים, בחינת תלת גונני דעינא ובת עין, שנמשכין משם ה' כנ"ל. וכשנכנעין מאורי אור, אזי מתגברין מאורי אש, ומזה באין שרפות בעולם, חס ושלום, על-ידי שמתגברין ונתגדלין בשם אלו המפרסמים של שקר, שעל-ידי זה נתעלם שם ה', חס ושלום, ונכנעים מאורי אור, ומתגברין מאורי אש, בחינת: מפרום שלח אש, שזה בחינת שרפת בית-המקדש, שנעשין גם-כן על-ידי הסתלקות מאורי אור, שעל-ידי זה נתגברו מאורי אש כנ"ל:

וְזָה בחינת: ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה (איכה ח). יסודותיה, זה בחינת ארבעה יסודות, שנמשכין מבחינת מאורי אור, מבחינת תלת גונני דעינא ובת עין, שנאכלו ונשרפו על-ידי: ויצת אש בציון, על-ידי ההתגברות מאורי אש כנ"ל:

והנה מה שעבר און, כי כבר נשרף בית-המקדשנו. אך כעת, שהשם יתברך מצפה לשוב אלינו ולחזור ולבנות בית-מקדשנו, ראוי לנו שלא לעכב, חס ושלום, בגנין בית-המקדש, רק להשתדל בבנינו. על-בן מאד צריך לזהר לקום בחצות, להיות מתאבל על חרבן בית-המקדש, כי אולי בגלגול הראשון היה הוא הגורם שיחרב בית-המקדש, ואפלו אם לאו, אולי הוא מעכב עתה בגנין בית-המקדש, ונחשב גם-כן פאלו הוא גרם להחריבו⁽¹⁾, על-בן צריך לזהר מאד לקום בחצות, ולהיות מתאבל מאד על חרבן בית-המקדש. והשם יתברך הבטיח לכל המתאבל על ציון לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר (ישעיה סא). פאר תחת אפר דיקא. פאר זה בחינת המחין, בחינת תפלין, בחינת ראש בית, בחינת כלליות הגונני, בחינת תלת גונני דעינא ובת עין, בחינת מאורי אור, בחינת שבת המאיר לבית-המקדש כנ"ל. תחת אפר – אפר זה בחינת מאורי אש, (שהוא ההפך מהנ"ל), הינו שיהיו נכנעין מאורי אש, שעל-ידם נשרף הבית-המקדש, ויתגברו מאורי אור, שהם קיום הבית-המקדש כנ"ל, וזהו: פאר תחת אפר, כנ"ל. נמצא, שעל-ידי שהוא מתאבל על בית-המקדש, על-ידי זה מכניע מאורי אש, ומתגברין מאורי אור, שהם בחינת שבת כנ"ל. וזה "מתאבל", ראשית-תבות: ל'א ת'בערו א'ש ב'כל מ'שבתים (שמות לח). כי על-ידי שמתאבלין, נכנעין מאורי אש כנ"ל. וזהו: ביום השבת, כי אזי מאירין מאורי אור, שהם בחינת שבת, בחינת תלת גונני דעינא ובת עין, שהם מאירין לבית-המקדש, בבחינת: את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו כנ"ל. וזה שכתוב (שמות לא): לעשות את השבת לדרתם, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (וזה פנחס דף רמז: ובתיקון סד): לדרתם כתיב – לשון דירה. הינו, כי על-ידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, על-ידי זה נעשה דירה, דהינו בחינת הבית-המקדש, שקיומו על-ידי שבת כנ"ל. גם דירה ממש, כי על-ידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, על-ידי זה נכנעין מאורי אש, ונצולין משרפות כנ"ל⁽²⁾. נמצא, שקיום דירות ישראל הוא על-ידי שבת כנ"ל:

(1) עין ירושלמי יומא פ"א ה"א. (2) עין שבת קיש ע"ב.

בקולרין, וידיהון מהדקין לאחורא, ורחמיא על צואריהון, והיה משתתף עמהם, והיה מקונן על כל טפה דם של ישראל: בני ציון היקרים המסלאים בפו וכו' תשתכנה אבני קדש וכו':

וזהו: אלה תולדות נח, הינו במקונן על התולדות שגשגארו כנ"ל. וזהו: נח איש צדיק תמים היה, הינו שהיה ונסתלק וכו' כנ"ל:

והנה כל הדורות בלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת קורא הדורות מראש כנ"ל. וזה בחינת: אלה תולדות נח – שכל התולדות, דהינו הדורות, בלם נמשכין מן נח, שהוא בחינת הצדיק, בחינת הראש, בחינת קורא הדורות מראש, כנ"ל:

ידע, שגם הדור האחרון נמשך גם-כן מן הראש הנ"ל. וזה בחינת קורא הדורות מראש, בחינת הדור האחרון, שנמשך גם-כן מהראש הנ"ל, דהינו הצדיק הנ"ל, שהוא הראש והפאר וההדור של העולם כנ"ל. והנה עקר ההדור הם ישראל, כי אף-על-פי שגם הם ויפת הם תולדות נח, אף-על-פי-כן עקר ההדור הם ישראל, שבאים מבני שם. וזה בחינת: הדור מצוה עד שלישי (ב"ק פ: וש"ע או"ח סי' תרנו) – זה בחינת שם, שהוא השלישי משלשה בני נח (וענין בסנהדרין קיא מה שדרשו על פסוק: והשלישית יתברך – שלישי של נח, שלישי של שם), שהוא עקר ההדור והפאר כנ"ל. והוא בחינת שם, שם דיקא, בחינת שם הקדש, שהוא בחינת פאר והדור כנ"ל:

(והבן היטב לקשר כל זה עם מה שפמבאר לעיל במאמר בראשית ובסימן סו, כי הכל מקשר יחד, ענין שם היטב).

(שיך לעיל) רחל מבכה על בניה – זה בחינת עולמתא שפירתא דלית לה עינין (וזה משפטים דף צח). כי רחל הייתה יפת-תאר ויפת-מראה (בראשית כט), ועל-כן עקר ההולדה של הצדיק, שהוא בחינת יוסף, שהיה יפת-תאר ויפת-מראה, בחינת הפאר והיפי של העולם כנ"ל, הוא מרחל. אבל עכשו בגלות, אחר החרבון, היא בבחינת רחל מבכה על בניה, ועל-כן היא בחינת עולמתא שפירתא דלית לה עינין, כי מאור עינים נסתלקין על-ידי תבכי כנ"ל, והבן היטב. ועל-ידי-זה מקשר היטב מאמר הנ"ל, שמתחיל לדבר מענין רחל מבכה על בניה, ואחר-כך מדבר מההעלקה, שנתעלם הצדיק, שהוא הפאר והיפי, בחינת יוסף, בחינת: ויוסף היה יפת-תאר וכו', כי הכל ענין אחד, כי עקר הולדת הצדיק, שהוא בחינת יוסף וכו' כנ"ל, הוא מרחל וכו' כנ"ל:

[קודם חנוכה תק"ע]

שלמות הצדיק – שיוכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונדמה בדעתו שהוא

במדרגה עליונה, והיה מראה לו שהוא החפץ. וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, והיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם יתברך. וזה השלמות מברח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל, כי צריך להראות למי שהוא למטה מאד בדיוטא התחתונה לגמרי, שעדין הוא סמוך לה' ממש, כבבבול, ולעוררו ולגלות לו: ה' עמו, ואל תירא ואל תפחד ואל תחת, כי הוא יתברך עמו ואצלו וקרוב לו ממש, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיהו), על-כן אפלו אם האדם נופל, חס ושלום, למקום שנופל, רחמיא לצלו, והוא בשפל המדרגה התחתונה ממש – גם ממש יוכל לדבק את עצמו בה' ולשוב אליו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו. וכבר דברנו מזה, שבשהאדם מנח למטה לגמרי, ורואה שהוא בדיוטא התחתונה, חס ושלום, רחוק מאד מהשם יתברך, ראוי לו להחיות עצמו בזה בעצמו, הינו כי זהו בעצמו הוא התקרבות, מאחר שרואה שהוא רחוק, כי מקדם היה מרחק כל-כך, עד שלא היה יודע כלל שהוא רחוק, ומאחר שעל-כל-פנים יודע שהוא רחוק, זהו בעצמו התקרבות, ובזה בעצמו ראוי לו להחיות את עצמו ולשוב אל ה':

וכן להפך, למי שהוא למעלה מאד, צריך הצדיק להראות לו שהוא רחוק לגמרי מהשם יתברך, מה חמית מה ידעת^(א) וכו'. וזהו שלמות הצדיק, בבחינות (דה"א כט): כי כל בשמים ובארץ, שהוא בחינת הצדיק, בידוע, דאחד בשמיא ובארעא^(ב), דהינו כנ"ל, שיהיה למעלה ולמטה, שיהיה מראה למי שהוא למעלה, בבחינות שמים, שהוא להפך, שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל בידיעתו יתברך, בחינות: מה חמית מה ידעת וכו', כי שם למעלה בשמים, שם דיקא, שואלים איה מקום כבודו. ולהפך, למי שהוא למטה בארץ ממש, יהיה מראה לו כי ה' עמו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזהו עקר השלמות, להיות למעלה ולמטה. וזה בחינות בנים ותלמידים, שצריכין להניח פעולם, כי לכאורה הדבר תמוה, כי הלא העקר – שצריך האדם לשבר עצמו לגמרי מן החמר, ואם-כן למה הוא חיוב שבשהאדם נסתלק לגמרי למעלה, דהינו אחר ההסתלקות, שיניח אחריו בנים בזה העולם הנשמי, שימלאו מקומו בזה העולם, הלא אדרבא, טוב להסתלק לגמרי למעלה. אך באמת, העקר השלמות להיות למעלה ולמטה, בשמים ובארץ, כי כשהוא בעולם אחד לבר, אין זה שלמות, רק שניהם יחד, מעלה ומטה, זהו עולם שלם, ועל-כן מחיב האדם שיהיה נשאר ממנו שארית בארץ, בן או תלמיד, כדי שגם בשיהיה למעלה אחר ההסתלקות, יהיה למטה גם-כן בזה העולם, דהינו מה שגשגאר ממנו למטה בן או תלמיד הנמשכים ממנו. ועקר הוא המוח, שיהיה נשאר למטה ממחו, ועל-כן צריך להניח בן או תלמיד, כמו שדרשו רבותינו וזכרונם לברכה (כ"ב קט"ו) על פסוק: אשר אין תליפות למו – חד אמר בן, וחד אמר תלמיד, כי התלמיד הוא מוח הרב, וכן הבן נמשך גם-כן ממוח האב. ורבי יוחנן סבר תלמיד, כי לא היה לו בנים, כי אצל התלמיד המוח מפשט מנשמיא, אבל אצל הבן המוח מלבוש בהטפה זרעית, אבל גם זה צריכים:

(א) הקדמת הזוהר דף א' ע"ב. (ב) תרגום שם, ועיין בזה בראשית לא, ובתיקון כב.

[שבת שירה]

עא דע

פי יש מחין של ארץ-ישראל ויש מחין של חוץ-לארץ. וגם המחין של חוץ-לארץ הם מקבילים ויונקים גם-כן מהמחין של ארץ-ישראל, פי עקר המוח והתכמה היא בארץ-ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (כ"ד פ"ט): אין חכמה בחכמת ארץ-ישראל וכו'. וכל אחד מישראל יש לו חלק בארץ-ישראל, וכל אחד כפי חלקו שיש לו בארץ-ישראל, כן הוא מקבל ויונק מהמחין של ארץ-ישראל. נמצא, שכל המחין הם בחינת מחין של ארץ-ישראל, כי כלם מקבילים משם, כי שם בארץ-ישראל עקר המוח והתכמה כנ"ל. אבל אף-על-פי-כן יש מחין של חוץ-לארץ, וזה נעשה על-ידי פגם הכבוד, חס ושלום, שמי שפוגם, חס ושלום, בכבוד השם ותבדד, אזי על-ידי פגם הכבוד של השם ותבדד אין יכולין לקבל ולינק מהמחין של ארץ-ישראל, וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם ותבדד, כמות-כן אינו יכול לקבל ולינק מהמחין של ארץ-ישראל, ואזי נשארו המחין בבחינת מחין של חוץ-לארץ ממש. וכשהמחין הם בחינת מחין של חוץ-לארץ, אזי אין יכולין להשוות דעתן יחד. וזהו בחינת המחלקת שיש בעולם, כי מחין של חוץ-לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד. אבל היה ראוי שלא יהיה מחלקת כ"אם בחוץ-לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ-ישראל יש מחלקת:

אך דע, כי אלו המחין של חוץ-לארץ, שנעשו על-ידי פגם הכבוד כנ"ל, הם מבקשים לעצמן תקון, והתקון של אלו המחין של חוץ-לארץ הוא בעת ששופע נעם העליון, שעל-ידי זה נעשה התגלות הכבוד, אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוץ-לארץ. כי כבוד הוא תקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה ט"ז): לכבודי בראתיו וכו' (ויבא ל"ח), הינו בשביל כבוד השם ותבדד, כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר, שעל-ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא, שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד, שבשביל זה הכבוד היה אותו המאמר, כי זה המאמר, שבו נברא חלק פלוני מהבריאה, היה בשביל כבוד זה, כדי שיוניע כבוד זה להשם ותבדד, וכן מאמר אחר, שבו נברא חלק אחר מהבריאה, היה בשביל כבוד אחר, שיוניע אותו הכבוד להשם ותבדד, וכן כל המאמרות, כלם היו רק בשביל כבוד השם ותבדד, אשר בשביל זה נברא העולם, כנ"ל:

ועל-כן כשאחד מישראל זוכה לראות בעצמו איזה התגלות הכבוד, הינו כשיש לו איזה כבוד, אזי הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתנה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל-ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. ובודאי לאו כל אדם זוכה לזה, להרגיש בעצמו התגלות כבוד השם

והכלל, שצריך שישאר ממנו בנים ותלמידים, והתלמידים יאירו יותר לתלמידים אחרים, וכן להלן יותר, שגם התלמידים יפרו וירבו ונעשו תלמידים אחרים, ותלמידי תלמידיו יעשו יותר תלמידים, וכן להלן יותר ויותר, כדי שיהיה נשאר מוח גם למטה לעולם ועד. וכן הבנים צריכים גם-כן שישאר זכרם לדורי-דורות, בנים ובני בנים וכו'. כי זהו עקר השלמות של הצדיק, שיהיה למעלה ולמטה, בבחינת: כי כל בשמים ובארץ - דאחד בשמיא וארעא:

(עין כל זה במאמר 'ויהי מקוץ' - כי מרחמם ונהגם" (בסימן ט), עין שם, כי שם מבאר הענין היטב).

סט מה

שנוהגים לתן ברכה להאיש המביא המשקה להאורחים או על התנה וכו' נמצא, (הינו כשנושאין יין או דבש לאורחים או על התנה, אזי נוהגין לתן מן המשקה להשליח הנושא את המשקה, לעשות ברכה) הוא על-פי מה שכתוב בז"ר (פסוקי דף רפב), שיש כמה דברים שהם נשאים ונושאים, וחושב שם כמה דברים שהם נשאים, דהינו שנושאים אותם, ובאמת אלו הדברים הם נושאים, כגון המרפכה, שהיא נשאת ונושאת, וכן הארון, שהיו נושאים אותו והוא נשא את נושאיו וכו'. וזה בחינת ברכה שנותנין כנ"ל, כי "ברכה" - ראשי-תבות: כ"י ר"ח ה'תיה ב'אופנים (יחזקאל א'), בחינת נשאת ונושאת, כי האופנים נושאים החיות, והחיות נושאים אותם, כי רוח החיה באופנים, וכן הוא כל המרפכה, שהאופנים נושאים את החיות, והחיות את המרפכה, ובאמת המרפכה נושאת הכל, ועל-כן זה שנושא את המשקה נותנין לו ברכה, שהוא בחינת: כי רוח החיה באופנים, בחינת נושא ונשא, כי הוא נושא את המשקה, ועתה המשקה מנשא אותו. (או שנעשה מזה שברים, כי המשקה הוא מכפה וגם מחממת קצת - ולא באר הדבר הזה כלל):

ע כל

מי שגדול יותר, צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום יותר. כמו שאנו רואין, שהצומח חיותו ומבקשו סמוך לו מיד, כי הוא צומח מן הארץ בסמוך לו ממש, ובהמה מבקשה סמוך לה גם-כן על הארץ, אך הוא ברחוק יותר קצת מן הצומח, כי בהמה גדולה במעלה מן הצומח. אבל בן-אדם צריך לבקש מבקשו ברחוק יותר ויותר מן הבהמה. ועל-כן משה רבנו, עליו השלום, שהיה גדול במעלה מאד, היה צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום ביותר, ועל-כן הצדק לבקש לו אשה ממדין, כי מבקשו היה רחוק מחמת גדלתו:

שעל ידי זה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת (חושע ט): זרעו לכם לצדקה, כי עקר ההולדה - על ידי צדקה כנ"ל. וזה בחינת (בראשית לו): אלה תולדות יעקב יוסף, הינו שעקר ההולדה - על ידי יעקב ויוסף, כי יעקב הוא בחינת צדקה, כמו שכתוב (תהלים צט): משפט וצדקה בייעקב אתה עשית. ועקר ההולדה - על ידי צדקה כנ"ל, (שהיא הפלי לקבל השפעת נעם העליון כנ"ל, ויוסף הוא בחינת נעם, כמו שמבאר לקמן):

ועל ידי ההולדה, דהינו שגולדין ונתרפין בני אדם, על ידי זה נתגלה כבודו ותברך ביותר כנ"ל. וזה בחינת (שם ב): כל זרע יעקב כבודו. כי על ידי ההולדה, שנעשה על ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת צדקה כנ"ל, על ידי זה: כבודו, כי על ידי זה נתרבה כבודו ותברך, כנ"ל:

ואזי, כששופע נעם העליון על ידי הפלי הנעשה על ידי צדקה בשביל ההולדה כנ"ל, וגם בחינת הנעם העליון, שהוא המחין, מקבל ונשפע עוד מלמעלה יותר, כדוע, אזי אלו המחין של חוץ לארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים גם כן באלו המחין של ארץ ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתמקן על ידי זה, כי אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוץ לארץ, כי עקר פגם וקלקול המחין של חוץ לארץ הוא על ידי פגם הכבוד, שעל ידי זה אינם יכולים לינק ממחין של ארץ ישראל, ואזי הם בחינת מחין של חוץ לארץ ממש. וזהו קלקולם כנ"ל. וזה בחינת (משלי י): בן לדבר יחבל לו. בן לדבר, הינו בזיונות, הפך הכבוד, על ידי זה: יחבל לו, הינו מחין של חוץ לארץ, שהם בחינת חובלים, כי על ידי פגם הכבוד נשארו המחין בבחינת חובלים, שהם מחין של חוץ לארץ כנ"ל. נמצא, שעקר קלקול המחין של חוץ לארץ הוא על ידי פגם הכבוד, ועל כן בעת ששופע נעם העליון על ידי הפלי של צדקה בשביל הולדה, שעל ידי זה נעשה התגלות הכבוד כנ"ל, אז הוא זמן תקונם של המחין של חוץ לארץ, כי מאחר שנתעורר בחינת התגלות הכבוד, על ידי זה הם יכולין להתמקן, כי עקר הקלקול שלהם היה על ידי פגם הכבוד כנ"ל, ועל כן בעת ששופע נעם העליון בשביל הולדה כנ"ל, אז באים המחין של חוץ לארץ, שהם בחינת חובלים, ונופלים במחין של ארץ ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתמקן על ידי זה כנ"ל. וזה (תהלים ט): חבלים נפלו לי בנעימים, חבלים, הינו המחין של חוץ לארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים בנעימים, הינו במחין של ארץ ישראל, שהם בחינת נעם כנ"ל, כדי להתמקן על ידי זה כנ"ל. וזהו: אף נחלת שפרה עלי. נחלת - זה בחינת יעקב, בחינת (דברים לו): יעקב חבל נחלתו, בחינת צדקה. שפרה - זה בחינת יוסף, בחינת (בראשית לו): ויהי יוסף יפה תאר וכו', ויפה תאר זה בחינת יפה תאר הנאמר בדוד, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין צ): איש תאר, שפראה פנים בהלכה, הינו בחינת מחין, בחינת נעם, שמנעימים בהלכה כנ"ל. ועל ידי שתי בחינות אלו, יעקב ויוסף, שהם בחינת נחלת שפרה, על ידי זה נעשה ההולדה, שאז החובלים נופלים בנעימים כנ"ל. וזה: יעקב חבל נחלתו. חבל זה

יתברך, אבל אלו שהם בהיכלא דמלכא, כשיש להם איזה כבוד, אזי אין לוקחין לעצמן כלל מן הכבוד, רק הם מעלין כל הכבוד להשם ותברך, כדי שיתגדל ויתעלה כבודו ותברך, כדי שיהיה על ידי זה תקון העולם כנ"ל, והם מבינים בהכבוד מאיזה מאמר נתנה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כט): ובהיכלו בלו אומר כבוד, הינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא בלו אומר, הינו בלו מאמר, כי הכבוד שיש להם הוא בלו רק בשביל המאמר, שנתנה בשביל זה הכבוד, אשר על ידו נברא חלק מהבריאה, כנ"ל:

וזה בחינת: ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך (דניאל א). כח זה בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית (ת"ת י"ח), בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. הינו, שאלו שהם בהיכלא דמלכא, הם מגלין ומאירין כ"ח אתון הנ"ל על ידי הכבוד כנ"ל, וזהו: ואשר כח בהם לעמוד וכו' - לפי פשוטו של מקרא, הינו כח ממש, כי בודאי צריך שיהיה להם כח ונבורה לעמוד בזה, שיוזכו להיות בהיכלא דמלכא, אשר שם הכבוד הוא בלו אומר, בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית, כנ"ל:

ועקר הכבוד של השם ותברך נתגלה רק על ידי האדם. כי האדם הוא תכלית כל הנבראים, כי עקר הבריאה היתה בשביל האדם^(א), כי עקר התגלות כבודו ותברך הוא על ידי האדם. ועל כן על ידי ההולדה, כשגולדין ונתרפין בני אדם ביותר, על ידי זה נתגלה כבודו ביותר, כי עקר התגלות הכבוד - על ידי בני אדם, כנ"ל:

ודע, כי מחין של ארץ ישראל הם בחינת נעם, ומחין של חוץ לארץ הם בחינת חובלים, כמו שכתוב (וכריה יא): לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חבלים, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין כד): נעם - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמנעימים זה לזה בהלכה. חבלים - אלו תלמידי חכמים שבחוץ לארץ, שחובלים זה לזה בהלכה. ועקר ההולדה הוא על ידי בחינת נעם העליון, כי מנעם העליון נתעוררין שלהובין דרחימותא^(ב), אשר עלידם בא ההולדה, בבחינת (שמואל ב א): נעמת לי מאד, נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים. שעל ידי נעם העליון מתעורר האהבה, בחינת שלהובין דרחימותא, שעלידם ההולדה:

ונעם העליון שופע תמיד, אבל צריכין פלי לקבל על ידי שפע נעם העליון. ודע, שעל ידי צדקה נעשה הפלי לקבל על ידי מנעם העליון שלהובין דרחימותא, כי צדקה היא נדיבות לב, כמו שכתוב (שמות כח): מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי ונדיבות לב, הינו שגפתח ונתנדב הלב, ועל ידי זה נפתחין שבילין דלבא, ונעשין פלי לקבל שלהובין דרחימותא, שגמשיבין מנעם העליון כנ"ל. ויש צדקה של ארץ ישראל, ויש צדקה של חוץ לארץ, ועקר הוא הצדקה של ארץ ישראל, שעל ידי נעשה פלי לקבל מנעם העליון,

(א) ברכות ו ע"ב. (ב) עיין תיקון טז.

בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים על ידי בחינת יעקב, בחינת צדקה, שעל-ידיה ההולדה, שעל-ידיה נתתקנים החובלים, שהם המחין של חוץ-לארץ כנ"ל. וזה בחינת חבלי לדה, בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים על ידי הלדה כנ"ל. גם זהו בחינת שפירה הנ"ל, בחינת שפיר ושליא, בחינת הולדה וכנ"ל:

ומחמת שהמחין של חוץ-לארץ, שהם בחינת חובלים, שחובלים זה לזה בהלכה, כי אינם יכולים להשוות דעתן יחד כנ"ל, הם נופלים במחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן כנ"ל. על-כן לפעמים, בפגומים הרבה, חס ושלום, אזי אינם יכולין להתתקן, אדרבא, גורמים פגם גם להמחין של ארץ-ישראל, ואזי גם המחין של ארץ-ישראל אינם יכולים להשוות עצמן, כי נפגמו, חס ושלום, על-ידי המחין הפגומים של חוץ-לארץ, שגפלו לתוכם כנ"ל. וזהו בחינת המחלקת שיש בארץ-ישראל גם-כן:

וכלל הדברים – כי כל הנבראים וכל ההולדות, כלם הם רק בשביל התגלות כבודו ותפארתו. ועקר ההולדה – על-ידי הצדקה, שעל-ידיה נעשה כלי לקבל מנעם העליון, שעל-ידיה נעשה ההולדה, ועל-ידיה נתגלה ונתגדל כבודו ותפארתו כנ"ל. וזה אותיות "תְּרוּמָה" הם ספירת-תבות: לחזות בנעם ה' ולבק'ר בהיכלו' (תהלים כז). כי תרומה, הינו צדקה, שהיא נדיבות לב, בחינת: מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, על-ידיה נעשה כלי לקבל מנעם ה', שעל-ידיה נמשך התגלות כבודו ותפארתו, שהוא בחינת: ובהיכלו בלו אומר כבוד. וזהו: לחזות בנעם ה' ולבק'ר בהיכלו' – ספירת-תבות "תְּרוּמָה" כנ"ל. וזה בחינת השירה, בחינת (שמואל ב כג): נעים זמירות ישראל: (ולא גלה יותר)

אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, וזהו העקר, לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה: (דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג) – גיל)

[שבת יתרו תק"ע, אחר סעודת שחרית]

כל אחד ואחד יהיה נחיה לעתיד, ויקום בתחיה, בבחינת (ישעיה כב): הקיצו ורגנו שכני עפר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ט): מי שנעשה שכן לעפר בחייו. כי עקר התקומה בתחיה יהיה רק להשפלות, שהשפלות של כל אחד ואחד יהיה נחיה ויקום בתחיה לעתיד. כי תענוג עולם הבא אי אפשר לנו להשיג עכשו, וזה מחמת שאנו עכשו בגבול, וכל דבר שיש לו גבול אי אפשר לו להשיג תענוג עולם הבא הרוחני, ועל-כן גם ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קח): כל המענג את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים. הינו בלי גבול, כי ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, הוא בחינת בלתי גבול. ועל-כן עקר חיים נצחיים של לעתיד לבוא, בחינת תענוג עולם הבא, יהיה רק להשפלות של כל אחד, כי שפלות ועניויות הוא בחינת בלתי גבול, כי הוא בחינת אין ממש, ואין לו שום גבול, מחמת שהוא בתכלית העניויות, ועקר חיים נצחיים של עולם הבא הוא רק בבחינת בלתי גבול כנ"ל, ועל-כן שבת, שהוא מעין עולם הבא, נאמר בו: טועמיה חיים זכו. כי מי שטועם טעם ענג שבת, זוכה לחיים, בחינת חיים נצחיים, כנ"ל:

ודע, שכל אחד ואחד לפי התנוצצות המחין שלו כן זוכה לקבל גדלה, בבחינת (שחי' ט): מלך אסור ברהטים – ברהיטי מחין (סוף התיקונים תיקון ג דף טו). הינו, שבחינת המלכות, דהינו גדלה, הוא אסור וקשור ברהיטי מחין, שלפי התנוצצות המחין כן מקבל גדלה. והמחין והדעת הם בחינת בנן בית-המקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לו): כל מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית-המקדש בימיו, כי דעה נתן בין שתי אותיות, ובית-המקדש נתן בין שתי אותיות וכו'. ועל-כן כל אחד כפי מחו ודעתו וכפי שהוא מכנים עצמו בתוך הדעת, כל מה שהוא עוסק יותר להגדיל מחו ודעתו, כן הוא עוסק בבנן בית-המקדש, כי עקר בחינת בנן בית-המקדש הוא הדעת כנ"ל. ויש מי שיש לו מח מהיר וחרוף, והוא עוסק תמיד להגדיל מחו ודעתו, שזהו בחינת עוסק בבנן בית-המקדש, וכפי הגדלת דעתו ומחו כן זוכה לקבל גדלה. וזה בחינת (משלי כב): חזית איש מהיר במלאכתו, לפני מלכים יתיצב. איש מהיר במלאכתו זה בחינת מי שיש לו מח מהיר וחרוף כנ"ל, שהוא בחינת מהיר במלאכתו, הינו במלאכת בנן בית-המקדש^(ט), כי מלאכת בנן בית-המקדש הוא כפי מחו כנ"ל, ועל-ידיה: לפני מלכים יתיצב, הינו שזוכה לגדלה, בחינת מלכות, כי הגדלה היא כפי התנוצצות המוח, בבחינת: מלך אסור ברהטים, כנ"ל:

ויש מח כללי ויש מחין פרטים, וכל המחין הפרטים הם מקבלין ממח הכולל, שהוא חכם הדור. וזהו מעלת הזוכה לראות את עצמו עם הצדיק האמת, שהוא חכם הדור, בחינת חכם הכולל כנ"ל, כי על-ידי שזה החכם הכולל רואה אותו ומסתכל בו, על-ידיה מתנוצצין מחו, ועל-ידי שמתנוצצין מחו, על-ידיה מקבל גדלה, כי עקר הגדלה הוא על-ידי התנוצצות המוח כנ"ל, כי עינים על-שם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית ט): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר.

(א) עיין מדרש שה"ש בחלתו.

בעצמו באי הרוח. ורוח הזה הוא בחינת רוח אלקים, שהוא בעצמו בחינת המחין, בבחינת (שמות א): ואמלא אותו רוח אלקים בהכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה, דהינו בחינת המחין, שהם בחינת מלאכת בנין בית המקדש כנ"ל. וכל אחד לפי בחינת הרוח אלקים שיש בו, שהוא בחינת רוח הקדש, רוח נבואה, כמורכב הוא זוכה לחדש בתורה. פי זה הרוח אלקים, הוא שורה על פני התורה, בבחינת (בראשית א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים, הינו על פני התורה שנקראת מים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה^(א). על כן על ידי הרוח אלקים הנה זוכין לחדש בתורה, פי הרוח אלקים שורה על פני התורה כנ"ל. על כן על ידי המנהיג האמתי, שהוא בחינת משה, בחינת דעת הכולל, בחינת רוח הכולל, שעל ידו מתנוצץ מחו של כל אחד, שזהו בעצמו בחינת רוח אלקים שממשיך לכל אחד, פי הרוח אלקים הוא בעצמו המחין כנ"ל, על כן על ידי נמשך לכל אחד הדושין דאורייתא, כי החדושין דאורייתא הם על ידי בחינת הרוח אלקים, שהוא שורה על פני התורה כנ"ל, שהוא בעצמו בחינת המחין, שכל זה נמשך מהמנהיג, בחינת משה, שהוא דעת הכולל, רוח הכולל, כנ"ל:

אבל זה המנהיג צריך שיהיה פרוש גדול בקדשה גדולה, ואז דוקא הוא יכול להיות מנהיג ישראל, כי על ידי פרישותו וקדשתו הגדולה, הוא יכול לחזות ולהסתכל בכל אחד מישראל, ולחלק הגדלה לכל אחד על ידי ההסתכלות לבד, בבחינת: ואתה תחזה כנ"ל, פי ההסתכלות הזאת היא תלויה בקדשה ופרישות גדול. ועל כן משה רבנו, שהיה קדוש ופרוש גדול מאד על פי הדבור, כמו שכתוב (דברים ח): ואתה פה עמד עמדי - על כן היה יכול לחזות ולהסתכל בישראל, ולחלק להם הגדלה על ידי זה. וזהו: ואתה תחזה - אתה דיקא, פי רק משה, שהיה פרוש גדול מאד בקדשה גדולה, זוכה להסתכלות הזאת, כי ההסתכלות הזאת, בחינת ואתה תחזה, היא תלויה רק בקדשה ופרישות מתאנה זאת. וזה בחינת (מלכים א-ב): והזנות רחצו, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרן ע): למרק שתי חזיונות. הינו, שכפי מה שרוחצין עצמן מתאנה זאת, בחינת: והזנות רחצו, דהינו שרוחצין עצמן מתאנה זו, כמורכב הוא ממרק ומצחצח שתי חזיונות, בחינת: ואתה תחזה, בחינת: חזית איש מהיר במלאכתו וכו', דהינו בחינת ההסתכלות הנ"ל. פי עקר ההסתכלות הנ"ל היא על ידי קדשה ופרישות מתאנה זו כנ"ל, כי תאנה הזאת היא בחינת פנים העינים, כמו שכתוב (במדבר טו): ולא תתורו וכו' ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, ועל כן צריך לקדש עצמו ביותר בפרישות גדול מזאת התאנה, ואז יש לו עינים זכים לחזות ולהסתכל ולתן הגדלה לכל אחד כראוי לו על ידי ההסתכלות לבד כנ"ל, ואז דוקא הוא יכול להיות מנהיג ישראל כנ"ל. וכשאין לישראל מנהיג ומשיג בזה, באמת כל העולם מערב ומבלבל, וכל הרוצה לפל את השם, נוטל, כמו שמתנהג עכשו, בעוונותינו הרבים, כי ישראל צריכין שיהיה עליהם משיג, שישגיח ויראה בהם שיעמד כל אחד על

ועל כן על ידי שזה החכם, שהוא מוח הכולל, מסתכל בו, על ידי זה מאיר בו חכמה ומחין, ומתנוצץ מחו, ועל ידי זה מקבל גדלה כנ"ל. פי כל אחד ואחד יש לו איזה מוח ודעת לפי מדרגתו, אבל המוח והדעת של כל אחד ואחד הוא מנהג בקמנות, ואינו מתנוצץ, ועל ידי שמסתכל בו החכם הדור, שהוא מוח הכולל, על ידי זה מתנוצץ מחו של כל אחד ואחד כפי מדרגת מחו, ועל ידי התנוצצות המוח מקבל כל אחד גדלה כפי מדרגת מחו, כי עקר הגדלה היא על ידי התנוצצות המוח כנ"ל:

ועל כן משה רבנו, עליו השלום, שהוא היה הדעת הכולל של כל ישראל, על כן על ידי ראיתו לבד, שהיה מסתכל בתוך כל אחד ואחד, על ידי זה היה יכול לחלק הגדלה והשררה לכל אחד ואחד כראוי לו לפי מדרגת מחו. וזה בחינת (שמות יח): ואתה תחזה מכל העם, ושמת עליהם שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ואתה תחזה דיקא, כי על ידי הראיה לבד של משה רבנו, שהיה רואה ומסתכל בכל אחד ואחד, היה מתנוצץ מחו של כל אחד, ועל ידי זה קבל כל אחד ואחד גדלה ושררה כפי ערכו, כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, דהינו בחינת שרי אלפים שרי מאות וכו'. וזהו: ואתה תחזה וכו' ושמת עליהם שרי אלפים וכו', כי על ידי שיהיה משה ויסתכל בעם, על ידי זה בעצמו הוא משים אותם שרי אלפים וכו', פי על ידי ההסתכלות בהם מקבל כל אחד גדלותו, על ידי התנוצצות מחו שמתנוצץ על ידי ההסתכלות שמסתכל בו חכם הדור, בחינת משה כנ"ל. וגם משה היה יכול לצוות, שזה יהיה שר-אלף וזה שר-מאה וכו', כי על ידי ההסתכלות בהם היה יודע הגדלה המגיע לכל אחד ואחד, כי על ידי ההסתכלות היה יודע התנוצצות המוח של כל אחד, אשר כפי התנוצצות המוח בן מגיע לו גדלה כנ"ל:

ואזי, כשמקבל כל אחד גדלה כפי הראוי לו באמת, לפי מדרגת מחו, על ידי שיש מנהיג אמתי בחינת משה, שיכול לחלק הגדלה לכל אחד כראוי לו על ידי ההסתכלות לבד, אזי יודע כל אחד מהשרים והמנהיגים של ישראל לחדש הדושין דאורייתא כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, לא פחות ולא יותר. פי מאחר שכל אחד עומד על מקומו הראוי לו באמת, דהינו שיש לו שררה ונגלה כפי הראוי לו באמת כנ"ל, על כן כל אחד יודע לפי גדלתו והתמנותו איך וכמה הוא צריך לחדש בתורה, ובפני כמה אנשים הוא צריך לומר תורה, פי זה שממנה על אלף מישראל, דהינו שר-האלף, הוא צריך לומר תורה בפני אלף אנשים, וכן בלם:

כי יש בחינת רוח בכל אחד ואחד, והמנהיג האמתי של כל ישראל, דהינו בחינת משה, הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (במדבר כז): איש אשר רוח בו, ופרש רש"י, שיוודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד. פי המנהיג האמתי הוא בחינת רוח הכולל, שיוודע להלך נגד כל רוח ורוח, פי כלם מקבלים ממנו, כי הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (יחזקאל ט): כה אמר ה' מארבע רוחות

(ב) תענית ז, ב"ק יז.

מקומו הראוי לו באמת, והמשגיח הזה יהיה פרוש וקדוש גדול, בבחינת קדשת ופרישות משה, ואז יכול להנהיג את ישראל לתן לכל אחד גדלה בראוי לו על-ידי ההסתכלות לבד כנ"ל:

ועל-ידי-זה נעשה תשובה, כי עקר התשובה היא על-ידי הבושה, ועל-ידי-זה המנהיג בבחינת משה, שהוא מסתכל בכל אחד ואחד, ומתנוצץ מוחו, וזוכה לבאורי התורה, דהינו לחדושין דאורייתא, על-ידי-זה נמשך בושה על כל אחד ואחד, ואז רואה כל אחד את בשתו וכלמתו. כי עברה היא בודאי בושה גדולה, כי עברה אינה ראויה כלל לישראל, ובודאי אין נאה כלל לישראל שיהיה לו עברה, חס ושלום. אבל גם מצוה, כשרוצין לעשות איזה מצוה, ראוי שיהיה לו גם-כן בושה גדולה, כי איזה זכות יש לו שיוזכה לעשות המצוה, ואיך יעיו פניו לכנס בהיכל המלך לעשות מצוה. וישער בדעתו לפני מי הוא עושה המצוה, וגם גדל מעלת המצוה בעצמה, כי המצוה בעצמה יקרה מאד אשר אין לשער, ובודאי ראוי שיפול עליו בושה גדולה כשבא לעשות איזה מצוה, כשיסתכל על עצמו ויראה שהוא רחוק מאד מהשם יתברך, ואין לו שום זכות שיוזכה לעשות מצוה. ואם היה להאדם בושה, היה מתבייש אפילו לקח המאכל להושיטו לפיו, כי מאן דאכל דלאו דילה בהית לאסתבולי באפה (ירושלמי פ"א דערלה), ומאחר שאין לו שום זכות שיהיה לו אכל, אם-כן הוא אכל דלאו דילה ובהית לאסתבולי באפה, על-כן בודאי יש לו להתבייש אפילו להושיט המאכל לפיו. אבל עקר הבושה נמשך על-ידי המנהיג הנ"ל, בבחינת משה, שממשיך באורי התורה לכל אחד, על-ידי-זה נמשך בושה על כל אחד, כמו שבשעת מתן-תורה, שהמשיך משה התורה לישראל, נאמר שם (שמות ט): ולבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים ט): זה הבושה, וזהו: לבלתי תחטאו, דהינו שיהיה להם בושה לבלתי לעשות חטא ועוון, חס ושלום. וגם אפילו לבלתי תחטאו, לבלתי לעשות עברה, צריך שיהיה גם-כן יראתו על פניו, דהינו בושה, כי אפילו כשעושין מצוה צריך שיהיה לו גם-כן בושה גדולה כנ"ל, כי איך באים לחטף התפליו, שהם כתרי דמלכא, ולהניחם פתאם על הראש. בודאי ראוי שיהיה לו בושה גדולה, כשבא לעשות איזה מצוה, וזאת הבושה נמשכת על-ידי באורי התורה על-ידי המנהיג הנ"ל, כמו שהיה בשעת מתן-תורה כנ"ל. ועל-כן בשעת מתן-תורה זכו כל ישראל לבחינת קדשה ופרישות, כמו שכתוב (שמות ט): היו נכונים לשלשת ימים, אל תגשו אל אשה. כי כלם נתקדשו בבחינת פרישות על-ידי משה, שהיה קדוש ופרוש גדול, שהמשיך להם את התורה על-ידי-זה כנ"ל, ועל-כן נמשך עליהם קדשה ופרישות גם-כן. וכשזוכין לבושה, אזי רואה כל אחד את רחוקו מהשם יתברך, איך הוא רחוק מאד ממנו יתברך, ונופל עליו בושה גדולה, ועל-ידי הבושה עושין תשובה, כי עקר התשובה – על-ידי הבושה^(ג), ותשובה הוא בבחינת חיים, בבחינת (יחזקאל ט): והשיבו וחי, בבחינת חיים נצחיים של עולם הבא, בבחינת שבת, בבחינת: מועמיה חיים

זכו. וזה: בראשית – ירא בשת, ירא שבת (ת"י ת"י ד' ותי"ט). כי היראה והבושה, דהינו בבחינת תשובה, הוא בבחינת שבת, בבחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. ועקר החיים הוא להשפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד הוא יהיה נחיה, ויקום בתחיה כנ"ל, ועל-כן על-ידי התשובה, שהוא בבחינת חיים נצחיים של עולם הבא, על-ידי-זה חוזר ונחיה, וקם בתחיה השפלות של משה רבנו, שיש בכל אחד מישראל, בכל איבר ואיבר. כי דע, שיש בכל אחד ואחד מישראל בבחינת השפלות של משה בכל איבר ואיבר, וזה זכו ישראל במעמד הר סיני, שאז המשיך משה השפלות שלו בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר. אבל אותו השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד מישראל, הוא מנח ושוכב אצל כל אחד ואחד בבחינת שכיבה ומיתה, כי זאת השפלות נתעלם אצל כל אחד, ואינו מתעורר ומתנגה אצלו. אבל על-ידי התשובה, שהוא בבחינת חיים נצחיים של עולם הבא, שעל-ידי- זה נחיה השפלות של כל אחד, כי עקר התחיה הוא להשפלות, כי השפלות יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, על-ידי-זה חוזר ונחיה השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד ואחד מישראל בכל איבר, שמקדם היה מנח ושוכב זאת השפלות בהעלם ואתכסוי אצלו, בבחינת מיתה, ועכשו חוזר ונעור ונחיה אותו השפלות על-ידי התשובה, שהיא בבחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. כי עקר החיים בבחינת תחיה שיהיה לעתיד, יהיה רק להשפלות, כי השפלות של כל אחד יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, ואזי, כשנחיה השפלות של כל אחד, בבחינת שפלות של משה שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל, אזי רואה ומרגיש כל אחד שפלותו, מאחר שחזר ונחיה ונתנגה אצלו בבחינת השפלות של משה, שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל:

וזה פרוש: באר חפרוה שרים, פרוה נדיבי העם במחלק במשענתם וממדבר מתנה (במדבר כא). באר זה בבחינת באורי התורה, שזוכין השרים של ישראל על-ידי שמסתכל בהם בבחינת משה, שעל-ידי-זה מקבל כל אחד את גדלתו בראוי לו, שעל-ידי-זה הם זוכין לבאורי התורה, בבחינת חדושין דאורייתא כנ"ל. ועל-ידי באורי התורה זוכין לבושה ותשובה כנ"ל, וזהו: באר חפרוה שרים. חפרוה – זה בבחינת בושה, כמו שכתוב (ישעיה כח): וחפרה הלבנה ובושה החמה, כי על-ידי באורי התורה הנ"ל, בבחינת באר, זוכין לבושה כנ"ל, וזהו: חפרוה שרים, הינו שרים הנ"ל, בבחינת שרי-אלפים שרי-מאות וכו' כנ"ל. וזהו: פרוה נדיבי העם – נדיבי העם זה בבחינת תשובה, כמו שפרש רש"י על פסוק (שופטים ה): בהתנדב עם – בהתנדב לפם לתשובה. וזהו: במחלק במשענתם. מחלק – דא משה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב ט). גם "מחלק" בגימטריא רמ"ח, הינו בבחינת השפלות של משה, שמלכש בכל אחד מישראל ברמ"ח איבריו, בכל איבר ואיבר כנ"ל. במשענתם – זה בבחינת תחיה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים טח) על פסוק: ואיש משענתו בידו – עתידין צדיקים

(ג) עיין ירמיה ג, לא; יחזקאל טז, לו ועיין ברכות יב. ובר"ף שם.

כי בתחלה היו כל ההתחלות מפסח, ועל-כן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים. ועכשו... (ולא סיים)

עַה הַסְתַּבְּלוֹת

פני הצדיקים לבר הוא גם-כן דבר גדול מאד. כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שהתלמיד-הכם הוא גדול מן התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כב): כמה מפשאי שאר אנשי דקומו מקמי ספר תורה ולא קומו מקמי גברא רבא. נמצא, שהתלמיד-הכם הוא גדול יותר מן התורה. ואצל התורה מצינו, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד איכה בפתחתא), כי המאור שבה מתוירו למוטב, מפל-שפן אור הצדיק, שההסתבלות בו לבר הוא מועיל לקדשה מאד, בנדאי כשזוכין לבר עמו טוב יותר, אך גם ההסתבלות לבר הוא גם-כן דבר גדול:

עו ישראל

הם נעשים אדונים לבעליהם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קד): כל מקום שהם הולכים, נעשים שרים לאדוניהם. כי בכל מקום שהם באין בגלות, בתחלה הם כבושים בגולה, אבל אחר-כך הם נעשים אדונים לבעליהם, כי אחר-כך הם כובשים את המקום שהוא, שהם באים בגולה שם, כי ישראל הם מרימין ומעלין כל המקומות השפלים והנפולים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבליה ו): עתידין בתי תרטיאות וקרקסאות שילמדו בהן תורה ברבים, שנאמר (ובריה ו): ונשארו גם הוא לאלקינו וכו', עין שם, כי ישראל מעלין ומנשאין כל המקומות הנפולים. ועל-כן נקראין ישראל בגלות בני הגולה, כי אף-על-פי שאחר-כך הם נעשים אדונים, ומקימין ומנשאין ומעלין הכל, אף-על-פי-כן בתחלה הם בגלות, כי אף-על-פי-כן הם נע ונד בגלות, אבל אחר-כך הם מעלין ומנשאין הכל בג"ל, ועל-כן נקראין בני הגולה, כי זה אותיות "גולה" - ראשי-תבות: ונשארו גם הוא לאלקינו. כי אחר-כך הם מעלין ומנשאין הכל, בבחינת: ונשארו גם הוא לאלקינו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: עתידין בתי תרטיאות וקרקסאות וכו', בג"ל:

עז דע

שכל אחד מישראל, אפלו צדיק גדול, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום, ונס מי שדעתו יותר גדולה, צערו גדול

שעקר הוראת התשובה על-ידי דוד המלך, ועקר התשובה של דוד המלך הוא ספר תהלים, שאמרו בהתעוררות גדול מאד וברוח-הקדש, עד שכל אחד ואחד כפי מה שהוא, יכול למצא את עצמו בתוך ספר תהלים, ולזכות לתשובה על-ידי אמירת תהלים בג"ל:

ועקר הודפכות שנים-עשר שבטי יה, שהם מ"ט אותיות, שהם בחינות מ"ט שערי תשובה, היה במצרים, שהוא בחינת מצר הגרון, שהוא בחינת תשובה עלאה (פסוקא בכתבי האר"י ז"ל, ועין שם והבן היטב). ועל-כן אחר שזנדככו שם במצרים, וזכו לצאת משם, ספרו מ"ט ימי הספירה, שהם כנגד מ"ט שערי תשובה, שהם בחינת מ"ט אותיות הנ"ל. וביום החמשים, אז ויחד ה' על הר סיני (שמות יט) - זה בחינת: ואשובה אליכם, בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו, כפי-כח, בחינת שער החמשים בג"ל:

וזהו: ואליה שמות בני ישראל הבאים מצרימה א'ת יעקב איש וביתו - סופי-תבות הם אותיות "תהלים" ואותיות "תשובה". כי על-ידי תהלים זוכין לתשובה, שהיא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו'. כי מ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה, להודפך שם בג"ל:

וזה שאנו רואין, שבימי תשובה, דהינו באלול ועשרת-ימי תשובה, כל ישראל עוסקין אז באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגל לתשובה בג"ל, ועל-כן הוא דבר גדול מאד לעסק תמיד באמירת תהלים, כי תהלים הוא התעוררות גדול מאד מאד להשם יתברך. אשרי שיאחו בו:

[תסי"ע]

עד אחר

פורים קורין פרשת פרה, שהיא הכנה לפסח. כי פרשת פרה קורין כדי שיהיו נוהרין לטהר מטמאת מת, כדי שיהיו טהורין לעשות הפסח. ובתחלה הוא בחינת "פור", כי פורים על-שם "הפר" (אסתר ט וע) בכונות הארז"ל בסוד הפיל פור ובסוד פרה אדומה), ואחר-כך נעשה "פרה", כי גם פורים הוא בנדאי הלוח ודרך לפסח. וזהו בחינת (שירי-השרים ה): שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר. שפתותיו זה בחינת פסח - פה סת, (כמוכא). שושנה היא אסתר, (כמוכא בזהר הקדוש ובכתבי הארז"ל, ושושנה גימטריא אסתר). נוטפות מור עובר זה בחינת מרדכי - מר דרור (חולין קל"ט), לשון חרות, בחינת חרות של פסח. ועל-כן צורף של פורים מרמו בפסח, בפסוק (שמות כג): שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד הדש האביב כי בו יצאת מצרים ולא יראו פני ריקם. כו' מצרים ו'לא יראו פני ריקם - ראשי-תבות "פורים", כי פורים הוא דרך הפסח, שיהיו יכולים להיות נוהרין מתמין: (פסק באמצע הענין ולא נלה יותר)

ביותר, בבחינת (קהלת א'): יוסיף דעת יוסיף מכאוב. וההמתקה הוא על-ידי אכילה בקדשה וביראת-שמים, היינו, שעל-ידי אכילה בקדשה, על-ידי-זה נעשה המתקה, שלא יתגבר הצער ביותר, חס ושלום, וגם שלא יהיה נשתלשל מן הצער, חס ושלום, השתלשלות אל הספרא-אחרא, שהיא דין קשה, חס ושלום. ועל-ידי-זה, היינו על-ידי אכילה בקדשה, שעל-ידי-זה נעשה ההמתקה כנ"ל, על-ידי-זה נעשה הפה בבחינת קומת אדם, בבחינת (שמות ד'): מי שם פה לאדם, הינו שעושה ומשים הפה לבחינת קומת אדם, כי מי שאין אכילתו בקדשה, חס ושלום, אזי פיו הוא בחינת בעל-חי ממש, אבל כשאוכל בקדשה, אזי משים את הפה לאדם, שנעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל. כי עקר היראה היא באה לאדם בשעת אכילה דיקא, בבחינת (רות ב'): לעת האכל גשי הלום (כאשר דברנו מזה במקום אחר (לעיל בס' ו' אות ט)) – אין הלום אלא מלכות (ובחיים קב), שהיא בחינת יראה, כמו שאמרנו (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. נמצא, שבשעת אכילה, אזי באה היראה להאדם, (וכמבאר בפאטר צוהי סגין – כי מרחם ויחגם, שעקר האכילה והפרנסה נמשכת מבחינת מלכות, שהיא בחינת יראה, עין שם הי"ס), ועל-כן כשאוכל בקדשה, וממשיך על עצמו היראה הבאה לו בשעת אכילה, דהינו שאוכל עם יראת-שמים בקדשה ובטהרה כראוי, אזי הוא מכניס את בחינת המלכות, שהיא בחינת היראה כנ"ל, לתוך הפה, ואזי נעשה מהפה בחינת קומת אדם, בבחינת: מי שם פה לאדם כנ"ל. כי כשאינו אוכל בקדשה וביראת-שמים, אזי היראה הבאה בשעת אכילה כנ"ל, היא עומדת מרחוק ואינה נכנסת בו, אבל כשאוכל בקדשה וביראה, דהינו שממשיך על עצמו היראה קדושה הנ"ל, אזי נכנס בחינת היראה מלכות בפיו, ונעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל. ובשכר זה, שאוכל בקדשה וביראת-שמים, ועושה מהפה קומת אדם, על-ידי-זה זוכה לעליה יותר גדולה, שנתעלה בחינת קומת אדם הנ"ל ונעשה בחינת אדם העליון, בבחינת (יחזקאל א'): ועל הפסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה^(א), שזה בחינת אדם העליון, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, בחינת: אדני שפתי תפתח, שבפתיחת פיו הוא בחינת אדני, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו. הינו, כי כשעושה מהפה בחינת קומת אדם, אזי הוא בנדר מדבר, כי גדר האדם הוא הדבור. אבל אחר-כך זוכה שנתעלה הפה בבחינת אדם העליון, הינו בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, בחינת: אדני שפתי תפתח, כנ"ל:

ביותר, ביראה בישא היא יראה נפולה (הקדמת חוהר דף יא), וכן היראה דקדשה היא גם-כן בחינת רצועה דקדשה. וזה בחינת הרצועה שעוברת בתוך המעברתא של תפליון, הינו שהרצועה, שהיא היראה, היא עוברת בתוך המחין והתפליון, כי ראשית חכמה יראת ה', כנ"ל. ועל-כן כל איש וישראל, שזוכה בכל יום לבחינת מחין, בחינת תפליון, עובר עליו יראה גם-כן, בבחינת הרצועה שעוברת במעברתא של תפליון, ומזה נשתלשל ובא לכל אחד איזה צער בכל יום. וכל מי שדעתו יותר גדולה, צערו יותר גדול, כי הצער נשתלשל מן היראה, והיראה היא כפי המח וידעת כנ"ל. ויש צער שבא מיראה דקדשה, אבל יש שנשתלשל, חס ושלום, עד שבא הצער מבחינת יראות הנפולות, רצועה בישא. ואפלו בר ישראל כשאינו זוכה, אזי, חס ושלום, יש לו צער מרצועה בישא, חס ושלום. אבל על-ידי אכילה בקדשה, שאוכל בקדשה וממשיך עליו היראה דקדשה בשעת האכילה, שבאה ונגשת אליו אז כנ"ל, אזי על-ידי-זה הוא ממתיק הצער והדין הבא מרצועה בישא, חס ושלום, כי הוא ממשיך עליו היראה דקדשה, שעל-ידי-זה עולין ונמתקין היראות הנפולות, שהם בחינת רצועה בישא, חס ושלום:

וזה בחינת מאמר רבותינו זכרונם לברכה: רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין, ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום, ובקש לבלעה, וזכה ונעשה אשפיוכן לשכינה (מגילה כו).

בנימין הוא בחינת הדעת, בחינת מחין, תפליון. כי בית המקדש בחלקו של בנימין (ספרי פ' וואת הברכה וברשי שם, יומא יב, סופה לו, ובהים נג קיח), ובית-המקדש הוא בחינת הדעת, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ל): כל מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית-המקדש בימיו. כי דעה נתן בין שתי אותיות, ובית-המקדש נתן בין שתי אותיות וכו'. יהודה הוא בחינת מלכות, בחינת יראה. וזהו רצועה – הינו רצועה הנ"ל, בחינת יראה, בחינת רצועה של תפליון. שיוצאת מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין – הינו כי הרצועה באה מבחינת חלקו של יהודה, מבחינת יראה, ונכנסת בחלקו של בנימין, הינו בתוך התפליון מחין, בבחינת רצועה העוברת בהמעברתא של תפליון כנ"ל. וזהו: ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום – כי מזאת הרצועה בא הצער בכל יום לכל אחד מישראל, ובפרט להצדיק, שדעתו יותר גדולה כנ"ל. וזהו: ובקש לבלעו – הינו שהיה מבקש ומחפש תמיד לתקן ולהמתיק הצער הבא מרצועה הנ"ל, על-ידי האכילה כנ"ל. וזכה ונעשה אשפיוכן לשכינה הינו שזכה להמתיק הצער על-ידי האכילה בקדשה וביראת-שמים כנ"ל, ועל-ידי-זה נעשה אשפיוכן לשכינה, הינו שנעשה הפה בבחינת קומת אדם. וזה בחינת אשפיוא, כי רבי יוסי בר אסין (עירובין נג) פד הוי משתעי בלשון חכמה, הוי אמר על אשפיוא: גבר פום דין. הינו: איש פי זה, כמו שפרש רש"י שם. וזה בחינת: מי שם פה לאדם, שנעשה מהפה קומת אדם, הינו בחינת: איש פי זה, שנעשה מהפה בחינת איש, בחינת קומת אדם כנ"ל.

זכיה שגמתק הצער על-ידי אכילה בקדשה – כי דע, כי זאת ההשתלשלות, שנשתלשל ובא צער יותר גדול למי שהוא בר-דעת, בבחינת: יוסיף דעת יוסיף מכאוב כנ"ל. ולכאורה קשה: מפני מה יהיה כך, שמי שמוסיף דעת יוסיף צער, חס ושלום. אך דע, כי זה בחינת מעברתא של תפליון, כי ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא), ואם אין יראה אין חכמה (אבות פ"ג), ועל-כן כל מי שזוכה לאיזה חכמה ודעת, עובר עליו יראה גם-כן, כי זה תלוי בזה כנ"ל. וזה בחינת מעברתא של תפליון, כי תפליון הם בחינת מחין, והרצועה היא בחינת יראה, כי

(א) עיין זוהר פינחס רכח.

וזהו: ונעשה אשפיוכן לשכינה, כי על-ידי ההמתקה הנ"ל על-ידי אכילה בקדשה כנ"ל, שעל-ידי-זה זוכה לעשות מהפה בחינת אדם כנ"ל, על-ידי-זה זוכה אחר-כך לבחינת אדם העליון, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו. וזהו: ונעשה אשפיוכן לשכינה, שזכה לבחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, כנ"ל:

[שבת נחמו תק"ע, אומן, ליל שבת אחר קידוש]

הנהגות הפשיטות של הצדיק האמת. הינו, כי לפעמים הצדיק האמת הוא איש פשוט ממש, (שקורין פראסטיק), שמתנהג עצמו בדרכי הפשיטות, ואינו מגלה שום תורה, ועוסק בשיחת חלין וכיוצא, והוא אז בחינת איש פשוט ממש:

דע, כי עקר החיים היא התורה, כמו שכתוב: כי הוא תמיד וארך ימים (דברים ל), וכל הפורש מן התורה כפורש מן החיים (וזהו לך דף צב, בעלותך דף קמח, ואתה דף רס). ועל-כן לכאורה הדבר תמוה ונפלא, איך אפשר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה. ובאמת זהו מן הנמנע ובלתי אפשר להיות דבוק בהתורה תמיד, יומם ולילה, בלי הפסק רגע, וכל בעל-תורה, הן למדן שעוסק בלמוד התורה בגמפ"ת ובגמרא, פרוש רש"י, תוספות וכיוצא, כל אחד כפי ערכו, כפי עסק למודו, בהכרח שיבטל מהתורה איזה שעה ביום, וכן אפלו בעל השגה, ואפלו מי שהוא גבוה יותר ויותר למעלה למעלה, אף-על-פי-כן בהכרח שיפסיק ויבטל מהשגתו איזה זמן, כי אי אפשר להיות דבוק תמיד בתורה והשגה בלי הפסק, כי צריכין בהכרח להפסיק איזה שעה, אם לעשות איזה משא-ומתן או כיוצא בזה, כי צריכין לעסק בצרכי הגוף גם-כן. והכלל – כי אי אפשר בשום אופן להיות דבוק בהתורה ובהשגה בלי שום הפסק, ובהכרח צריכין לבטל איזה שעה. ובאותו שעה שמבטלין מהתורה, אזי זהו הלמדן או הבעל-השגה הוא בחינת איש פשוט ממש (הינו פראסטיק). ולכאורה זה הדבר קשה מאד, איך אפשר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה, הלא היא תינו וכו', ומי הוא זה שירצה לפרש עצמו מן החיים אפלו רגע קלה. ואף-על-פי שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות עב): בטולה של תורה זהו קיומה, אף-על-פי-כן מי יתרצה בזה להתבטל מן התורה, אף שזהו קיומה, אף-על-פי-כן טוב יותר בודאי להיות דבוק בהתורה, אשר היא החיים וארך הימים, ומי האיש אשר יתרצה לפרש מן החיים אפלו רגע אחת, בפרט מי שזוכה לאהבת התורה, ומתמיד מאד בתורה, ודבוק בה מאד, מכל-שכן מי שזוכה להרגיש איזה מתיקות בתורה, לחדש איזה חדוש, אפלו איזה פשט בגמפ"ת, מכל-שכן וכל-שכן בעל השגה, ובפרט מי שזוכה לגנוזא דמלכא, ומעלה זו אי אפשר לשער במה, ואיך יתרצה לפרש מן התורה אפלו שעה קלה. ובאמת זהו בלתי

אפשר להיות דבוק בעסק התורה תמיד כנ"ל, כי בהכרח צריכין לבטל ולהפסיק איזה שעה, ואם-כן במה מחיין עצמן בזו השעה שבטלין מן התורה, הלא עקר החיים הוא מן התורה כנ"ל:

אך דע, כי הצדיק האמת מתייח עצמו באותו הזמן שהוא איש פשוט כנ"ל מהדרך של נסיעת ארץ-ישראל. כי דע, כי כל אלו הפשוטים, דהינו זה הלמדן בשעה שבטל מן התורה, שאז הוא איש פשוט כנ"ל, וכן יש איש פשוט ממש, שאינו למדן כלל ואף-על-פי-כן הוא איש כשר וירא-שמים, ובודאי מקבל חיות מן התורה, וכן אפלו הנמוכים למטה יותר, ואפלו אמות העולם, גם הם מקבלים בודאי גם-כן חיות מן התורה. וכל אלו הפשוטים צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שכלם יקבלו על-ידו חיות, כי כל הפשוטים הנ"ל, בלם צריכין לקבל איזה חיות מהתורה, שהיא עקר החיים, ובאמת הם רחוקים מהתורה, כי הם אנשים פשוטים (שקורין פראסטאקים), על-כן צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שעל-ידו הם מקבלין חיות מהתורה:

כי דע, כי כל הפשוטים הנ"ל, הן למדן שהוא עוסק בתורה לשם שמים, (כי בשעוסק בתורה שלא לשמה, אינו מועיל בלמודו לישוב העולם, כי שלא לשמה הוא נצרך רק בשביל עצמו, וגם בזה יש בחינות, רק בשעוסק לשמה, שזהו עוסק בישוב העולם), כשמבטל מלמודו, שאז הוא בחינת איש פשוט ממש כנ"ל, הן שאר הפשוטים – כל אחד ואחד כפי אחיזתו בהתורה כן הוא מתייח עצמו בעת פשיטותו מבחינת קיום העולם קדם קבלת התורה. כי קדם קבלת התורה היה העולם מתקדם רק בחסדו, כי לא היה עדין תורה ושום עשייה של מצוה, שעל-ידו יתקיים העולם, והיה עקר קיום העולם על-ידי חסדו לבד. והצדיק בעת פשיטותו, בשעה שבודל מן התורה, הוא מקבל חיות מבחינה זו. וזה בחינת אוצר מתנת הנם, כי יש אוצר של מתנת הנם, שמי שאין לו שום זכות כלל מקבל משם (פי' תשא פ' מה), ובודאי אין זה האוצר מוכן בשביל רשעים, כי אם-כן הרשע הוא גדול מן הצדיק, כי הרשע בודאי אין לו שום זכות כלל, וכי יזכה בשביל זה לקבל מאוצר מתנת הנם. אך באמת הרשע בודאי אינו מקבל משם, רק זה האוצר מתנת הנם הוא בשביל הצדיק לבד, הינו בשעה שהצדיק הוא איש פשוט כנ"ל, אזי הוא מקבל מזה האוצר מתנת הנם, שזהו בחינת קדם קבלת התורה, שהיה מתקיים העולם בחסד חנם לבד, בבחינת: כי לעולם חסדו, הנאמר על קדם מתן-תורה, כמוכא (בגמרא פסחים קיח): הגי עשרים וששה כי לעולם חסדו כנגד מי. כנגד עשרים וששה דורות וכו'. כי אז לא היה שום תורה, והיו עוסקין רק בישוב העולם ובדרך-ארץ, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (רבה זו פ"ט): גדולה דרך-ארץ, שקדמה לתורה עשרים וששה דורות, ואז היה עקר קיום העולם על-ידי חסד חנם לבד. ובאמת גם קדם קבלת התורה, בודאי גם אז הייתה התורה במציאות, כי התורה היא נצחית. אמנם אז, קדם מתן-תורה, הייתה התורה בהעלם ובהסתת, הינו כי כל התורה כלולה

בעשרת הדברות, ואז, קדם מתן-תורה, היו העשרת הדברות נעלמין בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם. נמצא, שהיתה כל התורה בלה נעלמת ונסתרת בתוך ישוב העולם, שנברא בעשרה מאמרות. ובכל הדבורים של העולם ובכל העבודות והעשיות, הן מי שחוטב עצים או איזה עבדא שיהיה - בכלם נעלם התורה, כי הכל נברא בעשרה מאמרות, אשר שם התורה נעלמה ונסתרה קדם מתן-תורה. והצדיק, בשעה שפורש מן התורה, והוא בחינת איש פשוט, הוא מקבל חיות מבחינה זו של קדם מתן-תורה, וזהו בחינת הדרך של ארץ-ישראל הנאמר למעלה, שהצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו משם, כי עקר כח קדשת ארץ-ישראל הוא על-ידי בחינת: כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, כמו שפרש רש"י בפסוק בראשית וכו', שבשביל זה פתח ב'בראשית', שלא יאמרו גוילים אתם וכו', על-כן פתח ב'בראשית', כי הוא יתברך ברא הכל, וברצונו נתנה להם וברצונו וכו'. נמצא, שעקר כח ארץ-ישראל הוא מבחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת כח מעשיו, שעל-ידיה היו ישראל יכולים לילך ולכבש ארץ-ישראל. וגם כאן, בחוץ-לארץ, נמצא בחינה זו, כי ישראל עם קדוש באים לפעמים במקומות שהיו רחוקים מאד מאד מקדשת ישראל, כגון במקום שהיו מתחלה של עכו"ם, וגם עכשו הוא ברשות מי שהוא רחוק מאד מקדשת ישראל, וישראל באים לשם, וכובשים המקום, ומקדשין אותו שיהיה מקום ישראלי, שזהו גם-כן בחינת ארץ-ישראל. והיו יכולים לומר גוילים אתם, שבבשתם זה המקום שאינו שלכם, אך על-ידי כח מעשיו, בחינת עשרה מאמרות, על-ידיה יש לנו רשות לכבש כל העולם ולקדשו בקדשת ישראל. כי הוא יתברך בראה, וברצונו נתנה לנו. נמצא, שעשרה מאמרות, שהם מלבשין בדרך-ארץ, הינו בישוב העולם, כי בהם נברא העולם, הם דרך לארץ-ישראל, כי על-ידי בחינת העשרה מאמרות יכולין לכבש ארץ-ישראל כנ"ל. וזהו בחינת דרך-ארץ, הינו שהוא דרך ונתיב לארץ, הינו לארץ-ישראל. כי דרך-ארץ, שהוא ישוב העולם, שנברא בעשרה מאמרות, זה זה בעצמו הוא דרך ונתיב לארץ-ישראל כנ"ל, וזהו דרך-ארץ, הינו דרך לארץ-ישראל כנ"ל. ובזה הדרך-ארץ, הינו הדרך של ארץ-ישראל, שהוא בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ששם נעלמת התורה, שבוה היה העולם מתקיים בתסדו עשרים וששה דורות שקדם מתן-תורה, בזה בעצמו הצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו שאינו עוסק בתורה, כי אז הוא מחיה עצמו בבחינת התורה שנעלמת בתוך העולם, בכל הדבורים ובכל העבודות שנבראו בעשרה מאמרות, ששם נעלמת התורה כנ"ל:

ועל-כן מברך הצדיק הגדול לירד ולפלל לתוך פשיטות ולהיות איש פשוט ממש איזה עת, כי על-ידיה הוא מחיה את כל הפשוטים הנ"ל, יהיה מי שיהיה, ואפלו אמות העולם, כי הוא מחיה עצמו בבחינת התורה הנעלמת בעשרה מאמרות, המלבשין בתוך העולם, וממנו מקבלין חיות כל הפשוטים הנ"ל.

וכל אחד כפי קרובו יותר אל הקדשה ואל הצדיק הנ"ל, כן הוא מקבל ממנו חיות גבוה יותר:

ועל-כן משה רבנו, עליו השלום, כשבקש לבוא לארץ-ישראל, בקש מתנת חנם, כמו שכתוב (דברים ט): ואתחנן אל ה' - בחינת מתנת חנם^(ט). וזהו: בעת שהוא לאמר, הינו שתפלתו היה עם כח בחינת: בעת ההיא לאמר, הינו בכח אותו העת שהיה העולם מתקיים על-ידי העשרה מאמרות, שהוא קדם מתן-תורה, שאז היה העולם מתקיים על-ידי העשרה מאמרות שבהם היתה התורה נעלמת, ואז היה קיום העולם על-ידי מתנת חנם כנ"ל. ובכח הזה של קיום העולם קדם מתן-תורה, הינו בחינת מתנת חנם, בחינת עשרה מאמרות הנ"ל - בכח הזה זוכין לבוא ולכבש ארץ-ישראל כנ"ל, ועל-כן בקש משה לבוא לארץ-ישראל על-ידי בחינה זו. וזהו: ואתחנן אל ה' - הינו מתנת חנם. בעת שהוא לאמר - הינו עם כח בחינת עת ההיא, שהיה העולם מתקיים על-ידי המאמרות לבר, שאז היה העולם מתקיים על-ידי בחינת מתנת חנם כנ"ל, אשר על-ידיה יוכלין לבוא לארץ-ישראל כנ"ל, ועל-כן בקש משה לבוא לארץ-ישראל על-ידי בחינה זו כנ"ל. וזה בחינת: בעת ההוא. ההיא - זה בחינת סתום ונעלם, כי באותה העת, קדם מתן-תורה, היתה התורה נעלמת ונסתרת בתוך העשרה מאמרות וכו', כנ"ל:

והכלל, כי אסור ליאש עצמו. כי אפלו מי שהוא איש פשוט ואינו יכול ללמד כלל, או שהוא במקום שאי אפשר לו ללמד וכיוצא בזה, אף-על-פי-כן גם בעת פשיטותו צריך להחזיק עצמו ביראת-השם ובעבודה פשוטה לפי בחינתו, כי גם אז הוא מקבל חיות מהתורה כנ"ל, על-ידי איש פשוט הגדול, הינו הצדיק הגדול, שהוא לפעמים איש פשוט, שהוא מחיה את כלם כנ"ל, ואפלו מי שהוא, חס ושלום, במדרגה התחתונה לגמרי, חס ושלום, רחמנא לצלן, אפלו אם מנח בשאול תחתיות, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן אל יתנאש עצמו, ויקים: מבטן שאול שועתי (ינה ט), ויחזיק עצמו במה שיוכל, כי גם הוא יכול לחזור ולשוב ולקבל חיות מהתורה על-ידי הצדיק הנ"ל. והעקר - לחזק עצמו בכל מה שאפשר וכי אין שום יאוש בעולם כלל (ואמר אז בזה הלשון: קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין), ומשך מאד אלו התבות "קיין יאוש וכו'", ואמרם בכח גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד, כדי להורות ולרמוז לכל אחד ואחד לדורות, שלא יתנאש בשום אופן בעולם, אפלו אם יעבר עליו מה, ואיך שהוא, אפלו אם נפל למקום שנפל, רחמנא לצלן, מאחר שמחזק עצמו במה שהוא, עדין יש לו תקנה לשוב ולחזור אליו יתברך. ואפלו איש פשוט גם-כן צריך שיהיה לו יראת-שמים. ויש במה בחינות יראות, כי למעלה דברנו מבחינת דרך-ארץ, הינו הדרך לארץ-ישראל, אמנם ארץ-ישראל בעצמה יש בה גם-כן בחינת עשר קדשות, כי יש שם עשר בחינות קדשות זו למעלה מזו, והם בחינת עשרה מאמרות, וכל מאמר יש לו בחינת יראה, בחינת (תהלים קיט): הקם לעבדך

(א) מד"ר שם ומובא בפרש"י שם.

כי בא השמש נתקצר הזמן. וישלב במקום. יש כ"ב (תיקון יח). קחו עמכם דברים ושובו. מאבני המקום אבנים אותיות. מראשותיו מחשבה מברר הכל:

וישלח יעקב מלאכים מצוות ומניות עשה מצוות הרבה נברא במה מלאכים. לפניו. תשובה. ואשיבך לפני. ארצה שיעיר. נדית'היר'. אצינה. סבה תשובה. תסוכני בבטן אמי. הולדה. שאר ישוב בנד:

וישב יעקב בארץ - לקים כבוד אב, לבטל כח כבוד של עשו. אלה תולדות - פוסל זרעו של עשו. יוסף תשובה. תוספות על צדיקים. במקום שבעלי-תשובה עומדים. בית עשו לקש בית יוסף להבה:

מקץ שנתים. אחרית הימים. ופרעה הולם. סטרא-אחרא מתחנקה. והנה עומד שתק. יאור תשובה מבכי נהרות חבש. נשאו נהרות קולם:

ויגש אליו יהודא תקרבתא מלכא במלכא נתאחדו במצוות. כי הנה המלכים אזי עברו כל מלאכי חבלה. ידבר נא באזני ולא יבלבלו את קולי. ואל יחר אפך. בצר לך. כפרעה תשובה. בפרוע פרעות בהתנדב. כי כמוך כפרעה. תשובת המשקל. יוסף הטמין חרפתי:

ויקרבו זמי ישראל למות. התאחדות הזמן. למות זה בצר לך וכו' באחרית הימים. ויקרא לבנו ליוסף. תשובה שאר ישוב בנד. הטמין חרפתי. אל תקברני במצרים במצר הגרון. בשעת בחינת בצר לך:

ואלה שמות. לכו חזו מפעלות וכו' שמות פעלות מצות. שמות פרוז בין המצות. ויהי כל נפש וכו' שבעים נפש. אחדות. עלידי ויוסף היה במצרים אסף חרפתי:

וארא אל אברהם וכו' באל שדי זמן וגבול גלות. ושמי ה' כשידפקו על דלתי רחמים. קדם הקץ^(ט). זהו התקרבות הזמנים. וגם הקמתי את בריתי וכו' לתת להם ארץ מגריהם תותבותהון תשובה וגם אני שמעתי נאקת בני ישראל. זה קול. מגריהם אסיפת הניצוצות בתשובה. לארץ-ישראל. בונה רוישלים. נדחי ישראל יבגם:

בא אל פרעה. מושה בחינת אחדות הזמנים, מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה. פרעה, קולה כנחש ילך. אני הכפדתי את לבו למען שתי אתתי. אם לא יאמינו לקול האות. בקרבן. הכפדתו שהכפיד על ישראל כדי לעוררם בתשובה. ופרעה הקריב:

וישמע יתרו קריעת ים-סוף ומלחמות עמלק. קריעת ים-סוף, זה בטול הזמנים. וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם. עמוד אש זה לילה וענן זה יום והקדוש-ברוך-הוא ערבכם ובטל הזמנים. מלחמת עמלק זה תשובה. משה אהרן וחור פרש רש"י בתענית היו שרונים. עלידי-זה וישמע יתרו שמע הקול: (ער כאן לשון רבנו זכרנו לברכה)

אמרתך אשר ליראתך, כי יש יראה למעלה מיראה ולא סים לבאר זה הענין. וצריך לחזק עצמו ביראת-שמים גם בעת פשיטותו בכל מה שיוכל, ויוכל לבוא לשמחה גדולה עלידי תמימותו ואמונתו, כי חכמות אין צריכין כלל, רק אמונה ותמימות ופשיטות, בלי שום חכמה כלל, כי חכמות מוזיקים מאד להאדם, והחכמים נלפדים בחכמתן של עצמם, כי החכמה מתעה אותו מחכמה לחכמה, ומאותה החכמה לחכמה אחרת, וכן מחכמה לחכמה יותר ויותר, עד שגלגלך ונתעה בחכמות עצמו, בבחינת (אייב ה): לבד חכמים בערמם - בערמם דיקא, הינו בערמימות וחכמות שלהם בעצמם הוא לוכד אותם. אשרי ההולך בתמימות:

וצריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת, כי אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת. אשרי לו, אשרי חלקו. וכי אחר-כך (הינו לאחר מיתה), קשה אז מאד להתקרב, וצריכין מאד להרבות בתפלה ותחנונים מאד, שיוזכה בחיים חיותו להתקרב לצדיקי אמת, כי הפעל-דבר שם לבו על זה מאד עכשו, לבלבל את העולם, כי ישראל הם עכשו קרובים אל הקץ מאד, ויש עכשו לישראל געגועים גדולים וכסופין גדולים להשם יתברך, אשר לא היתה פזאת בימי קדם, וכל אחד נכסף מאד להשם יתברך, על-כן הערים הפעל-דבר והבנים מחלקת בין הצדיקים, והקים בעולם מפרסמים הרבה של שקר, וגם בין הצדיקים האמתיים הבנים מחלקת גדול, עד שאין אחד יודע היכן האמת. על-כן צריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת:

העתקה מכתב-יד רבנו ז"ל בעצמו, מה שמצאנו אצלו. והם ראשי-פרקים מענין הנ"ל, ועוד נוסף דברים בהם מה שלא באר בפרוש. וכפי המובן מאלו הראשי-פרקים יראה המענין שיש בזה הענין הנ"ל עוד דברים רבים כהמה, אך אנחנו לא זכינו לשמע בפרוש ב"ראם ענין הנ"ל:

ואתחנן. מתנת חנם. חנם, עריות. פגם הדעת. משה, דעת. פרישות. פה עמוד עמדי. הבריאה, מתנת חנם. עולם חסד יבנה. הבריאה קדם מתן-תורה. עת לעשות לה, הינו עשית העולם. הפרו תורתך, בטולה של תורה. בעת ההיא לאמר, בעשרה מאמרות. תהוא, ההעלמה. כח מעשיו הגיד לעמו:

[תק"ע] עוד מצאנו בכתב-יד רבנו ז"ל, והם ראשי-פרקים מאיזה תורה נפלאה:

קול יעקב. פרוז. עשו וישא קולו. יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו'. ושבת עד ה' אלקיד ושמעת בקולו. יצחק בן אברהם זמן נתאחד. אברהם אוקבי. בעניו פנים אחדים באהבתו. ושאר ישוב בנד. אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד:

(א) עיין אור החיים פרשת וארא.

כל זך מצאנו מכתב יד רבנו ז"ל, והעתקנו אות באות. והנה הדברים סתומים וחתומים מעין כל, אין יוצא ואין בא, אך מעצם תשוקתנו להבין ולהשפיל כל מה דאפשר מנעימת נפלאות השגותיו הקדושים, נגעתו ומצאתי מעט מזעיר כמציין מן החרפים. והנה אנכי הרואה, כי דברים האלה בתכם בדרך ראשי-פרקים ברמז בעלמא לזכרון, ואחרי העיון הבנתי איזה הקדמות שפון להם, אשר עליהם יסב כל הענין הזה. אפס קצתו מצאתי, לא בלוי, כי כפי הנראה בודאי בון עוד לאיזה הקדמות, אשר לא זכיתי לעמד עליהם, ומחמת זה אי אפשר לבאר ולפרש הענין הזה היטב, שיהיה מובן כל דבריו, אך אף-על-פי כן מה שאפשר להבין מעט על-פי ההקדמה שהבנתי מדבריו, אמרתי לבאר מה שבנדי, ואולי על-ידי-זה ישמע חכם ויוסף לקח, ויבין עוד דבר מתוך דברי לבאר השאר על נכון:

והנה מה שהאיר ה' עיני הוא, כי רבנו ז"ל רוצה לגלות, שתשובה ובחינת למעלה מהזמן, דהינו בטול הזמנים, הם בחינה אחת, ועל-ידי-זה זוכין לשמע הקול דקדשה ולהבניע הקול דסמרא-אחרא. וכן מבאר בהאלף-בית התדוש, באות תו, תשובה, סימן א, וזה לשונו: יום שהאדם עושה תשובה, הוא למעלה מהזמן, ומעלה כל הימים למעלה מהזמן, וכן יום הכפורים הוא למעלה מהזמן, עד כאן לשונו. נמצא מבאר שתשובה הוא למעלה מהזמן. ולעניות דעתי זהו מה שרוצה לבאר בפסוקים אלו, בצרוף עוד איזה הקדמות שלא זכיתי לעמד עליהם כנ"ל. ועתה בוא וראה, ותבין מעט מדבריו. ונתחיל לדגמא מסוף דבריו הקדושים, והוא: וישמע יתרו קריעת ים-סוף וכו' כנ"ל. קריעת ים-סוף זה בטול הזמנים, וישקף ה' וכו' - פרוש, בזה רוצה לבאר ולהוכיח בקצור נפלא, שקריעת ים-סוף הוא בחינת בטול הזמנים, כי בקריעת ים-סוף כתיב (שמות יד): וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם. עמוד אש זה לילה, וענן זה יום, והקדוש-ברוך-הוא ערבבם ובטל הזמנים. נמצא, שקריעת ים-סוף הוא בחינת בטול הזמנים. והולך ומבאר ההקדמה הנ"ל, שבטול הזמנים ותשובה הוא בחינה אחת וכו', וזה שכתב: מלחמת עמלק זה תשובה, משה אהרן וחור - פרש רש"י: בתענית היו שרויים. פרוש, שמביא ראיה שמלחמת עמלק זה תשובה, כי אז היו שרויים בתענית משה אהרן וחור, שזהו בחינת תשובה. נמצא, שקריעת ים-סוף ומלחמת עמלק זהו בחינת בטול הזמנים ותשובה, שהם תלויים זה בזה. ועל-ידי-זה וישמע יתרו שמע הקול, הינו כנ"ל, כי על-ידי תשובה, שהוא בטול הזמנים, על-ידי-זה שומעין הקול דקדשה כנ"ל. ועל-פי דרך זה תשוב ותראה כל הענינים האלה הכתובים לעיל, ותמצא בהם דברים ערבים. ועתה נשוב לתחלת דבריו: הקל קול יעקב, ברזו. עשו וישא קולו. הינו שצריכין להגביר הקול קול יעקב על הקול דסמרא-אחרא, שהוא בחינת עשו, שנאמר בו וישא קולו, שהוא מתגבר להעלים, חס ושלום, הקול של יעקב, וצריכין להתגבר להבניע הקול של עשו, כדי שנוכח לשמע הקול של יעקב. וזה זוכין

על-ידי תשובה, שהוא בטול הזמנים כנ"ל. וזהו: יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו' - הינו שייצחק מרמז על זמן, כי "יצחק" אותיות "קץ חי", כמובא. קץ מרמז על הזמן, שהוא בחינת אחרית הימים, כמו שמובא לקמן: מקץ שנתים, אחרית הימים. וזה מה שאיתא, שאותיות קוף צדיק ישנים וכו', שזה מרמז על הזמן, כמבאר במקום אחר, שעקר הזמן הוא בבחינת שנה וכמבאר לעיל בסוף סא). ושבת עד ה' אלקיוד ושמעת בקולו - הינו על-ידי תשובה זוכין לשמע קולו ויתברך, הינו הקול דקדשה כנ"ל, כי תשובה היא בחינת בטול הזמן, שעל-ידי-זה שומעין הקול כנ"ל. ועתה הולך ומבאר, שתשובה הוא בחינת בטול הזמן, דהינו שהזמן נתאחד, דהינו שהזמן עולה ונתקשר ונכלל בבחינת למעלה מהזמן. וזהו שמבאר בלשונו הקדוש: יצחק בן אברהם זמן נתאחד. אברהם אהבי. בעיניו כימים אחדים באהבתו. ושאר ישוב בנך וכו'. הינו שמבאר, שאברהם הוא בחינת למעלה מהזמן, כי מדתו של אברהם היא אהבה, כמו שכתוב (ישעיה סא): אברהם אהבי, ואהבה הוא בחינת התאחדות הזמן, כמו שכתוב (בראשית כט): בעיניו כימים אחדים באהבתו. וזהו בחינת תשובה, שעל זה מרמז תבת בן, כמו שכתוב (ישעיה ט): ושאר ישוב בנך. כי תשובה היא למעלה מהזמן, כמו שכתוב (ירמיה טז): אם תשוב ואשיבך לפני תעמד, ולפניו יתברך הוא בודאי למעלה מהזמן, כי השם יתברך הוא למעלה מהזמן, כידוע. נמצא, שייצחק בן אברהם מרמז על התאחדות הזמן על-ידי תשובה, כי יצחק, שהוא בחינת הזמן כנ"ל, עולה ונתאחד ונכלל בבחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, בחינת למעלה מהזמן, על-ידי בחינת בן, שהוא בחינת תשובה כנ"ל. ואזי מתגבר הקול יעקב על קול של עשו וכו' כנ"ל. כי על-ידי תשובה, שהוא בחינת בטול הזמן, על-ידי-זה שומעין הקול דקדשה, שהוא בחינת קול יעקב כנ"ל:

וזהו: כי בא השמש - נתקצר הזמן. כי השמש באה שלא בעונתה בשביל יעקב, ונתקצר הזמן, שזהו בחינת בטול הזמן. וזה: וישב במקום, ואיתא, שתבת "וישב" הוא בחינת יש כ"ב, הינו כ"ב אתון דאורייתא, שמקם כל הדבורים. וזה מרמז על תשובה, בחינת (הושע יד): קחו עמכם דברים ושובו. וזהו: מאבני המקום, אבנים אותיות. הינו אותיות הדבורים שהם בחינת תשובה, בחינת: קחו עמכם דברים ושובו, כנ"ל. וזהו: מראשותיו, מחשבה מברר הפל. כי עקר תקון התשובה היא על-ידי קדשת המחשבה, שמבררת ומתקנת כל הפגמים, כי כלם במחשבה אתבררו^(ב). נמצא, שפסוק וישב במקום שהוא וכו', כי בא השמש, ויקח מאבני המקום, וישם מראשותיו - כל זה מרמז שתשובה הוא בחינת למעלה מהזמן. ובדרך זה תענין היטב בכל הדברים הנ"ל, הנכתבים ברמז בדרך ראשי-פרקים, ותבין ותראה הקדמות הנ"ל בכל ענין וענין, אפס קצתו תראה, לא בלוי, כי עדין חסרים כמה הקדמות שפון אליהם כאן, שלא זכיתי לעמד עליהם עדין. גם אלו ההקדמות שכבר מצאנו בדבריו, תהלה לאל, עדין צריכין באור רחב, כי באמת עקר

(ב) עיין זוהר פקודי רנד ע"ב.

תנינא

רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהא תורמין אלא בפנים. נשברה רגלו – הינו כפירה, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (מכות כח): בא חבוק והעמידן על אחת – וצדיק באמונתו יהיה. מחמת קנאה שקנא את חברו, שהיו שניהם שוים בהשגת התורה, וחברו דחה אותו, על-ידי זה פפר בעקר. גם ירבעם אמר: מי בראש (פנהדרין ק), כמו שמצינו בדור הזה, שכמה בני-אדם נפלו מאמונתם מחמת שרואים שבני-גילם עלו לגדלה. ובדאי מה שדחה אותו ולקח גדלה לעצמו, היא עזות, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (פנהדרין קח): עזות, מלכותא בלא תנא. התקינו שיהא תורמין על-ידי פיוס. הינו מתחלה היו רוצים בהתנשאות לשם שמים, אבל עכשו, שהתנשאות היא בשביל כבוד עצמו, התקינו שלא ירדה שום אדם אחר התנשאות, אלא יברח מן ההתנשאות, ואין תורמין אלא על-ידי פיוס. פרוש, הינו לא ירצה שום אדם בהתנשאות, אלא עד שיבואו כל העם ויפיוסו אותו שיקבל רבנות, אזי יקבל. אבל בלא פיוס לא יקבל, ולא ירדה אחר התנשאות, כי לא מצינו בדור הזה שיהא פונתו לשם שמים, כמו שמצינו (הוריות יג) שהתקין רבן גמליאל כבוד לעצמו וכבוד לנשיא וכבוד לאב בית-דין, ואחר-כך, כשראו רבי מאיר ורבי נתן, התנעצו לבטל הדבר, ובדאי לא היו פונתם, חס ושלום, בשביל כבוד עצמם, אלא בשביל כבוד השם יתברך:

פא כשאדם

משמח עצמו בשמחה של מצוה, והשמחה גדולה כל-כך עד שנוגעת עד רגליו, הינו שמרד מחמת שמחה, זה הבחינה נקרא: ונביא לבב חכמה (תהלים ז). הרגלים הם נצח והוד, בחינת נביאים, נתעלים לבחינת לב על-ידי השמחה שבלב, כי השמחה מעלה אותם. והוה הרקוד, שמעלה רגליו בכל פעם. וכשלומד תורה או שעושה מצוה בכל-כך שמחה, שהשמחה נוגעת עד רגליו, ומעלה את רגליו למעלה – בזה נתעלים כל תומכי דאורייתא, שהם נקראים סמכי קשוט. וזה פרוש (ישעיה מא): צדק יקראהו לרגלו, כי התורה והמצוה נקראים צדק, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (חולין עט): צדק תדברון וכו', וכמו שכתוב (תהלים קיט): כי כל מצותיך צדק. גם הדבור הרע נקרא רגל, כמו שכתוב (שם ט): לא רגל על לשונו, גם הוא נתעלה. גם אדם נתעלה במזון, הנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים יא): ואת היקום אשר ברגליהם^(א). גם כל המדרגות התחתונות, המכונים בשם רגלים, נתעלים על-ידי שמחת תורה ומצוה, כמו שכתוב: צדק יקראהו לרגלו, שהתורה והמצוה הם קוראים למעלה את אלו המדרגות התחתונות. וזה שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (ב"ב ט): מי שאין לו פנים, ישמח את אשתו בדבר מצוה. כי אשה נקראת רגל, כמו שכתוב (שמואל א ב): רגלי חסידיו ישמר^(ב). נמצא, שעל-ידי השמחה הוא מעלה ומקשר אותה לבחינת צדק,

העבודה הוא לקשר ולבטל בחינת הזמן, להעלותו וליחדו בבחינת למעלה מהזמן. וזה בחינת מצוות זמניות, כדי לזכות על-ידי המצוות זמניות, שיתאחד הזמן ויעלה הזמן לבחינת למעלה מהזמן. וכל הצרות והדינים ואחיות הסטרא אחרא הוא רק בבחינת הזמן, שזהו בחינת (דברים ט): בצר לך וכו' באחרית הימים דיקא, שזהו בחינת זמן, ואז: ושבת עד ה' אלוקיך, דהינו שנובה לשוב, ועל-ידי זה נובה לבטל הזמן פנ"ל, ואז יתבטלו כל הצרות והדינים וכל אחיות הסטרא אחרא, ונובה לשמע קול דקדשה, בחינת: ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו. כל זה מבאר מתוך דברי רבנו ז"ל בראשי פרקים הללו. תן להכם ויחכם עוד, להבין קצת על-פי דרכים הנ"ל רב דברי רבנו ז"ל הכתובים פאן, והבן היטב:

פ איתא

בפרק שני מסכת יומא: בראשונה כל מי שרצה לתרם תרומת הדשן תורם וכו'. פרוש, דורות הראשונים, שהיו צדיקים, בשביל זה כל מי שרצה לזכות בהתנשאות, הנקרא דשן, כמו שכתוב (תהלים כג): דשנת בשמן ראשי – תורם, והיה מנהיג הדור. ובזמן שהן מרבין, רצין ועולין בפכ"ש, כל הקודם את חברו בארבע אמות – זכה. הינו כשהיו מרבין, רצין, שכל אחד אומר: אני רוצה להנהיג הדור. עולין בפכ"ש – הינו כבשנו של עולם (ש' הנהיג יג), הינו מי שיודע והשיג יותר בסודות התורה, לזה היו ממנין פרנס על הצבור. וזהו: כל הקודם את חברו בארבע אמות, הינו ארבע אמות של הלכה (ברכות ח), זכה – זה היה זוכה לתרומת הדשן, לבחינת: דשנת בשמן וכו'. ואם היו שניהן שוין, הממנה אומר להן הצביעו. ומה הן מוציאים. אחת או שתיים, ואין מוציאים אגודל במקדש. פרוש, כשהיו שנים שוין בהשגת התורה, שעל-ידיה היו זוכין להתנשאות, כמו שכתוב (משלי ח): בי מלכים ימלכו, וכל אחד רצה להתנשאות, אזי הממנה, הינו היצר הרע, היה מסית ואומר להם: הצביעו, הינו שיראה איזה צביעות בפני המון עם, כדי שיחזיקו אותו ויקבלו אותו לרב. והממנה, הינו היצר, פתה את כל אחד על צביעות, והקל להם ואמר להם: ומה הן מוציאים אחת או שתיים. פרוש, אמר: ומה הן, הינו מה היא עברה בזה, שתוציא צביעות פעם אחת או שתיים, ואחר-כך בשתהא מחזק אצל המון עם לצדיק, אזי תחזיר לצדקתך ולאמתתה. אבל הצדיקים האלו אין מוציאים שום צביעות ואין שומעין לעצת יצר הרע, מחמת גדל הפרתם בגדלות הבורא, שמלא כל הארץ כבודו (ישעיה ט), ורואה ויודע הכל, ומתביישין לפני השם יתברך להראות איזהו צביעות. וזהו: אין מוציאים אגודל במקדש, הינו שכלם, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ברכות ט): מי שיש בו דעה באלו נבנה מקדש בימיו. מעשה שהיו שניהם שוין, ורצין ועולין בפכ"ש, ודחה אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה

(א) פסחים קט. (ב) עיין זוהר וירא קיב ע"ב.

הנקרא הא, ושם עקר הזרע, כמו שכתוב (בראשית ט:ז) הא לכם זרע. גם ברא ברעא דאבוה (עירובין ע). גם אמונה נקראת רגל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסות כד): בא חבוקוק והעמידן על אחת וכו'. וכן כל הדברים הנקראים רגל נתעלים:

תצא למלחמה וכו' (דברים כא)

ובחינת כסדר נקרא יוד. שמלכות, הנקרא דלת, לית לה מגרמה כלום, והקדוש-ברוך-הוא ממשיך לה חיות החכמה, הנקרא יוד, וזה: יוד זו דלת. וזה: אחור וקדם צרתני, ותשת עלי כפף – אל תקרי כפף, אלא כפף, הינו יוד גימטריא כף. וכשמחלק את הד לעצמו וממשיך לעצמו חיות ממנה, אזי נעשית לו שלא כסדר: דני – מ"יוד" נעשה "דני". וזה (ישעיה א): וכל ללב דני. כי כשהולך לאדם שלא כסדר, זה לו מחלת לב, כמו שכתוב (משלי י): תוחלת ממשכה וכו'. וכשרואה אדם בעצמו שהולך לו שלא כסדר, ידע שיש לו גדלות, הינו: אנא אמלך יעשה תשובה וישפיל את עצמו, ויהיה בחינת "מה", כמו שכתוב (שמות ט:ז) ונתנו מה, ואזי נחור חוה לבחינת אדם, לבחינת מה, ונעשה כסדר, הינו אחור וקדם וכו' כפף הינו יוד:

פתיב: אחור וקדם צרתני (תהלים קל"ט) – זה בחינת כסדר ושלא כסדר. קדם הוא בחינת כסדר, בחינת אלף בית כסדר, ואחור הוא בחינת תשר"ק, שלא כסדר. וזה בחינת אדם וחוה, כסדר ושלא כסדר. הו"ו במלוי אלפין גימטריא מ"ה – אדם, וחוה הוא בחינת^(א): מלכות פה ותורה שבשל-פה קרינו לה. וחוה לשון דבור, כמו שכתוב (תהלים י"ט): ולילה ללילה יתנה דעת, הינו מלכות פה, כי המלכות נקרא דבור, על-שם כי אין מלך בלא עם, ואין העם יודעים רצונו אלא-אם-בן כשהמלך מגלה מחשבתו ורצונו לתוך דבורו. נמצא, שעקר הנהגות מלכותו אינו אלא על-ידי דבור, וזה פרוש: מלכות פה. וזה שאנו רואים, שלפעמים הולך להאדם שלא כסדר, כי שלמות של כל הדברים אינו אלא כשהם מיוחדים ומקשרים בו יתברך, כי השלמות והמלוי היא החיות, כי איבר שנסתלק ממנו החיות, אזי נקרא חסרון. והחיות היא המחין והשכל, כמו שכתוב (קהל"ה ו): והחכמה תחיה וכו', והחכמה היא בחינת "מה" – "בח מה", מה חיינו מה כחננו. ומה הוא אדם, כי לית אדם בלא אלף^(ב), הינו הו"ו במלוי אלפין. הינו הקדוש-ברוך-הוא הוא חיות של כל הדברים, כמו שכתוב (נחמיה ט): ואתה מחיה את כלם. נמצא זאת הבחינה מלכות, חוה, כשהיא מקשרת לאדם, לבחינת "מה", הינו להקדוש-ברוך-הוא, אזי יש לה שלמות. כי השכל שהקדוש-ברוך-הוא שם בהנהגת מלכותו, בזה הוא מחיה אותה, כמו שכתוב: החכמה תחיה. וזהו (תהלים כד): לה' הארץ ומלוואה – כשהארץ, הינו בחינת חוה מלכות, מקשרת לה, אזי הוא במלאו ובשלמות. ומי שמחלק בחינת חוה מלכות לעצמו, שאומר: אנא אמלך – בזה הוא מחלק ומפריד אותה מהקדוש-ברוך-הוא, אזי אינה בשלמות. כי עקר חיותה – "מה", הינו השכל. וזה (וימיה ט): כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוד. פרוש, שכלם אין כל-כך גדול להחיות את מלכותם, וכשהוא מחלק את מלכות לעצמו, אזי הולך לו שלא כסדר, כי הוא בתוך בחינת שלא כסדר, הינו מלכות, חוה, תשר"ק. וכשזאת הבחינה חוה היא מקשרת להאדם, הינו להקדוש-ברוך-הוא, אזי הולך לו כסדר, כי באתר דאית דבר, נקבה לא אדבר תמן (וזה חוקת קנ"ג וע' וזה בא דף לח לט). נמצא, כי בחינות חוה שלא כסדר נתבטלים על-ידי האדם כסדר:

ועקר התשובה הוא בחדש אלול, כי הם ימי רצון, שעלה משה לקבל לוחות אחרונות ופתח דרך כבושה לילך בה. והדרך שעשה משה הוא כף, שמשה קשר את עצמו אפלו לפחות שבין ישראל ומסר נפשו עליהם, כמו שכתוב (שמות ל"ג): ואם אין מחני נא. וזה פרוש (שמות ל"ג): ויקהל משה וכו' – שמשה היה מאסף ומיוחד ומקשר את עצמו עם כל ישראל, אפלו עם הפחות שבפחותים. וזה פרוש (תהלים ט): כלו סג יחדו – אפלו כשאני רואה אחד מישראל שפג מכל וכל מהקדוש-ברוך-הוא, אף-על-פי-כן צריך אני שנהיה יחדו – צריך ליחד ולקשר עמו, כמו שעשה משה. כי יש בחינת אלקות אפלו בדיוטא התחתונה, אפלו בעשרה בתרי המסאבותא, לקים (תהלים ק"ג) ומלכותו בכל משלה. וזה בחינת חיריק, כמו שכתוב (בתקין תקין י, דף כ"ה): ובחיריק לאנתתא לה לתתא, להמליך לה על תתאין. נמצא שבפחות מישראל יש בו בודאי איזה אלקות, ועל-ידי-זה אני יכול להיות יחדו עמו, וזה: כלו סג יחדו. ועוד זאת הבחינה הייתה למשה, כי כל מה שעלה למעלה יותר עליונה, מצא שם אלקים, כמו שכתוב (שמות י"ט): ומשה עלה אל האלקים. כי בגשמיות אנו רואים, שיש אדם שהוא למטה בדיקות, אזי הוא עובד השם ומכיר אותו, וכשהוא נתעלה למעלה, שנתעשר, אזי הוא שוכח בהקדוש-ברוך-הוא. ודוד אמר (תהלים קל"ט): אם אפק שמים שם אתה – אפלו בשמים שם יש הקדוש-ברוך-הוא, בכל עליה ועליה צריך למצא שם הקדוש-ברוך-הוא. ומצינו, שאלישע אחר עלה לרקיע על-ידי שם, ואף-על-פי-כן כפר בעקר (תניינא י"ד). והדבר תמוה, כי אדרבא, כי כל מה שאדם נתעלה ביותר, בודאי הוא יותר קרוב לאלקות, כי כל הטוב הוא אלקות, כמו שכתוב (תהלים קמ"ח): טוב ה' לכל, ואנו רואים בהפך – כשאדם בא בעשירות, בטוב, אזי הוא שוכח בהקדוש-ברוך-הוא. ונדע, שזה בחינת (בראשית כ): ותבחינה עיניו מראות, מחמת שנתקרב ביותר אל האור אלקות, אזי האור מכה עיניו ומזיק לו, כמו כשאדם מסתכל בעצם השמש, אור השמש מזיק לעיניו. אבל יש בחינת סגול, כמו שכתוב (ת"י י"ח דף לא): וסגול כד איהי בין^(ג) תרין דרועין דמלכא, שזהו בחינת (שמות ל"ג): ושכתי כפי עליך, כי בלא זה היה עצם אור הכבוד מזיק למשה, כמו שכתוב (ש"ס): כי

(א) פתח אליהו. (ב) הקדמת התקו"ז (א) שם איתא תחות תרין וכו'.

לא יראני האדם וחי, וראית את אחורי וכו'. וזה שבקש דוד: ואחר כבוד תקחני (תהלים עג) - תקרבני בהתקרבות של משה, שבקש ממך: הראני נא את כבודך (שמות שס), והראית לו את אחורי כבודך, כמו שבכתוב: ושכתי וכו' וראית את אחורי:

וכשהולך לאדם שלא בסדר, זהו התנגדות הרצון - אני רוצה שיהיה בן הדבר, והדבר להפך, שלא בסדר. וזה בחינת מלחמה, כי כל מלחמה הוא התנגדות הרצון, הוא בחינת שלא בסדר. וזהו: כי תצא למלחמה - כשהולך לך שלא בסדר, הינו התנגדות הרצון. ונתנו ה' אלקיך בידך - שיתבטל כל רצונות נגד רצונה, שילך לך בסדר רצונה, אימתי. כד ושבת שבינו - כשתהיה בבחינת מה, כשתמשיך לך אלקות, הו"ה במלוי אלפין. וזה פרוש מהשבה - חשב מה (וזה בראשית כד ותיקון סט), כשתקשר תמיד במחשבתך אלקותו. וזה בחינת (שה"ש ט): מלך אסור ברהמים - ברהימי מחין דילך^(ד). וזהו: ושבת שבינו - שתמשיך "מה" בתוך מחשבתך, שתקשר אלקותו במחשבתך, כי כל דבר שנמשך ממקום גבוה נקרא שבי, כמו שבכתוב (תהלים סח): עלית למרום שבית שבי. ועל ידי זה יתבטלו כל המלחמות וכל הרצונות נגד רצונה. וזה הסוד נרמז בעין החיים, בהקדמה בכלל ימ, ובכונות של ראש חדש אלו:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

ידי תקון הברית, שהוא קשת, יכול להוציא החצים, שהיא התפלה, שהוא חי ברכאן דצלותא, שהם תלת ווין, בחינת חצים, ומקומם בברית, בבחינת (תהלים עג): ובריתי נאמנת לו. אמונה זה בחינת תפלה, בבחינת (שמות י): ויהי ידיו אמונה. ואז התחלת צמיחת קרן משיח, בבחינת (תהלים קלג): אצמיח קרן לדוד, בבחינת (חבקוק ג): קרנים מידו לו. ידו זה בחינת תפלה, ותפלות הם שלשה, כי כלליות משיח באבות, הינו משיח, שהוא הדבור, שבו מתפלל, בחינת משיח אלמים, הוא מאש מים רוח:

ואז נעשה בן חורין, הינו שבא לקדשת שבת, שאסור במלאכה. כי שבת זו שין בת. שין תלת גונין: אש, רוח, מים. בת היא התפלה, שהן הברכות, בחינת (כ"ב טו): בת ה'יה לו וכלל שמה, בחינת (בראשית כד): וחי ברך את אברהם בכל:

וקדשת שבת זה בחינת תכלית הידיעה, ותכלית הידיעה שלא נדע. ובשביל זה שבת נקרא תכלית שמים וארץ, ותכלית זה בחינת (קהלת ט): אמרתי אחכמה, והיא רחקה ממני. הינו, זה עקר החכמה - שישפיל שרחוק ממנו החכמה: **ותכלית** זה הוא עקר המקום, הינו בחינת מקומו של עולם, שזה התכלית הוא המקור את כל העולם שנברא

בחכמה, כמו שבכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. וזהו בחינת (ברכות ו): הקובע מקום לתפלתו, כי זה עקר המקום, בבחינת (שמות ט): אל יצא איש ממקומו ביום השביעי:

ואז פושט גופו המצרע, שהוא ממשכא דחויא, ולובש בגדי שבת, הינו גוף קדוש מגן עדן. כי המקום גורם, בבחינת (שם ט): של נעליך וכו' כי המקום וכו'^(ט). ועל-שם הגוף הקדוש נקרא שבת, בבחינת (שם ט): והנה שבה כבשרו - שגורפא מצרעתו, ונתלבש בגוף קדוש מגן עדן, הנקרא בשר, בחינת (בראשית ט): בשר מבשרי:

ואז נתרוםם מזלו, שהיא בשר מבשרו, וזוכה לעשר, בבחינת (משלי ט): ברכת ה' היא תעשיר. ונתחזק יצרו הטוב, הינו לב בשר (יחזקאל לו) - יצר טוב, מצא אשה מצא טוב (משלי יח). וזהו (שמות יט): קול השופר הולך ויחזק מאד - קול השופר היוצא מגופא שפירא הנ"ל. וקול זה בחינת תפלה הנ"ל. הולך ויחזק מאד - זה ממון (ברכות נד). שנתחזק מזלו ויצרו הטוב בנ"ל, ונתבטל העצבות והליצנות הבאים ממרה-שחורה. כי העצבות - מחמת דחקות ועניות, והליצנות היא שחוק הפסיל (קהלת ט), בחינת: הטחול שוחק (ברכות סא) - הן נתבטלים על-ידי המזל של עשירות, ועל-ידי יצר הטוב, שהוא בחינת (קהלת ט): לב חכם לימינו:

ובימין הזה הוא מקים את הגופלים לאהבות וליראות רעות, הוא מקים אותם לאהבות ויראות קדושות, בבחינת (תהלים קו): כל הנשמה תהלל י"ק. כי ימינו מעביר החשך מעיניהם, ואז עיניהם רואות נפלאות, בבחינת (תהלים קיט): גל עיני ואביטה נפלאות. ונפלאות האלו הן בבחינת פסח, שהוא ימין, בחינת (מיכה ט): כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, ופסח הוא פה סח, בחינת (פלאכי ט): תורת אמת היתה בפיהו, ונחשב באלו ברא את העולם, כי שם פתיב (בראשית א): יהי מארת, ועבר חשך שכסה פני תהום:

ואז העינים מעלין גם כל הפקשות ותחנות אשר יתפללו אל הבית המקדש, כי שם עולין כל הפקשות^(ב), ומשם האור עינים יוצא, בבחינת (מלכים א-ט): והיה עיני ולבי שם. ואור העינים מעוררין הנאלה התלויה בלב, בבחינת (ישעי' סט): כי יום נקם בלבי, כי עיניו ולבו שם. וזה בחינת (בראשית א): ויקרא לאור יום, אור העינים מעוררין יום נקם שבלב, לבטל שאור וחמין של יצר לב האדם רע הנשאר לו מעורריו^(ג). ושאר וחמין שבלב האדם, הוא המסית את האדם שיהרהר אחר תלמידים חכמים שבדור, ולומר זה נאה וזה לא נאה, בבחינת (דושע ט): חלק לבס. לבס, הם עיין בי"ת צדיקים שבדור. וזהו (פסחים ב): אור לארבעה עשר, הינו אור שבעינים, שיש בהם שני פעמים שבעה גלדי עינא, בהם בודקין את החמין:

ואז יכול הלב להתלהב בלמוד התורה בשלהובין דרחימותא, ומים רבים, שהם אהבות ויראות חיצוניות, אי אפשר להם לכבות התלהבות הזאת, בבחינת (ש"ה ט): מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. והשכינה היא מכסה בכנפיה על דמהון של

(ד) תיקון ג, ובתיקון ר' שבסוף התיקונים. (א) ע"י תיקון יב. (ב) מלכים-א-ח. (ג) בראשית ח.

גדלות, שגדלות היא ממלכות הרשעה, שרוצה להתגדל ולמלך. וזה שמתפללים בכת, בזה נותן כח בתפלה להתחזק כנגד מלכות הרשעה לצאת מגלותא. וזה (תהלים סח): תנו עז לאלקים על ישראל גארותו. בד הגארה, הינו מלכות הרשעה, גוברת על ישראל, התקון לזה – שתתפללו בכת ותחזקו את אלקים, הינו בחינת אני. וזה (דברים ח): וזכרת את ה' אלקיך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. פרוש, שעל ידי הכח תתקן את אשת-חיל, בחינת מלכות. וזה פרוש: למקני נכסין (הינו, תרגום של לעשות חיל – למקני נכסין). פרוש, כי המלכות בד איהי בגלותא אזי אומרת: אל תראוני שאני שחרחרת (ש"ה א), כי היא מלבשת בלבושין אכמין, בלבושין דקלפין, ומכסה בהם. ואזי: בצפור נודדת מן קנה בן איש נודד (משלי כ), כי היא קן דילה. וכד אדם מתפלל בכת ומוציא אותה מגלותא, מכפויין דילה, ונעשית קן להקדוש-ברוך-הוא. וזה פרוש: למקני – לשון קן. נכסין – לשון כסויין. ועקר בנתיב יהיה, שתתקן השכינה כדי לזונה עם בעלה. וזה פרוש: למען הקים את בריתו – הקמת הברית רמו לזונה, כי מתחלה צריך אתערותא דלתתא, הינו תקון השכינה, וכשהשכינה מתלבשת בלבושין נהירין: חור סמך ירק, בחינת אבות, והיא בחינת שבועה, בחינת שבעה^(א), ונעשה פאלו עכשו נשבע לאבות. וזה: אשר נשבע לאבותיך ביום הזה – ביום הזה דיקא. נמצא, על ידי תפלה בכת נתחדש השבועה לאבות:

פה אגוזים

הנקראים לזוים, הם רומזים לבחינת לאה, שהיא בערף, שהיא נקבא ראשונה, ואחר-כך נכנסין לבית-המקדש, שהוא בחינת: יעקב קראו בית-אל (פסחים פח). וזהו שפרש רש"י (שופטים א), שדרך לזו נכנסין לבית אל. וזהו (ישעיה ט): נחמו נחמו. שתי פעמים "נחמו" גימטריא "קדקד", שהוא בחינת ערף, שעל-ידיה נכנסין לבית אל. וזהו שלשה שבועות, שהם עשרים ואחד יום שבין המצרים, וכנגדו באילן לזו. בשביל זה נהגין לאכל ביצה בסעודה המפסקת בתשעה באב, כי הביצה נגמרת בעשרים ואחד יום, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (בכורות ה)^(א): תרנגלת מולדת לעשרים ואחד יום וכו', וכנגדו באילן לזו. וזהו העצם לזו שיש בערף אדם, שישאר אחר כליון הגוף, וממנו יתחדש בגין הגוף בשעת תחית-המתים. וזהו עקר נחמותינו, בחינת נחמו נחמו בג"ל, כי על הגוף נאמר (רות ג): שכבי עד הבקר, שהוא עת התחיה. והנה בבקר והנה היא לאה (בראשית כט) – הינו עצם לזו הנ"ל, שעל-ידיה נתבנה הגוף. ובשביל שכל פונתו של יעקב היה בשביל רחל, נאמר בבני רחל, דהינו יוסף: ולקדקד זויר אחיו (בראשית מט), ובבגמין פתיב (דברים לו): ובין בתפיו שכן. רמו, שעל ידי בחינת לאה, שהיא ראשונה, יכול לבוא לבחינת רחל. קדקד וכתפיו זה בחינת לזו הנ"ל. "ערף" גימטריא ש"ג – ראשי-תבות: ש"ב פת ג'חמו, רמו להנ"ל:

ישראל באהבה הזאת, שלא ישלטו עליהם זרע מרעים, שהם בחינת מי המבול. וזה: העובר עברה ומתבייש בה, מוחלין לו וכו' (ברכות יב), כי על כל פשעים תכסה אהבה (משלי י), כי על-ידי הבושה נשפך דמו, ואז השכינה מכסה דמו באהבה בג"ל, בבחינת כסוי דם, ועל-ידי כסוי הזאת נתכסה כל פשעיו ממילא (ברכות יב):

(מתחלת סימן זה עד-קאן הוא לשון רבנו ז"ל)

ובשהקדוש-ברוך-הוא רוצה למעם ממצוות עשה של איש ישראלי שהוא צדיק, אזי היא בחינת איבר מן החי, שהוא אסור באכילה, וצריך שחיטה להתירה. על-כן צריך שיבוא עליו בושה, שהיא שפכות-דמים, בחינת שחיטה, שהיא מטהרת האיבר מן החי, ואזי יוכל השם לתברך למעם מהמצוות עשה שלו, בין מצות עשה אחת בין מצוות רבות, כי המצוות נקראים מטעמים, כמו שכתוב (בראשית כ): ועשה לי מטעמים באשר אהבתי – מפקודין דעשה, כמובא (כת"ז ת"י כא דף נא). וכשנשפך דמו על-ידי הבושה בג"ל, אזי צריך לשמר שלא ינקו ממנו החיצונים הידועים, שרוצים לינק מזה הדם הנשפך. על-כן צריך כסוי, שהשכינה מכסה דמהון של ישראל שנשפך באהבה הזאת, בחינת: באשר אהבתי, בג"ל. וזה בחינת כסוי דם:

ובענין שפכות-דמים של ישראל יש דברים עליונים ונסתרים הרבה, בין שפכות-דמים על-ידי בושה, בין שאר שפכות-דמים ממש. כי יש כמה וכמה נשמות נפולות, שאין להם עליה בי"אם על-ידי שפכות-דמים של ישראל של אדם גדול, ולפעמים אין להם עליה בי"אם על-ידי שפכות-דמים ממש. וזה בחינת (יומא פ): ודונות נעשין בוכיות, שעל-ידי הבושה ושפכות-דמים השכינה מכסה דמהון באהבה בג"ל, וזה בחינת: על כל פשעים תכסה אהבה, בג"ל, ונתהפכין הודונות לזכיות, ונתעלו הנשמות הנפולות, שהן בחינת פשעים, כי נתעלין ונתהפכין לזכיות על-ידי כסוי דם באהבה הנ"ל ע"י בתיקון כא):

לשון רבנו זכרוננו לברכה

פד דיע

שעקר התחברות ודבקות להשם יתברך הוא על-ידי התפלה. כי התפלה הוא שער, שדרך שם נכנסין להשם יתברך, ומשם אשתמודעין לה. כי תפלה היא מלכות, כמו שכתוב (תהלים ט): ואני תפלה. ותפלה – לשון התחברות, כמו שכתוב (בראשית ו): נפתולי אלקים נפתלתי, תרגומו לשון התחברות. ובשביל זה על-פירב בשאדם מתפלל נופלים לו מחשבות של גדלות, כי התפלה, הינו בחינת מלכות, בחינת אני, היא בגלות בתוך מלכות הרשעה, כמו שכתוב (יחזקאל א): ואני בתוך הגולה. וכשהיא רוצה לצאת, אזי מתאחות בה מלכות הרשעה, הינו

(א) עיין זוהר וישב קפא. (א) עיין תוספות שם.

[תקס"ז בסופו]

פז דע

את זוונו, תהיה לו מנגדת, ולא תהיה נוטה אחר רצונו, מחמת שנטה ממנה ולא האיר בה, מזה נתנה שיש לה רצון אחר כנגדו. ואז: לא זכה (יבמות ט) - כנגדו. והדש אלול, שאז יכולין לתקן זה ולהאיר הדרך בים כנ"ל, [על-כן פונת אלול הם תקון לזה]. וכשמתקן זה, אזי מוצא זוונו, והיא אינה כנגדו, רק כרצונו.

ויש בזה סוד נפלא, כי דע, שזה הסוד מסר אברהם לאליעזר עבדו, כששלחו לבקש הזווג של יצחק בנו, הינו סוד פונת אלול, שהם מסגלים לתקון הברית, שעל-ידיה מוצאין הזווג. כי על-ידי התקון הנ"ל נעשה בה רצון אליו, כי מקדם לא היתה נוטה אחר רצונו, כי נטתה ממנו כנ"ל, ועל-ידיה אי אפשר למצא זוונו, ואפלו אם מוצאה אינה נוטה אחר רצונו כנ"ל, אבל על-ידי פונת אלול, שהם התקון לזה, על-ידיה חזר ונעשה בה רצון אליו כנ"ל. וזה הסוד מבאר בתורה בפרשת אליעזר, כי אברהם מסר לו הסוד הזה. וזה שאמר אברהם לאליעזר (בראשית כד): ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו, ראה והבט נפלאות תורתנו, כי ראשי-תבות פסוק זה הם אותיות "אלול", ובאמצע הם תבות: תאבה האשה, כי על-ידי פונת אלול, הינו סוד פונת אלול, על-ידיה תאבה האשה, כי על-ידיה נעשה בה רצון אליו כנ"ל. נמצא, שבאלו התבות בעצמן, שדבר אברהם עם אליעזר מענין החשש שמא לא תתרצה לילך אחריו, דהינו מה שאמר לו: ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו - באלו התבות עצמן גלה לו סוד התקון לזה, דהינו סוד אלול, המרמז בראשי-תבות, שהוא התקון לזה, שעל-ידיה תאבה האשה. ועוד יש בזה סודות נוראים מאד. גם ענין במאמר המתחיל: ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע (בלקרא סי' ו), כי שם מדבר מפונת אלול, והוא תקון לפנים הברית כנ"ל. הינו, לענין באותו המאמר, ולזכות להבין בו, ולעשות עמו איזה עבודה בעבודת השם - על-ידיה יתקן פנים הברית:

פח עריף

לזהר מאד, שלא לאכל פרי שלא נתבשלה כל צרכה. וכמו שאסור לקץ אילן בלא זמנו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביב כו), בן אסור לתלש פרי קדם בשולה, ובן אסור לאכלה. והאוכל פרי קדם גמר בשולה, יכולה להזיק לו מאד לגשמתו, כי יוכל לאבד נפשו על-ידיה, כי הפרי כל זמן שהיא צריכה להתגדל, יש לה כח המושף, כי היא צריכה חיות להתגדל, ועל-כן בודאי יש לה כח המושף, שמושכת וניקתה וחיותה. וכשתולשין אותה קדם זמנה, קדם שנתבשלה עדין כל צרכה, עדין יש לה כח המושף, כי בשמתבשלת כל צרכה, שוב פסק ממנה כח המושף, כי אינה צריכה עוד למשף חיות. אבל כשצריכה להתבשל עוד, עדין יש לה הכח המושף, ועל-כן זה האוכל קדם גמר בשולה, תוכל הפרי למשף לעצמה חיות הנפש של זה האדם, מאחר שעדין יש להפרי כח המושף כנ"ל,

פז דע

שבפונת אלול הם תקון לפנים הברית, כי סוד פונת אלול הוא הנותן בים דרך (ישעיה מג) (וכמבאר בפונת הארזי דיל) - להאיר בחינת דרך בים, ודרך זה נפתח בחדש אלול (ענין שם בפונת כל הפונות של אלול). ועקר פנים הברית הוא בבחינת דרך הזה, כי היה צריך להאיר בחינת הרכ"ד אורות בבחינת ים, בחינת אמונה, והוא נטה מזה, ופנים בבחינת דרך, בבחינת (בראשית ו): כי השחית כל בשר את דרכו. כי אשה נקראת דרך, כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ב), ויש דרך אחר, בחינת (משלי ל): דרך אשה מנאפת. והכלל - שעקר הפנים בבחינת דרך, שלא האיר הדרך בים. ולפעמים מחמת זה הפנים יוכל לאבד את זוונו, כי מאחר שנטה מזוונו, קשה לו למצא את זוונו. ואפלו אם ימצא

(א) עיין תיקון יד.

ועל-ידי-זה יכול למצא השדודך שלו, כי כל זמן שהדעת בכת, אזי לפעמים אי אפשר לחבר המשדכים, כשהם בהפך גדול זה מזה, כי לפעמים הם בהפך גדול מאד זה מזה כנ"ל, ואז אי אפשר להדעת לחבר אותם כל זמן שהדעת בכת. על-כן צריך לשמע תורה מפיו, שאז יוצא הדעת בבחינת (פסלי ב): מפיו דעת ותבונה. ואזי, כשיוצא הדעת מכח אל הפעל, אזי יכול לשדכם, אף אם הם בהפך גדול זה מזה. וזה אותיות "שידודך", ראשי-תבות (פלאכי ב): כי ש'פתי כ'הן ו'שמרו ד'עת ו'תורה. וזהו: יבקשו מפיהו, כי צריך לבקש התורה מפיו דוקא, כדי להוציא הדעת מכח אל הפעל כנ"ל, ועל-כן צריך לשמע תורה דוקא מפיו, אף שגם בדבורים פשוטים של הפרדעת יש בהם גם-כן דעת, אף-על-פי-כן צריך לשמע תורה דוקא. כי התורה נקראת בלה, כמו שאמרו חכמינו וברונם לברכה (פסחים סב): אל תקרי מורשה, אלא מארסה. ויש בה גם-כן שני הפכים, כי יש בה שני מיני אותיות^(א). וכשהצדיק אומר תורה, הוא בחינת משדך שדוכין, כי דברי-תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר (ירושלמי ר"ה פרק ראיתו ב"ד). וצריך לחבר דברי-תורה במקום למקום, כי מחברים דברי-תורה במקומות מפזרים, שהם רחוקים זה מזה, ומחברים אותם יחד, ועל-ידי-זה נעשה החדוש שמתחדשים. נמצא, כשהצדיק הפרדעת אומר תורה, הוא משדך שדוכים. על-כן צריכין לשמע מפיו תורה דוקא, ועל-ידי זה יכולין למצא וזוגו כנ"ל:

ז טעם

על שבירת כלי חרס בשעת השדודך הוא בשני ענינים. כי באמת צריכין לזהר מאד מאד שלא לגרש את אשתו, כי אמרו רבותינו וברונם לברכה (עירובין סא): שלשה אינם רואים פני גיהנם וכו', ומי שיש לו אשה רעה. למאי נפקא מנה. לקבולי באהבה. ופרשו המפרשים, שמפני זה לא אמר כאן הנפקא מנה דלעיל, כי קדם לזה איתא שם: שלשה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו. למאי נפקא מנה. למבועי רחמי. וכאן לא אמר נפקא מנה זו. כי באלו השלשה צריכין לקבל באהבה דוקא, מאחר שעל-ידם אינו רואה פני גיהנם. וזהו בחינת שבירת כלי חרס בשעת השדודך, כי שער החרסית הנה בירושלים (שהיו משליכין שם שברי חרסים, כמו שפרש רש"י שם), וזה השער הוא כנגד פתחה של גיהנם, כמו שכתוב (ירמיה י): ויצאת אל גי בן הנם אשר פתח שער החרסית. וגי בן הנם זהו בחינת הגיהנם, כמו שאמרו רבותינו וברונם לברכה (סוכה לב): עירובין יט): שתי תמרות יש בגי בן הנם, ועולה עשן מביניהם, וזהו פתחה של גיהנם. וזהו ששוברין כלי חרס בשעת השדודך, כי מרמזים לו בזה שני ענינים. הינו שמרמזין לו: אם היא אשה רעה, תזהר לבל תבגד בה, רק תקבל באהבה, כי על-ידי-זה אינך רואה פני גיהנם כנ"ל, ואם היא אשה מובה, דע וזכר כי

על-כן תוכל הפרי להמשיך לעצמה חיות נפשו, ויוכל לאבד נפשו. ועם-כל-זה, אם מברך הברכה של הפרי בכונה וביראת-שמים, אזי יוכל להנצל מזה, וגם אם הוא חזק ביותר בעבודת ה', יוכל גם-כן להוציא עוד חיות מהפרי, ולמצא שם אבודות. כי יש דברים אבודים, ויש בזה דברים נפלאים, סודות נסתרים ונוראים מאד, רזין עלאין. והעקר, שהאדם צריך לזהר מזה מאד, הינו שלא לאכל פרי קדם שנתבשלה כל צרכה. ודע, כי גם כשמבשלין הפרות בביתו אינו מועיל לזה, אבל אם הפרות שלא נתבשלו כל צרכן על האילן, הם מנחים איזה זמן עד שנעשין מבשלין מאליהן בתלוש, זה מועיל, ומתר לאכלן. וזה דומה כמו האדם שהוא יגע, והוא מרחף רחופות הרבה בפיו (שקורין סאפיו), עד אשר יגות. כמו-כן אלו הפרות שנתלשו קדם שנתבשלו כל צרכן, צריך להמתין עד שיגוחו מרחיפתן, ואז יש התר לאכלן. והדברים סתומים:

ידע, שיש מלאך, ותחתיו כמה ממנים, וכלם אוהבים בידם שופרות, והם עומדים וחופרים תמיד, ומחפשים תמיד אחר אבודות, והם תוקעים תקיעה תרועה, ואחר-כך חוזרים ותוקעים תקיעה, וכשהם מוצאים איזה אבדה, נעשה רעש ושמחה גדולה. כי יש כמה דברים אבודים, הינו מה שאובדים אבודות הרבה על-ידי התאוות, בבחינת (תהלים קיב): תאות רשעים תאבד. ואפלו מי שהוא צדיק, הוא אובד גם-כן לפעמים, בבחינת (קהלת ט): יש צדיק אובד בצדקו. ואפלו הצדיקים החופרין ומבקשים אחר אבודות, הם אובדים גם-כן לפעמים, בבחינת (תהלים סב): יחפרו ויאבדו - שאפלו החופרים אחר אבודות חוזרים ואובדים לפעמים, וזהו בחינת (קהלת ט): עת לאבד. וזה: ת'אות ר'שעים ת'אבד - ראשי תבות: ת'קיעה, ת'רועה, ת'קיעה. כי המלאכים המחפשים אחר האבודות, שהם בחינת תאות רשעים תאבד, הם אוהבים בידם שופרות ותוקעים תר'ת, כנ"ל. וגם הזכיר אז, שקשה מאד מאד להיות מקבל. וגם הזכיר אז "קנאת סופרים תרבה חכמה" (ביב סא). ולא באר כל זה, כי הם דברים סתומים וסתומים. גם נשבח קצת, כי לא כתבתם בזמנו כ"אם בדרך רמז (פאשר נרפס כבר בהדפסה ראשונה). ואמר, שכל הנ"ל, הינו ענין פונת אלול, שהם תקון לפגם הברית, וענין הפרות הנ"ל, וענין זה של המלאך וכו' כנ"ל - הכל אחד, ויש בזה רזין גדולים:

כט הדעת

משדך כל השדוכים, כי כל השדוכים הם שני הפכים, והדעת הוא המתוך בין שני הפכים^(א). על-כן כל השדוכים שבעולם, כלם נעשים על-ידי הפרדעת שיש בעולם. ועל-כן לפעמים קשה למצא וזוגו, כי לפעמים שני המשדכים רחוקים מאד, והם שני הפכים ביותר זה מזה, על-כן קשה למצא וזוגו. והתקון לזה - שצריך שיבוא להפרדעת לשמע תורה מפיו,

(א) עיין ליקוטי הראשון סימן ד. (ב) עיין הקדמת הזוהר אתון רברבין ואתון זעירין.

תניינא

ומספרים שיחת חלין, היא יקרה מאד מאד, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"א ט): שיחתן של תלמידי חכמים צריכין למוד, כי הצדיק האמת בונה עולמות החרבין, ומגביה חכמה תתאה ומקשרה לחכמה עלאה על ידי שיחתו וספורי דבריו שמדבר עם המון עם, כי השכל של המון עם, שאינם מקשרים אותו להשם יתברך, הוא נפרד מחכמה עלאה, אבל הצדיק האמת מקשר השכל של המון, אפלו השכל והחכמה של הרשע, להשם יתברך. וזה ענין מה שהצדיקים מדברים עם אנשים שאינם הגונים או אפלו עם עכ"ם (אך בשמך עם עכ"ם, אזי הצדיק מוציא הטוב ממנו, והוא נשאר אפס וריק, שזה בחינת מה שהרג משה את המצרי), כי בשם הצדיק מדבר עם רשעים, והצדיק מגביה שכלו ומקשרו להשם יתברך, אזי מעלה ומקשר שכלם ממקום שהם להשם יתברך, כי הצדיק האמת מצמצם שכלו, ומדבר עם בחכמה נפלאה ובמלאכה גדולה, ומקשר כל הדבורים להשם יתברך, ועל ידי זה מביאם לידי תשובה. וזה בחינת (דברים טו): והם תבו לרגליך וישא מדברותיך, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב ט): אלו תלמידי חכמים, שהולכים ומכתתים רגליהם מעיר לעיר ונושאים ונותנים בדבריו של מקום. כי הצדיקים האמתים מדברים לפעמים עם רשעים ומספרים עמהם מעסקי מלחמות וכיוצא בזה מעסקי העולם, אך הוא מלביש בזה האור הגדול של התורה, כי הוא מלביש אור התורה בלבושים שונים זה מזה, עד שמלבישו בדברים הללו, והאור התורה מתלבש בצרופים אחרים. כי אם היה הצדיק מדבר תכף תורה בפרוש עם הרשע, היה יכול להתפקר יותר והיה נעשה רשע יותר, כי צדיקים ילכו בם ופושעים יבשלו בם (הושע יד), כי זכה – נעשה לו סם חיים. לא זכה, נעשה לו סם מות (וימא ע"ב). ועל כן אם היו מגלין לו תורה כמות שהיא, היה מתפקר יותר, כי היה נעשה אצלו סם מות, חס ושלום, כי הוא רחוק מן התורה, ועל כן צריכין להלביש לו התורה בצרופים אחרים. וכמו שמצינו בתלמי המלך, כשהושיב שבעים ושתים זקנים, ונתן השם יתברך בלב כל אחד ואחד להלביש התורה בצרופים אחרים, וכתבו: אלקים ברא בראשית וכו' (פסלי ט), וכמו שפרש רש"י שם. כי אם היו כותבין התורה כמות שהיא, היה מתפקר יותר וכו'. ועל כן צריכין הצדיקים האמתיים לדבר עם המון שיחת חלין, והם מלבישין בהם התורה, והם מקשרים אותם באלו הדבורים ממקום שהם, כי הם אינם רחוקים מאלו הדבורים והספורים שהצדיק מדבר עמהם, ועל ידי זה מקשר אותן ומעלה אותן להשם יתברך. וזה בחינת שהוא נושא ונותן בדבריו של מקום, דהינו שהוא מדבר עם כל אחד לפי מקומו במקום שהוא, והוא נושא אותן הדבורים ונותן אותם להשם יתברך, כי הוא מקשרם לשרשם, לבחינת חכמה עלאה. נמצא שהצדיק האמת מקשר חכמה תתאה עם חכמה עלאה. ובשביל זה כשהצדיק נפטר מן העולם, חס ושלום, אזי יש צער גדול להשם יתברך, כי השם יתברך אינו רוצה במיתתן של רשעים, כ"א במוכתן, שיזכו לשוב בתשובה, והצדיק היה מקשרם ומעלה אותן להשם יתברך והיה משיבן בתשובה וכו', כי הוא מקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה

יש גיהנםם, ולא תהיה נמשך אחר תאוותך, ותקדש עצמך בראוי, כי זכור תזכר שיש גיהנםם. וכל זה מרמזין לו על ידי שבירת כלי חרס, שהוא בחינת שער החרסית, שהוא בחינת פתחה של גיהנם כנ"ל, ועל כן על ידי שבירת כלי חרס מרמזין לו שני ענינים הנ"ל:

אלקים את כל הדברים האלה לאמר: (שמות כ)

דע כי ההתקשרות באמת לצדיקים אמתיים הוא תועלת גדול מאד מאד, כי על ידי זה זוכין לתשובה שלמה ולכפרת עון, ונמתקין הדינין ונתבטלין לגמרי, ונעשה על ידי זה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, כי איתא בזהר הקדוש (ויגש דף טו): כי הגה המלכים נועדו. תרין עלמין קדישין, עלמא עלאה ועלמא תתאה וכו', פד מתחברן פחדא כדון כל אנפין נהירין וכל חובין אתעברו וכו', עין שם. כי דע, כי יש שני בחינות חכמה: חכמה עלאה וחכמה תתאה. וחכמה תתאה נמשך מחכמה עלאה, ויונק ומקבל משם. והוא כמו הרב והתלמיד, כי מה שהרב מלמד עם תלמידו והתלמיד מקבל ממנו, הוא בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה. וחכמה עלאה, דהינו מה שהרב מלמד להתלמיד, זה בחינת יוד, ומה שהתלמיד מקבל ממנו, שזה בחינת חכמה תתאה, הוא בחינת למד, שהוא בחינת מגדל הפורח באויר (הגיה"מ: ע"י רש"י שם), כי הלב פורח באויר, ושומע מה שהרב אומר, ועל ידי זה מבין האדם השומע. כי עקר הבנת התלמיד הוא על ידי הלב, כי הרב צריך לומר דברים המתישבין על הלב. והתלמיד צריך לתן הלב ולהתבונן במה שאמר הרב, וכמו שכתוב (משלי י): לקנות חכמה ולב אין. ועל כן מה שהתלמיד מקבל הוא בחינת למד, בחינת מגדל הפורח כנ"ל. וזה בחינת למד, לשון תלמיד הלמד מהרב. נמצא, שהרב והתלמיד, שהם בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה, הם בחינת למד יוד. ודע, כי כלל התורה הקדושה הוא בחינת חכמה עלאה, וכלל החכמות שבעולם נמשכין מבחינת חכמה תתאה, וכשהחכמות שבעולם שיינקים מחכמה תתאה הם נפרדים מהתורה ומהשם יתברך, מבחינת חכמה עלאה, כמו התלמיד שאינו רוצה להבין מה שהרב אומר, זה בחינת מעוט הלבנה, בחינת גלות השכינה. כי כל אדם באשר הוא שם, הוא צריך לקשר שכלו ממקום שהוא להתורה ולהשם יתברך, שהוא בחינת חכמה עלאה. אבל אם מפריד שכלו וחכמתו, חס ושלום, מהשם יתברך, זה בחינת (משלי טו): ונגזן מפריד אלוף – שמפריד אלופו של עולם, וגורם, חס ושלום, פגמת הלבנה על ידי שאינו מקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה, דהינו שאינו מקשר החכמות של כל העולם להשם יתברך ולהתורה, שהוא בחינת חכמה עלאה כנ"ל:

אבל הצדיקים אמתיים, הם מקשרים חכמה תתאה בחכמה עלאה, כי שיחתן של הצדיקים אמתיים, שהם משיחין

[תקס"ט, ועיין באריכות בשיחות הר"ן קמ"א]

למקרה-לילה, חס ושלום, לומר עשרה קפיטל תהלים, כמבאר בספר הראשון (פי"ח), ענין שם הענין. כי עשרה קפיטל תהלים הם כנגד עשרה מיני נגינה, שנאמר בהם ספר תהלים (פסחים ק"ו, זוהר אמור דף קא, פנחס דף רכג, תיקון י"ג)⁽⁸⁾, שהם: ברכה, אשרי, משכיל וכו'. כי עשרה מיני נגינה הנ"ל יש להם כח לבטל כח הקלפה והפגם הנ"ל, כי הם הפך הקלפה והפגם הנ"ל, כמבאר מזה שם בספר הראשון. ודע כי זה הענין של העשרה מיני נגינה הנ"ל, שהם כנגד פגם הנ"ל, הוא מרמז בפסוקים אלו: ברכה – אברך את ה' אשר יעצני אף לילות וכו' (תהלים ט"ז), אשרי – אשרי נשוי פשע כסוי הטאה (שם לב), משכיל – ומה' אשה משכלת (משלי י"ט), שיר – בלילה שירה עמי (תהלים מב), נצוח – למנצח אל תשחת (שם נט), נגון – אברך נגינתי בלילה (שם ע"ג), תפלה – היאכל תפל מבלי מלח (איוב ו')⁽⁹⁾, הודו – פן תתן לאתרים הודך (משלי ה'), מןמור – הנותן זמירות בלילה (איוב לה), הללויה – אשה יראת ה' היא תתהלל (משלי לא), והבן היטב רמזים אלו:

ודע, כי אלו הם העשרה קפיטל, שצריכים לאמרם באותו היום שארע לו מקרה בלתי טהור, חס ושלום: מכתם לדוד, טז. לדוד משכיל, לב. אשרי משכיל אל דל, מא. כאיל תערג, מב. למנצח אל תשחת, נט. למנצח על ידותונ, עז. תפלה למשה, צ. הודו לה' קראו בשמו, קה. על נהרות בבל, קלו. הללו אל בקדשו, קן. ואלו העשרה קפיטל תהלים הם תקון גדול מאד מאד לענין הנ"ל, ומי שזוכה לאמרם באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן על-ידי זה. ובזכות תקון חטא זה יבוא משיח צדקנו לקבץ נפוצותינו, כמו שכתוב (תהלים קמ"ז): בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יבנם, במהרה בימינו, אמן: חזק

וכנ"ל. וזה שמוכא במדרש (ובסופה י"ג): כד מית משה רבנו, צוח קדשא בריך הוא: וי מי יקום לי עם מרעים. לי דיקא, בחינת חכמה עלאה ותכמה תתאה, שהם בחינת למד יוד, בחינת לי. הינו, מי יקום ויעלה ויקשר בחינות לי, הינו חכמה תתאה עם חכמה עלאה, עם מרעים – הינו שהוא מעלה החכמה תתאה מכל הרעים שבעולם, ומקשרם להשם יתברך, ומעלה אותה לחכמה עלאה, שזה בחינת לי, בחינת התקשרות חכמה תתאה עם חכמה עלאה כנ"ל. כי משה רבנו, עליו השלום, בודאי היה יכול זאת מאד, להעלות בחינת החכמה תתאה מכל הרעים ורשעים שבעולם וכנ"ל. ועל-כן העקר לקשר עצמו לצדיקים אמתיים, כי הצדיק מגביה ומקשר חכמה תתאה לחכמה עלאה כנ"ל, ואזי מפגימת הלבנה נעשה מלוי הלבנה. וזהו: כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו, כד מלכים אודמנו תרויהו ברעותא חדא, בדין וכו' בלחיו מארי דדינא אתכפין ואתעברו מעלמא וכו' (כמ"ש בזהר ויגש הנ"ל). ואזי הוא בחינת (מלכים א ה'): ותרב חכמת שלמה, ותרגומו: ואתרביאת סהרא, דהינו שנתמלא פגימת הלבנה וכנ"ל. ואזי נמתקין כל הדינים ונתכפרין כל העוונות, (כמובא בזהר הנ"ל) ובכמה מקומות, שעקר המתקת הדינים וכפרת העוונות ושלמות כל האורות ומלוי פגימת הלבנה ותקון כל העולמות – הכל הוא על-ידי שנתחבר עולם התחתון בעולם העליון, שהם בחינות חכמה תתאה וחכמה עלאה כנ"ל). וכל זה על-ידי הצדיק, שמקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה על-ידי שיתתו, שמלביש אור התורה בספורי דברים וכנ"ל. וזהו: וידבר אלקים את. וידבר – לשון וזוג והתקשרות, כמו: ראוה מדברת (כתובות י'). אלקים את – זה בחינת חכמה תתאה וחכמה עלאה. אלקים – בחינת חכמה תתאה, כנודע. את – זה בחינת חכמה עלאה, בחינת: את השמים⁽⁸⁾, הינו לזוג ולקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה, זה נעשה על-ידי בחינת: הדברים האלה לאמר, הינו על-ידי הצדיק שמלביש הדברים האלה, הינו דבורי התורה, הוא מלביש בספורי דברים. וזהו: לאמר – לשון הלבשה, כמו שכתוב (איכה ב): בצע אמרתו, שפרושו לבוש. ועל-ידי שהצדיק מלביש אור התורה בספורי דברים, על-ידי זה מקשר חכמה תתאה עם חכמה עלאה, וכנ"ל: בריך יי לעולם אמן ואמן:

נשלם ספר לקוטי מוהר"ן תניינא.

תהלה לאל עליון אשר שמים וארץ קנה:

(א) עיין תיקון כב. (א) עיין מדרש שוח"ט תהלים ובהמפרש שם. (ב) עיין רש"י שם ועיין תיקון מז.

ואלה מוסר על הראשונים, מה שלקמתי מתוך שיחותיו הקדושים:

זה בני"ל, כי זה שחושב ומצפה שיבכה, הוא גם כן בחינת מחשבה וזה שמבלבלת הפונה, שאינו יכול לשמע היטב מה שהוא מדבר על-ידי זה, כי העקר – לדבר הדבור באמת לפני השם ותברך בלי שום מחשבות אחרות כלל בני"ל. ואם יזכה לבכייה באמת – מה טוב, ואם לאו – לאו, ולא יבלבל אמירתו בשביל זה בני"ל:

עז עז

אמר לענין התבודדות, שהיה דרכו ז"ל לזרו מאד בזה להיות רגיל מאד בהתבודדות לפרש שיחתו לפני השם ותברך בכל יום ויום. ואמר, שאפלו בשאין יכולין לדבר כלל, אפלו בשמדברין רק דבור אחד, גם כן טוב מאד. ואמר, שאפלו אם אינו יכול לדבר רק דבור אחד, יהיה חזק בדעתו, וידבר אותו הדבור כמה וכמה פעמים בלי שעור וערך, ואפלו אם יבלה כמה וכמה ימים בדבור זה לבד, גם זה טוב. ויהיה חזק ואמין, וירבה לדבר אותו הדבור פעמים אין מספר, עד שירחם עליו השם ותברך, ויפתח פיו, ויוכל לפרש שיחתו:

ואמר, שהדבור יש לו כח גדול מאד, כי הלא יכולין ללחש על קנה-שרפה שלא תוכל לירות. והבן. ואז, בשדבר מזה, דבר הרבה מהתבודדות, והאריך מאד בשיחה נפלאה בכמה מיני לשונות, וחזק אותנו וזרו אותנו מאד בזה להתחזק להרבות בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו. ואמר, שרצונו שיהיה לנו כל היום בלו התבודדות, ולבלות כל היום על זה, אך לא כל אדם יכול לקיים זאת, על-כן בהכרח לצוות להם שיהיה להם על-כפופים איזה שעה התבודדות, כי גם זה טוב מאד. אבל מי שלבו חזק בה, ורוצה לקבל עליו על עבודתו ותברך באמת, רצונו שיהיה לו כל היום התבודדות. והזכיר אז מאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות בא): ולואי שיתפלל אדם כל היום בלו:

עז עז

בשמו לענין מעלת השיחה בינו לבין קונו, שאמר שפעל תפלות ותחנות ובקשות הסדורות מכבד, כבד יודעין מהם כל המחבלים והמקטרגים, והם אורבים על הדרכים של אלו התפלות, מחמת שיודעים מהם מכבד. כמו, למשל, על הדרך הכבושה, הידוע ומפרסם לכל, שם אורבים רוצחים ונגלגלים תמיד, מחמת שיודעים מדרך זה כבד. אבל בשחולכין בנתיב ודרך חדש, שאינו נודע עדין, שם אינם יודעים לארב שם כלל. כמו כן לענין הנ"ל, כי השיחה שמדבר האדם עצמו בינו לבין קונו, הוא דרך חדש ותפלה חדשה, שהאדם אומרה מלבו

עג שמעתי

בשמו, שאמר לענין המחלקת שהיו חולקים עליו, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): ברוב זלת לבני אדם – אלו דברים העומדים ברובו של עולם, ובני-אדם מזולזין בהם. ומאי ניהו. תפלה. על-כן מחמת שפל עסקו תפלה, כי בענין תפלה היה מרבה לדבר עם אנשיו, והזהירם מאד להרבות בתפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, כמבאר בספריו הקדושים, ויותר מזה הרבה לדבר עמו וחזק אותנו בהתחזקות בלי שעור להרבות בתפלה והתבודדות, על-כן בני-אדם מזולזלין בו ומבזין אותו וחולקין עליו, כי כל עסקו הוא תפלה, שהם דברים העומדים ברובו של עולם ובני-אדם מזולזלין בהם. והבן:

עד שמעתי

מפיו הקדוש, שהיה בתוב אצלו תורה על ענין ראש-השנה, שצריכין לנסע לצדיקים על ראש-השנה. והיה מבאר שם מענין שלשה ראשים שמתקבצין בראש-השנה, בשזוכין אז להיות אצל הצדיק. כי הצדיק הוא בחינת ראש, כי הוא ראש בני ישראל, וראש-השנה הוא גם כן בחינת ראש, כי הוא ראש-השנה, וכל אחד בא עם מחו ודעתו להצדיק ומקשר דעתו ומחו שבראשו, שזהו גם כן בחינת ראש, להצדיק שהוא ראש בני ישראל בראש-השנה, נמצא שנתקבצו שלשה ראשים יחד. והיה לו בזה תורה שלמה, ולא זכיתי לקבלה:

עה לענין

התבודדות ושיחה בינו לבין קונו ואמירת תהלים ותחנות ובקשות, טוב מאד בשזוכין לאמרו בלב שלם באמת, עד שיזכה לבבות לפני השם ותברך כבן הבוכה לפני אביו. אבל אמר, שכשהאדם אומר תחנות ובקשות, וחושב בלבו ומצפה שיבכה, זאת המחשבה אינה טובה, והיא מבבלבלת גם כן את דעתו, כי מחמת זה אינו יכול לומר הבקשות בלב שלם בשלמות, כי צריכין בשעת אמירת תחנות ובקשות להרחיק מעצמו כל מיני מחשבות חוץ שבועולם, רק לכונן דעתו אל הדבורים שהוא מדבר לפני השם ותברך, כאשר ידבר איש אל רעהו, ואז ממילא בקל יתעורר לבו, עד שיבוא לבכייה גדולה באמת. אבל כשחושב ומצפה על זה שיבכה, אזי זה וזה אינו עולה בידו, כי האמירה בעצמה נתבלבלה על-ידי

קא אָמַר

שעל-ידי אמירת תקון חצות יכולין לפרש שיחתו את כל אשר עם לבבו כמו על-ידי התבודדות. כי מסתמא אין אומרים חצות על העבר, ועקר אמירת חצות הוא על מה שנעשה עכשו עם האדם, וכשיאמר חצות בבחינה זו, יכולין למצא כל אשר עם לבבו בתוך אמירת חצות:

וכן אמירת תהלים וכיוצא צריך לראות, שימצא את עצמו בתוך כל מזמורי תהלים ובתוך כל התחנונות ובקשות וסליחות וכיוצא. ובכל בפשיטות בלי חכמות יכולין למצא את עצמו בתוך כל התחנונות ובקשות, ובפרט בתהלים, שנאמר בשביל כלל ישראל, בשביל כל אחד ואחד בפרט. וכל אדם, כל מלחמות היצר שיש עליו וכל מה שנעשה עמו, הכל מבאר ומפרש בתהלים, כי עקרו נאמר על מלחמות היצר הרע וחילותיו, שהם עקר האויבים והשונאים של האדם, שרוצים למנעו מדרך החיים ולהורידו לשאול תחתיות, חס ושלום, אם לא ישמר עצמו מהם. ורק על ענין מלחמה זאת נתיסד כל ספר תהלים, כי עקר כלל ושרש ויסוד של כל העצות להתקרב להשם יתברך, הוא רק אמירת תהלים ושאר תחנונות ובקשות והתבודדות לפרש שיחתו בינו לבין קונו, לבקש מלפניו שיקרבהו לעבודתו יתברך, ורק על-ידי זה זוכין לנצח המלחמה. אם יהיה חזק ואמיץ מאד תמיד להעתיר ולהתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד, יהיה איד שיחיה, או בודאי ינצח המלחמה. אשרי לו. כך הבנו מדברי רבנו זכרוננו לברכה:

כי אף-על-פי שנמצאים כמה עצות טובות בספרי רבנו זכרוננו לברכה, שהם מלאים עצות להתקרב להשם יתברך, אף-על-פי-כן על-פירב קשה להאדם לקים העצה בעצמה. על-כן העקר הוא תפלות ותחנונות ובקשות, יהיה איד שיחיה, על-כל-פנים ידבר בפיו באיזה בחינה שהוא, ויבקש מהשם יתברך תמיד, שיוציא אותו מהשך לאור ויחזירנו בתשובה שלמה באמת, ואל יתן דמי לו עד שיענהו. ואף-על-פי שהוא קורא וצועק להשם יתברך זה זמן רב מאד, ועדין הוא רחוק מאד מאד, אף-על-פי-כן אם יהיה חזק ואמיץ בתפלות ובקשות, בודאי סוף כל סוף יענהו השם יתברך ויקרבו לעבודתו באמת, בודאי בלי ספק, רק חזק ואמיץ. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב), שתפלה צריך חזק, כמו שכתוב (תהלים כ): קנה אל ה', חזק ואמיץ לבך וקנה אל ה', ופרש רש"י: ואם לא התקבל תפלתך, חזר וקנה. וכן לעולם, עד ישקיף וירא ה' משמים:

וכבר מבאר זאת בדברינו כמה פעמים. אך צריכין לכפל ולשנות זאת ולזכר זאת בכל יום ויום, כי יש כמה וכמה מיני חלישות ובלבולים על זה בלי שעור, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. על-כן צריכין לחזר זאת אלפים פעמים, כדי

מחדש, על-כן אין המקראים מצויים כל-כך לארב. ואף-על-פי-כן הזהיר מאד גם על אמירת שאר תחנונות ובקשות, כמבאר בדברינו כמה פעמים:

צח עוֹד

אמר לענין התחזקות בהתבודדות ותחנונות ובקשות, כי הדבור יש לו כח גדול לעורר את האדם, אף-על-פי שגדמה להאדם שאין לו לב, אף-על-פי-כן בשידבר הרבה דברי התעוררות ותחנונות ובקשות וכיוצא, והו בעצמו שמדבר הוא בחינת התגלות התעוררות לבו ונפשו להשם יתברך, בבחינת (שה"ש ה): נפשי יצאה בדבורו, שהדבור בעצמו הוא התגלות הנפש והלב. ולפעמים על-ידי שידבר הרבה, אף-על-פי שיחיה בלא לב כלל, אף-על-פי-כן יבוא אחר-כך על-ידי זה להתעוררות גדול בלב ונפש. והכלל - כי הדבור בעצמו יש לו כח גדול:

צט אָמַר

שעקר ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו בשלמות הוא בשיפרש שיחתו כל-כך לפני השם יתברך, עד שיחיה סמוך מאד שתצא נשמתו, חס ושלום, עד שכמעט יגוע, חס ושלום, עד שלא תהיה נשמתו קשורה בגופו כיוצא כחוט השערה מעצם צערו ונגעו ויבסופיו להשם יתברך באמת. וכן מבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה (תענית ה), שאמרו: אין תפלתו של אדם נשמעת, אלא אם-כן משים נפשו בכפו וכו', הינו כנ"ל:

ואמר: הלא בשמשם יתברך עוזר בהתבודדות, אזי ההתבודדות הוא כאשר ידבר איש אל רעהו:

ק סְפָרוּ

לי שאמר, שמקמן ועד גדול אי אפשר להיות איש כשר באמת, כיוצא על-ידי התבודדות. והיה מזכיר כמה וכמה צדיקים מפרסמים אמתיים, ואמר, שכלם לא באו למדרגתם כיוצא על-ידי התבודדות. וגם תפס איש אחד פשוט מנכדי הבעל-שם טוב זכרוננו לברכה, ואמר: גם זה מפרש שיחתו בכל פעם לפני השם יתברך בבכייה גדולה. ואמר, שזרע הבעל-שם טוב רגילים בזה ביותר, כי הם מזרע דוד המלך, עליו השלום, וכל עסקו של דוד היה ענין זה, שהיה משבר לבו מאד לפני השם יתברך תמיד, שזוהו עקר ספר תהלים שיסד, כמבאר במקום אחר:

קד ה'יה

אוהב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני אדם, האנשים הפשוטים הכשרים, והיה אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחנות ובקשות בתוך הסדורים הגדולים, כדרך ההמונים הכשרים. והיה מזהיר ומוכיח אותנו במה פעמים לומר זמירות בשבת, והיה מקפיד וכועס מאד על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לומר זמירות בשבת ובמוצאי שבת או שאר עבודות פשוטות, כי עקר היהדות הוא בפשיטות ובתמימות זמור, בלי שום חכמות, במבאר אצלנו כבר במה פעמים:

וגם הוא בעצמו, זכרוננו לברכה, קדם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על ידו, קדם לזה, כל ימיו היה מומר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי שבת:

קה ש'שמעתי

מאחד, שהזהיר אותנו שישתדל לעין בתורתו, ויראה לחדש בתורתו איזה דבר, (כאשר הזהיר על זה לכמה וכמה מאנשינו). ואמר לו: אם תזכה לכון אל תכן פונתי בתורתך – מה טוב, ואפלו אם לא תוכל לכון פונתי, אף על פי כן טוב מאד כשזוכין לחדש איזה דבר בתורה, כי הוא תקון גדול להרהורים, כי כל הרהורים באים על ידי בתי המדמה, ועל ידי שמחדשין איזה דבר בתורה, שזהו בחינת מדמה מלתא למלתא, על ידי זה מתקנין פנים הרהורים שבאין על ידי המדמה:

גם אנכי בעצמי שמעתי מפיו הקדוש כמה וכמה פעמים, שהזהיר מאד לחדש בתורה, ואמר שהוא תקון גדול מאד מאד על העבר. ואמר, שאפלו דבור אחד לבד כשזוכין לחדש, הוא גם כן טוב מאד, כי הוא תקון גדול מאד.

גם אמר, שהוא טובה לנשמת אבותיו שגבר נסתלקו⁽⁸⁾:

קו ר'ראוי

להרהר בדברי תורה בשעת זיווג⁽⁸⁾, ואף על פי כן יוכל להוליד בנים, אף על פי שמחשבתו תהיה דבוקה או בהרהורי תורה. וטוב מאד להרגיל עצמו בכך:

שיתחזק ויתאמץ לעמוד על עמדו ולהתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד, שיקרבהו לעבודתו, והיה אף שיהיה נשא לבבנו אל בפנים אל אל בשמים. כי לא ימש'ה' את עמו ונחלתו לא יעזב. חסדי ה' כי לא תמנו, כי לא כלו רחמינו:

קב פ'פעם

אחד באתי אליו ז"ל, וספר לו, שזה בסמוך היה אצלו רב אחד, ודבר עמו, ואמר לפניו תורה, (הינו שרבונו ז"ל אמר לפני הרב הנ"ל תורה). ולא זכיתי שיהזיר ויאמר אותה התורה לפני, רק אלו הדבורים שמעתי מפיו הקדוש, שספר לי שאמר אז מענין בועז ורות, שבוועז ורות הם סוד סמיכת האלה לתפלה, כי בועז הוא בחינת גואל, כמו שכתוב (רות ט): כי גואל אנכי וכו', ורות היא בחינת תפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): למה נקרא שמה רות. שיצא ממנה דוד, שרונה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. והיה מובן מדבריו ז"ל, שגלה בזה תורה גבוהה, אך לא זכיתי לשמעה:

גם שמעתי בשמו, שאמר אז, שכל ההשגות הגבוהות מאד שהוא משיג, אינו עולה אצלו כנגד איזה דבור שהוא מנגלה בפני העולם. כי בכל דבור ודבור שהוא מנגלה בפני העולם תלויים בו כל העולמות, עליונים ותחתונים: (פרוש, כי אף על פי שבנדאי ההשגות שלו שאינו מנגלה הם גבוהים אלפים ורבות פעמים בלי שעור כנגד מה שהוא מנגלה בפני העולם, במבאר מזה במקום אחר כמה פעמים, אבל אף על פי כן זה אינו חשוב ויקר בעיניו כל כך, מאחר שאינו מזהה את ישראל כל כך בזה. והעקר הוא אצלו, כשהעולם זוכין לשמע ממנו איזה דבור, כי בכל דבור וכו', כנ"ל).

קג ב'בשעת

התפלה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם, דהינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם אחד בשעת תפלתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפלתו, שיצייר בדעתו שאין שם אלא אני והשם יתברך לבד. ובמאמר "אבא שאול וכו' פעם אחת רצתי אחר צבי וכו'" (בסי נה), שם מבאר בטול גדול יותר בשעת התפלה, שמחייב האדם לבטל עצמו כל כך בשעת התפלה, עד שלא ירגיש אפלו את עצמו בכל בשעת תפלתו, רק את השם יתברך לבדו, כי אז, בשעת התפלה, האדם עומד בחיכל המלך וכו', עין שם מה שכתוב שם (באות ט): מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו וכו', עין שם:

(8) עיין זוהר שלח קעא וקעד, ובי"ח רות. (א) עיין זוהר מצרעו נו ובמק"מ שם.

קיא אחד

שאל אותו בענין הנהגת התקרבות להשם יתברך, וצוה לו ללמד וכו'. ושאל אותו: הלא איני יכול ללמד. השיב לו: על-ידי תפלה יכולין לבוא לכל, לכל טוב, לתורה ועבודה ולכל הקדשות ולכל העבודות ולכל הטובות שבכל העולמות:

פעם אחד אמר: אם היו מניחין מת לעולם הנה להתפלל, בודאי היה מתפלל יפה יפה בכל כחו:

קיב לענין

התחזקות לכל יפל האדם בדעתו מחמת רבוי הפגמים והקלקולים שקלקל על-ידי מעשיו, ענה ואמר: אם אתה מאמין שיכולין לקלקל, תאמין שיכולין לתקן:

קיג מי

שרק מתנוצץ לו השם יתברך, בשעושה, חס ושלום, אפלו דבר אחד שלא בראוי בשלמות (כלומר, אף-על-פי שאין בזה הדבר שום נדנוד עברה, חס ושלום, ולא שום תאוה גמורה בגשמיות, רק שאינו עושה הדבר בתכלית שלמות הקדשה בראוי באמת), ראוי לו שתכלה נפשו לגמרי מעצם החרטה והבושה:

קיד פעם

אחד דברתי עמו ז"ל, והבנתי שהיה חפץ מאד לגלות לי איזה דבר מהשגותיו שהשיג, בדרבו תמיד, אך היה קשה עליו. והלכתי עמו יחד בשתיקה, כי לא דבר עמי מאומה. אך בתוך זה יצאו מפיו הקדוש דבורים אלו: סע האט א פנים אז מע מוז זיך פון א הרהור זייער היטן. והבנתי אז בלשונו הקדוש ומתנועותיו הקדושים בעת שדבר זאת, שאז נתגלה לו בהשגותיו הנוראות עצם פנים הרהור, חס ושלום, שפגם מאד מאד, רחמנא לצלן. ואי אפשר לציר זאת בכתיב:

קז פעם

אחד דבר מענין מאוס וחרהקת התאוה הכללית, שהיא תאוה נאוף. ענה ואמר: הנה אכילה - על-פל-פנים נתוסף להאדם פח וחיות על-ידי-זה, אבל זאת התאוה, הלא אדרבא, היא מפסדת ומנקת החיות מאד, ומתנשת כחו של אדם מאד, בודאי אין צריכין אותה כלל, כיראם בשביל קיום המין לבד:

קח פעם

אחד ספר מענין מעשה בני-אדם. ענה ואמר: הלא האדם, בשביל תענוג קטן אחד של רבע שעה הוא יכול לאבד ולהפסיד כל העולם הזה עם העולם הבא. ואמר בלשון אשכנזי בזה הלשון: א מענטש פון איין תענוגל וועגן פון א פערטל שעה, קאן ער אן ווערן גאר דעם עולם הנה מיט דעם עולם הבא:

קט ספר

עמי מענין קבר הבעל-שם-טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, שטוב מאד להיות שם על קברו. ואמר, כי צדיקים ירשו ארץ (תהלים לו), הינו שהצדיקים אמתיים יורשים ארץ-ישראל, שזוכים שמקום גניזתם הוא קדוש בקדשת ארץ-ישראל ממש, וארץ-ישראל הוא תקון גדול לפגם הברית:

קי שמעתי

שאיש אחד שאל אותו: כיצד הוא הבחירה. השיב לו בפשיטות, שהבחירה היא ביד האדם בפשיטות, אם רוצה - עושה, ואם אינו רוצה - אינו עושה. ורשמתי זאת, כי הוא דבר נצרך מאד, כי כמה בני-אדם נבוכים בזה מאד, מחמת שהם מרגלים במעשיהם ובדרכיהם מנעוריהם מאד, על-בן נדמה להם שאין להם בחירה, חס ושלום, ואינם יכולים לשנות מעשיהם. אבל באמת אינו כן, כי בודאי יש לכל אדם בחירה תמיד על כל דבר, וכמו שהוא רוצה עושה. והבן הדברים מאד:

קטו ספר

וספר רבנו זכרוננו לברכה זאת, כי הוא ענין נצרך מאד לכמה ענינים, שבני-אדם נבוכים בהם בטעותים. כי יש טועים סוברים, שצריכין להכיר את הצדיק או שאר דבר שבקדשה להכירו בפניו בצלמו ודמותו, שיהיה משנה בדמותו ובתנועותיו דיקא, ובאמת לא כן הוא, כי הצדיק הוא בדמות וצלם בכל האנשים, ואין בו שום שנוי, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי, ושאר בני-אדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו ז"ל, שאיש הכשר נדמה שהולך עם פרפשות ודקין כמו שאר בני-אדם, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי. וכן ארץ-ישראל באמת היא מבדלת ומפרשת לגמרי משאר ארצות בכל עניניה ובחינותיה. ואמר רבנו ז"ל, שארץ-ישראל יש לה רקיע אחר משאר ארצות, וכמוכן בזהר הקדוש פרשת תרומה⁽⁸⁾, אך אף-על-פי-כן בגשמיות לפי מראה עיני האדם אין רואים שום שנוי בין ארץ-ישראל לשאר ארצות, כי אם מי שזוכה להאמין בקדשתה, יכול להבחין קצת ההפרש. כמו-כן הצדיק והאנשים בשרים לערך שאר העולם, שבאמת הם דומים בכל תנועותיהם בשאר בני-אדם בדמותם וצלמם, ואין ביניהם הפרש בגשמיות לכל מראה עיני בשר, ואף-על-פי-כן באמת לאמתו אנו מאמינים שהם מפרשים ומבדלים לגמרי, כי איש בשר הוא ענין אחר לגמרי כנ"ל, מכל-שכן הצדיקים אמתיים. וענין זה נצרך לכמה ענינים, והבן זה מאד:

קיו מה

שמבלבל את האדם בשנכנס לקדשה גבוהה, כגון בשמתקרב לצדיק האמת וכיוצא, אזי דיקא יקרה לו מקרה בלתי טהור, חס ושלום, כבר מבאר מזה במקום אחר (שפשהאדם נכנס לקדשה, מתגבר עליו היצר הרע ביותר, כי כל מה שנכנס בקדשה יותר, יש לו בכל פעם יצר הרע חדש גדול מבתחלה. (עין בלקוטי הראשון, סימן עב, ובמקום אחר)). ובאמת הבלבול הזה שטות, כי ממה נפשך: אם יקרה לו מחמת הרחור - מי חייב בזה, ואין לו להתרעם כלל, מאחר שהוא בעצמו גרם לו. ואם אינו מחמת הרחור, אזי בודאי אינו סימן רע כלל, כי אם היה ענין רע, לא היו רבותינו זכרונם לברכה נותנין אותו לסימן יפה לחולה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נז), שקרי סימן יפה לחולה. ובאמת אדרבא, מחמת שנתקרב לקדשה גבוהה מאד, מחמת זה נודמן לו, כי כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקין עליו הדין מלמעלה, שנאמר: וכיראתך עברתה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח). נמצא, כשאדם מצדיק עצמו ונכנס בקדשה, מדקדקין עליו יותר, ומתעוררין עליו קטרוגים ודינים, חס ושלום, ומהשתלשלות הדינים נעשה היצר הרע, כמובא במקום אחר (סי' עב הניל), ועל-בן אין לו להתרעם כלל על זה, כי אדרבא, מחמת שנכנס לקדשה גבוהה כזו, מחמת זה נתגרה בו היצר הרע, מהשתלשלות הדינים כנ"ל. ועל-בן השבו

שהיה לו התחזקות גדול בעבודתו, ולא היתה עצמו לבלבל כלל. ודרכו היה, שהיה בורר לו איזהו דרך ישרה איך להתנהג בעבודת השם, והתחיל להתנהג באלו ההנהגות ובאותו הדרך שפטר לו, והיה מתנהג באלו ההנהגות איזה זמן, וכל מה שהיו באים עליו מחשבות אחרות לבלבלו מהנהגה זאת ולהתנהג בדרך אחר, לא היה שומע לאלו המחשבות כלל, והיה דוחה את אלו המחשבות מדעתו, ולא הניחם לכנס בדעתו כלל, רק היה חזק ואמיץ בדעתו מאד, והיה הולך ומתנהג בדרך שפטר לו איזה זמן. אך אחר-כך, בהמשך הזמן אחר כמה שבועות, חזר ובא על דעתו איזה מחשבות שצריך להתנהג בדרך אחר, ואז, אחר שכבר עבר זמן ארוך, אז ישב עצמו ובחר לו איזה דרך וסדר אחר כפי שהיה נראה לו אז. אבל לא היתה עצמו לבלבל בכל פעם מעבודה לעבודה ומדרך זה לדרך אחר, רק היה חזק לילך בדרך אחד זמן גדול כנ"ל:

קטז ספר

שכשהיה בארץ-ישראל ספרו לו שם החשובים שהיו שם, שבאו ממדינות אלו וקבעו דירתם שם בארץ-ישראל, כמפרסם, וספרו לו, שקדם שהיו בארץ-ישראל לא היו יכולים לציר לעצמן שארץ-ישראל היא עומדת בזה העולם, והיו סוברים שארץ-ישראל הוא עולם אחר לגמרי, לפי גדל קדשת ארץ-ישראל המבאר בספרים, ומפרש בתורתנו הקדושה מעלת קדשת ארץ-ישראל כמה וכמה פעמים, והתורה בעצמה מפרשת כל גבולי ארץ-ישראל לגדל מעלתה וקדשתה העצום והנורא מאד מאד, על-בן לא היו יכולין לציר לעצמן בעיניהם שארץ-ישראל יהיה בזה העולם, עד אשר באו לשם וראו שארץ-ישראל היא בזה העולם ממש. כי באמת ארץ-ישראל הוא כמו מדינות אלו ממש, ועפר ארץ-ישראל הוא במראה ודמות כמו עפר מדינות אלו ממש, כי מה שמביאין לפעמים עפר לבן משם, והו רק במקומות פרטניים, וגם במדינה זו נמצא עפר לבן ועפר של נתר בכמה מקומות, אבל עקר העפר בארץ-ישראל הוא כמו עפר מדינות אלו ממש. כי באמת בדמות ותמונה אין חלוק כלל בין ארץ-ישראל ובין שאר מדינות, להבדיל, ואף-על-פי-כן היא קדושה מאד מאד בתכלית הקדשה עצומה ונוראה מאד. אשרי הזוכה להלך שם אפלו ארבע אמות וכו', כאשר הפליגו רבותינו זכרונם לברכה וכל הספרים בעצם קדשתה הגדולה והנוראה:

(א) ועיין זוהר ויקהל דף רט.

קיט דבר

עמנו פמה פעמים מענין יסורי עולם הזה, שכל בני העולם כלם מלאים יסורים, אין גם אחד שיהיה לו עולם הזה, ואפלו העשירים הגדולים, ואפלו השירים, אין להם שום עולם הזה כלל, כי כל ימיהם פעם ומכאובות, וכלם מלאים מרדות ודאגות ועצבות ויגון ואנחה תמיד, וכל אחד יש לו יסורים מיוחדים, ואין גם אחד מכל הגבירים והשירים שיהיה לו הכל כסדר כרצונו תמיד, וכלם כאחד מלאים יסורים ודאגות תמיד, וזה ברור וידוע לכל מי שבקי קצת בהם ובדרכיהם. וכמה פעמים דברנו מזה, והיינו רואים בעינינו כל זאת. ואפלו מי שגדמה עליו שיש לו העולם הזה בשלמות ויש לו כל התענוגים: עשר ונכסים ובודד והון רב וארמונים גדולים וכלים נפלאים ותכשיטין וסגלת מלכים וכו' - אם יסתכלו בו היטב, הוא גם כן מלא פעם ומכאובות הרבה תמיד בכמה מיני אפנים וענינים, כנראה בחוש, ואין צריך לבאר זאת למי שיש לו מוח בקדקדו ומסתכל קצת בהם באמת, וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ב:ג) גם כל ימיו פעם ומכאובות וכו', ובתיב: אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע רגז (איוב יח). וזה כולל כל בני אדם שבעולם מקטן ועד גדול, כי כלם נולדו לעמל ומלאים רגז ויסורין, ואין שום עצה ותחבולה להנצל מעמל ויגון הזה, כי אם לברח להשם יתברך ולעסוק בתורה, וכמו שמוכא במדרש (ביר פ' ט): אדם לעמל יולד - אשרי מי שעמלו בתורה. הינו, מאחר שכל אדם נולד לעמל, ואי אפשר להמלט מזה בשום אופן, אפלו אם יהיה לו כל חללי העלמא, בודאי יהיה לו עמל ויסורין ודאגות הרבה, על כן החכם עיניו בראשו - שיהפך העמל לעמל של תורה, אשר בשביל זה נולד שיעמל בתורה, ואז אשרי לו, כי נצול מעמל העולם הזה וזוכה לחיי עולם הבא:

ענה ואמר רבנו זכרוננו לברכה: הנה הכל אומרים שיש עולם הזה ועולם הבא. והנה עולם הבא - אנו מאמינים שיש עולם הבא, אפשר יש גם עולם הזה גם כן באיזה עולם, כי בכאן נראה שהוא הגיהנום, כי כלם מלאים יסורים גדולים תמיד. ואמר, שאין נמצא שום עולם הזה כלל:

קב אחד

מאנשי שלומנו ספר לי, שהיה מדבר עם רבנו ז"ל בעבודת השם כדרכו, והבין רבנו ז"ל שהוא עוסק קצת לכונן

רבתינו זכרונם לברכה לגם גדול מה שלא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ה), כי מחמת שנכנס הכהן הגדול ביום הכפורים לקדשה גבוהה כזו לפני ולפנים, היה בודאי עליו קטרונים והתנרות הרבה, שמשם נמשך היצר הרע בג"ל, על כן נחשב לגם מה שנצול הכהן הגדול ממקרה ביום הכפורים. ועתה ראה והבן, איך יכלול את האדם ענין הנ"ל, וכי יש לו להתרעם על שלא היה לו גם כמו לכהן הגדול ביום הכפורים. גם דע, שלפעמים יש באדם טמאה טמונה, שאין יודעין לה תקון, מחמת שהיא טמונה ונסתרת בו, ועל כן זהו טובה מה שארע לו בשמתקרב אל הקדשה, כי יוצאת ממנו הטמאה הטמונה הנ"ל. כי אזי, בשיוצאת, יכולין למצא לה תקון, מה שאין בן מקדם בשהיתה טמונה בג"ל. ומחמת זה לא הוליד אברהם את יצחק עד שהוליד תחלה את ישמעאל, וכן יצחק הוליד את עשו ואחר כך את יעקב, כדי להוציא הזהמא תחלה, כמוכא:

קיה לענין

תרושי תורה, שיש גדולים שהיו משבחים אותם שאומרים תורה בלי מחשבה ועיון מקדם, אמר שאין זה מעלה כל כך, כי בודאי יכולים לומר תורה בלי מחשבה ועיון, כי יכולין לקשר המחשבה והדבור להשם יתברך ולומר תורה בלי מחשבה ועיון מקדם, אבל טוב יותר בשחושבין תורה. והלא אפלו אצל השם יתברך מצינו במדרש (ביר פ' כ) תשא פ' ט, שהשם יתברך בשורצה לגלות תורה הוא חוזרה ארבע פעמים קדם שאומרה. ולמדו מפסוק: אז ראה ונספרה, הכינה וגם חקרה, שנקתב בכאן ארבע בחינות: ראה ונספרה וכו', שהשם יתברך, כביכול, רואה וסופר ומכין וחוקר דברי התורה ארבע פעמים קדם שאומרה, ואחר כך מגלה אותה להעולם. מכל שכן בן אדם, שצריך לחשב ולענין ולחקר ולברר הדברי תורה במחשבתו תחלה היטב קדם שאומרה:

ואמר, שעכשו בנקל מאד לחדש בתורה, מחמת שכבר נתפשטו חבורים קדושים הרבה מצדיקים שבדורותינו. וכפי השיחות וההתגלות שנתפשט בימינו בנקל מאד לחדש בתורה. גם אמר על מה שמוכא בזהר הקדוש: פתח רבי יצחק ואמר וכו', וכיצא בזה בשאר החבריא קדישא, אמר: פתח רבי יצחק - בשהיה רק פותח את פיו, תכף ומיד היה אומר ומגלה תורה. ואף על פי כן כבר מוכא, שטוב יותר לענין ולחשב (שקורין טראכטין) תורה:

בנות בתפלתו, והקפיד עליו רבנו ז"ל מאד ואמר לו שלא יעסק עוד בזה, ולא יתפלל עם בנות, רק יבין פרוש המלות בפשוטו. (אף-על-פי שזה האיש למד כתבי האר"י ז"ל על-פי פקדונו, אף-על-פי-כן לא רצה שיתפלל עם בנות כלל). ואמר לו רבנו ז"ל, שמי שאינו ראוי לזה, בשמתפלל עם בנות הוא כמו בשוה, כי בכשוף נאמר: לא תלמד לעשות (דברים יח), ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת עה ר"ה בד פנהרין סח): לא תלמד לעשות, אבל אתה למד להבין ולהורות. כך הוא בענין הכונות, להבדיל שאין צריכין ללמד אותם כי-אם להבין ולהורות, אבל לא לעשות עמם, דהינו לבנות בתפלה מי שאינו ראוי לזה. ואמר, כי עקר התפלה היא דבקות להשם יתברך, והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז שמדברים בו, כי בשמתפללים בלשון שמדברים בו, אזי הלב סמוך ודבוק מאד בדבורי התפלה ויכול לדבק עצמו ביותר להשם יתברך, אך כבר תקנו לנו אנשי-כנסת הגדולה סדר התפלה (מחמת שלא כל אדם יכול לסדר סדר התפלה לעצמו, כמוכא), על-כן אנו חייבים להתפלל בלשון-הקדש כמו שפדרו לנו. אבל העקר הוא רק לבין פרוש המלות בפשוטו, שזהו עקר התפלה, שמתפללין לפני השם יתברך על כל דבר ודבר, ועל-ידי-זה מתקרבין ומתדבקין בו יתברך. והנה מי שמדבר בלשון-הקדש תמיד, בגון ירושלמי, אין צריך לחשב בדעתו פרוש המלות, רק שיטה אנו מה שהוא אומר, וזה עקר כונתו בתפלה. ואצל הצדיקים האמתיים הגדולים במעלה, אצלם כל הכונות של האר"י ז"ל וכו' הם פרוש המלות, שבפרוש המלות שלהם כלולים כל הכונות:

קבב לענין

המחשבות זרות שבתפלה. וכבר ידוע, שכל מחשבה ומחשבה היא קומה שלמה, כמוכא. ואמר, שבשעה-אדם עומד ומתפלל בסדר, ואינו משגיח על המחשבות זרות, ועל-ידי-זה הוא מנצח אותם ומעבירם ממנו (וכמבאר במקום אחר, שאין צריכין להסתכל עליהם כלל, רק לילך בסדר בתפלתו ולכלי להביט לאחוריו כלל, ועל-ידי-זה מפילא יסתלקו), אזי בדרך הלוכו בתפלתו הוא מפיל אותם, לזה חותך יד, ולזה חותך רגל, וכיוצא בזה בשאר האיברים. פרוש, כמו למשל בענין מלחמה, בשצריך לילך ולעבר בין הרבה רוצחים ואורבים, וכשהוא גבור ועובר ביניהם, אזי בדרך הלוכו הוא מפיל אותם, כי לזה חותך יד בדרך הלוכו ומפילו, ולזה חותך רגל וכו', וכיוצא בזה. בן הוא ממש בענין התפלה, שבשמתפללין בסדר ואין משגיחין על המחשבות זרות ודוחין אותם ומפילים, אזי בדרך הלוכו בתפלתו הוא חותך לזה יד ולזה רגל וכו', כנ"ל. כי כל מחשבה זרה הוא קלפה, והיא קומה שלמה, כמוכא, וכשמתגבר להתפלל בסדר ולכלי להסתכל עליהם, אזי הורג אותם או חותך מהם איברים איברים, כנ"ל:

קבא ה"ה

מחזק את אנשיו, שקבלו לפניו בקובלנא גדולה על שהם רחוקים מתפלה מאד וקשה עליהם מאד להתפלל, והיה מחזק אותם ומנחם אותם בכמה לשונות, שלא יפלו בדעתיהן בשביל זה, ואמר: הלא אצל הגר שנתגזר, כמה זכיה הוא אצלו בשזוכה לידע אמירת התבות לבד עד "ברוך שאמר". על-כן ראוי לאדם לנחם את עצמו ולשמח את עצמו על אשר על-כל-פנים הוא זוכה לומר התבות של התפלה. ושמעתי, שהיה מדבר עם איש פשוט אחד מענין תפלה, שקשה מאד להתפלל, ונתן לו עצה ואמר לו, שיחשב בלבו שאינו צריך

ענין בזה כמה פעמים, שלפעמים נשאר עומד באמצע הבית, ודבר עמנו, וגלה לנו תורה נפלאה ושיחה נאה מאד, וגלה דרכים נפלאים לעבודת השם ותברך והתעוררות גדול וכו', ולא רצה לזוז ממקומו עד שנמר מה שרצה, וכן היה כמה פעמים:

קבג אמר

שמקנה אינה מזקת כלל, והדאקטיר שיאמר לו שמקנה מזקת, אינו דאקטיר כלל, אדרבה, טבילת מקנה טובה מאד לבריאות הגוף, כי יש נקבים קטנים הרבה בגופו של אדם, והם נקבי הזעה, שדרך שם יוצא הזעה מן האדם, והם צריכין לפתח, כי אם נסתמין נקבי הזעה יוכל לחלש ולפל לחלשה, חם ושלום, ועל ידי טבילה במים נפתחין נקבי הזעה, וזה טוב מאד לבריאות הגוף. רק שלא יהיו המים קרים ביותר, כי אז מציא מטרשי להנקבים הנ"ל. אבל בשאין המים קרים מאד, אזי הטבילה בהם טובה מאד:

גם כבר מבאר, שאין העבודות וסגופים, שקורין "האריוואני", מוזיקים כלל, ומי שמוזק לו העבודה והסגופים, זהו רק מחמת גדלות:

קכד שמעתי

בשמו שאמר, שלפעמים מגיע לאדם הרהור תשובה והשתוקקות להשם ותברך באיזה מקום, שצריך שם באותו המקום דיקא להתחזק בזה ההרהור תשובה וההשתוקקות, כגון לדבר שם איזה דבורים של תחנונות ובקשות או דברי השתוקקות בפה ובלב כפי הענין, ולא ימתין ולא יזוז ממקומו, אף-על-פי שאין זה המקום מוכן לקב, כגון שלא במקום קביעות לתורה ותפלה, רק בדרך הלכו וכו' וכו'. כי בשיוזו ממקומו, יכול להיות שיפסק. וכן מצינו ז"ל בעצמו ראינו

קכה מענין

אמירת תהלים דבר עם אחד ואמר לו, שעקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו ז"ל: איך. ופרש לו רבנו ז"ל קצת, כי כל המלחמות שבקש דוד המלך, עליו השלום, שיצילהו השם ותברך מהם - הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחילותיו, וכיוצא בזה בשאר המזמורים (וכמבאר מזה לעיל בסימן קא). ושאל אותו: איך יפרש לעצמו מהפסוקים שדוד המלך עליו השלום משבח את עצמו, כגון: שמרה נפשי כי חסיד אני (תהלים פו), וכיוצא בזה. השיב לו: גם זה צריכין לפרש על עצמו, כי צריכין לדון את עצמו לקב זכות, ולמצא בעצמו איזה זכות ונקדה טובה, אשר בבחינת הנקדה טובה הזאת הוא בחינת חסיד, וכיוצא. ואמר לו רבנו ז"ל: הלא אצל יהושפט כתיב (יה"ב י): ויגבה לבו בדרכי ה', שברכי ה' ועבודתו ותברך הגביה לבו קצת. עוד אמר לו רבנו ז"ל: הלא בבקר אנו אומרים בתחלה: מה אנו מה תנינו וכו', ואנו מקמינים עצמנו מאד, ואחר-כך אנו אומרים: אבל אנחנו עמך בני בריתך וכו', שאחר-כך אנו מחזקים עצמנו ומרימים את עצמנו, ואנו מספרים את גדלתנו ומתפארים שאנחנו עמו בני בריתו ורע אברהם יצחק ויעקב וכו', כי כך צריכין להתנהג בעבודת השם כנ"ל. וענין מזה בסוף ספר הראשון בסימן רפב, על פסוק: אמרה לאלקי בעודי:

חזק חזק חזק